STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 00413

HUMOR UN SATIRE

Permanent preservation of this book was made possible by
Shirley K. & Jacob B. Mandel
in memory of
Benjamin & Annie Mandel and Liza & David Kurtz

FUNDING FOR THE CORE COLLECTION OF YIDDISH LITERATURE
WAS MADE POSSIBLE IN PART BY A GRANT FROM THE
DAVID AND BARBARA B. HIRSCHHORN FOUNDATION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

הומאָר און סאַטירע

ערשטער באַנד

פּאָעזיע

רעדאַגירט פון

י. מאַרינאָוו און אַ. וואָהלינער

אַרויסגעגעבען פון

ראַמאַל פּאַבלישינג קאָ.

ניו יאָרק, 1912

Copyright, 1911,
by Ramal Publishing Co.,
New York

פאַרוואָרט

פאַר די לעצטע פאַר יאָהר איז אונזער ביכער־מאַרק שטאַרק בערייכערט געוואָרען מיט אַ גאַנצער רייהע ליטעראַרישע אויסגאַבען, וועלכע לעגען אַ זיכערען פונדאַמענט פאַר אונזער יונגער ליטעראַטור און פערשאַפען איהר אַ גאַנץ בכבוד'ען פּלאַץ צווישען די ליטעראַ־טורען פון די אומות העולם. עס האָט אונז אָבער ביז איצט געפעהלט דער בוך פון דעם אידישען שאַרפזין, פון דעם אידישען שטעכעדיגען וויץ און פון דער אידישער פערגאַלטער סאַטירע. און דיעזען לעדיגען פּלאַץ, האָפען מיר, וועלען געוויסערמאַסען אויספילען די פאָרליגענדע דריי בענדער „הומאָר און סאַטירע“.

אונזער אויפגאַבע איז געווען צו געבען אין דיעזע דריי בענדער דאָס נייעסטע, וואָס איז געשאַפען געוואָרען אויף דיעזען געביעט, הויפּטזעכליך אין אַמעריקאַ, וואו עס האָט זיך, צוליעב פערשיעדענע אורזאַכען, ענטוויקעלט אַ גאַנץ בעדייטענדע צאָהל הומאָריסטען און סאַטיריקער.

אין דער פאָרליגענדער זאַמלונג האָבען מיר געשטרעבט ניט נור צו געבען דאָס בעסטע וואָס אונזערע, מעהרסטענטהיילס יונגע, סאַטיריקער און הומאָריסטען האָבען געשאַפען — מיר האָבען עס אויך בעטראַכט פאַר אונזער פּפליכט צו געבען דעם עולם אַ פאָל־שטענדיגען בעגריף וועגען דעם טאַלאַנט פון יעדען שרייבער. מיר האָבען דעריבער יעדען שרייבער אָבגעגעבען אַ בעזונדערען, בעדײ־טענדען פּלאַץ. אום אָבער צו מאַכען די אויסגאַבע פאָלשטענדיג, האָבען מיר אויך געגעבען איינצעלנע, צוואָרפענע זאַכען פון שרייבער, וועמעס הויפּט ליטעראַרישע טהעטיגקייט ליגט אויסער די גרענעצען פון הומאָר און סאַטירע, און אויך פון שרייבער, וועלכע האָבען נאָך בכלל זעהר וועניג געשאַפען.

די אַרויסגעבער און די רעדאַקטערע פערשטעהען, אַז די אויס־גאַבע איז, ליידער, ניט אין גאַנצען פריי פון ליטעראַרישע און טעכנישע פעהלערן. למשל: צוליעב דעם, וואָס מיר האָבען געוואָלט,

אַז אַלע דריי בענדער זאָלען ענטהאַלטען אונגעפעהר דיזעלבע צאָהל זייטען, האָבען מיר געמוזט אריינברענגען אַ שטיקעל אונאָרדנונג אין דריטען באַנד און איבערטראָגען שלום עליכם׳ס און תשר״ק׳ס ערצעהלונגען פון ענדע צווייטען באַנד אין ענדע פון דריטען.

די אייניגע פעהלערען אין אונזער אויסגאַבע זיינען אָבער אונפערמיידליך און, האָפענטליך, פערצייהליך, ווען מען האָט אין זינען, אַז דאָ האַנדעלט זיך וועגען אַן ערשטער פּראָבע פון אַזאַ שווערער און פעראַנטוואָרטליכער אויפגאַבע, צו וועלכער מיר זיינען צוגעטראָטען מיט׳ן גאַנצען ערנסט, וואָס אַזאַ אונטערנעהמונג פאָדערט.

י. מאַרינאָוו,
אַ. וואָהלינער.

אינהאַלטס־פערצייכניס:

פּאָעזיע

פאָרוואָרט............. III

י ה ו א ש

1) אַ רייזע איבער ניו יאָרק אין 80 טעג....... 3
2) פאַבעלן און אַלעגאָריען:
א) אַ הימלישער איינפאַל 23
ב) דער מוק......... 27
ג) דער האָהן און די פלעדערמויז....... 29
ד) עזעליזמוס........ 30
ה) וחלקלקות און זמזומים 32

ל אָ ם ־ ק י ־ ר י

שונדיאַדען:
1) שונדיאַדע נומער 1... 33
2) שונדיאַדע נומער 2... 36
3) שונדיאַדע נומער 3... 39
4) שונדיאַדע נומער 4... 42
5) שונדיאַדע נומער 5... 45
6) שונדיאַדע נומער 6... 48
7) שונדיאַדע נומער 7... 51
8) שונדיאַדע נומער 8... 54

י. אַ ד ל ע ר

1) מיר איז גוט........ 65
2) מיינע מיליאָנען..... 66
3) משה יאָסעל אין אידישען טהעאַטער....... 69
4) פתח שו"ן — שאַ!... 73
5) כ'וואָלט, דאַכט זיך, וועלען........... 75
6) ווי ס'ווערען ליעדער פערפאַסט........... 77
7) גלויבט ניט אַמעריקאַ! 80
8) פרויען............ 82
9) אַן עהרען־אַבענד..... 85
10) קאָנסטיטוציע....... 87
11) דער פרעהליכער בדחן 90
12) נביאות........... 92
13) אַן עצה פון אַ דיכטער 95
14) דאָס געפאַלענע קעניגרייך............. 96
15) דער „ציטיזען“..... 99
16) דער ראָמאַנען ־ לעזער 101
17) אַ בריוועלע פון טאַטען 104

י ו ס ף ב אַ נ ק

1) פאָלקס־ליעדער:
א) זיעבען גוטע ברידער 109
ב) דער אידישער גזלן... 112
ג) סערעלע, קעצעלע.... 114
ד) וואונדער איבער וואונדער............ 115
ה) אַ רינגעלע, אַ רינגעלע 116
ו) אוי, וועסטו אויסכאַפּען........... 117
2) זעקס בחורים....... 120
3) דאָס פעלצעל........ 125
4) אַ קלאָוקמאַכער'ס חלום 128
5) מאי קא משמע לן.... 133
6) דאָרט, אין יענעם לאַנד 135
7) קאַמפּיין ־ שמערצען.. 136
8) מיין פריינד פון אַמעריקאַ............ 139
9) אַ בריעף צו דער כלה 141
10) פרייע הונגער־לייט... 144
11) תשעה באב........ 146

יעקב מאַרינאָוו

1) צו מיין מוזע....... 148
2) בעגייט דעם בית־עולם 150
3) אויפ'ן עולם האמת... 160
4) תפלה למאַמאָן........ 165
5) ווער איז זי?...... 166

ע. פלישמאַן

1) יום כפור טרעהרען... 169
2) אַ גוט קוויטעל....... 171
3) תשליך און דער ים... 173
4) דער בעל תשובה..... 175
5) צווישען די מאַשינען 177
6) איך אָדער זי........ 179
7) אַ דזשענטעלמען..... 181
8) אַ מאָדערנער דאָקטאָר 183
9) דער „געלער"....... 184
10) פאַר דער חתונה..... 185
11) די שעהנע 187
12) דער דאָקטאָר........ 188
13) בערוהיגונג......... 190

מיכל קאַפּלאַן

1) גרינס........... 193
2) דער „מוילעך"...... 195
3) עוזר דלים......... 197
4) אַ בריוועל אַהיים.... 199
5) צו גאַסט.......... 201
6) אויף אַ דאַטשע....... 203
7) זיך דערקענט....... 205
8) מיין אמת'ע ווערטה... 207
9) מיין פּריזיוו........ 209
10) מיין ערשטלינג...... 211
11) מיין לוסטרייזע..... 213
12) ביזנעס........... 215
13) דער תלמיד........ 217
14) אַ נדבה גיב!....... 218
15) דער אַפּטייקער....... 219

ה. רויזענבלאַט

1) מה נשתנה.......... 223
2) צום זומער־זמן...... 225
3) אין געיעג.......... 228
4) דער בראַווער יעגער.. 231
5) מיין שעהנסטער חלום 233
6) דער אייז ־ קרים גלאָק 234
7) דער דעקאַדענט...... 236

יצחק רייז

1) איהר מיינט?...... 239
2) „דום וויוויימוס.."..... 240
3) אויף נייע סטרונעס... 242
4) דער קינפּעטאָר...... 244
5) מיין חאַנקע........ 246
6) טאַטע, דו לאַכסט?... 248
7) די לאָרעליי........ 251
8) שיר השירים....... 253
9) אָה, היימישעס לאַנד.. 255
10) צוויי וועלטען....... 257
11) יריד אין שטעדטעל... 259
12) דינאַ דיראַ......... 262
13) צניעות........... 264
14) צו אַ מיידעל....... 266
15) ניט געשטאָכען, ניט גע־
שאָסען 267
16) גוט יום טוב!..... 268
17) מיין בלאָנדינקע..... 270
18) מיין שכן.......... 272
19) דער גנב.......... 274
20) פּאָעזיע און פּראָזאַ... 275
21) די ווערבען........ 277
22) „ראָמאַן ־ צרה"..... 278
23) עס ענטפערט דער טייפעל 279
24) צוועלף באַלען....... 280
25) מיין דאָנאַ......... 282

פון פערשיעדענע דיכטער

אברהמ׳על
1) קורצע גלגולים...... 287
2) אַ שלאָף - ליעד.... 289
3) נאָך דער פערדיגט.... 290

א. ל. באַראָן
1) לשנת טובה תחתמו... 291
2) דער גרינער יום טוב.. 292

ז. באַרקאַן
פרויען............... 293

טש. ח. ביילין
1) גאָט׳ס סטראַפּטשע.... 294
2) דער קלעפּיגער...... 294
3) דער דאָקטאָר........ 295

י. ש. בירזוער
ראָמאַנסען............ 296

בן־חזן
1) תשובה............ 294
2) אַלל - רויט!....... 299

בן־שמואל
1) צו תשליך......... 301
2) שלמה המלך׳ס חכמה.. 302

פ. בערמאַן
איך האָב געקושט........ 303

גראַנאָווסקי
1) דער פּאָעט און די פרוי 304
2) אַ ראָמאַן אויף אַ שפּאַן 305

דאָן־קיכאָט
1) דער כלל - טהוער.... 306
2) פישעל בראַנד....... 307

העל־פּען
ביי דער לבנה־שיין....... 309

א. ל. וואָלפסאָן
1) „כוואַסטיק"......... 310
2) אַ געוועזענער....... 311
3) דער קינסטלער...... 314
4) אַ גוטער מענש...... 315

י. טונקעל
1) דער אַלטער בעל־תפלה 317
2) כ׳בין אַ רעדנער..... 321
3) אַ געזאַנג צום סענאַט 323

י. יפה
1) פאַהר איך מיר אין מעמעל........... 325
2) זומער אין אַ טענעמענט הויז............ 326
3) אַן עצה צו אַ דיכטער 327

כ. ע.
דער אידישער דיכטער...... 329

ל. לאַנדוי
1) פאַמיליען - ליעדער... 330
2) דער צוקינפטיגער קיסר 333

לאַלא
גם זו לטובה........... 335

ס. מאַכלין
געדענקסטו?........... 336

מרדכי־משה פון בראַנזוויל
1) איבער אַ האָר....... 338
2) מר. מאָריס......... 339
3) זכר להערינג......... 340

ל. לאַנשיין

אין העסטער סטריט...... 342

מ. ליבערמאַן

הושענות............. 344

מ. סטאָון

אַ נייע וויעג ־ ליעד..... 345

טשאַרלז צונזער

1) הירש באַנדורע...... 347

2) מיין אינגעלע....... 349

3) איך און מיין חאַסיע.. 350

וו. קייזער

גערענקסטו ?........... 352

מ. שאַרקאַנסקי

דער אַמעריקאַנער תכשיט... 354

י. י. שוואַרץ

העסטער פּאַרק.......... 356

אנאָנים

1) וואָס אַרט עס אייך ?.. 357

2) אויפ'ן פּריפּעטשאָק... 359

3) מעשה שטן.......... 360

יהואש

אַ רייזע ארום ניו יאָרק אין 80 טעג

1.

(איינלייטונג)

ניו יאָרק, דו גרויסער אָקעאַן
פון ווילדע מענשען־וועללען,
ווי פיעל שוין האָבען דיך געמאָלט,
ווי פיעל נאָך מאָלען וועלען!...

דו ביזט א וואלד, דו ביזט א תהום,
א צירקוס און א ביהנע,
און מעהר ווי אַלצדינג ביזטו גאָר
א גרויסע וואורשט־מאַשינע,

וואו ס'ווערען רוס, און טערק, און איד
צונויפגעפּאַקט אינאיינעם,
און ס'קומט ארויס א מין פּראָדוקט
וואָס איז ניט גלייך צו קיינעם...

דו קראַצסט די וואָלקענס מיט דיין הויך
און ליעגסט אין דר'ערד צעהן קלאַפטערס,
האָסט גדולים מעהר ווי אַלע שטעדט
און האָסט נאָך מעהרער „גראַפטערס".

און אידען האָסטו, דאנקען גאָט,
(וואָס דאַרף מען דאָ פערהוילען ?)
פיעל מעהר ווי ווארשאָ אָדער פּראַג,
פיעל מעהר, מיר דאכט, ווי פּוילען...

פון יודענפרעסערס האָסטו אויך
דעם סאַמע גרעסטען — בינגהאַם,*)

---

*) פּאָליציי־קאָמיסאַר פון ניו יאָרק אין 1909.

וואָס גיסט מיט הייסע פּעך אויף אונז —
א פּיפּעץ אויף דער צינג איהם!...

(מיין לעצטער גראַם איז, ווי איהר זעהט
אביסעל גאַליציאַניש,
נאָר ווער האָט צייט צו קלייבען לאַנג? —
איך שרייב אַמעריקאַניש...)

האָסט אנאַרכיסטען וואָס אין לאַץ
זיי שטעקט אַ מגן־דוד,
וואָס ליעבען פּאַלעסטינא היים
און ליעבען מעהר נאָך — כבוד...

האָסט אידען מיט געגאָלטע בערד,
וואָס זיינען שומרי שבת,
האָסט עם־הארצים וואָס, אויב ניט
רבנים — ווערען ראַבאַי'ס...

דו האָסט אַקטיאָרען פון אָדעס,
וואָס שפּרעכען אַ־לאַ דאַנציג,
האָסט זינגערס אַלט בלויז זיעבען יאָהר,
וואָס זינגען שוין זייט צוואַנציג...

דאָך דאָס איז אַלץ אַ תּפל נאָר,
דאָס זיינען בלויז די פרענזלעך,
דער הויפּט איז — די אינטעללי־גענז,
און די אינטעללי־גענזלעך

אין גרויסען „איסט סייד" קעסעל־גרוב,
וואו תמיד „ביזי" איז מען
מיט גרינדען חברות, מאַכען קלאָבּס
און שאַפען נייע איזמ'ען...

דאָרט שרייבט מען דראַמעס אויפ'ן טוץ,
אוּן אויפ'ן שאָק קאָמעדיעס,
אוּן וויסענשאַפט ווערט אויפ'ן פּוּד
געשלעפּט פוּן — 'ציקלאָפּעדיעס...

אוּן פּעליטאָנען שרייבט מען דאָרט,
געמאַכט עקספּרעס צוּם לאַכען,
(דאָס אוּמגליק איז מען ווייסט ניט וואו
אוּן מ'קען אַ טעות מאַכען...)

אוּן ערנסטע אַרטיקלען מיט
אַן אינהאַלט־שטאָף אַ רייכען,
(פוּן וועלכע אָפט ניט־ווילענדיג
דער לעזער הויבט אָן קייכען...)

היינט קוּרצע מעשות שרייבט מען דאָרט,
בעצייכנענדיג אַלס „סקיצען“,
(זאָגסט וואָלט דער לעזער זיי פּערמישט
מיט גלאַטע ניים־נאָטיצען...)

אוּן ליעדער... דאָ בלייבט שטעהן מיין פּען —
איך ווייס ווי שטאַרק דער כעס איז
פוּן יענע, וועלכע וואָהנען אויף
דעם אידישען פּאַרנאַסוּס...

אָט הער איך, דאַכט מיר, שוין ווי ס'ברוּמט
אַ בלאָ־רויט־געל געפילדער,
מיט ווייסע אויגען קוּקט אויף מיר
אַ מוּזען־זוּהן אַ ווילדער...

ער רייט אַרוּיס ווי דאָן־קיכאָט
אוּן קריצעט מיט די ציינער

און בריקעט צאַרניג זיין פעגאַז —
א קליאַטשע הויט און ביינער...

א צער צו זעהן... מיר דאַכט, זי רעדט:
„דו ווילדער מענש, ניט בריק מיך,
„אָ, פיהר מיך אין פּאַסטראַמאַ לאַנד,
„גיב אָב אין וואורשט־פאַבריק מיך...

„אהין וואו די באַלאָני וואַקסט,
„דאָרט לאָמיך רוה געפינען,
„דען איך בין אסור ניט פעגאַז,
„און דו ביזט אויסען זינען..."

2.

די זונן האָט עכט בערדיטשעוו'דיג
אויף „סיואַרד פּאַרק" געלויכטען,
דער אויר איז געווען געווירצט
מיט טוכלע גרינס און פרוכטען...

אַן אַלטער איטאַליענער האָט
געדרעהט א קאַטערינקע,
צוויי קינדער האָבען צוגעטאַנצט
מיט פּיסלעך באָרוועס־פלינקע...

די סצענע איז געווען אַזוי
עכט היימיש פאַמיליאַרנע —
און מיר האָט פּלוצלינג זיך פערגלוסט
צו געהן אין „קיבעצאַרניע".

דער פלאַץ געווען איז אָנגעפילט
מיט רויך פון סיגאַרעטען,
די טישלעך רונד אַרום בעזעצט
מיט שרייבער און פּאָעטען...

געוועז דאָקטוירים זיינען אויך,
וואָס זוכען פּאַציענטען,
און מאַכען יעדען איינעם קראַנק
מיט זייערע ארגומענטען...

אויך האָט מיר איינער אָנגעצייגט
דאָרט לאָיערס אָהן פּראָצעסען,
וואָס ווילען זייער רעדנער־קונסט
אין גאַנצען ניט פערגעסען...

אַן אימפּאָרטירטער גדול האָט
געגענעצט ביי אַ טישעל,
דערביי אַ פרוי וואָס אויסגעזעהן
האָט ווי לואיזע מישעל...

ארומגעגאַנגען שלינג און שלאַנג
איז דאָרט אַ יונגערמאַנטשיק.
„דאָס איז — ערקלערט מיר האָט מיין פריינד —
דער עדיטאָר פון „קאַנטשיק" —

„אַ בלאַט פון קיבעץ און הומאָר
„פאַר אידישע קווארטאַלען,
„וואָס קלייבט צוזאַמען פונ'ם פלאָר
„די וויצען וואָס דאָ פאַלען..."

געזעסען דאָרטען איז אויך אַ
רעדאַקטאָר פון בעדייטונג,
וואָס האָט טאַלאַנט און פעהיגקייט,
נאָר ס'פעהלט איהם בלויז — אַ צייטונג.

אַ יונגער בראַנדעס האָט געצייגט,
ווי ס'איז די פּרעס געזונקען,

און האָט זיין וואַרעמע קריטיק
מיט קאַלטען טהעע פערטרונקען...

א גרויסער ראָמאַניסט וואָס שרייבט
טאָג־טעגליך זעכצעהן שפּאַלטען
דערצעהלט האָט מיט א שווערען זיפץ
די קלעגליכע געהאַלטען

וואָס ער בעקומט... ער וואָלט זיך מיט
א ליאַדע פעדלער בייטען,
„פער קאָלום" איז נאָך ווי עס איז —
איך ארבייט אויף די „זייטען"...

א יונגער איבסען האָט מיט בעס
דערצעהלט קוריאָזע פאַקטען,
ווי ער געמוזט האָט מוסיף זיין
דעם מענעדזשער צוויי אַקטען...

„איך שריי: דאָס ווערק ענטהאַלט בלויז דריי...
„דאָך ער וויל פינף... געבליבען
„איז טאַקע פינף... א גליק, וואָס ער
„געפאָדערט האָט ניט זיבען..."

א דאַרער בחור האָט געמאָלט
זיין גרויסע אונטערנעהמונג,
א מאָנאַט־שריפט וואָס אָנרופען
זיך וועט „די נייע שטרעמונג".

„דריי כללים וועלען זיין ביי אונז:
„דעם אמת בלויז צו מאָלען,
„קיין ווייסט־באַסקעט ניט האָבען און —
„קיין שרייבער ניט בעצאָהלען..."

גזעסען דאָרטען זיינען אויך
צוויי פרישע יונגע לייטלעך,
וואָס האָבען, קענטיג, אַלץ בעטראַכט
און אַלץ פערצייכענט דייטליך...

דער קעלנער האָט געשושקעט שטיל,
מיט ערנסט אויף די ליפּען: —
„רעפּאָרטערס פון דעם „איווינינג מון",
„וואָס קומען כאַפּען „טיפּען"...

„דער הויכער איז אַ רוסישער,
„ אַ איד, מען זאָגט געהייסען
„האָט פּייסאַכאָוויטש ער אַמאָל,
„איצט הייסט ער מיסטער פּייסען...

„די בעסטע קונדען אונזערע,
„מען לייזט אַ סענט פון ביידען...
„די איבעריגע, ווי איהר זעהט,
„בלויז רייכערען און רעדען..."

3.

מיין וועגווייזער אין שטאדט ניו יאָרק
געוועזן אַ יונגער מאַן איז,
וואָס אַזש פון בראָנקס ביז בּאָראָ־פּאַרק
זיין גלייכען ניט פאַראַן איז —

מיט ברילען און מיט לאַנגע האָאר,
אַ דאַרער און אַ הויכער,
וואָס עסט ניט, טרינקט ניט, גאָלט זיך ניט,
דערפאַר אַ שטאַרקער רויכער.

מיט מיר אַ דינער אָבעסען,
איהם פלעג איך ניט דערבעטען,

דערפאַר גערווירטהשאַפט האָט ער ברייט
מיט מיינע סיגאַרעטען...

ער האָט געוואוסט פון אַלעסדינג,
פון אַלץ געשמועסט פליסיג,
ער איז געוועזען וואָס מען רופט —
אַ לעקסיקאָן צוויי פיסיג.

ער מאַכט פון שיף'ס פערמעגען אייך
אַ חשבון אַ גענויען,
ער ווייס וויפיעל מאַיסעעוו נעהמט,
די נייע בריק צו בויען...

ער ווייס אוואו איהר קריגען קענט
אַ גוטע באָד צום שוויצען,
און ווייס אוואו אין נעקסטען יאָהר
דער שפּראַך־קאָנגרעס וועט זיצען...

ער ווייס אז פינקין שרייבט אַ בוך
פון זיבענהונדערט בויגען,
און ווייס פאַראוים שוין אז עס וועט
אויף צעהן כפּרות טויגען...

ער ווייס וויפיעל עס זיינען דאָ
אין גאַנץ ניו יאָרק בינעזער,
און אויך פיעל די „פּ. א. ש."
האָט אַבאָנירטע לעזער.

ער ווייס געננוי פיעל רייזען נעהמט
פאַר זיינע הומאָרעסקען,
ער ווייס ווען ס'איז דער בענעפיט
פאַר „הערדן מאַגולעסקו'ן".

ער ווייס אוואו אויף איסט בראָדוויי
די גרויסע שלאַכט פאַסירט האָט,
ווען איין גדול אַן אַנדערען
מיט הייסע פּעטש טראַקטירט האָט.

קען אויסגעבונדען יודזשין דעבס,
און קען פּראָפעסאָר שעכטער,
און ווייס אוואו איהר קויפען קענט
אַנדרעיעוו׳ם „רויט געלעכטער“.

איז קלאָר אין הלכות ריעל־עסטייט,
ווייסט איטליכעס געשעפט ער,
מוזיק און קונסט און וואָס איהר ווילט —
און וואָס ער ווייס ניט טרעפט ער...

— — — — — — — — — — — — — —

עס איז געוועזן יום־כפור צייט,
כ׳געדענק ניט מעהר דעם טאָג שוין,
ווען אויפ׳ן גאַס געוועזען איז
פון אידישקייט אַן „אָקשען“...

דאָרט איז געוועזען וואָס איהר דאַרפט,
אויב ס׳איז אַ פונק פאַראַנען
ביי אייך פון אידישקייט — (איך מיין
ניט די וואָס לעזען „סאַנין“...)

יום־כפור־טראָפען שטאַרק געגוג,
צו מאַכען ניעסען מתים,
און גאַנצע פושקאַרטס אָנגעפּאַקט
מיט אַלערהאַנד טליתים.

מזוזות מעהר ווי ס׳זיינען דאָ
אין אַלע לענדער טהירען,

הברלות־ליכט געפלאָכטענע,
פון אַלערליי קאָלירען...

אַ מחזור פאַר אַ גאַנצען יאָהר
פאַר בלויז אַ רונדען ניקעל,
אַ ניי־יאָהר קאַרט מיט רוזוועלט׳ס בילד,
אַ האַלבען סענט אַ שטיקעל...

די פּעדלערס האָבען איינגערעדט
מיט טויזענד פּערד־קראַפט צונגען,
אויף פּופּצעהן דיאַלעקטען האָט
דער עולם זיך געדונגען...

און צווישען זיי געשטאַנען איז
אַ אידעל און געשריען: —
„ניט לאָזט זיך פון דעם לולב־טראַסט
„די הויט אַרונטערציהען.

„פאַר פופציג סענט מיט האַק און פּאַק
„אַן אתרוג און אַ לולב;
„איהר קריעגט·אַזעלכע אסור ניט,
„זאָגאַר אין ווילנער שולהויף...“

אין ווינקעל פון זיין פּושקאַרט איז
אַ פלעשעלע געשטאַנען,
מיין וועגווייזער דער קלוגער האָט
דעם ענין באַלד פערשטאַנען...

„דאָס איז — זאָגט ער — די „מיוסילידזש“
„וואָס די יכולת גיט איהם
„צו קאָנקורירען... ווייל ער קויפט
„אתרוגים אָהן אַ פּ ט ו ם...

„די פּטום'ס קלעבט ער צו דערנאָך
„און מאַכט אַ דזשאַב אַ גלאַטען,
„די קויפער ווי זיי ווייסען ניט,
„אַזוי זאָל זיי ניט שאַטען..."

4.

איך האָב שפּאַציערט אין בראָנקס פּאַרק,
אין יענעם נייעם ישוב,
וואו גאַסען ווערען איבער־נאַכט
בעשאַפען ווי מיט כשוף;

דאָרט וואו עס וואַקסט אויף פּוסטע „לאָטס"
אַ גרינס וואָס ניט פערזייט איז,
(איך מיין, נאַטירליך, גרינע „קענס"
פון „סעמען" און „טאָמייטאָס").

אין יום־טוב'דיגער שטימונג איז
געווען מיין פריינד אין ברילען,
איך האָב געזעהן אַז אין איהם ברויזט
אַ גאַנצער ים געפיהלען.

ער האָט געשטראַהלט און קענטיג האָט
פון עפּעס שטאַרק געקוואָלען,
איך האָב געקלערט: ניט אַנדערש ער
האָט רענט געמוזט בעצאָהלען.

ער האָט געלאַכט: „דאָס דוקא ניט,
„דאָך בין איך שטאַרק צופריעדען,
„וואָס אין ניו יאָרק געפינען זיך
„עלף הונדערט טויזענד אידען.

„בערעכענט: צוויי מאָל פיעל עס איז,
„ארויס פון לאַנד מצרים.

„און צוואַנציג מאָל פיעל ס'וואָהנען איצט
„אין גאַנץ ירושלים.

„עס איז ביי מיר קיין ספק ניט,
„אַז דאָ, ביים ברעג פון האָדסאָן,
„וואַקסט אויס דער עכטע „יודענשטאַאט“,
„מען קען איהם זעהן שוין שפּראָצען...

„און גאָר אין גיכען וועלען דאָ —
„איהר מעגט אפילו לאַכען —
„בלויז אידיש און העברעאיש זיין
„די אָפיציעלע שפּראַכען.

„געברויכען ענגליש וועט מען בלויז,
„ווען ס'קומט צו אידיש שרייבען,
„און בלויז בתנאי אַז צעהן פּראָצענט
„זאָל מאַמע־לשון בלייבען...

„זאָגסט וועט די גאַנצע יענקי־שפּראַך
„אין איסט־סייד זיין פערגעסען,
„און שיקען וועט מען בריעף פער פּאָסט
„מיט רש"י־כתב אדרעסען.

„די שטאָדט־בעאַמטע וועלען זיין
„די פלינקע ציוניסטען,
„(חוץ אָלדערמען — דאָס וועלען זיין
„געווערקשאַפט־סאָציאַליסטען).

„צו תשליך וועט מען מעהר שוין ניט
„אויף אידען שטיינער וואַרפען,
„אים געגענטהייל, „סענט פּעטריק דעי“
„בעשיצען וועט מען דאַרפען

„די איירישע וואָס מאַרטשען דורך,
„מען זאָל זיי ניט פערשטיינען,
„דאַן תקיף וועלען זיין ביי אונז
„בלויז אידישע פעראיינען...“

מיין דאַרער פריינד א ווײַלע האָט
פעררוהט זיין צונג און גומען,
דאַן האָט ער ווידער מיט א ברען
צום רעדען זיך גענומען: —

„איך מוז זיך מודה זיין, איך קען
„מיין שמחה ניט בעגרענצען,
„ווען כ'לייען די בעשרייבונג פון
„די קהלה־קאָנפערענצען.

„אַט נעהמט א צייטונג אדרבה
„און לייענט דורך די נעמען,
„ווי שעהן עס פּאָרען זיך צונויף
„דאָרט אַלערליי עקסטרעמען...

„א מיליאָנער זיצט ביי דער זייט
„פון אמת'ע גענאָסען,
„עס מישט זיך אויס האוואַנאַ־רויך
„מיט רויך פון פּאַפּיראָסען...

„מען זיצט צוזאַמען „פּאַני־בראַט“,
„פון יעדען מין און לאַגער,
„דער פּתח־איד, דער חיריק־איד,
„דער איד וואָס קומט פון זשאַגער.

„פּריוואַט־מענער און כלל־טהוער,
„מגידים און רבנים,

„מיט בערד און אָ ה ן, מיט געלד און אָ ה ן,
„מיט שכל און אויך אָ ה ן איהם...

„ווי שעהן עס איז צו זעהן פעראיינט
„די קינדערלעך פון יעקב,
„און פיהלען אז דער איד ווערט שטארק
„און טעגליך ווערט מעהר תקיף..."

געשיינט פון שמחה האָט מיין פריינד,
געלויכטען האָט זיין מינע,
ווען איך האָב הינטער אונז געהערט
א קלינגענדיגען „שיני"

אלס פ אָ ר ו ו אָ ר ט בלויז... דאן איז דאָס ו ו ע ר ק
מיין פריינד אין קאָפּ געפלויגען,
און ס'האָט אויף דר'ערד א לאנגער איד
זיך פּלוצלונג אויסגעצויגען...

ער האָט געקרעכצט... עס איז געווען
א צער צו זעהן איהם ליעגען...
איך האָב געטראַכט פון „יודענשטאאט"
און האָב בעטריעבט געשוויעגען...

5.

זיין אין רוים און ניט צו זעהן
דעם פּאַפּסט (דעם צעהנטען פּיוס),
איז פאר א פרומען קאטהאָליק
נאָך האלב ניט אזוי מיאוס,

ווי פאר א אידען אין ניו יאָרק
צו זיין און ניט פּרובירען
באקענען זיך מיט איסט־סיידער
פּארטייען און מאנירען.

באזונדערס האָט זיך מיר געוואָלט
דערקענען די צוויי טיפּען,
וואָס זיינען תמיד אויף דער פּען
און תמיד אויף די ליפּען:

דעם ריינעם נאַציאָנאַלען איד,
אָהן פּסולת און אָהן קלייען,
און דאַן דעם עכטען סאָציאַליסט,
דעם מאַרקס־מענש דעם געטרייען...

מיין פריינד האָט גלייך זיך אָנגעכאַפּט: —
„איהר זאָלט זיך נאָר ניט דאגה'ן —
„עס איז ניטאָ א מין פּראָדוקט,
„וואָס איך קען אייך ניט צייגען.

„אַ פּשטא שוין אַזעלכע צוויי
„ווי אייך האָט זעהן פערגלוסט זיך" —
דאַן האָט ער פּלוצלינג זיך צולאַכט,
פון לאַכען אַזש פערהוסט זיך.

„ביי אונז געפינט איהר אַלעסדינג,"
— האָט קייכענדיג גערעדט ער —
„ניט אַלע מאָל אין ר ע כ ט ע ן פּלאַץ —
„ג ע פ י נ ע ן אָבער וועט איהר.

„אַ איד ווי איהר מסתמא וויל
„ערשט זעהן די ציוניסטען,
„נו לאָמיר קודם געהן צו זיי,
„איך פיהר אייך דאָרט אומיסטען."

און איידער נאָך אוואו ער פיהרט
האָב איך אַרומגעקוקט זיך,

געשטאַנען זיינען מירביים הויז
אוואו דער „פאָרווערטס“ דרוקט זיך...

איך בין געשטאַנען ווי פערגאַפט:
„איהר מאַכט לצנות, שיינט מיר“ —
ניט ווינקענדיג צומאָל אַן אויג,
געענטפערט האָט מיין פריינד מיר:

„מגולגל ווערען אין אַ קאַץ
„זאָל דער וואָס מאַכט המצאות...
„אויב איהר ווילט עכטע אידען זעהן,
„דער פּלאַץ דער בעסטער דאָ איז...

„דאָ שרייבט מען אמת נאַציאָנאַל,
„מיט אידישקייט געקנעטען...
„די סאָציאַליסטען טרעפט איהר בלויז
„אין „די אידישע גאַזעטען“...“

איך האָב געשטוינט און ניט געוואוסט
צי מיינט ער עס צי לאַכט ער,
ביז ער האָט מיך מיט כעס געפרעגט:
„וואָס שטעהט איהר אַ פערטראַכטער?

„די בלעטער האָבען אַזוי לאַנג,
„געקריעגט זיך און געשטריטען,
„ביז מיט די טענות האָבען זיי
„זיך ביסלעכווייז פערביטען...“

דאַן האָט מיין פריינד געלעזען מיר
אַ ליעד וואָס, ער בעהויפּטעט,
ס'האָט קיינער דרוקען ניט געוואָלט,
און איטליכער געלויבט האָט...

6.

אין איין שעהנעם מאָרגען (ס'איז געווען
בײ־נאַכט, נור איינגעפיהרט איז
אזוי צו שרייבען) קומט מיר אָן
אַ בריעף וואו אַנאָנסירט איז,

אַז אין דעם פּראַכטפּאַלען קאַפּע
פון אַלטען מיסטער קוכען
געגעבען ווערט אַן עהרענפּעסט,
און מ'בעט, איך זאָל בעזוכען.

דער בריעף געלויטעט האָט אזוי:
„קומט, ווערטהער פריינד, בעעהרען
„דעם וועלט־בעריהמטען שריפטשטעלער,
„דעם שטערען פון די שטערען,

„דער מאַן, וואָס איז אַ צווילינג פון
„שעקספּיער'ן און טאָלסטאָי'ען,
„וואָס האָט דעם גייסט פון דאַנטע און
„דעם קאָפּ פון ווילנער גאון.

„דער מאַן וואָס האָט צו וויינען אייך
געמאַכט פאַר צוואַנציג יאָהרען,
„דער מאַן וואָס מיט זיין פינגער־שפּראַך
„אָט יעדעם הארץ פ ע ר פ ר אָ ר ע ן,

(דער לעצטער אויסדרוק קענטיג איז
אין האַסט געווען געשריעבען)
„דער קינסטלער, וועלכען קינד־און־קייט
בעוואונדערען און ליעבען,

„דעם גרויסען פּופּקין. בלויז די פּער
„פון שטאַדט וועט זיין געלאַדען.

„דער מקח איז אַ דאָלאַר פּער
„מיט כרמל זיך צו באָדען...

„און דרך אגב, ליעבער פריינד,
„אויב איהר בעשליסט צו קומען,
„פערגעסט ניט דער קאָמיטע גלייך
„צו שיקען די מזומן..."

דעם אמת זאָגענדיג מיר איז
געוועז דער נאָמען פרעמד גאָר,
נאָר כ'האָב פאַר די קאָמיטע־לייט
און זיך אַליין געשעמט גאָר,

צו זאָגען אז איך קען איהם ניט,
און האָב געשיקט דעם פּרייז זיי,
צוגלייך געגעבען האָב איך אויך
אַן אמת'ן בעווייז זיי,

אַז איך בעוואונדער גלייך ווי זיי
די אידישע זשעניען.
און האָב געשריעבען זיי אַ בריעף:
„מיין הערץ פון פרייד טהוט גליהען,

„וואָס צווישען אונז איז פּופּקין דאָ,
„דער מאַן וואָס יעדער ווייס איהם,
„דער צעדערבוים פון ציון'ס וואַלד,
„די קרוין פון הר הזתים...

„ניט איינמאָל לעזענדיג זיין ווערק,
„מיר איז אַ סקרוך אַריבער,
„ניט איין מאָל האָב איך אויף זיין בוך
„געוויינט אַזש ווי אַ ביבער...

„איך שיק אייך מיט דער גרעסטער פרייד
„מיין דאָלאַר (ס'איז ניט טהייער)
„און בלייב מיט הייסען פּופּקין־גרוס,
„ערגעבען תמיד אייער..."

ווען כ'בין געקומען צום באַנקעט,
געווען שוין פול דער זאַל איז.
עס האָט געדרוישט (אויף דיכטער־שפּראַך)
„אַ ים פון מענשען־כוואַליעס".

די „קרוין פון אַלע מעלות" איז
נאָך קענטיג ניט ערשיענען,
און כ'האָב געטראַכט, דאָ וועל איך ערשט
זיין יחוס אויסגעפינען...

כ'האָב געשפּיאָנט און האָב געהאָרכט
און בין דעת סוד דערגאַנגען,
אַז קיינער האָט ניט פּופּקין'ען
צו קענען אָנגעפאַנגען...

איך בין געשטאַנען ווי פערווירט,
וואָס מיינט דאָ דער שפּעקטאַקעל,
ביז מיר אין אויער שטיל געזאָגט
האָט מיין „יודע הכל": —

איהר זייט אַ פּריטץ, אַ קאַנטרי־מאַן,
איהר ווייסט ניט אונזער שטה...
ניט איהר, ניט איך, ניט קיינער וויים,
צומאָל ניט די קאָמיטע,

ווער פּופּקין איז... דאָ וויל מען בלויז
אַ קבצן זאָל פערדיענען,

איך מיין, דעם מאַן פון רעסטאָראַן...
איהר מעגט עס איהם פערגינען...

אַ איד אַ משכיל אַלט און שוואַך...
נו, גיט מען אַ באַנקעט'ל...
ביי אונז ניו יאָרקער מאַכט מען אַלץ,
מיט קונץ און מיט אַ פּשט'ל...

פאבעלן.

אַ הימלישער איינפאַל

וואָס איך דערצעהל אייך, איז געשעהן
שוין לאַנג צוריק — איך ווייס ניט ווען —
אויף איינעם פון די הימלען אויבען.
נאַטירליך בין איך ניט געוועז
דערביי, נאָר כ'האָב עס, אויף דעם הן,
פון איינעם, וואָס מען מעג איהם גלויבען.

איהר ווייסט דאָך —אויב איהר ווייסט ניט דארפט איהר וויסען—
אז ערגעץ אויף אַ שטערען אַ געוויסען
איז דאָ אַן אָרט וואו יעדען טאָג,
פון פריה ביז שפּעט,
געמאכט טאַנדעט
נשמות ווערען אויפ'ן שאָק...

די סחורה, דאַנקען גאָט,
בלייבט לאַנג ניט ליעגען,
דען גרוים משונה איז די וועלט,
און חופּות ווערען אומעטום געשטעלט,
און ס'וואַרטען גרייטע וויעגען...
בפרט זינט אונזער פּאַטריאָט,
דער גרויסער „טעדי רוזוועלט" האָט
געזאָגט אז קינדלען הייסט די וועלט בעזיעגען...
(איך ווייס ניט אויב דאָס איז זיין אויסדרוק אַקוראַט,
נאָר יעדענפאַלס איז דאָס געוועזן דער פּשט...)
מלאכים מיט פערשוויצטע פליגלען,
זיך מיהען פלייסיג און פערזיגלען,
פּאַקעטען נאָכאַנאַנד

און שיקען אָב אין יעדען לאַנד
בעשטעלונגען וואָס קומען אָן
פון בורא ברוך־הוא׳ס טעלעפאָן...

דער „שיפּינג קלערק“ מיט פּען אין האַנד,
א יונגער מלאך און א בראַנד,
געהט אום און זעהט,
אַז איטליכער פּאַקעט
זאָל ווערען ריכטיג אדרעסירט
און וואָס אם שנעלסטען עקספּעדירט...

און אונטערדעסען, ווי איהר קענט
זיך דענקען, שטאַרבט מען איטליכען מאָמענט,
און טויזענדער נשמות יעדען אויגענבליק
אין הימעל קומען אָן צוריק,
פערקריפּעלט, אַלט און אָבגעניצט,
מיט פלעקען אַלערליי בעשפּריצט,
און מאַט און אָבגעבליאַקט...

געברויכען די נשמות פון דאָס ניי,
געוועזן וואָלט א בעטריגעריי,
א זינד אקעגען אדם׳ס קינדער,
און קעגען עהרליכקייט ניט מינדער.
דעריבער ווערען זיי פערפּאַקט
אין גרויסע קאַסטענס ערגעץ אין א „סטאָר“,
און זאַמלען זיך פון יאָהר צו יאָהר...

דאָך ענדליך איז געקומען דער טערמין,
וואָס אין דעם גרויסען מאַגאַזין
איז מעהר קיין פּלאַץ ניט, כאָטש צוריים זיך,
און אונטערדעסען הויפענווייז זיך

די „סעקאָנד־הענדיגע“ נשמות מעהרען,
און ס׳איז פון זיי ניט לויז צו ווערען...

און פּלוצלונג אין דעם הימעל אין דעם בלויען
בעוויעזען האָט זיך מיט אמאָל א גאון,
א מלאך א זשעני,
וואָס האָט אָהן מיה
ענטדעקט א פּלאַן א פּראָסטען,
די אַלטע סחורות זאָלען מעהר ניט ראָסטען...

„ס׳איז טאקע אמת — האָט גע׳טענה׳ט ער —
„עס וואָלט געוועזען זעהער שווער
„צו קריגען איינעם וואָס זאָל וועלען
„מיט אַלטווארג זיך צופריעדענשטעלען,
„ווען ער האָט רעכט אויף עפּעס גוטעס,
„דאָך הערט וואָס איך זאָג און איהר טהוט עס:
„טהוט קיינעם ניט קיין עולה און קיין רעה,
„נאָר פּשוט מאכט זיי אן השואה...
„שטאָט איינע און א נייע גיט זיי אַלטע צוויי,
„צי דריי, צי פיער, איהר דינגט זיך ניט מיט זיי...
„איהר האָט גענוג און זייט אים שטאַנד,
„צו טהיילען מיט דער פולער האַנד...“

דעם מלאך׳ס עצה איז געפעלען.
זינט דאמאלס ווערען יענע זעעלען
פערצוקערט ווי א זיסער ביסען...
און שטאָט בלויז איינע שפּאָגעל נייע
האָט יעדער מענש צו צוויי, צו דריי
נשמות — האלב צוריסען...

דער באָק און דאָס פערד

(איבערזעצט פון שפּאַניש)

א באָק געשטאַנען איז אַמאָל
און צוגעהאָרכט זיך צו דעם זיסען קול,
וואָס פון א פידעל האָט אויסגעקלונגען.
פון תענוג האָט ער אזש געשפּרונגען,
און צו א פערד, וואָס אויך ענטציקט
האָט מיט די טענער זיך פערטראַכט געקוויקט,
אזוי מיט שטאָלץ זיך האָט דער באָק געווענדט:
נו, ווי געפעלט דיר, סוס, דער אינסטרומענט?
טאָ וויים־זשע, ברודער, אז די סטרונע־שטריק,
דאָס זיינען די געדערים פון דער ציג
וואָס איז געוועזען מיינע א פריינדין;
און איך אליין, אָט ווי דו זעהסט מיך, בין
בטוח אויך, אז פון די קישקעס מיינע
(נאַטירליך נאָך מיין פּטירה)
ארויסגעהן וועט א מעלאָדיע א פיינע,
וואָס וועט אריבערשטייגען איהרע."
זיך אומגעדרעהט דער פערד האָט און געזאָגט:
„די סטרונעס וואָלטען ניט פערמאָגט
די קראַפט ארויסצוגעבען
א טאָן אן איינציגען, אין לעבען,
ווען ניט דער סמיק, וואָס שפּיעלט אויף זיי,
געמאַכט פון האָאר וואָס איך
געלאָזען רייסען האָב פון זיך,
מיט שמערצען און יסורים אלערליי.
איצט שטעה איך און שטאָלציר,
דען א דאנק בלויז מיר,
א דאנק מיין חלק וואָס איך האָב אין סמיק,
געניסט די וועלט די פּראַכטפאָלע מוזיק.
דאָך דו, מיין פריינד, לעת־עתה

ביזטו בלויז אַ באָק מיט באָבקעס,
מיט ציגענע און ווילדע האָפּקעס,
דאָס הייסט, זיי מוחל, ביזט אַ שמאַטע,
און מוזט ערשט (לויט ווי דו זאָגסט) צומאַכען די אויגען,
בעפאָר דו וועסט צו עפּעס טויגען."

איך קען אַזעלכע מענשען אַקוראַט,
בעזאָנדערס אַ געוויסען ליטעראַט,
וואָס שרייט אַז זיין טאַלענט,
וואָס ווערט ניט אָנערקענט,
וועט קריגען ערשט זיין לוין
ווען ער אַליין וועט זיין געשטאָרבען שוין.

דער מוק

אַ מוק, צי ריכטיגער, אַ מוקעל,
וואָס מיט איהר שווארצען סנוקעל
האָט קיינעם ניט געלאָזט צורוה
און דאָרט נאָר וואו
זי האָט געקענט
געטהאָן אַ ביס,
אַ מאָל די הענד,
אַ מאָל די פיס,
אַבי צו מוטשען
און דאַקוטשען —
האָט איינמאָל בייסענדיג אַ נאָז
וואָס איז געוועזען פעט און פליישיג,
גענומען רעדען מיט גרויס חשק
(איך גיב עס איבער אות באות) : —

„פון טיטוס' צייטען אָן
איז אונזער פּראָפעסיאָן

פון אַלע אַנדערע די קרוין...
דער הויפּט, דער לויז,
וואָס מיר מוקען קריגען
פאַר אונזער בייסען,
איז מעהר ווי ס'קריגען אַלע פליגען
וואָס שמאָקצען כלומרשט אויף צו־פּלייסען...
א חוץ דעם, איז דאָס פערגעניגען,
צו זעהן, ווי יענער רייבט
די נאָז און טרייבט
און קען אונז ניט פעריאָגען —
א תענוג פּראָסט פאַר אונזער מאָגען...

„דאָך וויסען זייט, רבותי,“
(דאָס האָט ער זיך געווענדט
צום גאַנצען מוקען־פּאַרלאַמענט)
„די עבטע, גרויסע
גענוגטהואונג וואָס איך
טראָג אין זיך
איז — וואָס איך טראַכט,
אז מיך האָט גאָט געמאַכט
פאַר זיין ספּעציעלען פּאַליצאַנט;
„געה — האָט ער געזאָגט צו מיר —
„און רייס און פליק, און שטעך און זויג,
„און זיי א פּרישטש, א קראַץ, א היהנעראויג,
„א וואונד, א בייל, א מכה, א געשוויר,
„דיין ליפּ א שפּילקע און דיין צונג א נאָדעל...
„און צווישען שטעכערס זאָלסטו זיין דער גדול,
„און צווישען בייסערס א גיגאַנט
„מיט דיין טאַלאַנט...“

דאָך אונטערדעסען
האָט מיסטער מוק פערגעסען,

אַז ערגעץ זיינען דאָ צעהן פינגער,
פון וועלכע איינער איז גענוג
צו ממית'ען אַ מוק
און הרג'ענען דעם נאָז־בעצווינגער...
און פּלוצלינג טאַקע איז אַרונטער
אַ פּאַטש אַ שטאַרקער, אַ געזונטער —
און איהר פערשטעהט דאָך שוין געוויס...
מיר פּשוט איז
אייך צו דערצעהלען באַנג —
געבליבען איז בלויז אַ געשטאַנק...

דער האָהן און די פלעדערמויז

(תלמוד'ישע פאַבעל)

אין אַ ווינקעל פון אַ דאַך אין מיטען נאַכט
געשטאַנען איז אַ האָן און האָט געוואַכט,
און אומגעקוקט זיך שטאַרק געשפּאַנט
אויף אַלע זייטען נאָכאַנאַנד
און זיפצענדיג געפרעגט (אין מאָנאָלאָג):
„ווען וועט אמאָל שוין אָנקומען דער טאָג?“

ערוואַרטענדיג דעם גליקליכען מאָמענט
שוין האָט ער זיינע פליגלען אָנגעגרייט,
אַרויסצופּאַטשען פאַר דער וועלט זיין פרייד,
און אַזש פון אונגעדולד געבבענט...
און פון זיין גאָרגעל האָט זיך אַזש געריסען
דער אָנזאָג פון דעם מאָרגענליכט, דעם זיסען...

און פּלוצלונג פון אַ בוים דערביי
זיך הערט אַ פליגעל־קלאַפּעריי,
און צו דעם האָהן אין האַסט
געקומען איז אַ פלעדערמויז צו־גאַסט.

„איך ליעג אזוי מיר — זאָגט דער גרויער עוף —
„און קלער און קלער און ס'נעהמט מיך ניט קיין שלאָף;
„ווען וועט אמאָל שוין נעהמען טאָגען? —
„קענסט דו, פריינד קו־קע־רעקו, מיר ניט זאָגען?"

„אוועק, דו שרץ! — האָט געזאָגט דער האָהן מיט צאָרען
און רויט פון כעס איז איהם די קאַם געוואָרען —
„וואָס גערט דער טאָג אָן דיר? דו מויז,
„וואָס האָט גע'גנב'עט פליגלען
„אום זיך מיט זיי צו שפּיגלען,
„און שטעלט זיך כלומרשט פאַר אַן עוף ארויס?..."

„איך ווארט אויף טאָג ווייל כ'האָס די נאַכט,
„דאָך דו — דיין גאַנצע מאַכט
„איז בלויז אין שאָטען;
„דיין לעבען קען געראָטען
„נאָר דאַן ווען אלע זיינען בלינד,
„און דו קענסט טהון בסתר דיינע זינד,
„און דו אליין מיט דיינע טייפעל־בליקען
„קענסט זעהן דעם קרבן, וואָס דו ווילסט דערשטיקען..."

„אוועק, דו נבזיגקייט פון מיין געזיכט!
„פון טאָג און העלען ליכט
„ניט וואַגען זאָלסטו רעדען,
„דו נפש — וואָס די נאַכט איז דיין גן־עדן..."

עזעליזמוס

(נאָך דעם רוסישען)

ערגעץ ביי א שטראָם
אַן עזעל האָט מען אויפ'ן פראָם
געשלעפּט מיט שטריק.

נאָר ווי בעקאַנט פון אייביג אָן איז
איז עזעלזאָהן אן עלוי אין עקשנות;
ער האָט זיך אָבגעשטעלט אין וועג
און וויל ניט געהן פון פלעק,
ניט אַהין און ניט צוריק...

נאַטירליך האָט מען ניט געשוינט דעם בחור,
און ניט געזשאַלעוועט קיין כבוד,
מען האָט געפּאַסעוועט דעם אָ...,
געשלעפּט די אויערען, געריסען די טשופּרינעס,
און שיער דער'ממית'ט מיט דובינעס,
נאָר ס'איז געווען אַלץ לאבוד...
דער עזעל שטעהט מיט וואונדען אויפ'ן פעל
און ריהרט זיך ניט צומאָל פון שטעל.
דאַן איז אַ מאַן
געפאַלען אויף אַ פּלאַן: —
„איהר נעהמט אקאָרשט דעם תכשיט פאָר'ן עק
און שלעפּט איהם כלומרשט'ען צום ברעג,
און איהר וועט זעהן וואָס ס'וועט געשעהן."

געזאָגט און גלייך געטהאָן.
און קוים האָט עזעלזאָהן
אין הינטערטהייל דערפיהלט
אז אימיצען ווילט,
איהם ציהען אויף צוריק,
געגעבען האָט ער שנעל אַ בריק,
און אויפ'ן פּראָם ארויף מיט זיעג.

וחלקלקות און זמזומים.

(איסט־סיידער טיפּען)

וחלקלקות און זמזומים,
צוויי פערברענטע „איסט סייד" איסטען,
האָבען תמיד זיך געהאמפּערט,
און געפיהרט א קאמפף א וויסטען...

קוים נור האָט מען זיך בעגעגענט,
הויבען אָן שוין די דעבאטען,
און עס פליהען אין דער לופטען
הונדערט־פודיגע ציטאטען...

פייערדיגע ארגומענטען
שיסען פון די מויל־קאַנאָנען,
יעדער שאָס בעשטעהט ניט מינדער
ווי פון זיעבען לעקסיקאָנען...

און פון שעקספּיער און קאָנפוציוס,
און פון האָמער'ס איליאדע,
און פון גאָרקי, און פון רמב"ם,
און פון קארל מארקס — אודאי.

אז מען שווייגט זיך ניט חלילה,
קענט איהר דאָך פערשטעהן ממילא.
אָט כדומה איז א ביישפּיעל
וואָס מען רופט זיך: לומפּ, נבלה,

דראַנג, דובינע, איגנאָראמוס,
שאַרלאטאַן, אומזיסטער עסער,

גנב, שורקע און פערדעטהער,
אָדער פשוט — מענשענפרעסער.

אָבער העפליך זיינען ביידע,
ווי פאַר דזשענטעל־לייט געהעריג;
וחלקלקות זאָגט: איך בעט דיך,
פריינד זמזומים, ווער אַזש נהרג...

און זמזומים ענטפערט פריינדליך:
ס'איז דער וואונש פון מיין נשמה,
אַז מיין זיסער וחלקלקות,
דו, זאָלסט געהן אין דער אדמה. —

ווייטער געהט עס ניט חלילה,
כאָטש מען רייסט זיך ווי די העהנער,
דען זמזומים — וחלקלקות
זיינען ביידע עהרענמענער...

לאָם-קי-רי

שונדיאַדען.

שונדיאדע נומער 1.

„אָ דו שינדער, וועלכער ביזט ניט
געשונדען, ווען דו וועסט ענדיגען
שונדעווען, ווערסטו אַליין אָבגעשונ־
דען ווערען.“
(ישעיה, ווי ער האָט געזאָלט
זאָגען.)

פיער טעמפּלען זיינען אין ניו יאָרק
פאַראַנען שוין פון יאָהרען,
וואו טעגליך האַלט מען גאָטעס־דיענסט
מיט „מערשע“, טענץ און כאָרען

צום אַלטען גוטען גאָט פון שונד,
וואָס האָט זיין טהראָן פערפעסטיגט
(איהר קענט עס שרייבען, אויב איהר ווילט
מיט „פ“, דאָס הייסט, פערפעסטיגט...),

דאָרט האָט קיין מאכט ניט דער געשמאַק
פון נידעריגען עולם,
דער טאָן דאָרט קומט פון זעהר הויך —
דאָרט הערשט דער גאַלערעע־עולם...

ניט לאַנג צוריק גערעדט האָב איך
מיט איינעם פון טהעאַטער,
מען רופט איהם, גלויב איך, אין דער פּרעס
„דער ביהנע־אימפּעראַטאָר.

ציגאַרען, טהעע בכלל, ער האָט
פון זיסקייט זיך צוגאָסען.

און דאַן געגומען מיך ביי׳ן לאַטץ,
און טיעף פערקנייטשט דעם שטערען,
און אין די אויגען זיינען איהם
געשטאַנען פערטעל־טרעהרען.

און מיט א טרוי׳ריג־שטילער שטים
(כ׳האָב קוים געהערט איהם פּיפּסען)
גענומען ריידען: — „ליעבער פריינד,
כ׳פערגעטער פשוט איבסען...

„ניט רעדענדיג פון שעקספּיער׳ען —
איך בין זיין געצענדיענער;
פון פריה ביז שפּעט, צו סאַפּער־צייט,
צו ברעקפעסט און צו דינער,

„מיר געהט ער ניט אַרויס פון זינן...
איהר מעגט מיר הייליג גלויבען,
איך וואָלט צופריעדען זיין פון אַלץ,
פון לעצטען ביס זיך רויבען,

„אבי צו שפּיעלען עפּעס רעכטס,
דאָך אונזער פּאָלק, די מאַסע...“
(דאָ האָב איך אונטערבראָכען איהם: —
איהר מיינט געוויס, די קאַסע...“)

ער האָט אפנים ניט בעמערקט
מיין קורצע אונטערברעכונג,
און פאָרטגעזעצט: „עס איז אַ שאַנד,
עס איז אַ גאָט־פערשוועכונג,

ער האָט מיך אויפגענומען שעהן,
דערלאַנגט מיר פּאַפּיראָסען,
„אַז מען זאָל מוזען שפּיעלען שונד,
איך... איך אין מיינע יאָהרען,
אַ קינסטלער, וועלכער האָט“... דאָ איז
זיין קול פערשטיקט געוואָרען.

ער האָט געכליפּעט ווי אַ קינד,
פערפּלייצט פון טרעהרען־וועלען,
און יעדע טהרער געוועזען איז
גרויס ווי אַ וואַטער־מעלאָן.

עס האָט מיר שטאַרק פערקלעמט דאָס הערץ,
איך האָב איהם שטאַרק בעדויערט,
איך האָב געטרייסט, געבעטען איהם
ער זאָל ניט זיין פערזויערט,

די צייט וועט קומען און דאָס פאָלק
וועט אויפהערען בעזוכען
טהעאַטערס וואו מען באַקט פון שונד
דעם לאַקרעץ־זיסען קוכען.

דאַן האָט ער מעהר נאָך זיך צוואויינט,
ניט מעהר געלאָזט זיך שטילען,
כ'האָב קענטיג אָנגעריהרט נאָך מעהר,
די קינסטלערשע געפיהלען.

איך האָב בעטריבט געזעגענט זיך,
דאָך ווען עס האָט פערמאַכט זיך
די טהיר, געהערט האָב איך, מיר דאַכט,
ווי אימיצער צולאַכט זיך...

שונדיאַדע נומער 2.

„... און ניט נור וואָס ער איז
געווען אַ גרויסער דראַמאַטורג, ער
האָט אויך געקענט געבען אַ קלאַפּ
און דאַרום האָבען זיי מורא געהאַט."
(פון אַ ניט־געשריבענער אָב־
האַנדלונג איבער'ן אידישען
טהעאַטער.)

ווי יענע שאַרפע שווערד וואָס האָט
בעשיצט די פּאַראַדיז־טהיר —
אַזוי האָט מיר פערשטעלט דעם וועג
אַ מענעדזשער אַ ווּיסטער...

דער קוק, וואָס ער האָט מיר דערלאַנגט
גלייך ווי ער האָט דערזעהן מיך,
בעטייט האָט, אַז איך בין אַ „יאָלד",
אַ „פּורציע" און אַ „למך".

דאָך איך, געפילט מיט מיין מיסיאָן,
האָב ניט געלאָזט זיך שרעקען,
און האָב מיט אינטערוויוער־שטאָלץ,
דערצעהלט איהם מיינע צוועקען.

דאַן האָט ער מיך אַריינגעפיהרט
אין סאַנקטום־סאַנקטואָרום"
(דער פּלאַץ וואו ס'געהען גרויסע „סטאַרס"
אָהן פּאַלשע צייהן און האָר אום).

די גרויסע פּרימאַדאָנאַ האָט
מיך שמייכלענדיג עמפּפאַנגען,
געדריקט די האַנד מיר און געזאָגט:
„מיין פריינד, איהר האָט בעגאַנגען

„אַ נאַב׳לע טהאַט מיט אייער קאַמפּף
אַקעגען אַלע שונדען,
מיין הערץ (געקלאַפּט האָט זי׳ דעם שטאָהל
פון איהר קאָרסעט) האָט וואונדען,

„צו זעהן ווי אונזער ביהנע זינקט
אַלץ מעהרער און אַלץ מעהרער...
אַ ווען דער גרויסער דראַמאַטורג,
וואָס איך בין זיין פערעהרער —

(דאָ האָט זי האַסטיג זיך פערכאַפּט)
„איך מיין, פּ ע ר ע ה ר ע ר י נ ע,
וואָלט אויפגעשטאַנען פון זיין גראַב
און וואָלט בעקוקט די ביהנע —

„ער וואָלט געשטאָרבען פון דאָס־ניי
מיט שרעקליכע ענויים
פון זעהן די פורים־שפּילניקעס,
די נידעריגע ברואים,

„וואָס וואָלטען זייער זעעל פערקויפט
פאַר דאָלארס און פאַר סענטען...
און ז י י, מיין פריינד, ז י י ווילען עס
זיין מ י י נ ע קאָנקורענטען,

„פערגלייכען זיך מיט מיר, וואָס ליעבט
די עכטע קונסט די ריינע!
דאָך איך... ווי וועלט־בעריהמט איך בין,
בין בלויז ניט מעהר ווי איינע,

„און א י י ן שוואַלב“ — האָב איך אויפגעכאַפּט —
„קען זומער דאָך ניט מאַכען“ —

„יאָ, יאָ" — האָט זי מיט היץ גערעדט —
„ווען גאַרדין זאָל ערוואַכען..."

„דאָס הייסט" — האָב איך זי דורכגעהאַקט —
„איהר ווילט בלויז גאַרדין'ס שפּילען?..."
„געוויס, געוויס... ווען ס'וואָלט זיך בלויז
געהאַנדעלט אום מיין ווילען.

„דאָך „משה", אונזער מאַסע־מענש,
מען מוז איהם אַמוזירען
(אַלס גראַמען־זוכער האָב איך גלייך
געטראַכט אָן „פּראָפּיטירען"),

„און קינסטלער זיינען בלויז די קנעכט
פון פאָלק, אום איהם צו דיענען...
(ניט ווילענדיג האָב איך געטראַכט
אָן שעהנעם גראַם „פערדינען").

„אַ, גאַרדין, ווען דו וואָלסט צוהאַקט
דעם קבר'ס שוואַרצען זיגעל
און זיך בעוויזען" (דאָ האָט זי
געכאַפּט אַ קוק אין שפּיגעל)

„דו וואָלסט געוויס..." און פּלוצלינג איז
איהר אויג געוואָרען טרעהריג,
נאָכדעם האָט זי געטהאָן אַ קוויטש —
עס איז געווען „היסטעריק".

זי האָט געוויינט און האָט געלאַכט,
און האָט געוואָלט זיך מאָרדען,
און אַלע ווייַלע אויסגעפּלאַצט:
„אַ, גאַרדין, גרויסער גאָרדין"...

שונדיאַדע נומער 3.

„די וויעג פון דער אידישער ביהנע אין אַמעריקאַ איז געשטאַנען אין אַ פּאַפּיראָסען־פאַבריק. דאָרט זיינען צוערשט פערזייהט געוואָרען יענע קליינע קערנער, פון וועלכע עס זיינען שפּעטער אַרויסגעוואַקסען די גרויסע סטיבונעס."

(פון אימיצענ'ס „געשיכטע דער אידישען ביהנע".)

אַ פּרינץ, בעגאַרטעלט מיט אַ שווערד,
איז מיר אַרוים אַנטקעגען
און מיך בעגריסט: „עס פרעהט מיך שטאַרק
צו זעהן זיך מיט קאָלעגען."

איך האָב ענטשולדיגט זיך: מיין הערר,
איך בין ניט פון טהעאַטער", —
„איך וויים" — האָט ער געענטפערט מיר —
„דאָך איך בין ליטעראַטאָר...

„איך בין ניט, פריינד, פון זעלבען שניט
ווי מיינע קאַמעראַדען,
מיין רבי און מיין מוסטער איז
דער זעליגער גאָלדפאַדען.

„זעהט", האָט ער אויף דער וואַנד געצייגט,
„זיין אויל־געמאָלטעס בילד דאָרט,

זינט ער האָט צוגעמאַכט זיין אויג
איז אַלעסדינג פערוווילדערט.

„בלויז ער אין „קוני־לעמיל" האָט
געגעבען אונז אַ ביישפּיעל
פון עכטער קונסט — די היינטיגע,
זי רוף איך „קיי־און־שפּיי" שפּיעל.

„נאָר קומענדיג צוריק צו מיר —
און דאָס איז דאָך דער עיקר —
איך שרייב אַליין רעפּערטואַר,
און שפּיעל די אייג'נע שטיקער.

„איך שרייב אַליין און שפּיעל אַליין,
און בין — דאָס וויים דאָך יעדער —
דערזעלבער קינסטלער אויף דעם סטיידזש
ווי איך בין מיט דער פּעדער...

„איך זינג און שרייב און דעקלאַמיר,
און האָב צו טהאָן אַ מאַסע,
איך בין אַליין אַ דוצענד „סטאַרס",
פּילייכט גאָר אַ מילך־שטראַסע....

„און דאַן, פריינד, בין איך נאַציאָנאַל,
איך בין צום פאָלק געקאָוועט,
אין יעדער „פּליי" ביי מיר מוז זיין
אַ גרויסער מגן־דוד.

„אָהן ציון געה איך ניט אַ טריט;
ביי מיר אין יעדען זמר

קלינגט אָב דער זיסער ווידערקלאַנג
פון זיידען יעקב׳ס לעמער.

„דאָס מע׳קען פון מזבח־בעק
בעפאָר מען פלעגט זיי שעכטען
מוז אונבעדינגט דורך יעדען ליעד
עכט־אידישלעך זיך פלעכטען...

„און ווען איהר זעהט אמאָל א טאַנץ
פון מיינער א כאָריסטקע,
דערקענט איהר תיכף, אז זי איז
אַן א ל ט ע ציוניסטקע,

„און אויפ׳ן זינען קומען אייך
ניט ווילענדיג די ציעגען,
וואָס פלעגען אויף די גלעד־בערג
אין אַלטע צייטען ליעגען"...

איך האָב זיין וואָרט־שטראָם אָבגעהאַקט
און האָב געזאָגט: — „כ׳וואָלט גארען
צו וויסען וואָס איהר שרייבט אצינד" —
„איצט שרייב איך מעמוארען" —

געענטפערט האָט ער מיט א טאָן
פון קאַנט און שאָפּענהויער —
„איך בין עס שולדיג צו דער וועלט,
אַלס גרינדער און אַלס בויער

פון אונזער ביהנע"... דאָ האָט מען
גענומען ווידער שפּיעלען,
און ער האָט אין דער מיט געלאָזט
דעם אויסגוס פון געפיהלען...

איך האָב געאײַלט זיך צום פּאַרקעט
מײַן פּלאַץ ניט צו פֿאַרלירען
און האָב בעשלאָסען שוין פֿאַראויס
דעם „סטאַר“ צו אַפּלאָדירען...

שונדיאַדע נומער 4.

„אַ צייט צו פּלאַנצען און אַ צייט
אויסצורייסען, אַ צייט צו געבוירען
ווערען און אַ צייט צו טויטען, —
אָבער קיינמאָל ניט מיט געז.“
(קהלת פון די קוליסען.)

עס איז געווען דער אַנטראַקט
(אויף ענגליש: אינטערמישען),
דער עולם האָט מיט אַפּעטיט
גענומען זיך דערפרישען;

אַ באָי האָט אויף אַ הויכען קול
געאָפּפערט פאַר אַ ניקעל
מוזיק און ווערטער פון דעם ליעד:
„אָ, מאַמע, כ'וויל אַ פּיקעל“.

און איך בין דורך אַ קאָרידאָר
אריין אין יענעם צימער,
וואו געזעסען איז דער „סטאַר“,
דאָס הייסט, דער אייגענטהימער.

איין העלפער האָט געצוויקט זיין באָרד,
אַ צווייטער האָט זיין פּנים
גרימירט מיט פאַרב, אַ דריטער האָט
די שטיוועל אָנגעטהאָן איהם.

א פיערטער אויך איז דאָרט געווען,
א פעטער און א שוועדער,
פון יענעם טיפ, וואָס איך רוף אָן
„א פּאָמפּערניק־פערצעהרער“.

דער ביהנע׳ס שטאָלץ האָט מיך בעגריסט
אויף באָס־שטים, שוין פון ווייטען: —
„אהא! אָט קומט דער בייזער איד,
וואָס טרייבערט אונז די זייטען.

„איהר זוכט שוין, קענטיג ווידער שטאָף
פאר אייער שונדיאדע...
(און דאָ האָט ער געטהאָן א זיפץ)
גערעכט זיינט איהר אודאי.

„אָט איך אַליין, אויף אייער פּלאַץ
וואָלט אויך געווען ניט בעסער,
איך וואָלט געפּאַלמעסט יעדען שונד,
געשניטען מיט א מעסער.“ —

„פּאר־וואָס־זשע שפּיעלט איהר ״... — ער האָט ניט
געלאָזט דעם זאַץ מיך ענדיגען: —
„עס איז א גרויסע קלאָץ־קשיא,
נאָר לאָמיך זיך פערשטענדיגען.

„איך האָב געשפּיעלט ביי גויים און —
איך האָס ווי פּעסט וואָס קוואטש איז,
נאָר צייגט מיר אדרבה א פליי,
וואָס ניט פון א פּארטאטש איז...

„ערלויבט מיר צו דערצעהלען אייך
א שעהנע אנעקדאָטע,

וואָס מיר פּאַסירט האָט ; כ'האָב געמיינט,
איך קריעג אַזש די סוכאָטע.

„איך קויף אַ ליטעראַריש ווערק,
און דענק איך וועל פּרובירען...
איך טהייל די ראָלען אויס און נעהם
זיך פעסט עם אויפצופיהרען,

„און פּלוצלונג מערק איך : ס'איז ניטאָ
קיין ראָלע פאַר כאַריסטען,
דאָס הייסט אויף פּשוט אידיש, איך
זאָל צאָהלען אַן אומזיסטען

„געהאַלט, כדי דער לאַפּאַצאָן
זאָל קענען פאַנטאַזירען,
און גיסען טינט און ברעכען פּענס...
מען קען דערפון קראַפּירען.

„נאָר וואַרט, איך האָב נאָך ניט צו ענד
דערגרייכט מיט מיין געשיכטע,
באַלד קומט דער אינטערעסאַנטסטער טהייל,
די רעכטע, די געדיכטע : —

„אין פיערטען אַקט איז דאָ אַן אָרט,
וואו ס'מוז דער העלד זיך טוידטען,
טאָ געה זשע נעהם אַ פּיסטאָלעט,
צי סם — ניין, דוקא נייטען

„וויל ער דורכאויס דעם העלד־ראָליסט
צו נעהמען גאַז און שטאַרבען.
נו זאָגט, מיין פריינד, בעדאַרף מען ניט
צוברעכען איהם דעם שאַרבען ?....

„און וואָס וואָלט איהר געטהאָן שטאָט מיר,
וואָלט איהר געקענט „אפּאָרדען“,
א דראַמאַ פון א מאַן, וואָס קען
צו־מאָל ניט ריכטיג מאָרדען?...“

ער איז געווען גערעכט און איך
געשוויגען האָב ווי יורקע
(ס׳הייסט יורקע׳ס הונד, נאָר כ׳דאַרף דעם גראַם),
ביז מיך געטהאָן א פּורקע

מיין נייגיער האָט, און כ׳האָב געפרעגט
„האָט איהר געשפּיעלט די דראַמאַ?“
— „בלויז איין מאָל... איצטער שפּיעלער מיר
„דער קעניג פון פּאַנאַמאַ“...“

שונדיאַדע נומער 5.

„היט אונז גאָט פון דער רעאַ־
ליסטישער שולע, פון שונד ווועלען
מיר זיך שוין אַליין היטען.“
(אריינפאַהריזמען פון א
קריטיקער.)

איך האָב דעם אַלטען שונד־מייסטער
פערנומען שטאַרק געטראָפען,
פאַר איהם געלעגען איז א בוך —
א דייטשעס, קענטיג, אָפען...

און ער האָט מיט זיין טינט־און פען
געארבייט שנעל און פלייסיג.
„איהר זעהט“ — מיך גריסט ער מיט א זיפץ —
„איך האָרעווע שוין דרייסיג

„מינוטען אויף אַ נייער „פליי"
און ס'איז מיר בלויז געלונגען,
צ ו ו י י אַקטען אָנצושרייבען, און —
איך האָב אויף פינף בעדונגען.

„די טהעמא ווילט איהר? — אָ, זי איז
אַ שעהנע און אַ זיסע...
זי איז אַן עכטע טרעהר־פאַבריק,
און רופט זיך „יום ־המיתה"...

„דער העלד איז דאָרט אַ בר־מנן,
וואָס ליעבט די „שעהנע אסתר" —
אַ גימנאַזיסטקע פון אדעס,
דעם קברות־מאַן'ס אַ שוועסטער,

„וואָס ווערט משוגע, און געפינט
אין דול־הויז, וואו מען האַלט איהר,
דעם פאָטער איהרען, וועלכער איז
פון אַנשטאַלט דער פערוואַלטער.

„און ס'ווייזט זיך דאַן ארויס, אז —"
דאָ האָב איך דורכגעריסען
זיין ריידען און ערקלעהרט, אז איך
וואָלט ראשית וועלען וויסען,

צי שאַדט איהם ניט די קאָנקורענץ
פון ד'היינטיגע, די נייע....
ער האָט צולאַכט זיך און געמאַכט
אַ שפּאָטישע הועיה: —

„אין הלכות שוישפּיעל זייט איהר, פריינד,
אַ גרויסער איגנאָראַמוס;

פרעגט מיך, דעם אַלטען וועטעראַן,
„וואָס ס׳פּאַדערט זיך פון דראַמעס.

„איך האָב געלעבט און לעב נאָך איצט.
כ׳וועל ציהען הייזער פולע,
ווען לאַנג שוין וועט מיט שטויב פּערדעקט
זיין אייער „נייע שולע״.

„איך שרייב שוין מעהר ווי דרייסיג יאָהר...
איהר זאָגט, איך מאַך זיך נאַריש?
זאָל זיין אַזוי... כ׳האָב קיינמאָל ניט
געזאָגט: כ׳בין ליטעראַריש....

„איך שטעל־צו סחורה, דאָס איז אַלץ,
מען צאָהלט מיר און איך טהו עס...
דאָך קוקט זיך איין אויף איערע —
זיי מאַכען כלומר׳שט תנועות

„פון קינסטלער, דיכטער, מאָראַליסט,
און דאָך, אין תוך גענומען,
שרייבט יעדער איינער קוואַטש און שונד,
און בלויז צוליעב מזומן...

„איהר גלויבט ניט?... ווארפט, מיין פריינד, אקאַרשט
אַ בליק אויף וואָס זיי שאַפען,
זיי רופען זיך: אָריגינעל!
דאָך איך — איך זאָג אייך אָפען:

„זיי זוכען נאָכצומאַכען מיר,
וואָס שרייב מיין שונד בכיוון...
דער אונטערשיעד פון מיר און זיי:
זיי לייק׳נען די מאָטיווען,

„און זײנען פּושערס.... א י ך פערשטעה
ווי „משה'ן" אַמוזירען,
זײ אָבער נעבעך קענען ניט
און ווילען דאָך און שמירען...

„און פאַלט אַזאַ מין שמירער דורך,
ווייל ער האָט ניט פערדיענט מעהר,
דאַן ווערט אַ גאַנצער קאַראַאול,
און ס'פּלייצט אַ גאַנצער טינט־מעער

„דורך אַלע רינשטאָקען, דאָס הייסט,
דורך אַלע צייטונג־שפּאַלטען: —
„די קונסט שטאַרבט אָב".. דאָך איך נאָר וויים
וואו ס'ליגט דער הונד בעהאַלטען...

„דער שרייבער ווייס ניט פון זיין קאָפּ,
דער ערגסטער דורכפאַל קומט איהם;
זיין אַרבייט איז ניט קונסט, ניט שונד,
זי איז, מיין פריינד, אַ טומטום..."

שונדיאַדע נומער 6.

— איהר שפּיעלט האַמלעט? —
— אבענדס.
— און ביי־טאָג? —
— פּאָוקער.
(פון עקטאָר'ס קלוב.)

אַן עקטאָר אַן אינטעליגענט —
דאָס הייסט, אַזאַ וואָס וויים שוין,
אַז שרייבער מוז מען „טריטען" גוט,
צו קריגען „רעפּיוטיישאָן" —

האָט מיר געזאָגט: אָה, גלויבט מיר, פריינד,
איך ווייס אוואו די קאָץ איז;
דאָס אומגליק פון דער ביהנע איז
„די שפּיעלער׳ס עם־הארצות...

(איך האָב געוואָלט דערצעהלען אייך
פון אָנהויב, אַז געטראָפען
דעם מאַן האָב איך ביים פּאָוקער־שפּיעל,
אין סאַמע מיטען בלאָפען)

„נו שטעלט אייך פאָר, וויפיעל א מאַן
ווי איך, וואָס לייענט געטהע
און שלום אַש, און זאַנגוויל׳ס בוך:
„די רינדער פון דער גהעטאָ —

„מוז אויסשטעהן פון דעם ערב־רב,
וואָס קענען ניט די „פּראָזאָ"
צומאָל געהעריג אויסריידען,
און האָבען נאָך די העזה,

„צו קלאָגען וואָס מען גיט זיי ניט
גענוג א פעטען חלק,
א ראָלע פון א „קעניג ליער",
א „האַמלעט", צי א „שיילאָק"...

„ביי זיי די קונסט איז בלויז א קראָם,
די ביהנע בלויז א קלייטעל",
(דאָ האָט ער זיך צום טיש געווענדט:
„איך האָב א קליינעם „סטרייטעל").

„אַט גיט א פרעג נאָר דעם סופליאָר
און ער וועט אייך דערצעהלען

די צרות, וואָס ער האָט, ווען ס׳קומט
די ראָלען אויסצוטהיילען....

„איין שפּיעלער איז אמאָל געווען
אין סלוזשבע און ער קאָן ניש׳
איין אות פון אידיש — שרייבט מען איהם
די בוכשטאַבען „יעוואָניש“...

„אַ צווייטע האָט אמאָל געדיענט
אַלס דיענסטמיידעל אין ברעמען,
און קען ניט, כאָטש דער׳הרג׳ע זי
קיין אַנדער ראָלע נעהמען,

„ווי די וואָס ווערט לכבוד איהר
אויף דייטשמעריש געשריבען,
אַ דריטער קען רומעניש בלויז —
דער כלל: עס ווערט בעטריבען

„ביי אונז אַ שפּראַך־פאַבריק... נור וואָרט,
עס וועט אייך איבערראַשען“
(און דאָ האָט ער גענומען שנעל
די קאָרטען איבערטאַשען)

„צו הערען, אַז עס איז פאַראַן
ביי אונז אַ פּרימאַדאָנאַ,
וואָס ווייס פון לעזען פיעל עס ווייס
פון „האָבעל־סקאָירוטס“ אַ נאָנע...

„צי ריכטיגער אזוי ווי ס׳ווייס
דזשים דזשעפּרים פון דעם זוהר...“
„ווי לערענט זי די ראָלע אויס?“ —
„זי לייענט מיט׳ן אויער...

„און ווען איהר רעדט מיט איהר אַמאָל
איז דאָס צומאָל ניט קענטלאַך...“
דאַ האָט ער פלוצלונג אָבגעהאַקט:
ער האָט געהאַט פּיער צעהנטלאַך.

ער האָט פון שמחה אַזש געשטראַהלט,
און איך האָב אַ געפּלעפּטער
געוואַרט ביז ער האָט פאַרטגעזעצט: —
„און וואָס מען בייט ניט עפּטער

„די דראַמעס, וואָס די דאַמע שפּיעלט,
איז פּשוט ווייל די מיהע
פון אויסלערנען איז שווער... דען זי —
הענגט אָב פון חוש השמיעה...“

שונדיאַדע נומער 7.

„איידער איך שרייב עפּעס, פרעג איך זיך קודם כל, ווי עס וועט געפעלען מיין בעקער און מיין „בוטשער“ און מיין „גראָסער“. דאָז אַזוי ווי איך האָב אַ רעכט איבערצוקלייבען די בייגעל און דאָס פלייש און די גראָסערים וואָס איך קויף, אַזוי האָבען מיינע לעזער אַ רעכט צו פערלאַנגען איך זאָל זיי געבען וואָס זיי ווילען, דען זיי בעצאָהלען דערפאַר.“

(אַ גרויסער שריפטשטעלער, וואָס מיינט עס גוט.)

אַ פעטער מיט אַ גראָבען קאַרק,
האַלב־גרוי און פליכעוואַטע,

האָט אָנגעקוקט מיך, אונגעפעהר
ווי איהר בעקוקט אַ שמאַטע,

און האָט געזאָגט מיט קאַלטע צייהן: —
(ס'האָט, קענטיג, איהם פערדראָסען)
„אונז, מיסטער, אינטערוויוט מען ניט,
געהט אייך צו די גענאָסען...“

„דאָך איך וויל דעם רעדאַקטאָר זעהן“ —
בין איך אויף מיינס בעשטאַנען.
„ביי אונז — זאָגט ער — איז גאָר אַזא
מין נפש ניט פאַראַנען...

„מיר האָבען זיבען „לינאָטייפּס“,
אַ פּרעס, אַן אייג'נעם בנין,
און אויבען אויפ'ן צווייטען שטאָק
פון שרייבערלעך אַ מנין,

„וואָס קריגען יעדע וואָך געהאַלט
און שרייבען צוויי שעה טעגליך...
(און א י י ן שעה נור אין זומער־צייט,
ווען ד'היץ איז אונערטרעגליך).

„דאַן האָבען מיר ספּעציעל אַ מאַן,
וואָס „טענדט“ צו די עגונות
און ענטפערט ווען דער מולד איז,
ווען אונטערגאַנג פון זונן איז,

„ווען אימיצענס אַ יאָהרצייט פאַלט,
און פיעל עס קאָסטען פערדערן
צו ברענגען פון אַדעם אַהער —
ער ענטפערט ריכטיג יעדערן...

„וואָס דאַרף מען אַ רעדאַקטאָר דאָ? —
מיר זיינען בעל־הבתיש
און פיהרען אויפ׳ן אַלטען שניט —
ס׳הייסט, ס׳פיהרט זיך אויטאָמאַטיש...“

„דאָך אייער ריכטונג, אייער טאָן,
דער מאַרך און די ספּרוזשינע?“
האָב איך גענומען פרעגען (דאָ
האָט ער געמאַכט אַ מינע,

ווי איינער וועלכער נעהמט כינין)
„און וועלכע פון די קלאַסען
פערטרעט איהר דען אין אייער בלאַט?
די אויבערשטע? די מאַסען?“

„מיר זיינען — האָט ער מיך צוקלאַפּט —
ניט גלייך צו אונזערע שכנים.
מיר דיענען כל ישראל און —
מיר דיענען ניט צו קיינעם.

„מיר גיבען וואָס דער עולם האָט
אַ רעכט פון אונז צו וועלען...
איהר גיט אונז בלויז אַ גאַראַנטי,
אַז זיי וועט עס געפעלען

„און אונזער לעזער־צאָהל וועט נור
דאַדורך פערגרעסערט ווערען,
און כ׳גיב אייך אָב די ערשטע „פּיידזש“
פאַר סאָציאַליזמוס גערן...“

„דאָס הייסט, איהר זייט אַ פריידענקער?“
האָב איך געפרעגט מיט פייער —

„אַ דענקער נ י ט — האָט ער געלאַכט —
דאָך פּשוט, סתם אַ פ ר י י ע ר...

„איך האָב צו קיינעם ניט קיין פליכט,
איך פיהל זיך ניט געבונדען
צו קיין פּאַרטיי, צו אידעאַל...
— איך ווייס בלויז מיינע קונדען

„דעם לעזער, וועלכער קויפט דאָס בלאַט,
דעם „בוטשער" און דעם „גראָסער",
דעם קוימענקעהרער פון דער היים,
דעם קאַלוואַריער מסור,

„וואָס האָט געפּעדעלט בלעך־געשיר
אין אַכטצעהן צוויי און זיבציג,
און איצטער איז ער אַ טראָסטי
אין שוהל פון אנשי פּיפּציג...

„אַט זיין געשמאַק איז דער וואָס גיט
דער צייטונג איהר כאַראַקטער...
דער אנשי פּיפּציגער טראָסטי
איז אונזער בלאַט'ס רעדאַקטאָר..."

שונדיאַדע נומער 8.

„און אויב איהר מיינט, אז דער קאָפּ פון אַ אידישער צייטונג איז דער בריעפקאַסטען־מאַן, האָט איהר אַ טעות. איבער איהם איז דאָ נאָך אַ העכערער, און דאָס איז — דער „אַד־ווערטייזינג־איידזשענט."

(פון אַ געשפּרעך.)

דער עדיטאָר אַ ראַדיקאַל,
וואָס ווייט בעריהמט זיין שם איז,

האָט פריינדליך מיר דערלאַנגט אַ שטוהל
(ס'איז אייגענטליך ניט אמת,

נאָר ס'רעדט זיך גלאַט אַזוי) און האָט
גערדיקט מיין האַנד עכט „טאַפּט'איג,
און האָט געזאָגט: — „איהר זעהט, ווי איך
בין נאָכאַנאַנד בעשעפטיגט...

„מיין רגע איז אַ רענדעל ווערטה;
דאָך אייך וועל איך ערלויבען,
איהר זאָלט מיין צייט אויף איין מינוט
און פיער סעקונדען רויבען.

„וואָס אונזער צוועק איז? — בלויז דעם פאָלק —
דעם ארבייטער צו נוצען...
ד'רום האָבען מיר אַ מאַן, וואָס ברענגט
טאָג־טעגליך אונז אַ דוצען

בעצאָהלטע אַדווערטייזמענטס און—"
ער האָט בעמערקט מיין שמייכעל
און האָט די זאַך מיר קלאָר געמאַכט: —
„איהר לעגט נאָר צו דעם שכל:

„כדי דעם פאָלק, דעם ארבייטער
צו געבען „עדיוקיישאַן"
בעדאַרף מען „עדס", און דער וואָס גיט
אַן „עד", וויל „סירקולייזשאַן"...

„דער אַדווערטייזינג איידזשענט האָט
ביי אונז אַ גרויס בעדייטונג,
זיין מיינונג איז ביי אונז געזעץ,
ער גיט דעם טאָן דער צייטונג...

„ער ווייס דעם פאָלקס־פולס — ס׳הייסט ער ווייס
די ביזנעס ווי צו פיהרען ;
דען שונאים האָבען מיר א סך,
מיר מוזען קאָנקורירען...

„און איינס, און ס׳סאַמע וויכטיגסטע,
פון אונזערע פּרינציפּען,
איז יעדען וואָס מיר האָבען פיינט,
צו טרייבערען די ריפּען

„און שינדען ביז קיין פּיצעל הויט
ניטאָ מעהר אויף זיין פליש איז...
„נאָר ווארט, אָט איז דער גאַנצער פּלאַן
פון אונזער צייטונג: ראשית,

„צוויי שפּאַלטען וואו מיר זידלען זיך
מיט אונז׳רע קאָנקורענטען,
און דאַן א „קאָלום" וואָס בעשרייבט
דעם וואוקס פון אבאָנענטען.

„און דאַן נאַטירליך א ראָמאַן,
א לאַנגער און א פעטער...
מיר האָבען איינעם, וועלכער טהוט
די ארבייט אויפ׳ן מעטער;

„מען מעסט עס יעדען אבענד אב —
ס׳ווערט אקוראַט געשניטען...
און ווען איך דענק, איך האָב גענוג,
דאַן האַק איך אָב אין מיטען.

„דאַן קומט דער עיקר־זאַך, די שמאַנט —
די זייט פון די רעקלאַמעס,

און בלייבט נאָך פלאַץ, דאַן שרייב איך אַן
קריטיקען איבער דראַמעס...״

„און ס'פאָלק, דאָס הייסט די ארבייטער?״
האָב איך געוואַגט צו פרעגען.
ער איז געוואָרען אויפגעקאָכט: —
„דענקט איהר ניט, אַז זיי מעגען

„שטאָלצירען מיט אַזאַ אָרגאַן,
(זיין שטים געווען איז ברויזענד)
וואָס פערקויפט אין יעדען טאָג
אַזוי פיעל צעהנדליג טויזענד?...״

„דאָך ווי?...״ ער האָט מיין ערשטעס וואָרט
מיט צאָרען־בליק בעגעגענט,
און כ'בין פון שרעק געוואָרען שטום
און שנעל זיך אָבגעזעגענט...

שונדיאָדע נומער 9.

וואָס איז די ריכטונג פון דער
וועטער־פאָהן? — דער ווינד. דען
די קווינט־עסענץ און דער עצם פון
אַ וועטער־פאָהן איז ניט צו האָבען
קיין בעשטימטע ריכטונג.
(פרינציפען־ערקלעהרונג פון
פרינציפּענלאָזיגקייט.)

אַ מאַן מיט שוואַרץ־געקרויזטע האָר
און מיט אַ שעהנער צורה
האָט אָבגעשטעלט, לכבוד מיר,
די פען אין מיטען שורה

און מיט אַ זיסען מילדען בליק
מיין הארץ אין פלען געפאַנגען: —
„זיצט, זיצט, מיין פריינד, איך וויים פאָראויס
שוין וואָס איהר ווערט פערלאַנגען.

„וואָס איז דער צוועק פון אונזער בלאַט?
וואָס אונזער אידעאַל איז?
אַט איז דער ענטפער קורץ און שאַרף:
ביי אונז איז דאָ פון אַלעס —

„פון יעדען זאָרט און יעדען שניט...
מיר האָבען עס אומיסטען,
כדי יעדער זאָל געפינען זיינס;
פאַר עכטע ציוניסטען

„בעקלאָגען מיר ישראל׳ס בראָך
און טרוימען פּאַלעסטינאַ;
פאַר סאָציאַליסטען מאַכען מיר
אַ קויטסקי - ליעבקנעכט מינע...

„פאַר פּועלי־ציון האָבען מיר
אַ מעלאָדיע אַ שעהנע:
די „מאַרסעליעז“ צום נגון פון
„לא אבדה תקותנו“...

„און מיינט איהר, אַז דעם אָרטהאָדאָקס
געשיעהט ביי אונז אַן עולה?
פאַר איהם איז דאָ ביי אונז ספּעציעל
אַ איד וואָס קען ש״ס־בבלי

„און שרייבט פון חליצה און פון גט
און בראָקט אריין גמרות...

ס'הייסט, זאָגען קען מען, אַז ביי אונז
פאַראַן אַ פולער כאָר איז

„פון אַלע ריכטונגען אין פאָלק,
אַ בערזע פון פּאַרטייען,
אַ מאַרק־פּלאַץ און אַ צענטער־פּונקט,
וואו אַלע ווינדען וועהען...

„אַ מין דעפּאַרטמענט־סטאָר"... איך האָב
איהם אונטערבראָכען: „ביטע,
זאָגט מיר וואו א י ה ר אַליין געהערט?
און וואָס איז א י י ע ר שטה?..."

ער האָט געענטפערט מיר נאאיוו: —
„ס'פערשטעהט ממילא זיך דאָך,
וואו א י ך געהער און וואָס איך בין;
די צייטונג דאָס בין א י ך דאָך..."

י. אַדלער

מיר איז גוט

מיר איז גוט, איך קען קיין שפּראַך;
ווילט זיך שאַפֿען מיר אַ זאַך
אָדער עפּעס בדחנ׳ען —
קאָן איך גאָר ניט לאַטכינען...

שרייבט זיך עפּעס אָריגינעל
קומענדיג פֿון האַרץ און זעעל,
פֿון נשמה אויסגעגליהט —
איז גוט, ווען ניט — דאַרף מען ניט!

מיינע „מיליאָנען"

מיין ווייבעל איז גליקליך, מיין ווייבעל איז רייך,
און קיינער צו איהר אין דער וועלט איז ניט גלייך,
כדאי זיך מיט איהר צו בעקאָנען;
ביי איהר איז א קינד — זאָגט זי — ווערטה א מיליאָן,
און קוקט זי די עטליכע קינדערלעך אָן,
דאַן קוועלט זי פון איהרע „מיליאָנען"...

„ווען ניט די מיליאָנען" — עס זאָגט מיר מיין פרוי:
„ווען ניט אָט די בייבי, דער בלאָנדינקער באָי,
אין שטוב וואָלט געוועזען אַן אומעט;"
און באַלד האָט דער זעלבער „מיליאָן" ניט קיין ווערטה,
אָט וואַלגערט זיך אום שוין דער „אוצר" אויף דר'ערד,
מען טרעט אויף דעם „אוצר" ארומעט...

אָט קומט אָן מיין טאָכטער, די עלטסטע, צו געהן.
„איך בין — זאָגט זי — פאַפּאַ אין חדר געוועזן,
גענומען אין א י ד י ש א „לעסען";
און באַלד נאָך דער טאָכטער — א צווייטער „מיליאָן",
א בחור, א לויפער, און דאַר ווי א שפּאָן,
און ביידע געוואָלדעווען: „עסען!"

א דריטער, ניט אַנדערש, נאָר גיט איהם א „דאַים",
א פיערטער מאכט קולות: „איך האָב ניט קיין „טאַים",
גיב גיכער א סענט אויף באַנבאָנען!"
עס ווערט א גיהנום... דער טומעל איז גרויס,
עס געהט שוין מיין ווייב „פון די כלים ארויס"
און פאַלט אָן אויף איהרע „מיליאָנען":

זי כאַפּט אַ „מיליאָן" און צודרעהט איהם אַ האַנד,
אַ צווייטער וויל לויפען — און פאַלט אויף דער וואַנד
און מאַכט זיך אַ בייל אויף דעם שטערען;
דעם רייסט זי אַן אויער... דעם שינדט זי אַ פעל,
עס דוכט זיך, עס ווערט פון די „אוצרות" אַ תּל,
מיר בלייבען שוין אויס מיליאָנערען!...

איהר כעס געהט אַריבער... אין שטוב איז שוין שטיל.
און ווידער וואַכט אויף יענער מוטער-געפיהל,
געלייטערט אין געטליכע קוואַלען;
און ווידער ווערט פרעהליך און לוסטיג אין הויז,
און ווידער קושט זי די „מיליאָנטשיקעס" אויס,
און הויבט אָן פאַר נחת צו שטראַהלען...

איך היט די „מיליאָנען" — איך שטעה אויף דער וואַך...
מיין ווייבעל, מיין טרייע, זי טהוט זיך איהר זאַך
או זאָרגט פאַר די קינדער'ס ערנעהרער:
עס נעהמט ניט אַפילו קיין קיילעכדיג יאָהר,
און ווידער דאָס אידישע פאָלק האָט אַ דור
און איך — אַ „מיליאָנטשיקעל" מעהרער...

איך בעט ביי מיין ווייבעל בייטאָג און ביינאַכט:
„גענוג שוין, גענוג שוין מיך גליקליך געמאַכט...
טו פאָלג מיך — דו ביזט דאָך אַ קלוגע:
לאָז איבער אַ ביסעל פאַר אַנדערע לייט,
די „אוצרות", זיי מאַכען מיך גרוי פאַר דער צייט,
איך ווער פון גרויס „רייכטהום" משוגע!...

„וואָס דאַרפסטו „מיליאָנען" מיט פיס און מיט הענד,
וואָס טראָגען צומאָל ניט קיין פּערטעל פּראָצענט,
וואָס טויג דיר צו זיין אַזאַ גבירה?
וואָס טויג דיר, וואָס נוצט דיר די זיעבען „מיליאָן",

אז כ'האָב ניט קיין „רענט" ווען דער ע ר ש ט ע ר קומט אָן,
דאַן וואַרפט מען אַרויס אונז פון דירה?...

„יאַ, דיינע „מיליאָנען", זיי קאָסטען מיך בלוט:
פאַר באַשקען אַ קליידעל, פאַר פּייוולען אַ הוט,
כאָטש נעהם און פער'משכון דעם טלית!
און וואָס איך פערדין נור און וואָס איך נעהם איין,
אין דיינע „מיליאָנען" געהט אַלצדינג אַריין,
עס שטעלט מיך דיין „רייכטהום" בדלות!..."

משה יאסעל אין אידישען טהעאטער

ס'האָט שוין אָבגעגעסען „סאַפּער"
משה־יאָסעל דער אָפּריטאָר
און ער פרעגט זיין ווייבעל: „יענטע,
ווילסטו געהן היינט אין „טעאייטער"?

„מ'שפּיעלט א נייע „פּלעי" א שעהנע,
דאכט, מען רופט איהר „פאַנפעוואַטער"
וואו אַן „עקטער" האַלט אין ניעסען,
ווי ער וואָלט געהאַט דעם קאַטאַר...

„און מען בּאַרעט, און מען שמאַרעט,
און מען טראַסקעט אין די טאַצען,
און מען הוקעט, און מען כריוקעט —
פאַר געלעכטער קען מען פּלאַצען!

„היינט די הייסע „פּאַטריאָטען",
פון דער „גאַלערי" דער יחוס,
זיצען אויבען און זיי שפּייען
גלייך אַרונטער אויף די פּליכעס!...

„און זיי קאָכען זיך און ליאַרמען,
און זיי פיהרען דאָרטען „סקאַזקעס";
גיבען דזשאָכעס זיך און באָכעס
און זיי בייטען זיך מיט פּראַסקעס.

„איינער קריגט א פּלעם אין מאָרדע
אַז עס נעהמט פון מויל איהם שוימען!
און א צווייטער „אונטער ד'אויגען"
קריגט א פּרעזענט „בלויע פלוימען"...

„כ'זאָג דיר, יענטע, אין „טעאייטער"
איז אַ לעבעדיג יאַריד'על —
אז דער „עקטער" הויבט אָן זינגען,
זינגען אַ ל ע מיט דאָס ליעדעל...

„אז די העלדין קושט איהר חתן,
אָדער גיט אַ קוש דעם „פאַטער",
אין איין גרויסען קוש, אַ שטאַרקען,
ווערט פערוואַנדעלט דאָס טעאַטער:

„אַ ל ע שמאָצקען, אַ ל ע קושען:
טאַטעס, מאַמעס, זיהן און טעכטער —
כ'זאָג דיר, יענטע, דו וועסט פּלאַצען,
פּלאַצען וועסטו פאַר געלעכטער."

און עס רופט זיך אָב שוין יענטע:
„וואָס־זשע טויג דער גאַנצער ברייען?
זאָג מיר בעסער, משה יאָסעל,
וואָס־זשע נעהמט מען מיט צום קייען?"

משה־יאָסעל פליהט ארונטער,
ברענגט ארויף פון אלץ צו ביסלעך:
פינאַטס, עפּעל, קייק, באַנאַנעס,
פייגען, קענדי, האָזען־ניסלעך.

זויערע אוגערגעס, פּאַסטראָמע
און צוויי גרויסע פרישע חלות —
אין אַ אידיש־געלער צייטונג
ווערט פערפּאַקט, פערבונדען אלעס

און... מען געהט שוין אין טעאַטער...

אין טהעאַטער איז שוין פרעהליך:
ס'ברומט דער באַס, עס קייכט דער פידעל,
און פון גאַלערי דער עולם
פייפט זיך אַ בעקאַנטע ליעדעל...

מיט אַ מאָל — עס ווערט שוין פינסטער
און מען הייסט דעם עולם שווייגען —
משה'ן, יענטע'ן, אַארט דאָס וועניג,
ביידע גריזשען איצטער פייגען...

און דער עולם רעש'ט און פילדערט:
אפשר וועט איהר שטום שוין ווערען?
סידאַון, סידאַון! העטס אַף! אָרדער!
אַך, ממזרים, לאָזט דאָך הערען!

און... עס הויבט די פּלעי אָן שפּיעלען...

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

אויף דער ביהנע שטעהען „זעלנער",
אין די הענד פערראָסטע שווערדלעך
און פון חזיר־האָר די בערדלעך.

און זיי שרייען, און זיי בילען,
און צווישען זיי אַ קעניג,
נעבען קעניג אַ פּריצעסין,
און זי בעט ביים קעניג עסען...

און דער קעניג ענטפערט העלדיש:
„אַך, מיין פּאָרכטיגע פּרינצעסין,
מיינע זעעלע, מיינע חאַווע; —
ווירסט שאָן האבען וואס צו פרעסען,
ווירסט שאָן האבען איין האַנאַווע..."

און אין טיעפע הויכע שנעען,
אַליין געמאַכט פון ווייסע וואַטען;,

ווייזען עקטערס גרויסע קונצען,
ווי געניטע אַקראָבאַטען!...

ס'איז דער דריטער אַקט געענדיגט...
ס'ווערט דער פיערטער שוין געפייערט —
דאָך, ניט יענטע, און ניט משה,
ווייסען ווער ס'האָט זיי געשלייערט.

ניט עס אַרט זיי דאָ די קונצען,
ניט דאָס פאָנפען, ניט דאָס טאַנצען;
ביידע זיינען שטאַרק בעשעפטיגט
מיט'ן עסען די פאָמעראַנצען...

ווען עס ענדיגט זיך די פּלעי שוין
מיט אַ פאָנפען, מיט אַ ניסען,
און דער קעניג די פּרינצעסין
האָט גענומען שוין דערשיסען —

הויבט אויף יענטע ווילדע קולות:
„משה־יאָסעל ביזט אַ טויטער?!
ווער מיר, וואַלד־גזלנים, מערדער
בושעווען דאָ אין טעאַיטער!

„האַלט די פּאַקעטס צו, דו גולם!
אוי, מען וועט אונז דאָ בערויבען —“
משה־יאָסעל ענטפערט העלדיש:
„שאַ! — די פּלעי האָט אָנגעהויבען!...“

„פתח שין"—שאַ

האָט בינעם אַ ווייבעל — שוין איינמאָל אַ ווייבעל!
איז בינעם אין שטוב — איז זי שטיל ווי אַ טייבעל;
איז בינעם אין קלייזעל — שוין גלייבער מען רעדט ניט,
דערצעהלען פון חדר — דאָס טהוט קיין פּאַעט ניט.

כאָטש גיט מיר מיליאָנען, וועל איך אייך ניט זאָגען,
אַז בינעם'ס יונג ווייבעל טהוט אויגען פערמאָגען
נאָך שווארצער פון ראָבען — וואָס סטראַשען ווי שריפות —
צוויי הייהלען וואו ס'ליעגען בעהאַלטען מכשפות...

איהר קענט מיך ניט צווינגען איך זאָל אייך דערצעהלען:
קוים בינעם אין קלויז איז, ארויס פון די הייהלען
דאַן קומען די העקסען אין פלאַמען צו רייטען,
און טאַנצען אַ לוסטיגען טאַנץ, אַ פערשייטען.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

עס וואַכט אויף אַן אבענד ביי מיר אין זכרון
(אוועק איז זייט דעמאָלט שוין צעהנדליגע יאָהרען) —
איהר בינעם איז דאַן אין דער היים ניט געוועזען
און איך האָב ביים לעמפּעל אַ ספר געלעזען.

דאָ איז זי פּאַמעלעך צו מיר צוגעקומען,
מיין האַנד פון דעם ספר ארונטערגענומען,
געזעצט אין מיין שויס זיך עס האָט די מכשפה,
די אויגען — אין יעדען בעזונדער אַ שרפה.

איך פיהל ווי מיין הארץ ווערט געצונדען אין פלאַמען;
איך פיהל, ווי עס געהט מיך דאָ לילית פער'סם'ען...
איך מאַך צו דאָס ספר און זוך שטום אַ רעטער,
און לילית, דערווייל, צומישט מיר די בלעטער

און רעדט ווי פון חלום: דו גוטער... דו טרייער...
פערלעש גיך דאָס לעמפעל... ס'קען ווערען אַ פייער...
און לאָז אויך פאַר איין וועג אראָב די גארדינען —
זיי מוחל, מיין גוטער, וואָס כ'היים זיך בעדיענען.

פערפאַלען! זי האָט מיך אין נעץ שוין געפאַנגען.
געטהאָן איהר בקשה — — די פענסטער פערהאַנגען,
פערלאָשען דאָס לעמפעל — הם... שוין גלייכער מען רעדט ניט,
דערצעהלען פון חדר — דאָס טהוט קיין פּאָעט ניט...

וואָס טויגען אייך מעשיות, וואָס טויג אייך דער זאָגען,
בקיצור, און גאָרנישט... עס הויבט אָן צו טאָגען —
בעוויזט זיך אין טהירעל אַ היטעל פון סאמעט,
און באַלד נאָך דעם היטעל — ר' בינעם מלמד: —

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

וואָס ווייטער געשעהן איז? — הם... גלייכער מען רעדט ניט,
דערצעהלען פון חדר — דאָס טהוט קיין פּאָעט ניט...

כ׳וואלט דאכט זיך וועלען...

(אַ פּאַראָדיע אויף מ. ראָזענפעלד׳ס „ספירה״)

איך וואָלט דאכט זיך וועלען איצט בעטען די פּרעסע
זי זאָל מעהר ניט בלאָפען — עס געהט אָבער ניט;
ווייל בלאָפען, ערקלעהרט זי, איז כשר אין ביזנעס,
און ביזנעס אָהן בלאָף — איז ניט מעגליך אַ טריט!...

„אָה, טאַטע דו לאַכסט? — ס׳איז אַ קלאָג צום געלעכטער!״
קען זיין אין אַן אידישען בלאַט עפּעס רעכטס?
איז דאָ כאָטש־אַ שורה פאַר אונז דאָרט צו לעזען?
מיר זאָלען אַזוי שוין בעהיט זיין פון שלעכטס!

אַ שפּאַס דאָ רעספּעקט פאַר אַ אידישען לעזער! —
דו רייב נאָר און שרייב נאָר און מאַך נאָר אַ שווייג,
און שטאָפּ איהם און קראַפּ איהם און האַק איהם און בראָק איהם
מיט „קעפּלעך״ דריי קלאַפּטער און אינהאַלט — אַ פייג!...

און זינגט זיך דאָ בלומרשט אַ דיכטער פאַנאַנדער,
ווערט איינפאַך איהם הערען דאָס לעבען ניט ליעב:
ער שימפּפט און ער זידעלט, בעשפּריצט אייך מיט בלאָטע
און שרייט נאָך מיט חוצפּה: דו גיב נור און גיב!...

און ווילט איהר אַמאָל אַ טהעאַטער בעזוכען
צו זעהן דאָרט אַן אמת׳ן אידישען גוסט —
נו, טרעפט איהר אַ האָפּקע, מען טעצעלט, מען גלעקעלט,
מען צימבעלט, מען בימבעלט, מען פייפט און מען הוסט...

און קוים אייך געלינגט שוין אַרוים מיט דעם לעבען,
איהר כאַפּט זיך צום לעזען — זיך פּאַסענדיג מוטה;
אין האַנד אַריין פאַלט אייך אַ „געלע צדיקת",
וואָס שרייבט, אַז די פּיעסע איז כשר און גוט...

אוי, ברידערלעך, ווילט זיך היינט בעטען די פרעסע,
זי זאָל מעהר ניט בלאָפען — עס געהט אָבער ניט;
ווייל, ערשטענס, ערקלעהרט זי, איז דאָס איהר אונמעגליך —
ווי קען זי אָהן בלאָפען כאָטש אָבגעהן אַ טריט?...

און צווייטענס... און דריטענס... עס איז דאָך איהר ביזנעס...
און פיערטענס... עס ווילט זיך דאָך זיין אויפ'ן פערד!
און פינפטענס... און זעקסטענס... בעווייזט מיר אַ צייטונג
וואָס זאָל איהרע לעזער ניט האָבען אין דר'ערד?...

װיא ס'װערען לידער פערפאַסט

(נאָך יהואש)

עס האָט מיך אַ ליטװאַק געפרעגט:
װי ס'װערען דאָ לידער געמאַכט,
װי ס'קניפּט זיך און רייבט זיך,
װי ס'קלייבט זיך און שרייבט זיך,
װי ס'פּאָרט זיך צוזאַמען
די װערטער מיט גראַמען,
אַז ס'זאָל זיך דער לעזער
מיט זיי ניט פער'סם'ען...

און איך האָב דעם ליטװאַק ערקלעהרט,
פון װאַנען עס נעהמט זיך דער כח:
װען איינער איז נור ניט קיין פערד
און האָט נור געהירען אין מח,
דער דאַרף קיין געשאַנק ניט פון גאָט,
דער דאַרף ניט דעם גאַנצען כלאָפּאָט,
און קען זיך דערגראַמען אַ ליעד
אַז געהן זאָל דערפון אַזש אַ רויך!...

און גאָר ניט געקלעהרט און געטראַכט,
האָב איך א י ה ם אַ ליעדעל געמאַכט:

דער פריהלינג גליהט, די זון — זי בליהט,
עס דופט און רופט אַן אַלטער איד: —
דו ביזט אַ לומפּ, דו ביזט אַ שופּט!
אַ דיכטער זיצט, אַ דיכטער שװיצט
און מאַכט ביינאַכט אַ פריהלינגס ליעד,

וואָס גליהט און בריהט, און קאַכט און זידט,
און ס'שרייט אַ איד: — געוואַלד אַ גראַם!
ווי: ים מיט פלאַם, און יאויך מיט בויך,
און צאַפּ מיט קאָפּ, און קנאַפּ מיט כלאַפּ,
און וואַנד מיט האַנד, און קום מיט פּום,
און רב מיט שאַף...

דאַן האָב איך דאָס האַרץ איהם דערקוויקט:
די גראַמען מיט פּאָסט אָבגעשיקט,
געהייסען איהם שרייבען אַ שיר
און נעהמען די גראַמען פון מיר...
נישקשה — האָב איך איהם ערקלערט:
דיין שיר וועט דאָ האָבען אַ ווערטה...
כל זמן נור עס גראַמט זיך ביי אונז
דאַן איז עס דאָ קונסט און ניט — קונץ...

אויף מאָרגען בעקום איך אַ בריעף:
„דיין פריהלינגס־ליעד האָב איך בעדאַכט,
איך האָב שוין אַ שטיקעל בעגריף,
ווי ס'ווערען דאָ ליעדער געמאַכט...
נור ס'גראַמט זיך ביי דיר ניט גענוג
צו זיין אַזאַ דיכטער ווי פרוג...
אויב ס'איז דיר דאָס גראַמען ניט שווער,
גראַם נאָך מיר אַביסעלע מעהר...."

איך האָב זיך צום טיש באַלד געזעצט —
געשריבען כמעט אָהן אַ קאָפּ...
דעם בליישטיפט אין צונג איינגענעצט,
געשאָטען מיט גראַמען ווי באָב: —

שרייבער־קלייבער, פעלדער־וועלדער,
פאָהרען שוואַצען, מאַכען געלדער...

משה גולם, אונזער עולם,
מענער, ווייבער, טראָגען קוואָדערס
צו די שרייבער.
עקטאָרס, לעקטאָרס, פיהרער, שמירער,
הפקר־יונגען, שארפע צונגען, —
פאר די ליגען, וואָס זיי קריגען
אין די בלעטער, מאטע, העלע,
און די געלע...
מיידלעך, דאמען, „פייטער“, רייטער,
פיעסען, דראמען, לאטעס, שמאטעס,
שאנד פאר לייטען —
פרימאדאָנעס — ווי וואָראָנעס...
אַלטע, קאַלטע, וואָס געדענקען
נח'ס צייטען.

און ווידער האָב איך איהם דערקוויקט:
די גראמען, די לעצטע, געשיקט,
איצט האָט ער געהאט שוין גענוג
צו ווערען נאָך גרעסער ווי פרוג...
באלד האָט ער גענומען מיין ליעד,
דערלאנגט א רעדאקטאָר, א איד;
אויף מאָרגען אין צייטונג געקוקט...
געוועזען דאָס ליעד איז געדרוקט...
:דאָס ליעד“ — האָט די קריטיק געזאָגט —
„איז ס'בעסטע וואָס אידיש פערמאָגט...“

אזוי האָב ערקלעהרט איך דעם ליטוואַק, דעם גאסט,
ווי ס'ווערען דאָ ליעדער און גראמען פערפאסט.

גלויבט ניט אמעריקא

אמאָל האָט אַ בראַנזווילער אידעל
א פּאָר הונדערט דאָלאר געהאַט;
זיי זאָלען ניט געהן איהם פערלאָרען,
געוואָלט האָט ער קויפען אַ לאָט.

אוועק איז ער באַלד אין אַן „אָפּיס"
און דאָרטען מיט שמחה ערקלערט:
„מיסטער, קומט ציינט מיר אַ לאָט'ל,
כ'וויל קויפען אַ שטיקעלע ערד."

מען האָט איהם געוויזען אַ מציאה,
געמאָסטען די ערד מיט אַ מאָס,
געווען איז עס „צוואַנציג־ביי־הונדערט",
בעוואַקסען אין גאַנצען מיט גראָז.

נו, טהוט זיך אַ פרעג אָט דאָס אידעל:
„דאָס לאָט'ל וויפיעל האָט די ווערטה?"
דערהערט נור דעם פּרייז פון דעם לענדלאָרד,
עס ליענט שוין דאָס אידעל אויף דר'ערד

און נעהמט מיט די נעגעל דאָרט גראָבען
און רייסט אויס און פליקט אויס דאָס גראָז
און קראַצט דאָרט און קראַצט מיט אַ שפּענדעל
און שנאָרכעט און שמעקט מיט דער נאָז...

און ס'פרעגט דאַן דער לענדלאָרד דאָס אידעל:
„סעי, מיסטער, וואָס שמעקט איהר די ערד?"

דאָס אידעל געקנייטשט האָט דעם שטערען
אין טיעף־פילאָזאָפיש ערקלערט:

„אַמעריקא פול איז מיט שווינדלער,
וואָס שווינדלען אויף טיש און אויף בענק —
דאָ האַנדעלט מען שטענדיג מציאות
און ס'לאָזט זיך דערפון אוים אַ קרענק...

„און איידער איך צאָהל די ממתקים,
וויל זעהן איך אויב ס'האָט עפּעס ווערטה —
פון אויבען קען וואַקסען זיך גראָזען
און אונטען — ניט זיין זאָל קיין ערד...“

פרויען

עס האָבען דריי פריינדליכע דיכטער צוזאַמען
געפּלוידערט אַ שטונדע כסדר;
די טהעמאַ געווען איז: „די שעהנהייט פון פרויען
און זייערע מאָדעס פון קליידער".

דער ערשטער גערעדט האָט אַ דיכטער, אַ יונגער:
„חברים, איך וואָלט זיין אַ בעלן,
בעזיצען אַ כלה מיט העל־בלויע אויגען,
וואָס זאָלען מיט ליעבע נור שטראַהלען...

„און ווייס זאָל איהר פּנים זיין, פּונקט ווי אַ מאַרמאָר,
דעם זיבעטען חן זאָל דאָס האָבען;
די ליניען פון קערפּער — אזוי ווי ביי ווענוס,
און לאָקען — נאָך שווארצער ווי ראָבען...

„און טראָגען נור קליידער פון חסידישער מאָדע,
וואָס זאָלען איהר קערפּער פערדעקען;
פון אַטלאַס און סאַמעט — ניט צופיעל פערשניטען —
זיי זאָלען קיין תאוה ערוועקען!..."

און איהם האָט גענומען בעשטרייטען אַ צווייטער,
גערעדט אין אַ טאָן, אין אַ קאַלטען:
„ניין, שעהן איז אַ פרוי נור מיט פּעך־שווארצע אויגען,
וואו ס'ליעגט נאָך אַ פריהלינג בעהאַלטען...

„איהר פּנים זאָל ווייס זיין — האָב איך ניט דאַגעגען;
דאָ שטים איך שוין איין מיט דיין טענה;

די ליניען פון קערפּער — זאָל זיין ווי ביי ווענוס,
אונ לאָקען — מעג אויך זיין ווי דיינע.

„גאָר קליידער, דאָס זעהסטו, געפעלען מיר גאָר ניט,
אין דעם וואָלט איך גראָד זיין טשיקאווע,
דערלעבען די צייט ווען די פרוי וועט נאָך טראָגען
די זעלביגע קליידער וואָס חוה...“

דאָ האָב איך גענומען בעשטרייטען זייביידען:
„אז אויגען וואָס איך ליעב אַם בעסטען,
איז אידישע אויגען און ברוין ווי קאַסטאַניען,
פון יוגענד־חלומות צוויי נעסטען...

„אַ פּנים אַ ווייסער האָט גאָר ניט קיין פּנים...
אין שעהנקייט בין איך נור אַ קענער!
איך ליעב אַ ברונעטקע מיט ליניען ווי ווענוס,
און ס'מאַכט ניט אפילו ווען שענער!...

„און חן־גריבלעך דאַרפען בעזיצען די באַקען,
זיי מאַכען די פרוי נאָך פיעל ליעבער;
וואָס קענען פערשלינגען מיליאָנען פון קושען,
און קושען זיך קיינמאָל ניט איבער...

„איהר מעגט דאַרטען האָגלען מיט קושען כּאָטש יאָהרען,
פאַר זיי וועט דאָס תמיד אַ נול זיין...
די חן־גריבלעך וועלען פערבלייבען די זעלבע
און קיינמאָל אין לעבען ניט פול זיין...

„און קליידער און מאָדעס, דאָס אַארט מיך גאַנץ ווייניג;
דאָס איז ניט פאַר מיר צו ענטשיידען;
יאַ קליידער, ניט קליידער; יאַ מאָדע, ניט מאָדע —
עס לוינט וועגען דעם ניט צו רעדען!

„ביי מיר איז דער עיקר אַ אידישע טאָכטער,
וואָס שוועבט נאָר אויף איהר אום אַ בושה...
פון עלטערען פיינע... פון גרויסע נגידים...
אַ האָפנונג זאָל זיין אויף ירושה...

„און שנירלעך מיט פעריל און דימענטען גרויסע,
זיי זאָלען מיין כלה בעשיינען —
ווען קומען אַ קריזיס... ניט זיין וועט קיין ארבייט...
זאָל האָבען איך וואָס „צו פערפיינען" !...."

אן „עהרען אבענד"

מאכט אַ צייטונג אַ געפּילדער:
„אין טהעאַטער קומט געשווינד,
צו בעגריסען אונזער דיכטער,
וואָס געקומען איז אצינד.

„אונזער דיכטער, וואָס געשאַפען
האָט אונז אוצרות גאָר אַ סך;
וואָס מיט פּעריל גאַנצע ים׳ען
האָט בערייכערט ער די שפּראַך."

אויף דער סצענע שטעהט דער דיכטער,
אויגען מאַטע, אָהן אַ גלאַנץ;
און אַ בחור האַלט שוין פאַרטיג
אָנגעגרייט אַ לאָרבער־קראַנץ...

און אַ בראַנד אַ רעדנער שטעהט שוין,
רעדט מיט פייער, רעדט מיט האַסט,
און בעשיט מיט לויב־געזאַנגען
אונזער דיכטער, אונזער גאַסט:

„לעבען לאַנג זאָל אונזער נביא!
לייכטען לאַנג זאָל אונזער ליכט!" —
און מען לעזט פאָר פאַר דער מאַסע
אונזער דיכטער׳ס אַ געדיכט —

ווערט די מאַסע שטאַרק בעגייסטערט...
פּאַטשט און פּלאַסקעט מיט די הענד;
און זי שרייט און מאַכט געוואַלדען,
אַז עס טרייסלען זיך די ווענד!...

און עס פּאָכען, און עס וועהען
ווייסע טיכלעך אין דער לופט;
ווייסע טיכלעך... שווארצע היטלען...
און די מאַסע שרייט און רופט:

„לאַנג זאָל לייכטען אונזער שטערען,
אונזער אידישער פּאָעט!" —
מען בעוואַרפט איהם באַלד מיט בלומען
מען דערלאַנגט איהם א בוקעט...

ווערט די מאַסע מעהר דערוואַרעמט...
פּלאַסקעט שטאַרקער מיט די הענד —
„ס'האָט דאָס פאָלק, רופט אוים דער רעדנער,
דאָך איהר דיכטער אנערקענט!"...

און עס שטעהט דער גרויסער דיכטער
איינגעהילט אין כבוד־גלאַנץ —
און דער רעדנער טהוט דעם דיכטער
אָן דעם פיינעם לאָרבער־קראַנץ...

און דער דיכטער שטעהט א בלאַסער
אין א בלומען־ים און טראַכט:
פּראַים גרויסע, וואָלט איהר בעסער
א באַנקעט פאַר מיר געמאַכט...

א באַנקעט — וואו איך זאָל האָבען
כאָטש א מאָהלצייט צו דער זאַט;
זיעבען טעג קיין לעפעל וואַרעמס
אין מיין מויל שוין נישט געהאַט...

פּראַים גרויסע... וואַרפען בלומען...
רעדנערס — רעדען צוקער־זיס...
און דער דיכטער האָט קיין עסען
און קיין שיך ניט אויף די פיס!...

„קאנסטיטוציע"

צום ברענטש „נומער ערגער" פון „ארבייטער אָרדען",
וואָס שטיצט זיינע פריינדע אין נויט,
און שפּייזט זיי ביים לעבען מיט פּיקניקס און לעקטשורס,
מיט קרקע, מיט „פעלד" נאָכ'ן טויט —

בעלאַנגט שוין זייט יאָהרען נפתלי דער דיכטער,
נפתלי — ער זשיפּעט איצט קוים,
און זשיפּענדיג וועבט זיין פאַנטאַזיע אַ חלום,
אַ ליעבען, אַ האַרציגען טרוים:

„ווי גוט וואָלט געוועזען, ווען איך קען אַצינדער
פערלאָזען אַ ביסעל די שטאָדט,
אַוועק אין די „מאָונטיינס", און קרעפטען אָנזאַמלען
און סוד'ען זיך דאָרטען מיט גאָט...

„בעזינגען גאָט'ס שעהנע און ליכטיגע וועלטעל,
זיין גרויסעס, זיין הייליגעם ווערק;
דאָס וועלטעל פון בלומען און טייכען און סאָסנעס
און הויכע פער'חלום'טע בערג.

„וואו ס'רייסט זיך אויף פליעגלען די קראַנקע נשמה
צום טיעף־בלויען הימעל ארויף;
וואו פויגעלעך זינגען אייך ליעדער צום שלאָפען,
און וועקען בעגינען אייך אויף."

אזוי וועבט און שפּינט אַלץ זיין חלום נפתלי,
דער קראַנקער און בלאַסער פּאָעט —

דאָך וואָס קומט אַרויס, אַז די ביינערנע האַנד פון
דער נויט האַלט געשמידט איהם צום בעט!...

אַ שמייכעל זיך פלעכט אויס אַרום זיינע ליפּען,
זיין פּנים זיך רויטעלט פון היץ — —
דאָך פּלוצים... די אויגען זיך ברענען פאַנאַנדער,
אין מוח — טהוט עפּעס אַ בליץ...

ער זעצט זיך אין בעט אויף — און שרייבט אָן אַ בריוועל
און גיסט זיינע ליידען אַרויס:
„ליעב־האַרציגע פריינדע... איך צאַנק ווי אַ ליכטעל...
אַט־אַט, און עס לעשט זיך באַלד אויס...

„כ'מוז פאָהרען אין קאַנטרי אויף עטליכע וואָכען,
איך האָב שוין קיין קרעפטען ניט מעהר“ — — — —
געענדיגט דאָס בריוועל... געשיקט עס אין אָפּיס,
בעגלייט מיט אַ ברענענדע טרעהר...

געענטפערט דער אָפּיס האָט באַלד איהם אַ בריוועל:
„שוין צייט איהר זאָלט ווערען אַ מענש;
און דרעהט ניט קיין ספּאָדיק מיט קאַנטרי, מיט שמאָנטרי...
זייט מוחל, און ווענדט זיך צום ברענטש...

„אונז דאַכט, אַז די לעצטע קאָנווענשענס, זיי האָבען
די פראַגע געזעצליך ערקלערט:
אַז שיקען אין קאַונטרי „אַזוי גלאַט אַ קראַנקען“,
איז לויט קאָנסטיטושען פערוועהרט...“

און דאָך האָט נפתלי געפּאָלגט און געשריבען —
און טהערען איהם האָבען געשטיקט...
אין עטליכע וואָכען אַרום האָט די ברענטש איהם
דעם דאָזיגען ענטפער געשיקט:

„אומזיסט אייער בעטען... אומזיסט אייער האָפען...
אומזיסט אייער צייט און פּאַפּיער...
א „פריינד", וואָס וויל פאָהרען געזעצליך אין קאָונטרי,
מוז קריגען קאָנסאָמפּשען א פריה'ר..."

דער פרעהליכער בדחן

(פּורים׳דיגס)

די מוהמע זיך פֿאַרעט, דער פעטער איז פרעהליך.
ער טרינקט און פערבייסט זיך מיט ניסלעך;
און זינגט זיך א זמר... און געהט זיך א טענצעל...
און קוים וואָס ער פּלאָנטערט די פיסלעך...

ער זינגט זיך א זמר פון המן׳ס מפּלות,
זיין שטימע, זי קלינגט ווי א גלעקעל;
און זינגענדיג טאַנצט ער זיך צו צו דער מוהמען
און טהוט איהר א גלעט אין א בעקעל...

איהר בעקעל נעהמט פלאַמען... הפּנים, פערשעהמט זיך...
דער פעטער, ער זאָגט זיך א וויצעל.
עס טרייבט איהם די מוהמע אוועק — דאָך ער טהוט איהר
באַלד אונטער דער פּאַכווע א קיצעל...

די קינדער פאַרשמאַיעט, און אַלע פערפּוצטע,
מיט פריש־אויסגעצוואָגענע קעפּלעך,
זיי שטעהען ביים אויוועז... און נאַשען און לעקען
און טרעטען ניט אָב פון די טעפּלעך...

עס עפענט די טהיר זיך — די שוועל טרעט אריבער
דער פרעהליכער בדחן, ר׳ נאָטע,
דאָס אויגעל — דאָס לינקע — פערקלעפּט מיט א פּלאַסטער,
דאָס רעכטע — זיך טובל׳ט אין בלאָטע...

„גוט יום־טוב דיר, הערשעל, גוט יום־טוב דיר, שפּרינצע;
גוט יום־טוב אייך ביידען צוזאַמען;
דערלאַנגט נאָר א כוסה... א כוסה א גרויסע...“
און נאָטע נעהמט שיטען מיט גראַמען.

די מוהמע דערלאַנגט איהם אַ פלעשעל מיט בראַנפּען,
דער פעטער — ער העלפט איהם ארויס'עט — —
און מילא... און גאָר ניט... דאָס אָרימע פלעשעל
ביי נאָטען אין גאָרגעל שוין גוסס'ט.

פערגאָרגעלט דעם בראַנפּען... פערביסען אַ פלעדיל,
דאַן איז ער ארויס פון די כלים;
געגאַנגען אַ האָפּקע... געשאָטען מיט גראַמען
און פלוידערט גאָר דברים בטלים: —

„לאַנג לעבען זאָל המן מיט אלע צעהן בנים...
פון הודו ביז כוש... אלע שררים...
מיר גיסען, אַ דאַנק זיי, פון פלעשעל אין גאָרגעל
און האָבען אַ לוסטיגען פורים!...

„לאַנג לעבען זאָל מרדכי, דער אידישער גראַגער...
און אסתר, זיין שוועסטער, די „גרינע",
וואָס האָט מיט איהר קערפּער געראַטעט די אידען
פון טפּוש'עס גאַנצער מדינה...

„אַ דאַנק זיי איז פורים, אַ דאַנק זיי איז יום־טוב,
לאַנג לעבען זאָל המן המדתא!
לאַנג לעבען זאָל דלפן... זיין זיהנדעל, דער עושר...
און אויך זיין מוזיניק ויזתא!..."

און נאָטע דער בדחן, ער כאַפּט אָן דעם פעטער
און גיט איהם אַ לוסטיגען טרעסעל;
און לאָזען זיך ביידע אוועק אין אַ האָפּקע,
עס ציטערט פאַר שמחה דאָס געסעל...

נביאות

(נאָך ביאליק)

און אז איהר האָט אַ צונג אין מויל,
טאָ דארפט איהר זאָגען ליגען?
און פיהרען פלאַטקעס, עסען שוויין,
די גאַנצע וועלט בעטריגען?

און האָט אייך גאָט געגעבען הענד,
טאָ דארפט איהר קיצלען מיידלעך?
און שרייבען אין די צייטונגען
פון בלוזעס און פון קליידלעך?...

און האָט אייך גאָט פערשטאנד געשענקט
צו זוכען זיך אַ טיטעל?
און אייך דעם קאָפּ בעשאפען האָט
צו טראָגען נור אַ היטעל?...

און ווען איהר האָט אַ טרעמבע שוין,
איז זייט איהר אַ מרנו? —
און אז איהר האָט אַן אחור שוין
וואָס שרייט איהר ישקני?...

— — — — — — — — — — — — — — —

און האָט איהר דראמאטורגען שוין
וואָס שאפען אייך די דראמאס,
טאָ וואָס־זשע קען אַ מענש ניט שטעהן
אין זייערע ד' אמות?...

און ווען איהר האָט אַ פריידיגער
און דרשנ'ט אייך אין קלייזעל,

טאָ מוז ער ווייזען פאַר דער וועלט
אז ער איז אויך אַן עזעל?...

און אז איהר האָט אַ סאָציאַליסט,
אַ מיטגליעד פון די „רויטע" —
מיינט איהר, אז ער מוז דערצו
אויך זיין אַ גרויסער שוטה?...

— — — — — — — — — — — — — — —

*

און אז איהר האָט אַ כשר־קיך,
וואָס קאָרמעט איהר מיט שימעל?
וואָס־זשע הערט דער בורא דאָרט
דעם עפּוש אַזש אין הימעל?...

און אז איהר האָט שוין „טשאַריטים",
פון צדקה צו געניסען, —
טאָ דאַרף מען פונקט אין קריזיס־צייט
די טהירען דאָרט פערשליסען?...

און האָט איהר אַ טעאַטער שוין
פאַר אייערע טוכלע דראַמעס,
טאָ וואָס־זשע גרילצען דאָרט די „סטאַרס",
אַ רוח אין זייערע מאַמעס?!

און איהר, וואָס פייפט און פּאַטשט און שרייט,
אָ, פּונקט ווי ווילדע ברואים: —
„הורראַה!... באַנאַנעס!... בײ־בים!... עפּעל!...
מחנות משוגעים!...

און אז איהר זיצט אויף גאַליאָרקע,
אז ווענה צו אייער יחוס! —
וואָס־זשע שפּייט איהר דאָרט אַראָב
און ציעלט זיך אויף די פּליכעם?...

און אז איהר קומט אין פּארק אריין
וואָס ברעכט איהר די פּארקאַנעס ?
וואָס פלאַנצט איהר מיר דאָרט וויינגערטנער
פון שאָלעכץ פון באַנאַנעס ?...

און וואָס־זשע פּאָרקעט איהר זיך דאָרט
וואו פינסטער איז און דונקעל ?
וואָס העפט איהר זיך אין פּאָרעלעך
און מאַכט דאָרט קונקעל־מונקעל ?...

— — — — — — — — — — — — — — —

און גאָט האָט מיך געשיקט צו אייך
און אייך געהייסען זאָגען :
איהר זאָלט די חברה הייסען געהן
צו אַל־די וויסטע קלאָגען ! ! ...

אן עצה צו א דיכטער

מעגסט האָבען אַ האַרפּע מיט פּעריל בעזעצט,
מעגסט זיין אויך אַ מזיק אין שפּיעלען;
בעזיצען דערצו נאָך אַ שאַרפען ג ע ה ע ר,
אַ שטאַרקען, אַן אייזערנעם ווילען —

קוים בליהט די מעלאָדיע פון האַרץ ניט אַרויס,
קוים צאַפּעלט אין האַרץ ניט קיין סטרונע,
דאַן העלפט ניט דיין ו ו י ל ע ן, דיין שאַרפער ג ע ה ע ר,
בעשטעל פאַר דיין האַרפּע אַ טרונע

פון איינפאַכע ברעטלעך צוזאַמענגעקלאַפּט, —
עס זאָל דיך ניט קאָסטען צו טהייער;
און צינד אָן פון חלב איהר ליכטעלעך צוויי
און אידישלעך זיי זי מטהר...

און האָסטו ווי נויטיג איהר ר ע כ ט אָבגעטהאָן,
דאַן פיהר זי אַוועק צום בית עולם,
בעגראָב זי, בעשיט זי און קדיש זאָג אָב
און הער אויף צו מוטשען דעם עולם!...

דאס געפאלענע קעניגרייך

אוים מלך איז יאשקע,
אוים מלכה — זיין ציפע,
אוים פרינצען — אויף זייערע זיהן;
עס זיינען די טעכטער
שוין מעהר קיין פרינצעסינס —
דער מלך שוין זיצט ביים מאשין...

די פרינצען, די יונגע,
די שעהנע פרינצעסינס
זיך ראנגלען צוריק מיט דער נויט;
די מאמע, די מלכה,
האט מעהר ניט קיין דעה;
די פרינצען — זיי לעכצען נאך ברויט...

אוים יום־טוב, אוים פסח,
אוים וויין און אוים קניידלעך,
פערשלונגען, פערצוקט יעדע זאך;
פערבליבען נור זיינען איהם
חובות א פולע,
און מכות און מרור א סך!...

צושטערט די חלומות,
די זיסע און שעהנע,
דאס לעבען שוין הערשט אויף דער וואהר;
דער מלך, דער שטאלצער,
ער ארבייט ביי הויזען —
די מלכה, זי סקראבעט דעם פלאר...

דאָס אינגערע פּרינצעל
שוין פּעדעלט מיט פּייפּערס,
דער מיטעלסטער פּוצט פּרעמדע שיך;
דעם עלטערען פּרינץ האָט
דער מלך גענומען
און האלט איהם אין שאַפּ נעבען זיך.

די יונגע פּרינצעסין,
מיט לאָקען, מיט בלאָנדע,
מיט בלויענקע אויגעלעך צוויי
זי ארבייט ביי בלוזקעס,
דעם נאַקען געבויגען,
און צאַפּעלט און שוויצט ביים גענײי.

דער פּאַלאַץ פון מלך,
ער איז שוין אַ חורבה,
עס וויינען די גרויע פּיער ווענט;
דער מלך, די מלכה,
זיי האָגלען מיט זיפצען:
„ניטאָ נאָך, ניטאָ נאָך אויף רענט!..“

עס שרעקט זיך דער מלך,
עס שרעקט זיך די מלכה,
די פּנים'ער פארבען זיך בלאַס...
מען זאָל זיי דעם ערשטען
פון מאי ניט ארויסשטעלען
מיט זייערע מעבעל אין גאַס...

און ס'חלום'ט דער מלך,
און זוכט אוים אין חלום
אַ רוהיגען אָרט פאר זיין גוף —

און ס'פיהרט איהם דער דמיון
אַלץ העכער און העכער —
און אָט איז דער בלעכענער רוף...

אוים מלך איז יאָשקע,
אוים מלכה — זיין ציפּע,
אוים פּרינצען אויך זייערע זיהן —
עס זיינען די טעכטער
שוין מעהר קיין פּרינצעסינס —
דער מלך שוין זיצט ביים מאשין...

דער „ציטיזען"

שוין לאנג אז איך האָב מיינע „ציטיזען"־פייפּערס —
דערצעהלט מיר א אידעל, א כוואַט;
איך זאָל דאָס פּערדיענען, מיט אייך, אלע חודש
וואָס כ'האָב שוין פון וואוטען געהאַט.

עס האָבען מיט יאָהרען צוריק די פּאַרטייען:
רעפּאַבליקענס, טאַמאַני־האָל,
גענעבען די בּעסטע האַוואַנאַ־סיגאַרען
און דאָלאַרס און דאָלאַרס אָהן צאָהל,

פאַר געבען די „שטימע" פאַר זייערע חברה,
צו וואוטען פאַר זייער'ן א מאַן —
איך זאָל דאָס פּערדיענען, מיט אייך, אלע חודש
וואָס איך האָב געמאַכט שוין זייט דאַן.

איך האָב מיט מיין גיטלען אנומעלט בערעכענט,
(געזעסען ביז שפּעט אין דער נאַכט)
פיעל כ'האָב שוין געהאַט פון די „ציטיזען" פּייפּערס,
פיעל פּראָפיט זיי האָבען געבּראַכט.

און אָט איז דער חשבון... גענוי יעדער ציפער...
איהר נעהמט אויף ציקאַוועסט פערשרייבט: —
א דאָלאַר מיט אכטציג בעצאָהלט פאַר די פּייפּערס,
איצט רעכענט וויפיעל מיר פערבלייבט.

פאַר „טאַמאַני" האָב איך געשטימט א מאָל זיבען, —
צו דאָלאַר מיט פופציג א יאָהר.

בעטרעפט דאָס אין איינעם צעהן דאָלאַר מיט פופציג
און אָט איז דער חשבון אייך קלאָר.

א דאָלאַר מיט אכטציג אַרונטער פון חשבון,
טו וויפיעל־זשע, מיסטער, פערבלייבט?
נ י ט קיין אכט דאָלאַר מיט זיבעציג צענטען?
און איצטער, זייט מוחל און... שרייבט:

געשטימט פאַר „רעפּאַבליקען" האָב איך אַן ערך
פון צעהן מאָל, מיר דאַכט זיך, אויף קלאָר;
געצאָהלט מיר זיי האָבען שוין גרעסערע פּרייזען:
צו דאָלאַר מיט זעכציג א יאָהר.

צעהן מאָל צו דאָלאַר מיט זעכציג באַטרעפט דאָס...
סעי מיסטער, איהר רעכענט, צי ניין?
באַטרעפט דאָס אַן ערך... אויב כ'האָב ניט קיין טעות...
טו רעכענט שוין, מיסטער, אַליין!

איצט קומען צוגעהן זיך צו מיר די גענאָסען
און ווילען ניט אַנדערם מיין שטים —
זיי זאָגען כ'זאָל וואוטען פאַר עפּעס א „רויטען",
כ'זאָל געבען מיין שטימע פאַר איהם.

א מכה, האָב איך זיי געענטפערט, א מכה!
די פּייפּערס, זיי קאָסטען מיך בלוט!
קענט איהר בעצאָהלען א דאָלאַר מיט זיבעציג?
דאַן קריעגט אייער „רויטער" מיין וואָוט.

דער ראמאנען־לעזער

„אין א בוך־געשעפט, א היגען,
געהט אריין א יונגער מאן,
און ער פרעגט דעם מוכר ספרים:
„ביכער איז ביי אייך פאראן?

„גיט א ביכעל מיר, א רעכטען,
אדער א טהעאטער־שטיק;
עפּעס גוטעס... איהר פערשטעהט מיך?
גיט מיר עפּעס... אן אנטיק!

„תמיד לעז איך פיינע שטיקלעך —
טהוט דער יונגערמאן א זאג —
די ראמאנען אין די פּייפּערס,
לעז איך איבער יעדען טאג.

„נור זיי גיבען קליינע ברעקלעך,
אויף די „פּייפּערס" אויבען אן; —
פּיצלעך, שטיקלעך, פּשוט גאר נישט,
קוים עס קלעקט מיר אויף א צאהן...

„רוצחים זיינען זיי, די „פּייפּערס"!
רייסען פּענים פון דער האנד —
קומען זאל אויף זיי א צרה,
קומען זאל אויף זיי א בראנד!

„נעהם איך לעזען „קאטערינא",
„סאנין", אדער „מוטער'ס זינד",

„אראבעללאַ“ אָדער „בערטהאַ“,
צי „דאָס אונגעזעצליך קינד“,

„צי די שעהנע „ווייסע שקלאַווין“,
אָדער קופּרין׳ס טיעפע „גרוב“,
אָדער „דאָס פערפיהרטע מיידעל“,
אָדער גאָר „די אם אין שטוב“ —

וואָס איך זאָל ניט נעהמען לעזען,
ווייט פערפאַהרען לאָזט מען ניט —
ביי דאָס אמת׳ע געדיכטע
מוזט איהר בלייבען אין דער מיט.

איינמאָל בין איך מיר געזעסען
מיט דער „שקלאַווין“ אין דעם בעט,
און פערטיעפט זיך אין איהר לשון
וואָס זי האָט צום העלד גערעדט;

ערשט גענומען זי בעגרייפען,
איהרע טענות גוט פערשטעהן —
האַקט דער פייפער אָב אין מיטען,
און איך קען ניט ווייטער געהן!...

„איהר פערשטעהט א מין רציחה!
סטאַפּען אין דער מיט און — גאָר?!
קומען זאָל אויף זיי אַן אונגליק
און א פינסטער, ביטער יאָהר!“

און עס פרעגט דער מוכר ספרים:
„זאָגט מיר, ליעבער יונגערמאַן,
ווילט איהר אפשר לעזען פּרץ,
אָדער ספּעקטאָר׳ס א ראָמאַן?

אָדער אפשר אבראמאָוויטש —
נאַט, זייט מוחל, גיט אַ קוק;
אָדער נאָמבערג, אַש, יהואש,
רייזען, ראָזענפעלד און פרוג?"

„ניין, איך וויל אַ גוטען ביכעל
וואָס זאָל האָבען עפּעס ווערטה...
אָט די נעמען פון די שרייבערם
האָב איך קיינמאָל ניט געהערט..."

א בריוועל פון טאַטען

„ליעבער זוהן" — מיר שרייבט מיין טאַטע —
„ס'ציטערט מיר אַ יעדער אבר:
כ'האָב געהערט אַ שוואַרצע בשורה,
וואָס וועט טרייבען מיך אין קבר!...

דו וואָס ביזט געוועזען תמיד
איינגעבאַקען מיר אין האַרצען,
זאָלסט גאָר אויף די אַלטע יאָהרען
מיר דאָס פּנים מיינס פערשוואַרצען!

שווערע געלדער פאַר מלמדים
האָבען מיר אוועקגעגעבען,
און גערעכענט אויף דער עלטער
נחת פיעל אָן דיר דערלעבען.

און צום סוף — אוי, וועה דעם טאַטען!
ביזטו גאָר אוועקגעפאָהרען
און צו אונזער שאַנד און וועהטאָג,
ביזט אַ שרייבער דאָרט געוואָרען!...

וועה, אַ שרייבער אין גאַזעטען!
גלייבער שוין צו פּאַשען ציגען,
ווי צו האָבען אַ פּרנסה
שטענדיג נור צו זאָגען ליגען!...

ס'הייסט גאָר פּשוט, טהייער קינד מיינס,
ביזט אַ שקרן דאָרט געוואָרען!...

וועה דעם טאטען, וואס דערלעבט האט
דאס אויף זיינע אלטע יאהרען...

ווען די מאמע האט די ווסטע
בשורה זיך געטהאן דערוויסען,
האט זי באלד געזעצט זיך שבעה
און האט קריעה זיך געריסען;

האט פערגאסען טייכען טרערען;
איז פאר זארג קיין נעכט געשלאפען;
נור געיאמערט אויף דעם אונגליק,
וואס האט פלוצים זי געטראפען!...

סטייטש, איהר קדיש... איהר בן־יחיד
זאל גאר ווערען א כל־בו'ניק!
בעסער, זאגט זי, שלעסער רייסען,
זיין א גנב... א ראזבויניק...

אדער גאר אן אונטערצינדער,
איידער שרייבען אין גאזעטען!
שיק איהם שוין אוועק א בריוועל,
אז ער זאל פון שאנד אונז רעטען!...

אויב דו שיקסט איהם ניט קיין בריוועל,
זאלסטו וויסען, דוד שלמן,
ער וועט דארט א יתום בלייבען
און דו ווערען וועסט אן אלמן...

יא, דער אונגליק, אט דער גרויסער,
האט מיר אויך פערקירצט די יאהרען —
וואלסט מיך זיכער ניט דערקאנען:
ווי א טויב שוין גרוי געווארען!...

ליעבער יאַנקעל, האָב רחמנות!
הער דאָס וויינען און דאָס בעטען
פון דיין אַלטע טאַטע־מאַמע —
שרייב ניט מעהר אין די גאַזעטען!..."

י. באַנק

פאלקס־ליעדער

1. זיבען גוטע ברידער.

זיעבען גוטע ברידער זיינען מיר געוועז,
האָבען מיר געהאט א פולע געלד,
האָט זיך איינעם פּלוצלינג
א שרייבער זיין פערוועלט.
פּלעגט ער נעבעך געהן אָהן שיך,
עסען אין דער „כשר־קיך" —
האָט ער זיך דעם מאָגען אוי, פערדאָרבען
און ער איז אוועקגעשטאָרבען.

זעקס גוטע ברידער זיינען מיר געבליבען,
האָבען מיר געהאט א פולע געלד,
האָט זיך איינעם פּלוצלינג
אַן אַקטיאָרעל זיין פערוועלט.
פּלעגט ער שפּיעלען אויף דער ביהנע,
פּלעגט עס טומלען פון די גרינע,
פּלעגט ער שרייען אונגעהייער,
האָט מען איהם מיט פוילע אייער
צוגעדעקט ווי מיט א שלייער,
האָט עס זיך געהערט אין גאַנץ טהעאטער,
האָט ער באַלד דערפיהלט א שווערען קאַטער,
פּלעגט ער טעג און וואָכען ניסען,
ביז ער האָט די נאָז צוריסען, —
ז'ער געפאַלען דאָן א קרבן
און איז אויך אוועקגעשטאָרבען.

פינף גוטע ברידער זיינען מיר געבליבען,
האָבען מיר געהאט א פולע געלד,

האָט זיך איינעם פּלוצלינג
אַ רעדנער זיין פערוועלט.
פּלעגט ער האַלטען לאַנגע דרשות,
פּלעגט עס נודיען ביז חלשות,
איינמאָל איז ער איינגעשלאָפען
בעת ער האָט גערעדט
און ער איז אַריינגעפאַלען
אין אַ הינ־הער־פּלעט, —
ז׳ער געפאַלען דאַן אַ קרבן
און איז אויך אַוועקגעשטאָרבען.

אוי, פיער ברידער זיינען מיר געבליעבען,
האָבען מיר געהאַט אַ פולע געלד,
האָט זיך איינעם פּלוצלינג
אַ חזן זיין פערוועלט.
האָט ער טאָג און נאַכט געזונגען,
האָט די גאַנצע גאַס געקלונגען,
זיינען שכנים פון דער הויט געשפּרונגען,
האָבען זיי איהם באַלד געבראַכט צו שלעפּען,
און געוואָלט די ליפּען איהם פערקלעפּען,
האָט ער ווי אַ קאַץ געפּייפט, געשנאָרכעלט,
ווי אַ ווילדער אָקס געכאָרכעלט,
ביז ער האָט זיין קול פערדאָרבען
און איז אויך אַוועקגעשטאָרבען.

אוי, דריי גוטע ברידער זיינען מיר געבליבען,
האָבען מיר געהאַט אַ פולע געלד,
האָט זיך איינעם פּלוצלינג
אַ דאָקטאָר זיין פערוועלט.
איז ער איינמאָל קראַנק געוואָרען,
איז איהם באַלד אַריין אין זינען
נעהמען זיינע איינ׳נע מעדיצינען, —

נו, איז ער געפאַלען באַלד אַ קרבן
און איז אויך אוועקגעשטאָרבען.

אוי, צוויי גוטע ברידער זיינען מיר געבליבען,
האָבען מיר געהאַט אַ פולע געלד,
האָט זיך איינעם פּלוצלינג
אַן אדוואָקאַטעל זיין פערוועלט.
פּלעגט ער פיהרען גרויסע „קייסעס"
פאַר די יענטעס, פאַר די משה'ס
און פלעגט זיי פאַר ארעסטאַנטען מאַכען, —
פּלעגען אַלע אדוואָקאַטען לאַכען,
האָט ער עטוואָס צוגעאיילט זיך
און ער האָט מיט זיי „געטריילט" זיך,
האָט ער באַלד זיין „טרייל" פערלאָרען,
האָט דער ריכטער איהם פער'משפּט
אַבצוזיצען צוואַנציג יאָהרען,
איז ער דאָרט משוגע שנעל געוואָרען,
ז'ער געפאַלען — וועה! — דער לעצטער קרבן,
און איז אויך אוועקגעשטאָרבען.

אוי, איין גוטער ברודער בין איך מיר געבליבען,
האָב איך מיר געהאַט אַ פולע געלד,
נו, האָט זיך מיר פּלוצלינג
אַ וויצלינג זיין פערוועלט.
האָב איך וויצען פיעל געשריעבען,
און מיט מיינע קונדס-ליעדער
אַבגעלאַכט פון מיינע ברידער
און איך לעב און זויף און שטאָפּ מיר
און עס געהט קיין זאַך ניט אָב מיר,
קיין זאַך קען מיך ניט פערדאַרבען
כ'דענק כ'וועל קיינמאָל גאָר ניט שטאַרבען!...

2. דער אידישער גזלן.

שטעהט אין וועלדעל ניט קיין הויז?
יא, דאָרט שטעהט דעם גזלן׳ס הויז.
קומט דער גזלן ווען ארויס?
יא, דער גזלן קומט ארויס.

קומט ארויס, גזלן׳ס הויז,
אַה שלים־מזל׳ען!... ליעבער גזלן,
קום ארויס פון גזלן׳ס הויז.

האָט דער גזלן ניט קיין מורא?
יא, עס האָט דער גזלן מורא,
פאַלט אויף איהם אַ מרה שחורה,
נעהמט ער דאַמאָלסט לערנען תורה
און טהוט תפילה צו דעם בורא.

ניט קיין מורא, מרה שחורה,
לערנען תורה צו דעם בורא,
גזלן׳ס הויז, קומט ארויס,
אַה שלים־מזל׳ען!... ליעבער גזלן,
קום ארויס פון גזלן׳ס הויז.

אז ס׳בעפאַלט איהם אַ ניט־גוטער?
רופט ער דאַן זיין אַלטע מוטער.
אז ער קומט צו זיך, וואָס טהוט ער?
דאַמאָלסט טרוימט ער, דאַמאָלסט רוהט ער.
וואָס־זשע טהוט ער? דאַמאָלסט רוהט ער.

אַ ניט־גוטער, אַלטע מוטער,
ניט קיין מורא, מרה שחורה,
לערנען תורה צו דעם בורא,

גזלן׳ס הויז, קומט אַרויס,
אַה שלים-מזל׳ען !... ליעבער גזלן,
קום אַרויס פון גזלן׳ס הויז.

געהט אַמאָל דער גזלן רויבען ?
יא, דער גזלן לאָזט זיך רויבען.
וואָס-זשע רויבט ער ? ווייסע טויבען,
שוואַרצע יאַגדעס, גרינע טרויבען.

גרינע טרויבען, ווייסע טויבען,
א ניט-גוטער, אַלטע מוטער,
ניט קיין מורא, מרה שחורה,
לערנען תורה צו דעם בורא,
גזלן׳ס הויז, קומט אַרויס,
אַה שלים-מזל׳ען !... ליעבער גזלן,
קום אַרויס פון גזלן׳ס הויז.

געהט ער ניט פערביי גזלנים ?
יא, ער געהט פערביי גזלנים.
ווערט נישט בלייכער דאַן זיין פנים ?
יא, עס ווערט איהם בלייך זיין פנים.
שעלט ער ניט די שונאי ציון ?
יא, ער שעלט די שונאי ציון.
גיט ער זיי ניט זיין עשירות ?
יא, ער גיט זיי זיין עשירות.

זינגט ער זמירות, זיין עשירות,
טהוט ער קניען, שונאי ציון,
בלייכער פנים, פאַר גזלנים,
גרינע טרויבען, ווייסע טויבען,
וואָס-זשע טהוט ער ? דאמאלסט רוהט ער.
א ניט-גוטער, אַלטע מוטער,

ניט קיין מורא, מרה שחורה,
לערנען תורה צו דעם בורא,
גזלן׳ס הויז, קומט ארויס,
אַה שלים־מזל׳ען !... ליעבער גזלן,
קום אַרויס פון גזלן׳ס הויז.

3. סערעלע, קעצעלע...

סערעלע, פּערעלע, קעצעלע מיין,
ווילסט דאָך מיין גוטע בעל־עצה׳טע זיין:
וואָס פאַר אַ וואַסער האָט ניט קיין פיש?
וואָס פאַר אַ שרייבער האָט ניט קיין טיש?

נאַרישער בחור׳ל, נאַרישער כלאָפּ,
האָסט דאָך קיין ברעקעלע מאַרך אין קאָפּ.
דאָס וואַסער פון לעקטשורס האָט ניט קיין פיש,
דער אידישער שרייבער האָט ניט קיין טיש.

סערעלע, פּערעלע, קעצעלע מיין,
ווילסט דאָך מיין קלוגע בעל־עצה׳טע זיין:
וואָס פאַר אַ שטערען גיט ניט קיין שיין?
וואָס פאַר אַ שכור טרינקט ניט קיין וויין?

נאַרישער בחור׳ל, נאַרישער כלאָפּ,
האָסט דאָך קיין ברעקעלע מאַרך אין קאָפּ.
דער „שטערען" פון ביהנע גיט ניט קיין שיין,
דער שכור וואָס פאַלט ניט טרינקט ניט קיין וויין.

4. וואונדער איבער וואונדער.

קען איך אַ פּאָר יונגע שרייבער,
שפּייזען זיי די ווייבער.
אָך וואונדער, איבער וואונדער
ווי די שרייבער שפּייזען ווייבער, —
דאָס איז מיר אַ וואונדער!

קען איך מיר אַ יוניאָן־פיהרער,
וועלכער איז קיין צייטונג־שמירער.
אָך וואונדער, איבער וואונדער
ווי דער פיהרער איז קיין שמירער,
ווי די שרייבער שפּייזען ווייבער, —
דאָס איז מיר אַ וואונדער!

קען איך מיר צוויי פאַבריק־שקלאַפען,
וועלכע לעבען ווי די גראַפען.
אָך וואונדער, איבער וואונדער
ווי די שקלאַפען זיינען גראַפען,
ווי דער פיהרער איז קיין שמירער,
ווי די שרייבער שפּייזען ווייבער, —
דאָס איז מיר אַ וואונדער!

קען איך מיר אַן אַלטען „ספּיקער“,
וועלכער איז ניט קיין זאַאיקער.
אָך וואונדער, איבער וואונדער
ווי די שקלאַפען זיינען גראַפען,
ווי דער פיהרער איז קיין שמירער,
ווי די שרייבער שפּייזען ווייבער, —
דאָס איז מיר אַ וואונדער!

כ'קען אַ היימיש'ן גאַסען־קלינער,
וועלכער איז דאָ קיין ראַבינער.

אַך וואונדער, איבער וואונדער
ווי דער קלינער ז׳קיין ראבינער,
ווי דער ספיקער ז׳קיין זאאיקער,
ווי די שקלאַפּען זיינען גראַפּען,
ווי די פּיהרער זיינען שמירער,
ווי די שרייבער שפּייזען ווייבער, —
דאָס איז מיר א וואונדער!

5. אַ רינגעלע, אַ רינגעלע.

אַ רינגעלע, אַ רינגעלע!
האָט מיר געשענקט מיין מיידעלע,
מיין נחת׳ל, מיין פריידעלע,
ביי דעם ערקלעהרען ליעבע איהר
ביים שווערען ליעבע אייביגע...
אַ רינגעלע, אַ רינגעלע!

דערזעהן האָב איך א צווייטינקע,
אוי, דאַכט זיך מיר א שעהנערע —
א הויכינקע, א רויטינקע —
ערקלעהר זיך באַלד אין ליעבע איהר,
פערגעסען אָן דער ערשטינקער,
געשענקט איהר באַלד דאָס רינגעלע,
וואָס מיר געשענקט מיין מיידעלע,
מיין ערשטינקע, מיין פריידעלע,
ביים שווערען ליעבע אייביגע...
אַ רינגעלע, אַ רינגעלע!

בעגעגענט האָט די צווייטינקע —
די הויכינקע, די רויטינקע —
א בחור׳ל א שעהנערען,
ערקלעהרט זיך באַלד אין ליעבע איהם —

פערגעסען אָן מיר, שלים־מזל'ע —
און איהם געשענקט דאָס רינגעלע,
וואָס איך האָב איהר אוועקגעשענקט
ביי דעם ערקלעהרען ליעבע איהר,
וואָס מיר געשענקט מיין מיידעלע,
די ערשטינקע, די פריידעלע,
ביים שווערען ליעבע אייביגע...
אַ רינגעלע, אַ רינגעלע!

בעגעגענט האָט דאָס בחור'ל
אַ שעהנער'ס באַלד אַ מיידעלע,
אַ נחת'ל, אַ פריידעלע,
אוועקגעשענקט דאָס הערצעלע
צוזאַמען מיט דעם רינגעלע —
דערקענט האָט גלייך דאָס מיידעלע,
דערקענט האָט זי דאָס רינגעלע,
וואָס זי האָט מיר אוועקגעשענקט
ביים שווערען ליעבע אייביגע...
אַ רינגעלע, אַ רינגעלע!

6. אוי, אוי, וועסטו אויסכאַפּען...

אוי, אוי! — וועסטו אויסכאַפּען
אַלע פיש פון וואסער, —
ווער וועט זאָט מאַכען די וועלט?
זאָג, דו מענשענ־האַסער!

אוי, אוי! — וועסטו אויסכאַפּען
אַלע צייטונגס־שרייבער, —
ווער וועט נודענען די וועלט?
זאָג, דו בערענטרייבער!

אוי, אוי! — ווּעסטו אויסכאַפּען
אונזערע אַקטיאָרען, —
ווער וועט פּאַנצערס טראָגען און
כאַלעוועס מיט שפּאָרען?

אוי, אוי! — ווּעסטו אויסכאַפּען
אונזערע רבנים, —
ווער־זשע וועט מיט „יענער־וועלט"
פערזאָרגען אונז, קבצנים?

אוי, אוי! — ווּעסטו אויסכאַפּען
אַלע רעדנער־פּלאַפּלער, —
ווער'ט פערשלעפּערען די וועלט?
זאָג, דו ליעבער צאַפּלער!

אוי, אוי! — ווּעסטו אויסכאַפּען
ד'הייזעריגע זינגער, —
ווער וועט געבען אונז קאָנצערט?
צונעהמען די קלינגער?

אוי, אוי! — ווּעסטו אויסכאַפּען
אונזערע דאָקטאָרען, —
ווער וועט קראַנק מאַכען די וועלט?
קירצען אונז די יאָהרען?

7. אַ מעשה אָהן אַ סוף.

געזעסען זייַנ'ן מיר זאַלבעדריט,
אין וועלכען טאָג געדענק איך ניט,
דאָס איז געוועזען אַ פאַרנאַכט,
גערעדט, געפּלוידערט און געלאַכט,

נור איינער האָט פאַר אונז מיט וועה
אַ מעשה׳לע דערצעהלט אזוי:

„גענעסען זיינ׳ן מיר זאַלבעדריט,
אין וועלכען טאָג געדענק איך ניט,
דאָס איז געוועזען אַ פאַרנאַכט,
מיר האָבען זיך גאַנץ שעהן פערבראַכט,
גערעדט, געפּלוידערט און געלאַכט,
נור איינער האָט פאַר אונז מיט וועה
אַ מעשה׳לע דערצעהלט אזוי:

„„געזעסען זיינ׳ן מיר זאַלבעדריט,
אין וועלכען טאָג געדענק איך ניט,
דאָס איז געוועזען אַ פאַרנאַכט,
מיר האָבען זיך גאַנץ שעהן פערבראַכט,
גערעדט, געפּלוידערט און געלאַכט,
נור איינער האָט פאַר אונז מיט וועה
אַ מעשה׳לע דערצעהלט אזוי:

„„„געזעסען זיינ׳ן מיר זאַלבעדריט,
אין וועלכען טאָג געדענק איך ניט,
דאָס איז געוועזען אַ פאַרנאַכט,
מיר האָבען זיך גאַנץ שעהן פערבראַכט,
גערעדט, געפּלוידערט און געלאַכט,
נור איינער האָט פאַר אונז מיט וועה
אַ מעשה׳לע דערצעהלט אזוי:

„„„„געזעסען זיינ׳ן מיר א. ז. וו.

זעקס בחורים

(אַ מעשה׳לע)

זעקס בחורים זיינען מיר דאמאלס געווען,
מיר האָבען געלאַכט און געשפּעט,
און יעדוועדער האָט עפּעס רעדען געמוזט,
נו, האָט מען זיך טאַקע צורעדט.

פון וואָס קענען רעדען זעקס בחורים, כ׳ווייס?
איהר ווייסט שוין מסתמא אליין:
פון ליעבע, פון מיידלעך, פון ווערען אַ לייט,
פון היירּאַטהען, האָבען אַ היים.

און רעדענדיג האָט זיך שוין טאַקע דערצעהלט
פון אלעס וואָס ס׳הארץ האָט פערמאָגט...
דער עלטערער בחור האָט שטאָלץ זיך צוהוסט,
בעקוועם זיך געמאַכט און געזאָגט:

מיין מיידעל, מיין מיידעל — איהר ווייסט אז איך האָב
אַ מיידעל — איז דאָס אַ פּארשוין,
זינט ס׳האָט זיך פּאַרשווינדעלט צווישען פּארשוינען
איז אזא פּארשוין ניט געווען.

איהר בליק, און איהר גאַנג, און איהר שטאָלץ, און איהר שפּראַך,
און איהר שמייכעל מאַכט שטוינען די וועלט;
כ׳וואָלט לאַנג זי גענומען, די טהייערסטע מיינע,
איז ערשטענס בעדאַרף מען דאָך געלט.

און צווייטענס און דריטענס און פיערטענס און פינפטענס,
איז קען דאָ ניט העלפען קיין גאָלד,

ווייל זעקסטענס און זיבענטעס קען גאָר זיין מעגליך
אַז זי האָט מיך פּשוט ניט האָלד.

נור אוי האָב איך ליעב זי! אוי ליעב איך זי, ברידער,
אוי האָב איך זי ליעב אַזוי ווילד,
אַז וואו איך פערנעהם זיך און וועגד זיך און קעהר זיך
בעגעגען איך אימער איהר בילד.

אַ צווייטער פון אונזערע זעקס האָט דערצעהלט:
כ'האָב אויך אַ געליעבטע ווי ער,
זיין ליעבסטע צו מיין ליעבסטע קומט אָבער ניט,
איז שעהנער אַ טויזענד מאָל מעהר.

נור, אַי וועט איהר פרעגען, וואָס נעהם איך זי ניט?
איז ווייסט איהר דאָך שוין וואָס מיר פעהלט:
ווייל ערשטענס און צווייטענס און דריטענס און פיערטענס
פעהלט פּשוט דאָס ביסעלע געלט.

אַ דריטער פון אונזערע זעקס האָט דערצעהלט:
צו מיין ליעבסטע קומט עס נאָך ניט;
ווי שעהן איז מיין ליעבסטע, אַן אמת'ער מלאך,
זי שרפה'ט דאָך פּשוט, זי בריהט.

דער פיערטער פון אונזערע זעקס האָט דערצעהלט:
מיין ליעבסטע איז לוסטיג און פריי,
און זי איז די שעהנסטע, איך וואָלט זיך ניט בייטען
פאַר אייערע אַלעמענס דריי.

דען ווער עס דערזעהט זי, מוז אימער־צו זאָגען:
איך בין דאָך אַ וועלט אויסגעוועז,
געזעהן שעהנע פרויען, קאָקעטקעס, גראַפינען, —
אַזוינס האָב איך נאָך ניט געזעהן.

איז פרעגט איהר דאָך: סטייטש, היתכן, ווי קומט עס,
וואָס נעהמסטו זי ניט די פאַרשוין?
איז ערשטענס און צווייטענס און דריטענס און פיערטענס,
פערשטעהט שוין אַליין וואָס איך מיין.

און פינפטענס און זעקסטענס און זיבענטעס טאַקע,
איך פרעג ניט ביי איהר ווי ס'איז שפעט,
ווייל אַכטענס און ניינטענס וואָלט איך וועגען צעהנטענס
מיט איהר שוין אודאי גערעדט.

איז קומט אויס צו רעדען, איך הוסט זיך מיר אויס'עט,
(איך פיהל זיך בעת מעשה גאַנץ יונג),
און וויל איך שוין פרעגען: ווילסטו חתונה האָבען?
פערטשעפּעט זיך דאַמאָלס די צונג.

און ס'נעהמט זיך דאַן רעדען פון פּאָליצע, בוידעם,
פון קליידלעך, פון בריוולעך, פון פּאָסט,
דערווייל פערוויאַנע איך, טהייערע ברידער,
אַזוי ווי אַ בלעטעל אין פראָסט.

דער פינפטער פון אונזערע זעקס האָט דערצעהלט:
איך גלויב איך ניט אַלעמען פיער,
ווייל מיינע ז'די שעהנסטע, ווייל מיינע ז'די קליגסטע,
אַ סימן — איך ליעב זיך אין איהר.

אַזוי זיינען אונזערע זעקס זיך געזעסען,
אַלץ לויבענדיג יעדער זיין שאַץ.
האָב איך דאַן אַ זאָג געטהאָן: ווייסט איהר וואָס, ברידער,
זאָל איינער אונז פיהרען צום פּלאַץ

וואו ס'וואָהנט זיין געליעבטע, מיר וועלען אריינגעהן
פערברענגען צוזאַמען, און דאַן

פערגעהן צו א צוויימענס, א דריטענס, א פערטענס,
אנו, ווי געפעלט איך מיין פלאן?

— „וויוואט!" האבען אלע פון אונזערע זעקס
געטהאן אין דער הויף א געשריי,
מיר האבען זיך אויפגעשטעלט מונטער און שטאלץ,
אזוי ווי אן אלטע ארמיי.

מיר געהען! מיר געהען אריין אין א גאס,
מיט הויכען געלעכטער, מיט שפאס,
מיר געהען זיך ווייטער, איך ווער אזוי מיעד,
און ווער אזוי עלענד און בלאס.

מיר קומען זיך צו צו דעם נומער צוויי־הונדערט,
מיר שטעהען שוין אין קארידאר,
דער עלטערער בחור, ער פיהרט אונז און זאגט אונז:
„דאס איז אויף דעם אנדערען פלאר".

איך גיב מיר א קוק אויף די אנדערע פינף,
זיי געהען מיט וואקלענדע פיס,
די פנים'ער זייערע — בלייך ווי דער טויט,
נו, טראכט איך: די זאך איז דא מיאוס.

דער עלטערער בחור קלאפט אן אין א טהיר,
מיר זיינען שוין דא אויפ'ן ארט;
מיר שפרייזען די צימערען דורך און מיר קענען
ניט אויסרעדען דאכט זיך א ווארט.

דא שטעלט אונז דער עלטערער פאר פאר א מיידעל
וואס איז אזוי אנציהענד, רייך,
צולאכט זיך דאס מיידעל: כא־כא־כא־כא־כא,
איך קען זיי שוין פריהער פון אייך.

און אונזערע זעקס נעהמט זי נאָכדעם אין זאאַל,
מיר זעצען זיך אויסעט און דאַן
בעקענט זי מיט אונז אַ קאָקעטישען יונג:
„דאָס איז מיין צוקינפטיגער מאַן!“

מיר הויבען זיך אויף פון די ערטער און זאָגען
דעם מיידעל אַ שטילען „גוד באַי“,
מיר געהען די שטיגען אראָב ווי אויף שטאַלצעס,
פעראומערט, אין טויט־שווייגעריי.

און קומט אויפ'ן גאַס זאָגט דער עלטערער בחור:
מיין ליעבע איז איצטער פערשפּיעלט!
נור שעהן איז דאָס מיידעל; ניט שעהנער ווי איי'רע?
האָט איהר עס אצינד ניט׳ געפיהלט?

און אונזערע פינף שרייען אויס אויפ'ן קול:
גיט שעהנער פון מיינער, אָה, ניין!
דען דאָס איז דאָס מיידעל וואָס משוגע מאַכט מיך,
דען דאָס איז מיין ליעבסטע אליין!

*

זעקס בחורים זיינען מיר דאמאלס געווען,
זעקס גוטע און אמת'ע פריינד,
זעקס בחורים זיינען מיר נאָכדעם פערבליבען,
זעקס בחורים זיינען מיר היינט.

דאס פעלצעל

טאנצענדיג און שפרינגענדיג
לויף איך מיר אריין
אין דעם ווייסען שטיבעלע
פון דער ליעבסטער מיין.

פאל איך אין דעם שלאפצימער
שטיל אריין און הער:
עפּעס דאָרט קאראבקעט זיך,
פרעג איך: „שלאָפט דאָ ווער?“

לויפט זי צו, מיין טהייערסטע
מיט די שווארצע האָאר,
פרעג איך זי: „וואָס ליעגט אין בעט
עפּעס דער אקטיאָר?“

ענטפערט זי מיר: „אַן אקטיאָר
איז׳ם אודאי ניט,
ס׳איז דעם טאטענ׳ס פעלצעלע
מיט די קרומע שניט.“

פרעג איך זי: „ווי קומט א פעלץ
דרעהען זיך אליין?
און וואָס טראָגט ער הויזען דען,
קען א פעלצעל געהן?“

ענטפערט זי: „דער טאטע האָט
זיי פערגעסען דאָ,

מאַך איך זיי דאָ יום־טוב'דיג,
בעת ער איז ניטאָ.

פרעג איך זי: „געליעבטע מיין,
הויזען דרעהען זיך?
און צו וואָס בעדאַרפען זיי
טראָגען געלע שיך?"

ענטפערט זי: „דער שוסטער האָט
ערשט זיי אָבגעבראַכט,
שניר איך אוים די שוכבענדלעך, —
מ'דאַרף זיי אויפדערנאַכט."

פרעג איך זי דאַן: „שוכבענדלעך
ווייסען וואָס מען טהוט?
און צו וואָס בעדאַרפען זיי
א צילינדערהוט?"

ענטפערט זי: „ס'איז ניט קיין הוט
פון א מענשענ'ס קאָפּ,
די מאַמע האָט געלאָזען דאָ
שטעהן דעם קוגעלטאָפּ."

פרעג איך זי, זי ענטפערט מיר
נאָך א צוויי־דריי מאָל,
ביז דערהערט איהר מאַמע האָט
מיין געליעבטער'ס קול.

לויפט זי צו צו אונז מיט כעס,
לעגט אויף מיר א האַנד:
„אוי, וואָס האָסטו מיר געמאַכט
פון דעם בעטגעוואַנד?"

כאַפּט זי זיך צום בעטעל צו,
וואַרפט די קישענס אויס,
וואַרפענדיג און שלעפענדיג,
שלעפּט זי דאָן אַרויס

עפּעס אַ צוקודעלטען
קאָפּ מיט געלע האָאר,
און דערקאַנט האָב איך אין איהם —
טאַקע דעם אַקטיאָר.

נו, האָט זי אַריינגעטהיילט
איהם און איהר — מיין שאַטץ!
אוי, האָב איך זיך אָנגעלאַכט, —
כ'האָב געמיינט איך פּלאַטץ!...

א קלאוקמאכער׳ס חלום

(דעקלאמאציאן)

ס׳איז נאך פאר מנחה. משה הירש
איז שוין פון שאפ געקומען,
האט סאפער אבגעגעסען פיין,
און דאן זיין ווייב גענומען

דערצעהלען וועגען „צעטעלמענט״,
און ווי דאס האט געטראפען,
און פול מיט לוסט אין שאפ צו געהן —
האט ער געלעגט זיך שלאפען.

און הירש׳ען חלום׳ט זיך א שאפ —
א יוניאן שאפ — דער גרעסטער
אויף דער וועלט, אין מיטען שטעהט
א גוואלדיגער ארקעסטער,

און שפיעלט די מארסעליעז, און ווען
די ריעזיגע קאפעליע
א קנאק טהוט, ציטערען די ווענד
און ס׳הויבט זיך אויף די סטעליע!...

און ביי די ווענד איז אויסגעשטעלט
אויף מיילען־ווייטע ליניען
די „זינגער״, „אינטערנעישאנאל״,
און „סטענדארד״ נעה־מאשינען.

און אין דער מיט לויפט דורך א טייך
מיט פראַלענדיגע וועלען ;
און אין דעם טייך דערטרינקט מען די,
וואָס פלעגען פריהער קוועלען :

די פרעסער און די פינישערס,
וואָס האָבען אומגעגעסען
פערבראַכט די טעג און נעכט אין שאָפ,
אין נעהען און אין פרעסען.

איצט רעכענט ער זיך אָב מיט זיי,
די באָסעס, די געמיינע,
ער שטעהט פערפּוצט און שרייט : „העי, איהר,
אַזוינע און אַזוינע !

„וואָס שטעהט איהר דאָרט, איהר פוילענצער,
איהר פּוסטע לעדיג-געהער !
וואָס מיינט איהר, איהר זייט באָסעס נאָך,
— און איך — אַ רעדעל-דרעהער ?

„העי, העי, וואָס קלעהרט איהר אַזוי לאַנג ! —
אַ ריהר זיך, ווערט פערצאַפּעלט ! —
עס איז שוין פינף מינוט צו זעקס —
וואָס זיצט איהר דאָרט און פּלאַפּעלט ?

„איך לאָז די סטים, סיי, וואַרפט זיך ניט,
טהוט ווי איך האָב געהייסען !“ —
און אַלע מאַנופעקטשורערס
פון דער אַסאָסיאַיישען

צווועצען זיך און הויבען אָן
צו טרייבען די מאַשינען,

און בויגען איין גאַנץ טיעף די קעפּ,
מען אַרבייט אָהן אַ זינען.

און איבער יעדען הענגט אַ סיין,
וואָס לאָזט בפירוש וויסען:
„עס איז פערוועהרט צו גענעצען,
צו הוסטען און צו ניסען."

* * *

און ס'צאַפּלען זיך די באָסעלעך,
און ס'פאַלען פּעק מיט זאַכען,
פון רעגען־מאַנטלען, קלאָוקס און רעק,
און הירש האַלט אין איין לאַכען:

„כאַ־כאַ־כאַ, כי־כי־כי־כאַ־אַ,
כע־כי, איך פאַל אַ טוידטער,
דער קלאָוק־באָס, אוי, פון כי־כאַ־כאַ
ז'ביי מיר אַן אָפּערייטער.

„היינט זעהט נור, זעהט אַן אַרבייטען!...
אַ צאַפּלען זיך אביסעל,
אוי, כאַ־כאַ־כאַ, אוי, כי־כי־כאַ,
ס'אַ וואַרפען מיט אַ פּיסעל.

„און יענער באָס, און יענער באָס
פון דריי און פופציג שעפּער,
איז, כאַ־כאַ־כאַ, אוי, כי־כי־כאַ,
ביי מיר אַ פּראָסטער שטעפּער.

„און יענער באָס, דער פּרעזידענט
פון דער אַסאָסיאיישען,
איז יעצט אַן אונטערפּרעסער ביי
דעם סטרייקער הירשעל משה'ן.

„היינט נעהמט דעם קעפּטען, וועלכער האָט
אונז, קלאָקמאַכער, אַרעסטעט,
דעם האַלט איך פּאַר אַ שאַפּ־קלינער,
און צייג איהם שוין, דעם בעסטעט!

„און איצטער, אַז איהר פוילט זיך ניט,
דאַן גיט אַ קוק, זייט מוחל,
אַהינצו־צו און זאָגט אַליין:
איז הירש ניט אַ בעל־שכל?

„די סקעבס, די וויסטע ברואים׳לעך,
וואָס האָבען קיין נשמה,
וואַשען פלאָרס ביי מיר אין שאַפּ
און קייען די אדמה.

„היינט גיט אַ קוק נור אויף מיין ווייב,
דערקענט איהר זי, מיין דינה?
ווי דיק זי איז, ווי שעהן זי איז,
אַ רעגעלע גראַפינע!

„איהר בליק, איהר שטאָלץ און איהר בעפעהל,
מאַכט שטוינען יעדען שטעפּער,
וואָס איז אמאָל אַליין געוועזן
אַ באָס פון פּיעלע שעפּער!

„איצט גיט אַ קוק אַהערצו־צו,
דערקענט איהר יענעם פּנים?
דאָס איז דאָך ג אַ ף — אַז וועה צו איהם,
און אַלע מיינע שונאים!

„ער האָט פּאַר „פּיקעטען" בעשטראָפט
מיט פּריזאָן מיינס אַ פריינטעל.

איהר ווייסט נאָך וואָס ער יאָגט זיך איצט —
מיר ברענגען ביער אַ פּיינטעל.

„און איצט נעהמט די מיליאָנשטשיקעס,
די גולדס, די ראָקעפעלערס,
די בעלמאָנטס און די דזשייקאָב שיפּס,
די קנאַקערס און די שנעלערס,

„וואָס האָבען געלד ווי זאַמד און ערד,
און גאָלד־געשמאָלצענע הייזלעך,
איך שפּיעל מיט זיי אַ פּינאָקעל,
און א י ך האָב אַלע טייזלעך!"....

* * *

און לאַנג, נאָך לאַנג וואָלט משה הירש
געחלום'ט ווי איך שילדער,
געקוויקט זיך מיט די זעלטענע
און וואונדער־שעהנע בילדער —

ווען ס'קומט ניט פּלוצלונג אָן זיין ווייב
מיט שטורבעס, ווי איהר שטייגער:
„העי, העי, לאַבודרע, שטעה שוין אויף! —
עס איז שוין פיִנף דער זייגער!..."

מאי קא משמע לן

(אַ פּאַראָדיע)

מאי קא משמע־לן טעאַטער?
וואָס־זשע לאָזט עס מיר צו הערען?
קאָמעדיאַנטסקע פּורים־שפּיעלער,
טענץ און קאַצעניאַמער־טרעהרען
און דער עולם וויינט און פרעהט זיך,
און די אויגען שטראַהלען, בליצען,
און מען האַלט זיך ביי די זייטען
פון די אויסגעוועפּטע וויצען.

מאי קא משמע־לן דער רעדנער?
וואָס־זשע לאָזט ער מיר צו הערען?
דרשות קוואַטשיגע, פון וועלכע
יעדער קען משוגע ווערען.
ס'איז אַן אָבגעפּומפּטע כלי,
ס'האָט קיין שכל, קיין געפיהלען,
קומט די צייט, דאַ מוז ער פּלאַפּלען
אָהן זיין רצון, אָהן זיין ווילען.

מאי קא משמע־לן דער קאָנגרעס?
וואָס־זשע לאָזט ער מיר צו הערען?
צאַנקערייען, פּעטש און קללות,
טינטערס פליהען ווי די שטערען,
און מען נודעט אָב אַ סיזאָן
וועגען ברעכען טראָסט־מאַגנאַטען,

און ווי ס'קומט צום אונטערשרייבען
שילט מען זיך אין טאַטענ'ס טאַטען...

מאי קא משמע־לן „400“ ?
וואָס־זשע לאָזט עס מיר צו הערען ?
נייע מאָדעס אין גט־פּראָצעסען,
ניים פּאַר פריילינס, קאַוואַליערען.
איינע הייראַטה מיט אַ ניגער
און אַ שוויגער נעהמט איהר איידים
און מען רייסט זיך און מען בייסט זיך
ווי די קאַטערס אויפ'ן בוידים.

מאי קא משמע־לן רעסטאָראַנען ?
וואָס־זשע לאָזט עס מיר צו הערען ?
אַלטע ריחות פון פערצייטען
מיט אַן אָבשלאַג מיט אַ שווערען.
און דער עולם זיצט און שטאָפּט זיך,
וואָס מען גיט איהם, דאָס פערפרעסט ער,
און די קראַנקע מאָגענס בורטשען
ווי דער העסטער־פּאַרק אָרקעסטער.

דאָרט, אין יענעם לאַנד

(צו זינגען מיט'ן מאָטיוו פון „דאָרט וואו די צעדער...")

דאָרט, וואו די הייזעריגע בילדען אויס א כאָר,
דאָרט, וואו א פורים־שפּיעלער רופט זיך אָן אַקטיאָר,
דאָרטען, וואו א בדחן רופט זיך אָן פּאָעט,
דאָרט וואו יעדער חזן כאָרבעלט א קופּלעט,
דאָרט אין יענעם לאַנד, אין גאָלדנעם־דאָלאַר־ראַנד, —
דאָס איז, אָ, ניו יאָרק, מיין ליעבעס פאטערלאַנד.

דאָרט, וואו יעדער שמירער פיהרט א רעדאַקציאָן,
דאָרט, וואו יעדער פיהרער הויבט ניט אָן צו טאָן,
דאָרט, וואו יעדער טרום און ליגנער ווערט בעשיינט,
דאָרט, וואו יעדער הונד און חזיר ווערט בעקרוינט,
דאָרט אין יענעם לאַנד, אין ווילדען ביזנעס־בראַנד, —
דאָס איז, אָ, ניו יאָרק, מיין ליעבעס פאטערלאַנד.

דאָרט, וואו יעדער בלאָפער ווערט א רעדנער־קראַפט,
דאָרט, וואו יעדער שרייבער... קוועטשט זיך ווען ער „שאַפט",
דאָרטען, וואו א קאַנע־מאַכער רופט זיך אָן כירורג,
דאָרטען, וואו אַן איבערזעצער רופט זיך דראַמאַטורג,
דאָרט אין יענעם לאַנד, וואָס ווייס ניט פון קיין שאַנד, —
דאָס איז, אָ, ניו יאָרק, מיין ליעבעס פאטערלאַנד.

קאמפיין־שמערצען

„אָ, די קוואַלען
פון די וואַהלען!"
(מ. ווינטשעווסקי)

וואוין איך מיר „אפ־טאון" אליין,
וויל איך מיר שפּאַצירען געהן,
געה איך — טרעף איך רעדלעך שטעהן —
רעדען אַלע פון „קאמפיין".

פּאַל איך דאמאָלס אויף א פּלאַן:
גאַר אראָבפאָהרען „דאַן־טאון"!
נו, גערעדט און שוין געטהאָן.
געהענדיג פון דער סטאַציאָן,
טרעף איך רעדלעך מענשען אָן.
רעדען אַלע פון „קאמפיין".
ווער איז מיר, וואס טהוט מען פּאַרט?
וואו געפינט מען זיך אַן אָרט?

פּאַל איך אויף א נייעם פּלאַן:
גאַר אריין אין רעסטאָראַן.
קומט א קעלנער צו צום טיש,
אָרדער איך א פּאָרציע פיש!
ערשט ער ריהרט זיך ניט פון אָרט,
און — ער וואַרפט ארויס א וואָרט:
„רוזוועלט" — ווייס איך שוין זיין מיין....
זאָג איך: — קעלנער! פיש מיט חריין!
„הא? וואס זאָגט איהר, דעם קאמפיין?"

גיב איך מיר אַ בייזען לאַך, —
ערשט ער קומט אַרויס מיט שפּראַך:
„און טאַפּט איז בעסער, ניין?!"
און ער גיט מיר צו פערשטעהן,
ווי עס האַלט מיט דעם קאַמפּיין.
שטעהט ער און ער רעדט און רעדט,
ביז עס ווערט שוין זעהר שפּעט,
ווער איך בייז און לויף אַרויס
און איך שריי פערביטערט אויס:
„וועה איז מיר, וואָס טהוט מען פאַרט?"
וואו געפינט מען זיך אַן אָרט?"

געה איך דאַן אין באָד אַריין,
טהו זיך אויס און וואַש זיך איין.
טראַכט איך: ענדליך זיך בעפרייט!
פּלוצלונג הער איך ווי מען שרייט
ווילד אַרונטער פון'ם פּאָל,
מיט אַ האַלב פערשטיקטען קול:
„מיסטער, היי, וואו זייט איהר עס?
וואָס־זשע שווייגט איהר ווי אַ מת?
רוזוועלט, אה? נו, זאָגט אַליין,
ווי געפעלט אייך דער קאַמפּיין?"
זעה איך, אַז עס נודעט מיך,
טהו איך אָן זיך אויף דער גיך,
לויף פערשוויצטערהייט אַרויס
און איך שריי פערביטערט אויס:
„וועה איז מיר, וואָס טהוט מען פאַרט?"
וואו געפינט מען זיך אַן אָרט?"

פאַלט אַ נייער פּלאַן מיר איין:
וואָס בעשערט איז — דאָס זאָל זיין,
כ'מוז אַ סוף מאַכען פון זיך,

זיך בעפרייען אויף דער גיך
פון קאַמפּיין און פּאָליטיק!
נו, בעשלים איך גיי צום בריק,
טהאָן אַ שפּרונג און — איינס־צוויי־דריי,
און דער פּלאָג וועט זיין פערביי!
קום איך אויפ'ן בריק אַרויף,
טראַכט איך פון מיין נאָהנטען סוף...
כ'בין שוין פאַרטיג! איינס און צוויי —
הער איך דאָן אַן אויסגעשריי:
„האַ, וואָס מאַכט איהר, הערר באַנקיער?"
רופט אַ פריילין אוים צו מיר
און זי גיט מיך גלייך אַ פרעג:
„ווען פּאַסירט עס, דיעזע טעג?
שטימט איהר האַ־יאָהר, אָדער ניין?
דער קאַנדידאַט איז, דאַכט זיך — פּע!..."
נו, זאָג איך שנעל צו איהר — אַדיע!
דרעה איך זיך פון איהר אַרוים,
און איך שריי פערביטערט אוים:
„וועה איז מיר, וואָס טהוט מען פּאַרט?"
וואו געפינט מען זיך אַן אָרט?"

געה איך שוין אַראָב פון בריק,
לאָז זיך געהן אַהיים צוריק,
קום איך מיר אַהיים צו געהן.
פרעגט מיין מיסעס: „זאָגט מיר, קרוין,
ווי געפעלט אייך דער קאַמפּיין?"
און עס רודעלט זיך אין הויז.
שריי איך שטאַרק פערביטערט אוים:
„וועה איז מיר, וואָס טהוט מען פּאַרט?"
וואו געפינט מען זיך אַן אָרט?"

מיין פריינד פון אמעריקא

(דערצעהלט פון א פילווישאקער)

מיין פריינד פון אמעריקא שרייבט מיר:
אה, שיק מיר פון פילוועשאק בלומען,
מיט זיי וועל איך איצטער בעקראנצען
די כלה, וואס איך האב גענומען.

מיט פיער מאנאט שפעטער ער שרייבט מיר:
דו ווילסט מיר א מצוה פערשפארען,
טא שיק מיר דעם פילווישקער מוהל —
מיין ווייב האט א אינגעל געבארען.

פערלויפט נאך א מאנאט. ער שרייבט מיר:
דו ווילסט עולם הבא יעצט האבען?
טא שיק מיר א פילווישקער שמש —
מיין ווייב׳ס טויטען קינד צו בעגראבען.

פערלויפט נאך א מאנאט. ער שרייבט מיר:
פון פילווישאק שיק מיר זשאנדארען
צו זוכען מיין ווייב, די מרשעת,
וואס האט מיך געלאזען צום נארען.

מיין פריינד פון אמעריקא שרייבט מיר:
ניטא דא דער פילווישקער לעבען;
ניטא דא די פילווישקער פריינדשאפט!
נאך פילווישאק טהו איך יעצט שטרעבען!

מיין פריינד פון אמעריקאַ שרייבט מיר:
שיק צו דרייסיג פּילווישקער קאַרבען...
אין פּילווישאַק בין איך געבאָרען,
אין פּילווישאַק וועל איך שוין שטאַרבען.

אַ בריעף צו דער כלה

(פון אַ האַלב־אויסגעגרינטען סאָציאַליסט)

...וואָס מאַכסטו פּאַרט, געליעבטע מיין,
מיין זיסע חנה־עטעל ?
וואָס מאַכען דיינע עלטערען,
וואָס גיט עס ניים אין שטעדטעל ?

ווארום האָסטו מיר ביז אַצינד
קיין „לעטער" ניט געשריעבען ?
צי האָסטו ניט פאַר דיעזער צייט
אַן אַנדערן אויסגעקליבען ?

יעצט קען איך דיר בענאַכריכטען :
איך בין ניט מעהר קיין שלעפּער,
איך לייה ניט מעהר פינף־סענטיגע
ביי יאָסקע בער דעם שטעפּער !

יעצט קום איך דיר צו שרייבען, אַז
איך קריך ניט מעהר אויף „פּלאָרען" !
איך בין אין ניו יאָרק, ווייסטו וואָס ? —
אַ טראָק־רעדנער געוואָרען !

און ווילסטו וויסען וואָס דאָס איז,
און זאָלסט קיין שלעכטס ניט מיינען,
וועל איך אין מאַמע־לשון דיר
דאָ „עוורעטינג עקספּליינען" :

א „טראָק“, איז אַזאַ פוהר וואָס פאָהרט
ארום אין אַלע סטריטען,
און סטאָפּט דער טראָק, דאַן שטעל איך זיך
אַוועק און הויב אָן שיטען

מיט פּעך און שוועבעל אויף די טראַסטס,
די לענדלאָרדס מיט די רענטען,
די קאָנגרעס־לייט און סענאַטאָרס,
פּאָלים און פּרעזידענטען.

„עקספּליין“ דער מאַסע, אַז מען דאַרף
דעם ארבייטער „פּראָטעקטען“
פון פּאַראַזיטען, און מען מוז
אַן אייגענעם „עלעקטען“.

ווערסטו דאָך פרעגען: „וואָס וועט זיין,
אַז ארבייט וועט רעגירען?“
אָה, נארעלע, ס'וועט גוט זיין דאַן,
קיין באָס וועט עקזיסטירען.

די שעפּער וועט מען אָבשאַפען,
און די פּאָלים וועט ווערען
אַן עכטע סאָציאַליסטישע
און וועט שוין מעהר ניט שטערען

אין טרוים אָט יענע „גרינהאָרנס“,
וואָס שלאָפען אויף די „בענטשעס“
אין העסטער פּארק און דזשעקסאָן פּארק
מיט קלאָבס און טרעבענצעס.

די מארסעליעז וועט ווערען דאַן
געשפּיעלט אין אַלע קאָרנערס;

און סאָציאַליסטיש וועלען זיין
די גענז און אויך די גאַנערס.

איך וועל דיך אָבנעהמען צו זיך,
וועסט מעהר קיין „נישט“ ניט עסען,
בעקליידען דיך, בעפּוצען דיך —
אזוי ווי אַ פּרינצעסין.

און פאָהרען וועלען מיר גאַנץ ברייט
אין גאָלד'נע עקיפּאַזשען;
מען וועט אונז נאָכשרייען: „הורראַ!“
מיט פרייד פון די עטאַזשען!

*

נו, זיי געזונד, גרים אַלעמען,
און אויך דיין ברודער אַרקע —
ס'וועט זיין אַל־רייט!... ענטשולדיג, וואָס
דער בריעף איז אָהן אַ מאַרקע!..

פרייע הונגער־לייט

אבגעפאסט א גאנצען יאהר,
קומט יום־כפור־נאכט,
ווערען באלד די ליפעלעך
טרוקען און פערשמאכט.

קומען זיך די הונגער־לייט
ערגעץ־וואו צונויף,
לעגט מען זיך צוזאמען און
מ'נעהמט פאר זיך ארויף:

הערינגלעך און ציבעלעס,
קוואס און שווארצען ברויט;
עסט מען, אמוזירט מען זיך,
ווערט מען שטארק דערפרעהט.

און פון נחת און פון גליק
קוועלט אן יעדעס גליעד,
דען ניט אלע טאג אין יאהר
איז דאך א יריד.

נעהמט מען באלד די שאפ־מיידלעך
אויף אין זעלבען הויז,
קושט מען זיך, און האלזט מען זיך,
שפיעלט מען ליעבעס אויס...

און די ליעבע עלטערען
פון די פיעלע פאאר

בעטען פאַר די קינדערלעך
אויס אַ גוטען יאָהר:

„גאָטעניו, אוי, שיק זיי צו
די בעשערטע לייט,
לאָז זיי ניט פערזיצען און
אויסגעהן פאַר דער צייט.“

און מקוים אין דעם טאָג
ווערט נאָך דאָס געבעט:
זיי פערזיצען שוין ניט מעהר,
אוי, נאָך דעם „על חטא“...

תשעה באב

תשעה־באב איז פאר קבצנים
ריכטיג צוגעפאסט,
דען מיט „בערעלעך" זיך ווארפען —
הייסט ביי זיי „געשפאסט".
און די טרייסט, זי ליעגט דארינען —
וואס א י ע ד ע ר פאסט...

יא, דאס פאסטען ביי קבצנים
איז א קינדער־שפיעל,
דען דער גוטער גאט ערלויבט זיי
וויינען פיעל מען וויל;
און דער תענוג איז: מען דארף ניט
וויינען אין דער ש ט י ל...

י. מאַרינאָוו

צו דער מוזע

(נאָכ׳ן איבערלעזען ביאַליק׳ס לידער)

געאַכפּערטע מוזע,
הער אויס מיין געבעט:
איך, יאַנקעל בן מאיר,
וויל זיין אַ פּאָעט.

איך בין מיר אַ פינסקער,
אַ פּשוט׳ער איד,
נור אָפּטמאָל פערגלוסט זיך
מיר שרייבען אַ ליעד.

געהערט האָב איך זאָגען,
אַז דו האַלטסט אין האַנד
דעם גאָלדענעם שליסעל
צום דיכטער־טאַלאַנט.

און ווער עס געפעלט דיר,
דעם צייגסטו דעם שניט,
דער ווערט גלייך אַ דיכטער,
און שרייבט באַלד אַ ליעד.

נעהם ביאַליק, למשל,
פון דיכטער דעם פער —
דו האָסט איהם געצייגט נור
דאָס „קריידעל־און־שער" —

נו, נעהמט ער עס טענער —
מעלאָדיש און הויך,
אי, זינגט ער עס לידער —
עס געהט אַזש אַ רויך!

אָ, אידישע מוזע!
אָ, קום אויף צו מיר,
און ווייז מיר דעם שניט, ווי
צו שרייבען אַ שיר!

און מיין ניט, חלילה,
ועסט קומען אומזיסט,
(איך וויים אַז אַן אָרימע
מיידעל דו ביסט) —

דען מאַכסטו פון מיר נור
אַ שטיקעל פּאָעט,
דאַן וועל איך דיר קויפען
אַ פיינעם בראַסלעט;

איך וועל דיר בעציערען
די גאָלדענע האָר
מיט בלויע סאַפּירען,
בריליאַנטלעך אַ פּאָר.

און נאָך עפּעס (האַלט עס
דערוויילע בסוד):
איך קויף דיר אַ מאַנטעל
גענעהט „אַ־לאַ־מאָד".

און מיינסט, אַז אין וועלדעל
אַרויס אויף שפּאַציער
וועל איך דיך ניט נעהמען? —
דו קום נאָר צו מיר.

און צייג מיר דעם פּאָרטעל,
און ווייז מיר דעם שניט,
צו שרייבען כאָטש א י י ן מ אָ ל
ווי ב י אַ ל י ק אַ ליעד!...

בעניט דעם בית־עולם
אָדער
דעם בטלן'ס נקמה
(באַללאַדע)

ס'איז לוסטיג ביים גבאי פון חברה קדישא,
מען הוליעט ביז שפּעט אין דער נאַכט:
ס'האָט חברה א סעודה א גרויסע געפּראַוועט,
א יומא דפּגרא געמאַכט.

מיט אַלערליי טאָרטען, מיט לעקעך און קיכלעך,
געבראָטענע עופות און פיש;
מיט געגזענע גריוועו, מיט לאַטקעס און משקה
בעדעקט איז אין גאַנצען דער טיש.

און זייט איהר ציקאַווע צו וויסען די סיבה
פון יום טוב, וואָס גאָט האָט בעשערט,
טאָ זעצט זיך, זייט מוחל, איך וועל אייך דערצעהלען
דעם ספּור המעשה. אָט הערט:

ניט ווייט פון שטעדטעל, ביים שאָסעע,
וואָס ציהט זיך דורכ'ן זאַמד,
געלעגען איז פון כמה יאָהר,
א וויסטער פעלד פערצאַמט.

מען האָט דעם וויסט־פערצאַמטען פעלד
גערופען: „ס'הייליג אָרט" —
דאָך קיין מצבות זעהט מען ניט,
קיין איינציג קבר דאָרט.

עס סטאַרטשען מעלאַנכאָליש נור
פון מיטען פעלד אַרויס
אַ מאָך־בעדעקטער ברונען און
אַן אַלטע קברות־הויז.

נאָך האָט מען דאָרט קיין מענשליך אויג
מיט שערבליך ניט בעליינט.
נאָך האָט דאָס פעלד קיין אבל'ס טרער
אין זיך אַריינגעזויגט.

דאָך מיינט ניט, יענע קהילה איז
אַ יוצא מן הכלל:
דעם מלאך המות' חלף שעכט
דאָרט אויך, ווי איבעראַל.

עס שטאַרבען יונגע עופ'עלעך
און גרויע, אַלטע לייט —
דאָך פיהרט מען זיי מקבר זיין
אין שטאָדט פאַר מיילען ווייט.

דען איז אין שטעדטעל ווער־עס־איז
געשטאָרבען, גאָט בעהיט,
דאַן האָבען אַלע קרובים זיך
פאַר'ן בר־מנן בעמיהט,

משתדל זיך געווען פאַר איהם
און איינגעלעגט די וועלט
מען זאָל איהם ניט מקבר זיין
דעם ע ר ש ט ע ן אויפ'ן פעלד...

אַ שאָק מיט יאָהרען איז פאַרביי,
אַוועק אַ לאַנגע צייט,

און אַלץ איז שוין דאָס הייליג אָרט,
דאָך איז עס ניט בעגייט:

פעררוֹאָסט איז שוין דער טויער־שלאָס,
דער אַלטער פּאַרקאַן פוילט,
דאָס פוסטע.קברות־שטיבעל נור
אומזיסט די קינדער גרוילט...

עס וואַרפט אַ וויסטען אומעט בלויז
דער אַלטער פּאַרקאַן, שטום,
און הילט איין מרה־שחורה איין
די סביבה ווייט אַרום...

— — — — — — — — — — — — — — —

דאָך איינמאָל האָט גאָט די קהילה בעגליקט
און האָט ווי פון הימעל אַ מת זיי געשיקט
פאַר'ן פוסטען און וויסטען בית עולם —
אַן עלענדען אורח וואָס האָט ניט געהאַט
אין שטעדטעל קיין קלאָגער, קיין ריכטער, קיין צד —
ניט איבערגעלאָזט קיין אבלים...

אַן אַלטינקער בטלן, אַ גרייז־גרויער איד,
אין דרייען געבויגען, פעררהונגערט און מיעד
און טרוקען און דאַר ווי אַ ברעטעל;
די אויגען — פערצויגען, די אויערן — טויב,
פערוואַקסען מיט האָר און פערלעגטע מיט שטויב —
בעוויזט זיך אויף שבת אין שטעדטעל.

ס'איז פרייטאג נאָכמיטאג, די מאָגענס פערנעהט,
דער טשאָלענט פעררוקט שוין, די טישען געגרייט,
העלל שימערען לייכטער און מנורות...
און נחום דער שמש „אין שוהל אריין" רופט;

שוין שוועבען און טראָגען זיך אום אין דער לופט
די זיסע נשמות יתרות...

און אַט פאַלט אַרונטער די הייליגע נאַכט,
די שוהל איז שוין אָפען, זיין קראַם האָט פערמאַכט
דער לעצטער פערשפּעטיגטער קרעמער;
דער אַלטינקער אורח דער גרייז־גרויער איד,
פערשלעפּט זיך אין שול קוים מיט לאַנגזאַמע טריט,
פערדרוקט זיך אַהינטער'ן בעלעמער...

נאָך מעריב עס שטעלט זיך דער אַלטער ביים טהיר
און ס'גיט איהם דער שמש אַ פּלעט ביי דעם גביר,
ביים קצב פון שטעדטעל, רב לייזער;
געזעצט האָט רב לייזער זיין אורח ביים טיש
און שטעלט פאַר איהם משקה און שטעלט פאַר איהם פיש,
געמעגט האָט עס עסען דער קייזער!...

און נוקעט: „ר' קרוב, וואָס עסט איהר ניט? עסט!
געפעלט אייך ניט אפשר חלילה מיין קעסט?
איהר זיינט דאָך לגמרי קיין עסער! —
דער העכט האָט געצאַפּעלט ערשט היינט אין דער פריה,
דאָס פלייש — היינט געשאָכטען, באמונה שלי —
דאָס עוף איז פון אונטערען מעסער!

דאָך געהען דעם אַלטינקען אורח ניט איין
קיין עסען, קיין טרינקען; אום יוצא צו זיין,
פערזוכט ער נור בלויז די געקעכצען;
ביים בענשען שוין וויעגט זיך פערמאַטערט זיין קאָפּ,
עס כריפּען די טענער און רייסען זיך אָפּ,
פערגעהען אין זיפצען און קרעכצען...

נאָך וועטשערע בעט זיך דער אַלטער אַן אָרט
צום רוהען (ער ציהט קוים אַ וואָרט נאָך אַ וואָרט):
„בין עפּעס... לא עליכם... גאָר חרוב;
אוי, ביטער ווי סם... צו זיין עלענד און אַלט,
בעט אוים מיר ביים אויווען... מיר איז אַזוי קאַלט!
בעט אוים מיר ביים אויווען, רב קרוב!..."

און ווען ס'האָט אין מזרח־זייט הייליג ערוואַכט
דער שבת פריהמאָרגען אין גילדערנער פּראַכט,
געווען איז דער אַלטער מסוכן:
האָט ודוי געשעפּטשעט אַזוי ווי אין טרוים,
די קויהל־שוואַרצע ליפּען בעוועגענדיג קוים
אין פיעבער־קאָנוואולסען און צוקען...

— — — — — — — — — — — — — — —

געשטאָרבען דער אַלטער,
שוין ליעגט ער אַ קאַלטער,
אַ הייפעלע ביינער און הויט;
זיך לאַנג ניט געמאַטערט,
האָט לאַנג ניט געפּלאַטערט
אין וואָג־שאָל פון לעבען און טויט.

געלעבט און געשטאָרבען,
אַן עלענדער קרבן,
פערוואָגעלט, בעליידיגט, פערשעמט;
פון קיינעם בעדויערט,
פון קיינעם בעטרויערט —
אַן עלענדער מת אין דער פרעמד!...

מיט כבוד בעטראַכט איהם,
די אויגען פערמאַכט איהם,
גלייכט אוים זיינע טויט־קאַלטע גליעדער!

דאָס לעבען צושיידט אונז,
ס'פעראייניגט דער טויט אונז
און לערענט מיט אונז פון איין סידור...

מיט שווארצען בעדעקט איהם,
אצינדערט ניט פרעגט איהם
פון וואַנעט ער שטאַמט און פון וואו;
ר'איז מעהר קיין בעל־קצבה,
ר'איז אַ מת מצוה
און ווארט אויף זיין אייביגע רוה...

* * *

ס'איז לוסטיג ביים גבאי פון חברה קדישא,
מען הוליעט ביז שפעט אין דער נאַכט;
ס'האָט חברה אַ סעודה אַ גרויסע געפראַוועט,
אַ יומא דפגרא געמאַכט.

מיט אַלערליי טאָרטען, מיט לעקעך און קיכלעך,
געבראָטענע עופות און פיש,
מיט געגזענע גריוועז, מיט לאַטקעס און משקה —
בעדעקט איז אין גאַנצען דער טיש;

די פיש איז געראָטען, עס „ווײנט" אזש דער בראָטען,
עס פעהלט ניט קיין פעפער, קיין זאַלץ;
די יאוך איז בעצויגען מיט גילדערנע אויגען,
עס שווימען די לאַטקעס אין שמאַלץ!

אין אַטלעס געקליידעט, אויבענאָן זיצט דער גבאי,
ארום — די געלאַדענע געסט;
די גבאי'טע פאַדעט ארום אַ פערפלאַמטע
און בעט זיך: „עסט, קרוינעלעך, עסט!"

עס פֿאָלגען די געסט זי — פֿערשלינגען פּאַטראָוועס,
און כוס'ען נאָך יעדען געריכט;
עס פינקעלט די משקה אין פלעשלעך און גלעזלעך
און שפּיעלט זיך אויף יעדענס געזיכט.

עס פינקעלט די משקה, עס הילכען לחיים'ס,
עס קלינגען די כוסות צום טאַקט;
עס ברענען די אויגלעך ביי חברה קדישא —
מען פיהלט „בגילופין" — פערקנאַקט!

פערקנאַקט איז די חברה, דער גבאי אליין נור
א ניכטערער זיצט אויבענאָן;
זיין שטערען פערוואָלקענט, ווי קרייד איז זיין פּנים,
איהם געהט גאָר די שמחה ניט אָן.

ער טרינקט ניט, ער עסט ניט און הערט גאָר די געסט ניט,
ער זיצט א צוטראָגענער, שטום,
און גלאָצט אויף די פענסטער און טהירען מיט אימה
און קוקט זיך מיט פּחד ארום...

געענדיגט די סעודה, דער עולם צוגאַנגען,
די טהירען און לאָדען פערמאַכט;
דער גבאי אליין אין זיין שטוב איז פערבליבען.
דער קלויסטער־גלאָק קלינגט האַלבע נאַכט...

זיך שאָקלענדיג לייענט איצט קריאת־שמע דער גבאי,
עס טרייסעלט איהם איטליכעס גליעד:
„איך גיב אין דיין האַנד מיין נשמה דיר איבער —
בעשירעם מיך, גאָט, און בעהיט!"

האָט קריאת־שמע געלייענט, געקושט די מזוזה,
די ציצית צוקאָפּענס פערשטעקט,

דאָך עגבערט זיין מח אַ שווארצע מחשבה
און פּייניגט איהם גרויזאַם און שרעקט...

און קוים האָט דער דרימעל דער ערשטער פערוויגט איהם,
געפאַנגען, גענומען אין פלען,
איהם איבערגעגעבען אין האַנד צום בעל חלום,
האָט פּלוצלינג דער גבאי דערזעהן —

ווי ס'שפּאַלט זיך אַ פרישער, אַן איינזאַמער קבר,
אין מיטען דער פינסטערער נאַכט:
דער בטלן אין שפּאָגעל־ניי ווייסע תכריכים,
פון אָפענעם גרוב האָט ערוואַכט...

און טרייסעלט אַראָב פון זיין טלית און קיטעל
די ערד אין די אָפענע גרוב,
און גיט זיך אַ לאָז פון בית־עולם צום שטעדטעל...
שוין שטעהט ער ביים גבאי אין שטוב!

שוין קלעטערט זיין שאַטען, ביים שיין פון לבנה,
אַרום אויף די פינסטערע וועגד,
און טענה'ט און שאָקעלט זיך ווילד און משונה
און מאַכט מיט די וואַקסענע הענד:

„דו האָסט מיך מביש געווען און בעליידיגט,
געלעגט אויפ'ן פעלד דאָרט אַליין,
איך קען דאָרט ניט ליגען — פאַר אומעט און בושה! —
ר' גבאי, דו מוזט מיט מיר געהן!...

„דאָרט וועלען מיר ביידע דעם אַלטען בית עולם
בעניי־ען — ס'איז מעהר ניט ווי רעכט,

אז דו זאָלסט מיר העלפען פערטרייבען דעם אומעט
פון לאַנגע און איינזאַמע נעכט!...״

* * *

דער גבאי איז מעהר שוין פון בעט ניט אַרונטער,
געשטאָרבען דיזעלביגע נאַכט...
דער בטלן איז מעהר שוין אַליין ניט געלעגען —
מען האָט איהם אַ שכן געבראַכט.

אויפ'ן עולם האמת

(אוים דעם לעבען פון די טוידטע)

שוין זיינען די מתים פון דאוונען געקומען
אין קיטלען אין ווייסע געקליידט,
און זיינען בשלום אריין אין די קברים,
נאָך איידער א האָהן האָט געקרעהט.

שוין שלאָפען די טויטע פון גאנצען בית עלמין,
צופריעדען מיט זיך און דער וועלט;
דאָך שטעהט נאָך א בר־מנן צווישען די קברים
און קאָכט זיך און זידעלט און שעלט:

„ארוים פון מיין קבר, דו שייגעץ, דו חצוף,
ווי קומסטו אהער — אויבען אָן?!
אין כאפערלעך שפיעלסטו דאָ, וואָס? — דרך ארץ
פאר מיר — פאר דער גילדענער פאָהן!

„געפעלט אייך א חוצפה! א שוסטער זאָל קריכען
אין קבר פון חאצקעל דעם גביר!
ארוים, דו קאפול, מארש! — צוריק אין דיין נאָרע
ביים פארקאן, ווי ס'פאסט זיך פאר דיר!

„געפעלט אייך א העזה, דאָס קען נור א שוסטער,
האָט קוים זיך א מקום דערטאפט!
העי, געהסט ניט מיט גוטען? — איך לויף שוין צום — פריץ..."
נאָר דאָ האָט דער מת זיך פארכאפט...

אזוי האָט געדונערט רב חאַצקעל, דער עושר,
א מת א געזונטער, א כוואַט,
אויף בערקען דעם שוסטער, א קאַרליק, א חלוש —
האָט שטאַרבען קוים כח געהאַט...

דאָך ליעגט ער זיך, בערקע, און ריהרט זיך פון פלעק ניט,
איז תקיף, ער איז אויפ'ן פערד;
עס הערט זיך פון קבר א דומפּפיגע שטימע:
„כ'האָב דיך מיט'ן פריץ אין דר'ערד!

„דו מיינסט, אז דו ביזט נאָך אויפ'ן עולם השקר
און ביזט נאָך א שטאַדט - בעל־הבית?
א חשוב ביים פריץ, א קנאַקער ביים רבי'ן,
און פיהרסט נאָך גאַנץ קהל פאַר'ן נאָז?

„דו מיינסט ביזט נאָך פּרנס, דאָס אויבערשט פון שטויסעל —
רב חאַצקעל, דער מלוה, דער גביר:
פון שטעדטעל די קישענס, די לייכטער, די פאַנען
נאָך ליעגען פער'משכנ'ט ביי דיר?

„ווען דו האָסט בעראַבעוועט אָרימע כלות
דיך האָט ניט געריהרט קיין געוויין —
בע'גזל'ט אלמנות און בידנע יתומים,
פערשאָלטען זאָל זיין דיין געביין! —

„דיר געהען צו חלום אמאָליגע יאָהרען,
ווען דו האָסט געשונדען פּראָצענט
און האָסט מיט א וועקסעל א פאַלשען — דו גזלן! —
גערויבט ביי מיר מיינע פיער ווענט?

„איצט דאַרפסטו א קבר? געה נעהם זיך מיין כאַטקע,
א פוסטקע, א חורבה איז'ם יעצט:

שוין פּסול פון לאַנג איז ביים טהיר די מזוזה —
דאָרט האָבען זיך שדים בעזעצט...

„דו האָסט ביי מיין לעבען מיין הייזעל פערנומען,
דו פיינער, דו כשר'ער איד!
איצט האָב איך דיין קבר — ס'איז ריכטיג דער חשבון —
רב חאַצקעל מיר זיינען איצט קוויט!"

רב חאַצקעל, ער שטעהט ביי זיין קבר און ציטערט,
עס וואַרפט איהם א צאָהן אָן א צאָהן;
עס גרוילט איהם און פּייניגט א פינסטערע אימה,
עס זאָל ניט א קרעה טהון דער האָהן!...

דאָך איילט זיך ניט בערל און לייענט דעם לייסטער
פון שווארצע, פון שרעקליכע זינד;
עס בורבלען די פאַרמעטנע ליפּען רב חאַצקעל'ס:
„אָ וועה מיר, אָ וועה מיר און ווינד!"

און בערל ער לייענט און לייענט, און דורך די
מצבות צוטראָגט זיך זיין קול;
עס טרעפען די ווערטער פון שוסטער ווי פיילען
אין הארצען דעם פיהרער פון קהל.

* * *

ער שטעהט א געפּלעפּטער, אַן אָרימער עושר,
אין נאַכטליכע שאָטענס געהילט,
א מת, וואָס האָט נעביך זיין גאַנצעס פערמעגען —
זיין קבר, פערלאָרען, פערשפּיעלט!...

נעהמט גאָר זיין עשירות, זיין תקיפות, זיין יחוס
און גיט איהם זיין אייביגע רוה;

זאָנסט ווערט ער פערלאָרען אין עולם התהו —
קיין מת זאָל ניט קומען דערצו!...

*   *   *

איצט וואַלגערט אין שטויב זיך דער שטאָלץ פון רב האצקלען,
ער געהט שוין מיט סטירדעס ניט מעהר;
ער רעדט שוין פון יושר, ער רעדט פון רחמנות —
ער שיסט מיט די לעצטע געוועהר!...

דאָך טויט איז רחמנות ביי בערלען אין הארצען,
ר'איז טויב צו רב האצקעל'ס געבעט;
ער לאָבט זיך אין קבר מיט זיסער נקמה
און ענטפערט דעם גביר מיט געשפעט:

„דיר פעהלט איצט א קבר, געה נעהם זיך מיין חורבה —
ס'איז דיינס, האָסט עס כשר פערדיענט!...
דו ווערסט דאָרט, רב האצקעל, געפינען דיין גלייכען
געה, וואָהן מיט די שדים אצינד!"

דאָך פּלוצלינג פערשטומט ער, דער קול פונ'ם קבר,
עס הערט זיך א קרעה פון א האָהן!..

— — — — — — — — — — — — — — —

אין חורבה איז יום טוב, עס טאנצען די שדים:
זיי האָבען א טייערן גאסט אויפ'ן בוידים —
א גאסט פון דער גילדערנער פאָהן...

*   *   *

רב האצקעל'ס אלמנה, זי קומט חודש אלול
און תשעה באב יעדוועדען יאהר
און קלאפּט אינ'ם קבר: „מיין מאַן! מיין נשמה!"
און יאָמערט און רייסט זיך די האָר!

און בערל ליעגט אונטען און קייכט פון געלעכטער —
עס געהט איהם שוין אָב גאָר דער כעס —
עס קייכען די מתים פון גאַנצען בית עולם,
ווען בערל דערצעהלט זיי דעם שפּאַס...

עד־היום ווייס קיינער, אז האַצקעל איז צווישען
די שדים ביי בערלען אין הויז...
דאָס האַלטען די מתים בסוד. און, איהר ווייסט דאָך, —
א מת זאָגט פון חדר ניט אויס!...

תפלה למאַמאָן

אַלמעכטיגער גאָט, אַלוועלטליכער פיהרער,
דו העכסטער, מעכטיגסטער, שטאַרקסטער רעגיערער!
נאָר ד י ר א ל י י ן דיען איך (איך האָב דען אַ ברירה?)
און — מאַמאָן! כ'בין מודה — אין דיען דיך אויס מורא!..

מיין האַרץ איבערפילסטו מיט שרעק און יסורים,
איך ציטער פאַר דיר, ווי אַ בלאַט אין אַ שטורעם;
פאַר גאָט, כביכול — דאָס שווער איך דיר הייליג! —
האָב איך ניט קיין פּחד אַ טויזענדען חלק...

ס'איז אויך ניט קיין חידוש, ס'איז גאָר ניט קיין וואונדער,
דיך קען מען ניט פּאַשען מיט אָקסען און רינדער,
אַ רינדערנער בראַטען שטעלט דיך ניט צופריעדען,
אַזוי ווי יעהאָוואה'ן, דעם גאָט פון די אידען...

יאַ, דיר שמעקט דאָס פליישׁ נור פון מענער און פרויען,
וואָס שרייבען און דיכטען און וועבען און בויען;
דיין שפּייז־קאַרד בעשטעהט פון די בראַווסטע און בעסטע,
די עדעלסטע, מוטהיגסטע, קליגסטע און גרעסטע!...

דו זיצסט אויף דיין גילדערנעם טהראָן גאָר געמיטהליך,
און האַלטסט אין איין פרעסען און שלינגסט אַפּעטיטליך,
אָהן אויפהער, אָהן ענדע, עס נעהמט גאָר קיין סוף ניט —
אַ „הנה לא ינום“, דיך נעהמט גאָר קיין שלאָף ניט!..

ליעב האָב איך דיך, מאַמאָן, ווי בייזע מזלות,
ווי פרויען ארורות, ווי תוכחה־קללות,
נאָר וואָס קומט אַרויס? — איך מוז היטען דיין תורה,
ווייל, צווישען אונז זאָל עס בלייבען, איך האָב ניט קיין ברירה.

ווער איז זיא?

1.

א ליבינקער, זיסינקער מלאך,
א מיש־מאש פון אונשולד און חן;
א פריש־צארטע בלום פון גן־עדן,
פערפלאנצט פון דעם בורא אליין.

זי קען איך די פינסטערע יאהרען
פערוואנדלען אין ליכטיגע טעג;
זי קען אייער זעעלע בעפליגלען,
איך ווייזען צום הימעל דעם וועג.

2.

א ליבינקער, זיסינקער טייוועל,
א מיש־מאש פון קראפעווע, כריין,
א דארען וואס שטעכט און פערגיפטעט —
געפלאנצט פון דעם טייוועל אליין...

א קליפה פון טייוועל בעשאפען —
דער איינציגער צוועק פון איהר „זיין",
איז שלעפען דערוואקסענע קינדער
אין שאול תחתיה אריין!...

ע. פליישמאַן

יום כפור טרעהרען

פול מיט רחמים אויף זיין כסא
זיצט דער מלך רם ונשא,
ס'רינגלען איהם ארום
פיעל מלאכים, און אין עיגול
פאכען זיי מיט זילבער־פליגעל
ציטערדיג און שטום.

פלוצלינג קלינגט די שטים פון מלך:
„הארכט, מליצים, איך בעפעהל אייך,
— ס'איז יום־כפור היינט;
זעהט דארט אונטען, אין דער ניעדער,
עפעס העד איך דארטען וויעדער
וויינט מיין פאלק, מיר שיינט.

זעהט דעם לאגעל דא, דעם לעערען,
אנגעפילט זאל ער מיט טרערען
פון מיין אומה זיין!
הערט איהר ווענען דארט א זיפץ טהון
פון זיין הארצענס־גרונד דעם טיעפסטען —
קלייבט עס דא אריין!"

און די סניגור'ן
נייגען טיעף־געשפאנט די אויערן,
פאר די תפילות גרייט,
און אט הערען זיי שוין קולות! —
„שטן! שוין פערשטאפט דיין מויל איז!"
שרייען זיי מיט פרייד.

דאָך אַ טעות, שרעקליך מיאוס!
ניט קיין קרעכצען, ניט קיין בכיות —
קיין יום־כפּור טאָן...
פון קאָנצערטען, אָפּערעטען,
פון דועטען און קוואַרטעטען
שטימען קומען אָן!

אַט איז שוין די צייט פון נעילה
און קיין איינציג טרער אפילו
קומט צו גאָט אַרויף!
מיט אַ האַרץ אַ ביטער־שווערן
די מליצים שטעהן און קלערן:
וואָס וועט זיין דער סוף?

פרעגענדיג די באַנגע שאלה
איינס דעם צווייטען, האָט דערוויילע
זייער אויג דערבליקט:
ביי דעם לאָגעל אָנגעבויגען
שטעהט דער מלך מיט די אויגען
קרעפטיג צוגעדריקט;

און אַ גרויסער קרייז אַ רונדער
פון מלאכים טהוט מיט וואונדער
צו דעם כוס אַ קוק —
אַך! ס'האָט גאָט אַליין, פערדראָסען,
פון זיין אייגען אויג געגאָסען
טרערען אין דעם קרוג...

אַ גוט קוויטעל

וכל באי עולם יעברון לפניך
(ונתנה תוקף).

עס שטויסען אין קרייז זיך מיליאָנען נשמות,
אין מיטען — פּאַפּיערען אַ פּאַק;
עס ווערט איצט פערצייכענט: מי יחיה — מי ימות,
און יעדוועדער הערט דאָ זיין פּסק.

דאָך פּלוצלינג ביים סופר פון בית־דין של מעלה
אין האַנד ווערט פערגליווערט די פּען;
און שטיל ווענדט איין מלאך צום צווייטען אַ שאלה:
„וואָס איז דען דאָ בייזעס געשעהן?"

דאָ הויבט אויף אַ שניידער־נשמה איהר שטימע
און דונערט ענטשלאָסען און פעסט:
„פערמעקט אייער קוויטעל! איך וויל ניט די חתימה!
און הערען זאָלט איהר מיין פּראָטעסט!

„דען לאַנג איז די טהיר פון מיין מזל פערריגעלט,
אויב עפענען ווילט איהר דעם שלאָס —
אומזיסט אייער טרחה! דער גזר איז פערזיגעלט,
דעם שליסעל — איהם האַלט דאָך מיין „באָס"!

„און דענקט איהר צו בענשען מיין שאַפּ מיט מלאכה —
אויך דאָס האָט אַ ווערטה נור — אַ פייג!
דען ווערט אויף אַ ווייל נור מקוים די ברכה —
דאַן רופט באַלד מיין „יוני" אַ סטרייק!

„און ווילט איהר לפחות געזונד מיר בעשערען,
מיין קערפּער בעהיטען פון קרענק —
פאַראַנען מיקראָבען — זיי וועלען צושטערען!
איך לעב אזוי פינסטער און ענג..."

עס כאַפּט אָן א ציטער די גאַנצע פמליא,
עס פלאַמט זיי דאָס פּנים פאַר שאַנד:
וואָס וויל דאָ דער בחור? וואָס מאַכט ער אונז קאַליע?
ער דריקט אונז דאָך צו צו דער וואַנד!

דאָ שרייט אוים מטטרון: „פאַראַן נור איין מיטעל!"
און נעהמט שוין די פּען און פערשרייבט:
„הקטן, החיט, כתריאל בן גיטעל —
א קבצן געווען און — פערבלייבט..."

תשליך און דער ים

ערוואַרטעט האָט מיט אונגעדולד,
מיט הונגער־נויט, סכנה,
דער אָקעאַן, דער מעכטיגער,
דעם טאָג פון ראש השנה.

דען איין מאָל נאָר אין יאָהר בעשטימט
האָט גאָט איהם די מזונות,
צו שפּייזען זיך אין תשליך־צייט
מיט חטאים און עונות.

איצט האָט ער שוין דעם טאָג דערלעבט:
ער האָפט, באַלד ווערט איהם גרינגער;
און אויפגעמאַכט שוין וויט און ברייט
האַלט ער זיין ריעזען־שלינגער!

און שטראָמען ציהען מחנות־וויז,
אי אידענעס, אי אידען;
אָט שטעהען אַלע שוין ביים ברעג —
עם לאַכט דער ים צופרידען.

דאָך אָנגעהויבען האָבען קוים
די פרומע „תשליך"־זאָגער,
דערשפּירט גלייך האָט דער ים די שפּייז,
ווי פּויל זי איז, ווי מאָגער!

האָט ווער פון אייך געפיהלט אַמאָל
דעם טעם פון טוכלע פּירות?

אַט פונקט אזוי אויך שמעקען מוז
פון אַלטע די עברות.

עס קאָרטשעט זיך ענטטוישט דער ים
און ברומט פול וועה און באנגען:
„מיין גוטע צייט, מיין שעהנע צייט,
אַך, וואו ביזטו פערגאַנגען?

„ווען אינגעלעך און מיידעלעך,
געהאַלטען שטרענג אין צוימען,
נור פרום זיין פלעגען עפּענטליך
און זינדיגען אין געהיימען.

„אוי, דאַמאַלס איז מיר וואויל געוועזן,
געשטילט האָט דאַן מיין הונגער
אַ פעטע, זיסע תשליך־שפּייז,
אַ תאוה־ביים אַ יונגער.

„די יוגענד דאָך, די היינטיגע —
אַ, גאָט, ווי טיעף איך האַס איהר!
זי זינדיגט פרעך און ווארפט קיין מאָל
די זינד אין טיעפען וואסער.

„ד׳רום מוז איך זיך ערנעהרען איצט
מיט פוסטע, פוילע שפּייזען,
מיט נארישע חטאים׳לעך
פון אויסגעוועבטע גרייזען...“

דער בעל תשובה

אַ, גרויסער בעל־רחמים!
באַרמהערציגער גאָט!
דו האָסט אונז געגעבען
אַ הייליג געבאָט:

„בזעת אפּך“,
מיט שווייס און מיט נויט
זאָלט איהר אייך פערדיענען
דאָס אָרימע ברויט.

און איך האָב פיעל יאָהרען
דיין מצוה געהיט,
געפּלאָגט זיך, געמאַטערט
און כורעים געקניעט;

געשוויצט ביי מיין אַרבייט,
געלעגען אין דר׳ערד,
געלאָזט אויף זיך רייטען
אַזוי ווי אַ פערד;

געדולדיג פערטראָגען
דעם יאָך און די בייטש,
און קיינמאָל געפרעגט גאָר:
פאַר וואָס עפּעס? סטייטש?

רבונו של עולם,
פערגיב מיר, פערגיב!

איך וויל מעהר קיין מצוות,
איך האָב זיי ניט ליעב.

על חטא שחטאתי —
איצט וואַרף איך אוועק
דיין זינדיגע מצוה,
דיין נאַרישען וועג.

גענוג שוין געטרונקען
דעם ביטערען כוס —
איצט ווער איך מיט מזל
אליין מיר א „באָס“ !...

צווישען די מאשינען

אין שאפ איז היינט פרעהליך, די ביזי איז גרויס;
עס דרעהען זיך רעדער מיט ווילדען געברויז.

דער באס איז א דימענט! ער איז היינט ניט קארג,
פערוואָרפט יעדע „האנד" מיט מלאכה, א בארג!

די ארבייטער יאגען זיך מוטהיג, מיט פלייס,
זיי „שמיעדען דאס אייזען ווילאנג עס איז הייס".

דאך צווישען דער חברה דארט זיצט ביי דער זייט
א מאָדנער פארשוין, מיט א פנים ווי קרייד...

א פּאָר שטיקלעך ארבייט שוין האלט ער זייט טעג,
ער נעהט אלץ און נעהט, און עס געהט ניט פון פלעק.

און זיינע חברים, וואס זיצען ארום,
זיי וואַרפען אָפט בליקען אויף איהם אין דער קרום.

און ווער מיט א מינע און ווער מיט א וואָרט
פערשפּעט איהם מיט „חכמות" פון איטליכען סאָרט:

„ס'א בלייענער פויגעל! א שטרויענער העלד!"
— „געפעלט אייך קאָלומבוס? ער מאכט דאס „די געלד"!

„אמעריקא גנב! ס'א מזיק א מענש!"
— „ער רייבט אייך אריין היינט א קוואָדער מיט טשיינדזש!"

אַזוי אַלץ כּסדר, עס פֿאַלט נאָכאַנאַנד
אַ וויטץ נאָך אַ וויטץ פֿון געלעכטער און שאַנד. —

דאָך גלייך ווי געוועז וואָלט ער טויב אָדער שטום,
שווייגט רוהיג דער בלייכער, און קוקט זיך ניט אום.

פֿאַרנאַכט שטעלט ער אָב זיין מאַשין מיט אַמאָל
און נעהמט זיך וואָס שרייבען... און ווידער אַ קול

פֿון ווילדען געלעכטער און חוזק געשריי:
דער „גאָלד־שפּינער" חשבונ'ט זיין גוואַלדיגע „פּיי"!

דער בלאַסער דערהערט נור דאָס שטעכיגע וואָרט,
דערלאַנגט ער געשווינד זיך אַ הויב פֿון זיין אָרט:

„איהר גוטע חברים, איצט זיינט איהר גערעכט!
איך „שפּין" און „פֿערצייכען", דאָך טייטשט איהר עס שלעכט!

כ'האָב גאָלד היינט געשפּונען; כ'בין רייך! איך בין רייך!
און נישט בלויז פֿאַר מיר, נאָר פֿאַר אייך אויך, פֿאַר אייך!

דען דאַן, ווען איהר האָט מיט אונמענשליכער האַסט
געקוועלט אייער גוף, און פֿון מיינעם געשפּאַסט —

דאַן האָט פֿאַר מיין דמיון אַ חלום געשוועבט:
און האָט זיך אין גאָלדענע ריפּמען געוועבט.

איצט האָב איך „פֿערצייכענט" מיין גאָלדענע „פּיי";
— „דאָס ליעד פֿון דעם מענש, וואָס בעגרייפֿט ניט זיין וועה"...

איך אדער זיא

מיין באָס, מיט אַ צאָרן,
שפּאַנט גלייך צו מיר צו:
„דו גרויסער שלים־מזל!
דו טויגעניכטס, דו!
וואָס איז דאָס פאַר ארבייט?
קוק אָן ס'ארא שטאָף!
די נאָט דאָ צושטשאָבעט,
און דאָרט גאָר אַ לאָך!
און דאָ... ס'ארא צרה!
אוי, אידען, אַ שרעק:
די „פראָנט" גאָר פון הינטען —
פון פאָרענט — די „בעק"...
אַן ארבייט אביסעל!
כאָטש נעהם און פערברען!
נו, נעהם שוין, שלומיאל,
זיי מוחל, צוטרען!" —

— — — — — — — — — — — — — — — — —

ענטשולדיגט, ענטשולדיגט,
מיין ליבינקער באָס!
איהר ליאַרעמט, איהר זידעלט,
און פרעגט ניט: פאַר וואָס?
איהר קענט מיין מלאכה,
איהר ווייסט, אז איך קאָן!
אז מיינס אַ שטיק ארבייט
איז „איי נאָמבער־וואָן",
נור היינט עפּעס... זעהט נור,
אָט דאָרטען... אָ זעהט!
צו זיצט דאָרט אַ מלאך?

צו אפשר אַ שד!
און דאָס האָט צוויי אויגען!
אוי, גאָט, איך דערגעה!
צוויי זעלטענע קוואַלען
פון גליק און פון וועה!
און רייסט זיך מיין אויג נור
אַ בליק טהאָן אהין —
דאַן האָב איך קיין הענד ניט,
דאַן פעהלט מיר מיין זין! —
ד'רום הערט וואָס איך בעט איך,
איך מיין דאָ קיין שלעכטס,
קוים ווילט איהר די ארבייט
זאָל זיין עפּעס רעכטס —
דאַן מוזט איהר ענטשיידען:
נאָך מאָרגען גאנץ פריה,
ווער זאָל ביי איך נעהען?
צו איך — אָדער זי!?...

א דזשענטלמען

גאנץ אָפּט קומט אריין אין מיין הויז אויף בעזוך
א חשוב׳ער גאַסט, א מין ליץ מיט א בוך,

א מענש וואָס פערשטעהט אז צו האָבען א מויל,
הייסט ריידען און ריידען — מע טאָר ניט זיין פויל...

ער רעדט און איהם אַארט ניט וואָס פאַר א געמיש
פון מענער און פרויען עס זיצען ביים טיש.

ער ווייסט נור אז פּלוידערען מוז מען א סך
און דוקא אויף ענגליש! — די אידישע שפּראַך

איז פּשוט א חרפּה! ווי שטעהט איהם גאָר אָן
צו „טאָקען" גאָר „דזשואיש"? אזא מין פּערזאָן,

וואָס האַלט אין „אַטענדען" א צייט שוין „פּריפּער־
אַטאָרי סקוהל" איז, דאַכט זיך, נישט אַבי ווער! —

איך בעט איהם: ערקלעהר מיר, דו נאַרישער יונג,
צו וואָס זאָלסטו דרעהען און ברעכען דיין צונג?

אָן ענגלישער זאַץ קומט דאָך אָן דיר מיט נויט...
און הרג׳עסט די אָרימע „גרעמער" צום טויט...

צו הייסט דאָס די פריינד דיינע עהרליך געשעצט
צו לאָזען זיי וואַרטען ביז דו — איבערזעצסט?

וואָס מאַטערסטו יענעם, וואָס מאַטערסטו זיך ?
דיין מאַמע־שפּראַך רעדסטו דאָך דייטליך און גיך...

דער בחור גלאָצט אויס אַ פּאָר אויגען גאַנץ דרייסט :
„סיי, וואַט אַר יו טאָקען עבאָוט ? דזשיזוס קרייסט !

„איך בין נישט קיין גרינער, איך בין איצט שוין געל,
די „יידישע לענגווידזש" — איי הייט איט לייק העל !"...

א מאדערנער דאָקטאָר

זיי האָבען א צייט לאַנג געאַרבייט ביינאַנד,
צוויי עלענדע מענשען בעטריבטע;
זיי זיינען אין שאַפּ זיך געוואָרען בעקאַנט,
און ענדליך — צוויי הייסע געליעבטע.

נור שווער איז דאָס לעבען און קאַרג דער געניוס —
דער בחור הויבט אָן שפּעקולירען,
ביז איינמאָל ענטדעקט ער איהר שטיל זיין בעשלוס:
ער רעכענט — זיך נעהמען שטודירען...

ער טוליעט זי צערטליך, איהר קאָפּ אין זיין שויס,
און קושט איהר די האָר און דעם שטערען:
„דו ארבייט, מיין ליעבסטע, און האַלט מיך נור אויס —
מיין צוקונפט וועט ד י ר דאָך געהערען...“

ער האָט זיך געלערענט, און זי האָט געקוואָרט,
פערמאַטערט איהר לייב און נשמה;
ביז ענדליך, מיט מזל, זי האָט זיך דערוואָרט —
איהר ליעבסטער בעקומט זיין דיפּלאָמאַ!

איצט רעדט מען דעם דאָקטאָר שוין כלות אָהן צאָהל,
ווי סחורות ער קלייבט און בראַקירט זיי;
און זי, מיט א האַרצוועהטאָג, ליעגט אין שפּיטאָל,
און טרוימט אז איהר דאָקטאָר קורירט זי...

„דער געלער"

אַ ספּאָרט איז מיין לאַנדסמאַן, אַ וואַזשנער פּאַרשוינעל,
ער לעזט זיך טאָג־טעגליך דעם ענגלישען „דזשוי׳נעל"
און טאַקע, דער אמת, וואָס איז דאָ דער חדוש ?
ווי פּאַסט עס אַ „געלען" צו לעזען גאָר אידיש ?
אַ בוך אין זשאַרגאָן איז ביי איהם ווי אַ שרץ.
אַ סך האָט אַ ווערטה דאָרט אַ פרוג צי אַ פּרץ,
אַ שלום עליכם, אַ ראָזענפעלד, יהואש ? —
אַ געלער, פערשטעהט איהר, מוז לעזען נאָר גויאיש.
„נ׳אַמעריקען פעלער" דאַרף לעזען אַ צייטונג,
וואו יעדוועדעס בלעטעלע האָט אַ בעדייטונג...
קוקט, אדרבא, איין זיך, און ווייסט, וואָס געשמאַק איז,
בעטראַכט אקאָרשט פּיטערם ! זעהט מוסקעלס, קולאַקעס !
און דאָרט זעהט פּאָרטרעטען פון שעהנע „אַקטריצעס"...
און זייט איהר אַ מבין וואָס אמת׳ער וויץ איז, —
דאַן טהוט נור אַ בליק אויף די קאָמישע אַפּפען
און זאָגט, צי מען קען זיך דאַרויף ניט פערגאַפּען !
טאָ דרעהט זיך מיין לאַנדסמאַן מיט אידיש קיין קאָפּ ניט,
ער נעהמט דאָס אין האַנד ניט, דען ער איז קיין כלאָפּ ניט.

פאַר דער חתונה

דאָרט געהט אַ בלייכער יונגערמאַן
גענאַרעמט מיט זיין „ליידע“;
אין איילעניש, מיט שנעלען שפּאַן
מאַרשירען זיי זיךביידע.

די חתן־כלה האָבען נאָך
צו וואַרטען נאָך אַ וואָך צייט,
דאַן „פייערען“ די ליעבע פּאָר,
מיט מזל, זייער „האָכצייט“!

און קרובים האָט מען דאָ און דאָרט,
און לאַנדסלייט אויפ׳ן „דאָזען“...
שוין היינט מוז מען אויף יעדען אָרט
אַן „אינוויטיישאַן“ לאָזען.

און סאָפּענדיג, אויף הויכע טרעפּ
איצט קלעטערען די „בעטער“,
דאָ האָט דער גוטער חתן־לעב
פון טאַטען׳ס צד אַ פעטער.

זיי טרעפען פעטער יונה׳ן דאָ,
די שוואַכע מוהמע הינדעל,
אין אָרעמקייט זיי וואוינען דאָ
מיט גאָר אַ היבש געזינדעל...

די כלה טהיילט די קאָרטען אוים
דאָס פּנים שיינט פאַר פרייד איהר:

„געדענקט, א וואָך צו וואַרטען בלויז
צו חתונה, בלי נדר!...“

די מוהמע קוקט אויף איהר און קלערט:
„יא, פּרעה זיך, שעהנע פּאַנע!
זאָל דעם קיין גוטס ניט זיין בעשערט
ווער דיר איז נור מקנא!...“

דיא שעהנע

דאָס מיידעלע צויבערט מיט חנ׳דלעך,
האָט אויגעלעך — דימענטלעך צוויי ;
ווי שנירעלעך פּערעל די ציינדלעך,
א העלזעל — געפּאַלענער שנעע...

צוויי קליינינקע, ווייכינקע הענטלעך,
א טאַליעכעל — רונדיג און שמאָל ;
א הערצעל — אין מאַרמאָרנע ווענטלעך ;
פאַרמאַכט מיט א טהירעל פון שטאָהל !...

שוין האָב איך אויף אַלערליי וועגען
דאָס טהירעלע עפנען געוואָלט...
דאָך קלינגט עס מיר אימער אקעגען :
„א שליסעלע ברויכט מען פון — גאָלד..."

דער דאָקטאָר

מיין יוגענד־קראַפט האָב איך פערוועגדט,
מיין ענערגיע, מיין ווילען,
מיין גאַנצע בחור־צייט פערלענדט —
א צוקונפט צו ערציעלען.

עס האָבען ביכער, גראָב און שווער,
און הארבע ויסענשאַפטען
אַלץ אויסגעזויגען מעהר און מעהר
פון מיר די יונגע זאַפטען.

אזוי האָב איך מיין צייט פערלעבט
אין דחקות, א געפלאָגטער,
געהאָפט נור האָב איך און געשטרעבט
צו ענדיגען אַלס דאָקטאָר.

און ווי דערהויבען און דערהויכט
האָט דאַן זיך מיין נשמה,
ווען כ'האָב מיין גרויסען ציעל דערגרייכט —
בעקומען מיין דיפּלאָמע!

כ'האָב שנעל א דירה אויסגעזוכט,
געעפענט דאָרט אַן אָפיס —
דאָך, גאָט, ווי האָסטו מיך פערפלוכט!
ווי שווידערליך מיין סוף איז.

פון מאָרגענס פריה ביז שפּעט ביינאַכט
איך זיץ און וואַרט אויף קייסעס,

דאָך פּוסט! אומזיסט מיין צייט פערבראַכט —
נאָר גאָט אין הימעל ווייס עס.

כ׳האָב באַלד קיין העמד ניט אויף מיין לייב
און אויף די פיס קיין שיך ניט.
און רעדט מען מיר א רייכע ווייב —
צום אונגליק וויל זי מיך ניט...

כ׳האָב זוכענדיג קיין מיה געשפּאָרט,
און צווישען פיעל בעקאַנטע
געפונען האָב איך דאָ און דאָרט
אי פריינדע, אי פערוואַנדטע.

זיי רייכען טריי מיר זייער האַנד,
זיי ווילען הילף מיר שענקען;
דאָך גאָט! — נדבות איז א שאַנד —
אוי, לאָז זיי בעסער קרענקען!...

בערוהיגונג

אָ זאָג מיר, מיין ליעבסטע,
איך בעט דיך, ערקלער!
וואָס ציטערט פערבאָרגען
אין אויג דיר אַ טרער?

דו האָסט וועגען מיר זיך
אַ מעשה דערוואוסט:
איך האָב גאָר אַ צווייטע
געהאַלזט און געקוסט!

טאָ ביזט דאָך קיין נאַר ניט,
פערשטעהסט מן הסתם,
איך בין דאָך ניט מעהר, ווי
אַ בשר ודם...

איך זעה אזאַ אוצר —
אַ קינד אַזוי ליעב!
ווי זאָל זיך ניט ציהען
צום קושען מיין ליפּ?...

דאָך זיי דו ניט שפל!
איך שוועהר עס דיר צו:
זי איז נאָר אַ תפל —
מיין עיקר — ביזטו!...

מ. קאַפּלאַן

גרינס

אַרוים אין מאַרק צפּורה איז
און איינגעקויפט מציאות:
פּאָר איין־און־איינציג קאָפּיקע
אַ קרענצעל גרינס אויף שבועות.

און עוף און העכט וואָס צאַפּלען זיך,
און רעטעך, כריין און מעהרען;
אַהיים פון מאַרק צפּורה ברענגט
אַ פולען קויש אַ שווערען.

זי שאָבט די פיש, זי רייבט דעם כריין,
זי סמאַליעט שוין דאָס הינדעל;
פערוואָרפען ליעגט און דאַרט און וועלקט
דאָס גרינס, דאָס קליינע בינדעל.

אָט יום־טוב שוין, צום טיש געגרייט,
די סעודה נאָר צו מאַכען;
און אָבגעקאָכט און אָבגעבאַקט
פון אַלע גוטע זאַכען.

און ס'שווינקען זיך די גרינסען שוין
אין וואַסער, אין אַ שאַרבען,
און גוסס'ען, און חלש'ען
און בייטען שוין די פאַרבען.

און קינדערלעך זיי מאַטערען,
און צופּען זיי, און פליקען;

בעטראַכטען יעדעס צווייגעלע
מיט וואונדערליכע בליקען...

און רייסען אוים די בלעטעלעך
און טראָגען צו די נעזלעך: —
„אוי, טאַטעניו, אוי, מאַמעניו,
וואָס טויגען זיי, די גרעזלעך?“

„אָ, ס׳קומט צונוץ, ניט דאָ גערדאַכט,
מען מאַכט דערפון רפואות!...“
אָ, אידען ממש באָדען זיך
אין גרינס לכבוד שבועות...

דער „מיילעך"

רעספּעקט פאר מיר, אידען, רעספּעקט האָט און אכטונג!
איהר זעהט דאָך, אז „מיילאך" בין איך.
געפּרעסט איז דאָס סוטעל, און ניי איז דאָס היטעל,
און גלאַנציג עס זיינען די שיך.
א קלאָר־ווייסע נאָז־טוך, א קראַגען, א האַלז־טוך, —
איך טראָג א מלוכה אויף זיך.

באשר איהר'ט זאָגען, א „מיילאך" אָהן מלכה,
ס'איז בלאָטע, איך קעניג אליין.
בסוד איך דערצעהל אייך: איך ליעב זיך אין איינער
א מיידעל, א גרויסער פּארשוין.
וואָלט גאָט מיר נאָר העלפען, א לעבען צו מאַכען,
דאַן טהייל איך מיט איהר באַלד מיין קרוין.

באשר איהר'ט זאָגען: איך געה ניט מאַיעסטעטיש, —
דער הילוך בירושה מיר קומט.
ביים טאַטען ביי מיינעם און אויך ביי מיין זיידען
געווען איז דער רוקען פערקרומט.
און האָב איך נאָר חשק, דאַן גלייך איך זיך אויס שוין.
אָט זעהט איהר? דאָס הערבעל פערשוואומט.

באשר איהר'ט זאָגען, איך קאַן ניט רעגיערען,
נו, ווייסט איהר ניט ווען איהר קענט.
פערגעסט ניט, איך בין אין פעראיין „אנשי וואָלעדניק"
געוועזען א וויים־פּרעזידענט.
און קלעפּ האָב איך דאָרט געכאַפּט און סטוסאַקעס;
א וועלט האָב איך דאַמאַלס געבּרענט.

באַשר איהר'ט זאָגען, איך לייד אויפ'ן מאָגען, —
דאָס איז פון דער מצה ניט מעהר.
עס קוועטשט מיך צו אָפטמאָל א מין „פּעניסיטיס",
פאַרדייען דאָס עסען איז שווער.
עס זאָגט מיר דער דאָקטאָר, איך דאַרף אַן „אָפּריישען",
און תיכף גענעזען איך ווער.

באַשר איהר'ט זאָגען, א „מיילאָך" אָהן חיל,
ס'איז בלאָטע, איך קעניג פאַר זיך.
וואָלט גאָט מיר נאָר העלפען געזונד און פּרנסה,
דאַן שאַף איך א חיל אויף גיך.
דעריבער בעפעהל איך: רעספּעקט האָט און אכטונג!
איהר זעהט דאָך, אז „מיילאָך" בין איך!

עוזר דלים

שטעה איך מיט מיין אַלטען טאַטען
אין דער אַלטער שול.
ביי אַן אַלט צוקנייטשען סדור,
מיט ערוואַרטונג פול.

ווייל פאַר מיר ווערט אויפגעפיהרט איצט
גאָר אַ גרויסע שפּיעל.
עס מאַרשירען אוים מיט תורות
בעל־הבתים פיעל.

ס'טהיילט דער שמש אוים דעם כבוד,
טהיילט אוים מיט פערשטאַנד;
ועמען פריהער, ועמען שפּעטער —
יעדען לויט זיין שטאַנד.

שוין דער ערשטער גאַנג אַריבער...
ס'הערצעל מיינס עס גליהט.
אויסגערופען מ'האָט איעדען,
און מיין טאַטען ניט.

שוין פאַרביי דער צווייטער טראַנספּאָרט,
ס'געהט אַ דריטער צוג.
אָ, בעגאַנגען געגען טאַטען
ווערט דאָ אַ בערוג!

אָט צום פיערטען מאָל מאַרשירט מען,
און צום פינפטען מאָל שוין,

אַלע, אַלע, חוץ מיין טאַטען.
כ'קוק, און גאַף און שטוין.

און מיין טאַטע שטעהט אין ווינקעל,
קוקט אַזוי פערקלערט.
ענדליך, ענדליך און זיין נאָמען
אויסגערופען ווערט.

(ס'איז געווען ביי עוזר דלים,
גאָר ביים סאַמע לעצט).
כ'זעה פערשוועכט מיין טאַטענס כבוד,
און מיין שטאָלץ פערלעצט.

טאַטע, זאָג איך, געה אַהין ניט —
אָ, דאָס איז געמיין...
איידער געהן צו עוזר דלים,
בעסער גאָר ניט געהן.

קוקט אויף מיר מיין גוטער טאַטע,
זאָגט אין גוטען מוטה:
שווייגעץ איינער, צו הויך ציעלסטו,
קינד דו... הייסע בלוט...
* * *
ס'הייסע בלוט שוין לאַנג געקיהלט איז,
כ'ציעל שוין מעהר ניט הויך.
אין דעם צירקעל עוזר דלים
איך מאַרשיר שוין אויך...

א בריוועל „אהיים"

דו פרעגסט מיך נאך, מיין ליעבער פריינד,
וויי געהט מיר דא אין לאנד
און וואס איך טהו? א גאט זיי דאנק,
גאנץ הויך איז דא מיין שטאנד.

איך וואוין אזש אויפ'ן פינפטען שטאק,
און שלעפ זיך מיר און שלעפ
ארויף, אראב, איך קלעטער זיך,
איך געה און געה אויף טרעפ.

די פיס מיינע זיי ברעכען זיך,
דאס הארץ עס ווארפט מיט קלעפ...
איך קלעטער זיך און קלעטער זיך
אויף הויכע, הויכע טרעפ.

איך זעה זיך אפט מיט אלטער'ן,
מיט זלמן יוסי'ן אויך.
א וויי־טער, ווייטער וועג צו זיי:
זיי וואוינען זעהר הויך.

און אלע מיר שפאצירען זיך
אויף קרומע, שמאלע טרעפ,
און פינסטער איז ארום און שווארץ;
מיר ברעכען שיעור די קעפ.

דו וואונדערסט זיך, איך שרייב דיר ניט,
און פרעגסט, וואס דאס בעטייט?

די טרעפּ, די טרעפּ, דאָס קלעטערען, —
דאָס רויבט אַוועק מיין צייט.

איך ארבייט שווער, און שוואַך בין איך,
אַז קוים־קוים וואָס איך לעב;
און האָב איך ווען אַ פרייע צייט,
דאַן געה איך אויף די טרעפּ.

ס׳איז זומער שוין, און געהסטו ווען
ארויס אין וואַלד, אין סטעפּ —
געדענק, מיין ליעבער פריינד, געדענק:
איך געה דאַן אויף די טרעפּ.

און שיינקט דיר ווען אַן עכטער רום
אַ צוויי־דריי עכטע קלעפּ,
אָ, זיי מיך ניט מקנא, פריינד:
איך געה דאַן אויף די טרעפּ.

און טראַכסטו ווען פון מיר, געדענק:
איך שלעפּ זיך רק און שלעפּ
ארויף, אראָב, איך קלעטער זיך
איך געה און געה אויף טרעפּ.

צו גאַסט

עס שרייבט מיר מיין טאַטע: „אין נעוו־יאָרק, מיין קינד,
א קרוב ביי אונז איז פאַראַנען.
אַן אייגענער, אייגענער גליד־שוועסטער־קינד,
דו זאָלסט זיך מיט איהם דאָרט בעקאַנען!“

נו, איינמאָל אַ שבת, פוּץ איך זיך אוים שעהן,
און כ׳געה מיר פון לעבען געניסען.
איך לאָז זיך צום קרוב צום נייעם אַוועק,
בעקאַנטשאַפט מיט איהם דאָרט צו שליסען.

געטראָפען איך האָב איהם אין שיסעל פערטיעפט,
בעוואָפענט מיט גאָפּעל און מעסער.
ער האָט ניט בעמערקט מיך, געשלונגען געשמאַק,
(בעהיט זאָל מען ווערען, ס׳אַן עסער!)

נו, שטעל איך זיך פאַר שוין: פון וולעדניק איך בין,
א זוהן פון עזריאל דעם מייסטער.
בעקוקט ער אַזוי מיך פון אויבען אַראָב,
דערביי מיט אַן עפּעל פערבייסט ער...

נו, שטעה איך, ער קייט זיך, מיר קוקען זיך אָן,
(אַ זעלטענער בילד פאַר אַ מאַלער).
ער פרעגט מיך: „ווי לאַנג ביזטו, בחור, אין לאַנד,
שוין אָבגעסייפט כאָטש אַ פּאָר דאָלער?“

„שוין עטליכע יאָהר, זאָג איך, בין איך אין לאַנד,
איך טהו בלויז צום לעבען פערדיענען. ——

ער שאָקעלט מיט פאַרוואורף זיין קאָפּ און ער פרעגט:
„ווי האָט מען קיין תכלית אין זינען?

נו, וויפיל א שטייגער פערדיענסטו א וואָך?
א חשבון כדאי איז צו וויסען!“ —
„כ'האָב פיינט, זאָג איך, חשבון, צום טייפעל מיט איהם!“
(מיך הויבט אָן די מעשה פערדריסען).

„האָסט פיינט, זאָגט ער, חשבון? דו מוזט נאָך זיין גרין,
זאָלסט אימער נאָר סייפען אויף שפּעטער!
דערצעהל מיר, אין וואָס־זשע דיין ארבייט בעשטעהט?“ —
„איך שרייב דאָ אריין אין די בלעטער.“

„אזוי גאָר? דו שרייבסט אין די פּייפּערס אריין?
ס'א טרייד, דוכט מיר, גאָר א געמיינער.
א קאטער איז בעסער, מען מאַכט דערביי געלד,
אויף שרייבער דאָ לערענט ניט קיינער.

„איצט זאָג מיר נור, לאַנדסמאַן, ביזטו שוין בעווייבט?“ —
„נו, זאָג איך, ר' קרוב, א גוטען!“
„ווארט אוים נאָר, דו ארבייטסט פון שטיק צי פון וואָך?...“
עס קאָכען אין מיר אלע בלוטען!

„איך ארבייט פון שטיק, זאָג איך, כ'האָב ניט קיין צייט,
איך טאָר דאָ ניט לענגער פערבלייבען;
כ'האָב ארבייט א שטיקעל: א קערל ווי איהר
כדאי איז אין צייטונג בעשרייבען!...

אויף אַ דאַטשע

בערג הויכע, פלאַנצונגען, שטעכבעלקעס, קראַפּעווע,
גרעזלעך אַרום און אַרום.
ליעג איך אין וויעג־בעטעל, גענעץ זיך לאַנגווײַליג,
וויעג זיך פער׳חלום׳ט און שטום.

נמאס ווערט מיר דאָס. איך קריך שוין פון בעט אַרויס,
ציה זיך אויס הארט אויפ׳ן גראָז;
זעץ זיך אַנידער שוין, כ׳רייס אויס אַ בלעטעלע,
טראָג דאָס פּאַמעלעך צום נאָז.

נמאס ווערט מיר דאָס. צווינג איך זיך הייזעריג,
רייסט זיך באַלד אָב מיין געזאַנג;
שטעה איך אויף שלעפעריג, הויב אָן צו וואַנדערען,
כ׳שלוקערץ... און געה מיר מיין גאַנג.

נמאס מיר ווערט דאָס. צום טייפעל, ווי לאַנגווײַליג!
הויב איך אָן לויפען מיט האַסט.
ביזט דו פון זינען אַרונטער, דו „פלעזשערניק“?
דאַכט זיך די וועלט פון מיר שפּאַסט.

נמאס מיר ווערט דאָס. איך קוק זיך אום יאוש׳דיג,
ס׳נאָגט מיך ביים הארץ אַ פערדראָס:
מענשען פערלאָזען אַזאַ פּלאַץ אַזאַ טהייערען
ווערען בעגרעזעלט — צו וואָס?

אָ, וויפיעל שעפער דאָ וואָלטען זיך אויסגעשטעלט,
פּושקאַרטס און סטענדלעך ווי פיעל!

אויסגעבויט וואָלט איך דאָ טענעמענטס ריעזיגע —
כ׳וואָלט שוין דערגרייכט צו אַ ציעל...

כ׳קוק אויף דער ווילדערניש, כ׳קוק אַזוי אומעטיג.
ס׳ציהט מיך די שטאָדט און זי רופט.
פלוך אויף דער אָרדנונג דער פאַלשער, דער היינטיגער!
דאַטשעס גאָר אויסגעטראַכט, לופט!

איינזאם דאָ בלאָנדזשע איך אום אויף די פעלזען־בערג,
כ׳זעה קיין טהעאַטער, קיין באָד...
פלוך אויף דער אָרדנונג, דער פאַלשער, דער היינטיגער!
כ׳קער זיך צוריק אום אין שטאָדט.

זיך דערקענט

1.

דער דיכטער

גענארט שטארק איך האָב מיין קאָלעגע צו קענען,
צוויי דיכטער, דער וועלט שוין בעקענט.
צוזאמענגעטראָפען זיך איינמאָל, דערקענט זיך,
מיט ליעבשאפט געדריקט זיך די הענט.

זיין בליק האָט געפאָרשט מיך, מיין זעעל דורכגעדרונגען,
און ענדליך ער האָט זיך דערנעהנט,
און שטיל, שטיל געפרעגט מיך: „זייט איהר ניט בכוח
מיר באָרגען ביז מאָרגען צוויי סענט?“...

2.

דער רעדאַקטאָר

גענארט שטארק איך האָב דעם רעדאַקטאָר צו קענען,
אַ כ'שרייב דאָך צו איהם אזוי לאנג:
מיין נאָמען מסתמא מיט גאָלדענע פעדים
עס וועבט זיך ביי איהם אין געדאנק.

זיך פאָרגעשטעלט איינמאָל. זיין בליק האָט געפאָרשט מיך:
„דער נאָמען איז דאכט מיר באַקענט;
„זייט איהר ניט, איך בעט אייך, דער שווינדלער פון באָסטאָן,
פון באָסטאָן מיין צייטונגס-אַגענט?“...

„מיין הערר, איך בין דיכטער! ביי אייך ערשט געדרוקט זיך,
אַ גרויסע פאָעמאַ „די פרוי“!

—„אזוי גאָר, א דיכטער?... ענטשולדיגט... קיין צייט ניט.“ —

— — — — — — — — — — — — — — — — —

באַקענט זיך מיר האָבען אזוי.

3.

דער קריטיקער

געגאַרט לאַנג מיין הארץ האָט א נאָהענטע פריינדשאַפט
צו שליסען מיט מיין רעצענזענט.
ער האָט מיינע שריפטען אזוי דאָך בעלויכטען! —
מיר האָבען זיך ענדליך באַקענט.

„שוין לאַנג, לאַנג, דערצעהלט ער, כ'האָב חשק צו לעזען
דאָס ביכעל וואָס איהר האָט פערפאַסט.
כדאי דאָס בעטראַכטען, און טאַקע גאָר נאָהענט...“
—„מיין הערר, זאָג איך, כ'לעבען איהר שפּאַסט.

„איהר האָט דאָך שוין לאַנג, לאַנג דאָס ביכעל צוגליעדערט,
אי ליכט דאָרט, אי שאָטענס ענטדעקט —“
—„ענטשולדיגט מיר, זאָגט ער, כ'האָב צייט דען צו לעזען?
איך האָב זיך ביי לייטען צופרעגט...“

מיין אמת'ע ווערטה

אין צייטען אין שווערע ווען ס'ערגערט דאָס הארץ זיך
אונ כ'טראָג אויף דער וועלט א פערדראָס,
ווען ס'הויבט אָן מיין מיסים צו שרייען און שילטען,
ווען זידלען זיך הויבט אָן מיין באָס,

ווען כ'פאַל אראָב זעהר, און ווער צוטראָטען,
פערלאָרען מיין מענשליכעווערטה, —
צו זלמן דעם שדכן דאַן געה איך אריבער;
כ'האָב אַלעמען דאַן אין דער ערד.

און צייגט מיר נאָר זלמן א שטיקעלע סחורה,
צוריק באַלד בעקום איך מיין שטאָלץ.
„פאַראַן ביי איהר, זאָגט ער, א קאָזין אין באָסטאָן, —
האָט געלד אָט דער קאָזין ווי האָלץ.“

„אזוי, אזוי, זאָג איך, א קאָזין אין באָסטאָן ? !“ —
„היינט גיט מען דיר, זאָגט ער, אויף קעסט.
דו קאָנסט זיך שטודירען אויף לאָיער, אויף דאָקטאָר,
דו זיצסט ווי א פויגעל אין נעסט.“

„אזוי, אזוי, זאָג איך, אויף לאָיער, אויף דאָקטאָר ? !“
„היינט גיט מען דיר, זאָגט ער, נדן :
א פאָאר הונדערט דאָלאר, און טאַקע מזומן,
דו זיי נאָר, פערשטעהסטו, א מאַן.“

„אזוי, אזוי, זאָג איך, א פאָאר הונדערט דאָלאר ? !“
„היינט גיט מען דיר דרשה־געשאַנק ;

און כלה־מתנות אַ קייט מיט אַ זייגער.
דו נעהם דאָס אַלץ גוט אין געדאַנק."

„אזוי, אזוי, זאָג איך, אַ קייט מיט אַ זייגער?!"
„היינט זי, זאָגט ער, ז'ווערטה עפּעס אויך:
אַ בתולה, פערשטעהסטו, אַ פּאַלנע בר דעת,
מאַסיוו, אויסגעבאַקען און הויך."

„אזוי, אזוי, זאָג איך, אַ פּאַלנע בער דעת?!" —
און ס'כאַפּט מיך אַרום אַזאַ לוסט.
אַ בתולה, און קעסט, און נדן, און מתנות,
מען גיט דאָס מ'סתם ניט אומזיסט.

„איך דאַנק אייך, ר' זלמן, און האָט מיר אַ גוטען!"
איך לאָז מיך מיט גדלות צום טהיר.
„וואוהין־זשע אַנטלויפסטו? מיר רעדען דאָך ביזנעס!"
שרייט זלמן פערצווייפעלט צו מיר.

„פערשטעהט איהר, ר' זלמן, איך האַלט נאָך דערביי ניט,
דער זיווג איז מיר ניט בעשערט;
געוואָלט האָב איך פּשוט זיך אָבשאַצען איינמאָל,
צי האָב איך אַ שטיקעלע ווערטה..."

פון פריזיוו

אויסגעטהאָן מען האָט מיך נאַקעט,
אונטער אויגען פיעל;
און געטהאָן זיך האָט איעדער
מיט מיין לייב א שפּיעל.

דער געקנייפּט מיר האָט די זייטען,
און ביים הארץ געקלאַפּט;
יענער האָט מיין בויך געקנאָטען
און מיין פּולס געטאַפּט.

ביז געקומען צו די אויגען, —
מיינע אויגען צוויי,
קוקען זיי אריין אהינצו,
לאַנג, לאַנג קוקען זיי.

מיט שפּאַקטיוועך אַלע אזעלכע
פאַרשען זיי דאָס אויס.
זיי בעראַטהען זיך א ווײַלע,
טראָגען דאַן ארויס

זייער אורטהייל, אז איך טויג ניט,
און א סוף, אן עק!
טהו איך אָן זיך, שפּילע צו זיך,
כ'לויף אהיים אוועק.

מיר אנטקעגען איז מיין מאַמע
צוגעקומען גיך,

אויסגעשפּרייט די דאַרע אָרעמס,
אומגעאַרעמט מיך.

מאַמע, זאָג איך, כ׳האָב בעפּרייט זיך,
כ׳טויג פאַר קיין סאָלדאַט.
קאַליע, זאָגען זיי, די אויגען,
עפּעס דאָרט — ניט גלאַט.

צערטליך קוקט אויף מיר די מאַמע,
זאָגט: איך דאַנק דיר גאָט!
פריי מיין קינד איז... קאַליע אויגען
וועה איז מיר, עס האָט.

„אויסגעלייזט פון גרויסער קנעכטשאַפט
האָסט מיין טהייער קינד.
גרויס דיין חסד... קאַליע אויגען...
וועה איז מיר און ווינד.

קינד מיינס, טייערס, בייגעשטאַנען
איז זכות אבות דיר.
כ׳האָב געמיהט זיך... קאַליע אויגען...
וועה און ווינד איז מיר.

מאַמע, זאָג איך, ניט געזאָרגט זיך,
אויגען... וויים איך וואָס;
קויפען וועל איך ברילען גוטע,
אָנטהאָן אויף דער נאָז.

נאָר מיין מאַמע ווישט די טרערען,
מורמעלט אַליין: מיין קינד,
אויסגעלייזט זיך... קאַליע אויגען...
וועה איז מיר און ווינד.

מיין ערשטלינג

פון מיין יוגענד, ווי פון נעבעל,
שווימט ארויס א טאָג.
כ'יאָג אהיים מיט אלע כחות,
און אין הארץ איך טראָג

גאנצע ימים גליק און רייכטהום
פון א העכסטען שטאנד.
כ'האָב דאָס אקאָרסט וואָס בעקומען,
כ'האלט דאָס אין מיין האנד.

און דאָס הארץ, עס צאפּעלט, פלאטערט,
שטורמיש אין מיין ברוסט.
מענש און ערד און הימעל טאנצען,
ווינקען מיר מיט לוסט.

כ'פאל אריין אין שטוב פערסאָפּעט,
שוויים פון פּנים טריפט.
זיצט מיין מאמע אין א ווינקעל,
ביי א זאָק פערטיעפט.

„מאמע, מאמע!" — רייסט ארויס זיך
פרעהליך פון מיין ברוסט. —
מאמע, מאמע! אָבגעדרוקט זיך
זעה נאָר... ניט געוואוסט..."

„כ'עפען אויף דאָס בלאט, דערזעה איך...
„אָבגעדרוקט מיין שיר.

מאַמע, מאַמע! נעהם אַרום מיך,
מזל טוב גיב מיר.

„זעה די גרויסע, גרויסע ווערטער,
זעה, ווי שעהן צושטעלט!...
מאַמע, מאַמע! מ׳וועט דאָס לעזען
אויף דער גאַנצער וועלט.

„מאַמע, מאַמע!" — און מיט טרערען
פילט זיך אָן מיין בליק.
נאָר מיין מאַמע, זי פערשטעהט ניט
וואָס בעדייט מיין גליק.

זי בעטראַכט מיך מילד, פערוואונדערט,
און זי זאָגט: „מיין קינד,
כ׳האָב פערשטאָפּט שוין דיינע זאָקען,
טהו זיי אָן אַצינד..."

מיין לופט־רייזע

אוי, אידען, ס'אַ מעשים איך וואָלט דאָס צואַרבייט,
א לופט־שיף ווען גאָט מיר בעשערט!
מיין פעטער נחמיה'ן גלייך זעץ איך אַריין דאָרט.
(פערלאָזען דאָס לאַנד ער בעגערט).

און ברענגען איך וואָלט איהם צוריק אין ז י י ן וואָלעדניק,
אין שטאדט־מארק איך וואָלט איהם געשטעלט,
ניט וויט איז דער הקדש, די טאַקסע, די מקוה —
און געה זיך וואוהין דיר געפעלט.

איך וואָלט דאַן מיין שלמה'קען, מיין קליינינקען ברודער
פון חדר פון ענגען בעפרייט,
און טראָגען איך וואָלט איהם דורך ים און יבשה,
געפלויגען מיר וואָלטען פערשייט.

ביז ברענגען איהם וואָלט איך אין דיזער מדינה,
אין פרייהייט ערציהען זיין גייסט.
און זאָל זיך זיין רוקען ווי מיינער, ניט בויגען —
זיין יוגענד — ניט ווערען פערגרייזט.

גענומען דאַן וואָלט איך מיין חבר, מיין מאָטלען,
און ווידער אין לופטען געשוועבט;
געטראָגען איך וואָלט איהם אין דענווער, קאָל'ראַדאָ,
פון לאַנג שוין אהינצו ער שטרעבט.

ווייל ס'ראַטה איהם אַ דאָקטאָר נור דאָרטען צו וואָהנען,
ס'אַ גרויסע רפואה צום הוסט.

נאָר ווייט איז אין דענווער — פון וולעדניק נאָך ווייטער,
זיין טאַש אָבער, מאַטעל׳ס, איז פּוסט.

דאַן וואָלט איך פאַרדרעהען דעם דישעל און פליהען
אין קאַלטען, אין ווייטען סיביר.
געפאַנגען איז דאָרטען אַ בחור, אַ חתן,
פאַרנומען איך וואָלט איהם אַ מיר.

און טראָגען איך וואָלט איהם דורך וועלדער, מדבריות,
אין בראָנזוויל, אין אידישען רייך;
און ביילקע׳ן, מיין שוועסטער, זיין הארצענס-געליעבטע
פאַרנעהמען איך וואָלט שוין צוגלייך.

דאַן וואָלט איך מיין זיידען, מיין אַלטען, פאַרבעטען,
געפיהרט איהם — צום הייליגען לאַנד;
וואו אייגענס מיר האָבען אַ קבר, אַ חלוקה,
אַן אַלטע צובראָכענע וואַנד...

צוטראָגען אין לופט-שיף אַזוי כ׳וואָלט דעם עולם,
איעדען געבראַכט אין זיין פּלאַץ —
אַן אַנשטאַלט פאַר צדקה מיין שיפעל וואָלט ווערען,
אַ ברכה פאַר לייטען, אַ שאַץ!

און ענדיגען כ׳וואָלט דאַן מיין ערדישע שליחות,
פאַרלאָזען דעם ערדישען תהום;
פאַרלאָזען די סביבה פון וולעדניק און בראָנזוויל,
און ענדליך — פאַרשווינדען אין רוים...

ביזנעם

„ביזנעס בעפאָר פּלעזשור".
(אַ אידיש־ענגלישער שפּריכוואָרט)

ביז האַלבע נאַכט האָט זיך די האַכציית געצויגען,
אַ חופּה, אַ סעודה... די צייט איז געפלויגען.
עס קרעהן שוין די העהנער, דער זייגער שלאָגט דריי.
אַ לעצטער „דאָבראַנעץ", — די שפּיעל איז פאַרביי.

די געסט שוין צוגעהן, צושוואומען זיך אַלע,
בעשיטען מיט ברכות דעם חתן און כלה;
עס ווינשט זיי איעדער אַ „פרעהליכע נאַכט",
און ווינקט צו זיי לוסטיג, און פינטעלט, און לאַכט.

און אָט שוין דאָס פּאָרעל אין אַלקיר פערשלאָסען,
עס קוקען זיך איבער די כלה און חתן.
עס שטעהען זיך ביידע פער'כשופ'ט און שטום,
אַ הייליגע שטילקייט זיי רינגעלט אַרום.

און ענדליך ער שטאַמעלט: „שוין אַלעס פאַראיבער,
אַ עטיל, אַ עטיל, איך טראַכט אַליץ דעריבער
צו מאַכען אַ לאָנדרי, צו קויפען אַ סטענד,
צו ווערען פון זינגער־מאַשינען אַגענט."

דאַן טהוט זי אַ געגעץ און ענטפערט מיט שכל:
„איך בין דיר די לאָנדרים, די קענדי סטאָרס מוחל,
דו מעגסט זיך נאָך מענשלען אַביסעל אין שאָפּ,
די פיש פאר די נעץ נאָר, מיין ליעבער, ניט כאַפּ."

דאַן טענה'ט ער ווידער: „וואָס וועל איך פערליערען?
אַ בריה'שאַפט מיינסטו אַ ביזנעס צו פיהרען?
אַ גרויסע מציאה!... אוי ביזטו אַ נאַר." —
ער זעצט זיך געלאַסען, פערציהט אַ סיגאַר.

אין שמועס פערטיעפט זיך זיי האָבען אויף שטונדען,
און גאָר ניט בעמערקט ווי די נאַכט איז פערשוואונדען,
עס שמייכעלט די זון שוין אין פענסטער, ס'איז טאָג.
און ס'טהוט זיך די כלה צום חתן אַ זאָג:

„אָ, לאָמיר די ביזנעס שוין לאָזען אויף מאָרגען.
מיר האָבען דאָך עפּעס נאָך היינט צו בעזאָרגען...
ער ענטפערט: אַ־וואַ, גאָר פון זינען אַרויס. —
און שלעפעריג לאַנגזאַם זיי טהוען זיך אויס.

דער תלמיד

— מיין לאַנדסמאַן, רב שלמה, וואוהין און פון וואַנען
עס שלעפּט זיך אַ איד אַזוי שפּעט?
איז דאָרט ניט אַ ספר חלילה אַ טרפה'ר
פערוויקעלט ביי איך אין גאַזעט? —

עס שמייכעלט רב שלמה, זיין באָרד זיך ער צערטעלט,
פערדרויכערט און ענטפערט צולעצט:
דער ספר הייסט „רידער"... אַ דרדקי סדור,
פון חדר דאָס קום איך אָן יעצט.

פערשטעהסט דו... ווערסט לאַכען; איך געה אין די קלאַסען
אין אָבענד, מע לערענט זיך שפּראַך.
צו שפּעט, זאָגסט דו... אמת, נאָר אָהן אַ סכנה,
אַ איד דאַרף זיך לערנען אַ סך.

דער עיקר אַ איד דאַרף שטודירען די שפּראַכען,
אין שכנות ביי יענעם... פערשטעהסט?
דו שלעפּ דיך אין דירות... מען זאָגט דיר: „געראַרי!"
כדאי צו פערשטעהן וואָס דאָס הייסט...

אַ נדבה גיב!

אוי ביזטו אַ טייער מיידעל!
רייצסט מיך מיט דיין חן.
דיינע בעקלעך, אויגען, ליפּען
אויסגעטאָקט, ווי שעהן!

און זיי בעטען זיך צום קושען:
„נעהם געניס, דו נאַר!“
נאָך איך ציטער, כ'וועל דיך מוזען
הייראַטהען דערפאַר

און ערנעהרען דיך, און קויפען
מעבעל און געשיר;
נעהמען רומס און צאָהלען געז־בילס...
כ'האָב ניט, וועה איז מיר!

אוי, איך קאָן זיך קוים ערנעהרען,
דאָך איך האָב דיך ליעב.
שענק־זשע מיר אַ קוש אומזיסטען,
אַ נדבה גיב.

דער אַפּטייקער

דער סינק איז זיין חיות, עס גיט איהם חיונה,
עס שעפּט זיך פון דאָרטען און שעפּט;
ער פאַרבט צו דאָס וואַסער און מאַכט דאָס געזאַלצען, —
און פאַרטיג אַ דאָקטאָר׳ס רעצעפּט.

און קלינגט מיט דער שטייסעל... משמעות, ער ארבייט,
און ממזר׳יש טהוט ער אַ ווינק...
אין פראָנט זיצט אַ קראַנקע, אַ טויט־בלאַסע ווייבעל
און וואַרט אויף די וואַסער פון סינק.

ה. רויזענבלאַט

מה נשתנה

(לויט אַ נייעם נוסח)

בלייכע מצות, פרייהייטס בלעטער,
בליהט זיך שוין פאַנאַנדער!
שעהן און ליעבליך איז דאָס וועטער;
פייגעל קומען שוין פון וואַנדער.

און דער וואַלד אַן אויסגעפּוצטער
אין די יום־טוב׳דיגע קליידער,
אין אַ ווייסען בליטהען־קיטעל,
נעהמט זיך פּראַווען באַלד דעם סדר.

און דער וואַסער־קוואַל, דער קונדס,
אויף אַ קול׳כעל פריי און פרעהליך
דאָ צוואַוואַקעלט זיך און מונטער
פרעגט די קשיות ביי דעם מלך:

„מה נשתנה", וואָס עס בליהען
איצט די ביימער און די בלומען?
„מה נשתנה", וואָס צו פליהען
איצט די פויגעל פרייע קומען?

„מה נשתנה", וואָס פון הימעל
שטראַהלט אַ קלאָרע זון אַרונטער?
„מה נשתנה", וואָס דאָס בליהמעל
אויף דעם בערגעל טאַנצט זיך מונטער?

„מה נשתנה" וואָס עס קלינגען
נייע פייגעלשע נגונים?
„מה נשתנה" וואָס עס שפּרינגען
זשוק און זשוקלעך כל המינים?

„מה נשתנה" וואָס דאָס לעבען
שטראָמט און גיסט זיך פריי און פרעהליך? —
„וואַרט אַ רגע, כ'וועל דיר געבען
באַלד דעם תירוץ," — זאָגט דער מלך:

עבדים היינו: מיר זיינען געווען
ביים ווינטער פערקנעכט;
און גרויזאַם און שלעכט
'ז געווען מלך פראָסט,
מיר האָבען אין קייטען
געזשאַוועט, געראָסט.

און לאַנג האָט ער אונז
געדריקט און געשטיקט
און האָט אונזער בליהענדעס לעבען צופליקט.
ויוציאנו יהוה אלהינו
און גאָט האָט זיין הילף אונז געשיקט,
און האָט אונז בעגליקט,
און האָט אונז בעפרייט,
בעלעבט און בענייט,
טאָ זינגט־זשע און לויבט
פון פריהלינג די צייט
הרי זה משובח...

צום זומער־זמן

(א חדר ליעדעל)

טהוט אוים די גארניטערלעך, קינדער,
אוועק איז דער יום טוב, שוין אוים,
עס קוקט שוין דער ברודיגער חדר
אויף אייך א פערבענקטער ארוים.

דער רבי ער זיצט א געקלעמטער
און קוקט זיך אין געסעל אריין:
„וואו זיינען די קליינע קונדסים?
וואס הייסט עס, וואו קענען זיי זיין?"

טהוט אוים די קאשקעטלעך, די נייע,
און האידא אין חדר אריין!
און נעהמט זיך צו לערנען מיט חשק —
אוי, קינדער, אז וואויל וועט אייך זיין.

וואס ארט אייך דער לויטערער הימעל,
די גרויסע, דיווארעמע זון,
די פעלדער, די וועלדער און טהאלען,
איך פרעג אייך: וואס האט איהר דערפון?

און ווילט זיך אייך רויזעלעך דוקא,
טו לערנט־זשע, קינדער, געשמאק;
דער רבי מיט פייכטע צוויי פינגער
וועט יעדען א קניפ טהון אין באק.

און ס'וועט זיך אַ רויזעל צובליהען
 און חנ'עוודיג ליעב ווי די וועלט — — —
אוי וואָס פאַר אַ ווערטה האָבען, קינדער,
 פאַר אייך יענע רויזען אין פעלד?

אוי וואָס פאַר אַ ווערט האָבען רויזען
 לגבי דער רויז אויף דער באַק?!
טו לערנט־זשע, קינדערלעך פרומע,
 און חזר'ט די תורה געשמאַק.

און ווילט זיך אייך דוקא אַ שטיף טהון,
 טו וואַרט ביז דער רבי שלאָפט איין;
דאַן קענט איהר זיך וועטען אין קנעפּלעך,
 נאָר, שוועלבעלעך, שטיל זאָל מיר זיין!

דאַן קענט איהר זיך וועטען צי קען שוין
 ווער לערנען דעם היינטיגען שעור.
נו, גיכער דרעהט אָב פון די הייזלעך
 די קנעפּלעך, און לעגט איין ביי מיר.

און ווילט זיך אייך הערען אַ פויגעל,
 דאַן דאַרפט איהר ניט וואַרטען גאָר לאַנג,
דער רבי וועט אויפשטעהן פון דרימעל
 און איהר וועט שוין הערען געזאַנג.

„אי אמר אביי" צוטרילען
 וועט איבער דעם שטיבעל זיך באַלד — — —
אוי וואָס פאַר אַ ווערטה האָבען, קינדער,
 פאַר אייך יענע פייגעל אין וואַלד?

אוי, וואָס פאַר אַ ווערטה האָט דער צאַרטער,
 פער'חלום'טער פויגעלשער קלאַנג

לגבי צעהן קעלבעלעך דינע
אין „אָמר־אביי״־געזאַנג ?

און ווילט זיך אייך באָדען אביסעל,
עס פּיהלט זיך אַ קאַפּעטשקע היים,
טו לערנט געשמאַקער, מיט חשק
און באָדט זיך און באָדט זיך אין שוויים.

אוי וואָס פאַר אַ ווערטה האָט דאָס טייכעל,
דער גילדענער, זאַמדיגער ברעג
לגבי די ריקעס וואָס שניידען
זיך דורך אויף דעם שטערען אַ וועג ?

לגבי די שלענגלענדע ריקעס
וואָס שלאָגען פון שטערען ארויס —
ווי טיעף איז דער ים פון התמדה,
די כוואַליעס ווי מורא'דיג גרויס...

*

וואָס ארט אייך דער לויטערער הימעל,
די גרויסע און לאַבענדע זון,
די וועלדער און פעלדער און טהאָלען —
קיין איד זאָל ניט וויסען דערפון...

אין געיעג

(אַ ליעדעל אָהן אַ סוף)

1.

געקומען איז אַ פויגעלע
צוריק אַהיים פאַרנאַכט
און האָט פאַר איהרע קינדערלעך
אַ ווערימעל געבראַכט.

זי קומט צום בוים, זי קומט צום צווייג
און טרעפט — די נעסט איז לעער,
אַ צעהנדליג ווייסע פעדערלעך
און קיין זאַך, קיין זאַך מעהר!

עס ווייגט דאָס אָרעם פייגעלע
און כליפּעט אָהן אַ סוף...
עס הערט דער וואַלד דער דונקעלער
און זיפצט און זיפצט פון שלאָף.

2.

געקומען איז אַ שווארצע קראָה
אהיים גאַנץ שפּעט ביינאַכט,
און האָט פאַר איהרע קינדערלעך
אַ פויגעלע געבראַכט.

זי קומט צום בוים, זי קומט צום צווייג
און טרעפט — די נעסט איז לעער,

א צעהנדליג שווארצע פעדערלעך
אונ קיין זאך, קיין זאך מעהר !

עס שרייט די שווארצע קראָה און שרייט
און קראַקעט אָהן א סוף...
עס כאַפּט זיך אויף דער שווארצער וואַלד
מיט אַנגסט און גרויל פון שלאָף.

3.

אַנטקעגען זונען־אויפגאַנג פליהט
אין פרייען ברייטען רוים
דער שטאָלצער אָדלער און ער טראָגט
א יונגע קראָה א היים.

און אָט דאָרט ליעגט זיין פעלזען־שלאָס
אין העלען זונענשיין ;
היינט וועט ביי זיינע אָדלערלעך
א גרויסע סעודה זיין.

„די העלדען מיינע..." און דאָס הארץ
מיט שטאָלץ ווערט איבערפילט.
און אונטער'ן הויכען פעלזען שטעהט
א יעגער און ער ציעלט.

4.

אַנטקעגען זונען־אונטערגאַנג
דער בראַווער יעגער שפּאַנט :
„היינט מוז די שעהנע ראָזא מיך
בעגליקען מיט איהר האַנד...

„מיין אויג איז שאַרף, מיין האַנד איז פלינק,
מיין העלדענמוטה איז גרויס.“
דער יעגער טראַכט און פון דער נאַכט
איהר הייזעל שווימט אַרויס.

עס שווימט אין ליכט און צימבעל־קלאַנג, —
דער יעגער שפּאַנט מיט האַסט — — — —
ער קומט און טרעפט זיין ראָזאַ שוין
צום מילנער'ס זוהן פער'קנס'ט...

דער בראַווער יעגער

(אַ „העלדען"־ליעד)

ס'איז אַמאָל אין וואַלד אַ יעגער
פּיעלע טעג אַרומגעלאָפען,
„פּיף" און „פּאַף" און כאָטש צוויים זיך —
האָט צומאָל קיין פליעג געטראָפען.

שפּאַנט דער יעגער דורך דעם וואַלד זיך,
שטאַרק פעראומערט, שטאַרק דערשלאָגען.
וואָס וועט ער פאַר לייט דערצעהלען,
און מאַריושע וואָס וועט זאָגען?

וואָס וועט ער איהר אַלס אַ צייכען
פון זיין העלדישקייט איצט ברענגען?
און דער יעגער האָט בעשלאָסען
זיך אין וויסטען וואַלד צו הענגען.

יא, זיך הענגען — און אַן ענדע.
נאָר צי פּאַסט עס פאַר אַ יעגער
אויף אַ שטריק זיך טעלעבענדען?!
וואָלט ניט שיסען זיך, אַ שטייגער,

זיין פיעל שעהנער און פיעל בראַווער?
יא, זיך שיסען איז איהם ניחה'ער.
איין מאָל כאָטשבי וועט ער ציעלען —
און וועט טרעפען, טרעפען זיכער!

און דער יעגער לאָזט אַרונטער
צו דער ערד דעם ביקס דעם שווערן,
נעהמט דעם שים־רעהר אָן ענטשלאָסען
און ער ציעלט זיך גלייך אין שטערן.

שטיל... אין גרויסען וואלד אַ רגע,
און מיט איין מאָל „פּיף“ — געטראָפען
אויף אַ בוים אַן אַלטען פויגעל
וואָס איז פריעדליך זיך געשלאָפען.

*

פרעהליך שפּאַנט אַהיים דער יעגער.
אויף דעם גארטעל אויפגעהאַנגען
זיך דאָס יאַגד־רויב, און פּאַר שטאָלצקייט
ווערט דעם גבור'ס האַרץ צוגאַנגען.

„אוי, וועט זיך מאַריושע פרעהען,
פון מיין בראַווקייט וועט זי קוועלען, —
און איז ניט כדאי דאָס לעבען
פאַר מאַריושע'ן איינצושטעלען ?...“

מיין שעהנסטער חלום

מיר חלומ'ט זיך אַ פריהלינג־טאָג
א גרינער וואַלד אַ שטילער,
און איך — אַ פרייע פייגעלע
דאָרט פליה אַרום און טרילער.

יא, פריי און גליקליך פיהל איך זיך...
און וואָס איז דען דאָס חדוש?
אַ סוף — אוים אידישער פּאָעט!
איך זינג ניט מעהר אין אידיש!

אַ וואַלד אַ פרייער — און ניטאָ
קיין בעל־הבית, קיין שומר;
איך בין אַ פויגעלע און זינג
פיר בלומען און פיר בוימער.

און אַך ווי גרינג עס קייקלען זיך
פון האַלז אַרויס די טרעלען;
ניטאָ קיין עולם וועמען איך
דאַרף זוכען צו געפעלען;

קיין אידישער רעדאַקטאָר ניט
וואָס זאָל מיר „רעדאַקטירען",
און קיין „בעלעהרענדע קריטיק"
וואָס זאָל מיך איגנאָרירען.

איך בין אַ פרייע פייגעלע —
ווער קען מיין פרייד בעגרייפען? —
און ס'הילכט איבער דעם גרויסען וואַלד
מיין ווילד־פערשייטעס פייפען.

דער אייז־קריעם גלאָק

(געווידמעט אַלע די וואָס האָבען האָלד אייז־קרים)

צווישען אַלטוואַרג אין דער קאַמער,
ליעגט און טרוימט פון ליעבען זומער,
ליעגט דער „אייז־קרים" גלאָק אַ שטומער;

ליעגט און טרוימט פון ברייטע גאַסען,
און פון זונען הייסע, טרייע,
און פון קינדער ווילדע, פרייע...

פריה שוין הערט מען אין די גאַסען,
ווי מיט תאוה'דיגע קלאַנגען
וואַכען זיינע פרייד־געזאַנגען.

קינדער הערען און זיי ווערען
ווי פון כשוף צוגעצויגען —
בלאָנדע לאָקען, בלויע אויגען,

רויזען בעקלעך, פערעל ציינדלעך,
זיך אין צויבער־טאַנץ בעוועגען,
שטראָמען פרעהליך איהם אַנטקעגען.

נעהמט דער גלאָק נאָך העכער וואַרפען
זיינע טענער ריין און זויבער,
פול מיט ליידענשאַפט און צויבער:

„איך קום קרעפטען,
איך קום קיהלען,
דורשט און פיעבער
קום איך שטילען.

בלאַסע ליפּען
קום איך קושען,
און בעלעבען
און ערפרישען.

„באַלזאַם קיהלקייט,
האָניג זיסען,
קום איך אייך
אין הארצען גיסען...

צווישען אַלטוואַרג אין דער קאַמער,
ליעגט דער „אייז־קרים" גלאָק אַ שטומער;
ליעגט און טרוימט פון ווייטען זומער...

דער דעקאַדענט

לאַז וואַקסען לאַנג די האָר פון קאָפּ,
די נעגעל פון די הענט;
טהו אָן אַ גרויען הוט, אַזוי,
זאָלסט אויסזעהן פּראָמינענט,
און רעד מיט שלינע, שפּיי און שפּריץ,
און ביזט אַ דעקאַדענט.

און הפקר... ס'איז די גאַנצע וועלט
ביי דיר דאָן אין די הענט;
אַ יעדער קעהר פון גאָט צו שד
איז נור אין דיר געווענדט.
דו שאַפּסט, רעגיערסט, דיין וואָרט איז מאַכט
דען דו ביזט דעקאַדענט!

און ווילסטו, צינדסטו אָן דעם ים
און וואַרעמסט זיך די הענט,
דו הערסט די קולות פון די פיש
וואָס ווערען דאָרט פערברענט;
נאָר דו, דו האָסט קיין מיטלייד ניט —
דו ביזט אַ דעקאַדענט!

דו דאַרפסט קיין שכל ניט אַ האָר,
קיין ברעקעלע טאַלענט;
דו דאַרפסט קיין ריפמען און קיין גראַם,
קיין לשון, קיין אַקצענט;
טו גאָט און לייט אויף פוקעניש —
דו ביזט אַ דעקאַדענט!..

י. ריין

איהר מיינט?

(אָנשטאָט אַ פאָרוואָרט)

איהר מיינט
טאַקע
אַז איך
קען ניט
שרייבען
קיין ליעדער?
איך מאַך
אַ וועט
אַז איך קען
שרייבען בעסער
פאַר איך!

„דום ווידווימוס, ווידוויאמוס"

(אַ לירישע סימפאָניע מיט צווייערליי כאָהרען)

גענומען דער פרעכטיגער פריהלינג — געקומען!
פון וואַנען, אַ, פריהלינג, האָסטו זיך גענומען?
גענומען — געקומען?
האָסטו ניט בעגעגענט דאָרט ערגעץ מיין מוהמען? —
בעשאָטען מיט בלומען?...
קומסטו פון דאָרטען, וואו לעמפּערטען ברומען —
און טיגערלעך זשומען?...

כאָר פון מלאכים:

גענומען — געקומען —
פון לעבען דיין מוהמען —
בעשאָטען מיט בלומען...
וואו טיגערלעך ברומען —
און לעמפּערטען זשומען...
ברוך הוא, וברוך שמו, אמן!

די בלומען בענעצטע זיי שלאָפען ווי פּאַנעם —
אין וואַנעס!...
מען שלעפּט שוין אין פעלד, אך, די שפּיציגע בראַנעם —
ווי באַראַנעס!...
עס הוסטען די דעמבעס ווי אַלטע איוואַנעס...
עס קאַטשעט דער ים זיך אין זאַמדיגע ראַהמען... —
אַ, האַלט איהם אַ ווײלע! — איך גער איהם פערצאַמען!...

כאָר פון זייגער־מאַכערס:

עס שלאָפּען ווי פּאַנעס —
אין מילכיגע וואַנעס —
די אַלטע איוואַנעס —
ווי ווילדע באַראַנעס —
אין מעשענע סטאַנעס...
עס בורטשען די ים׳ען; —
איך געה זיי פּערצאַמען! —
ברוך הוא, וברוך שמו, אמן!

אויף נייע סטרונעס

(נאָך מאָריס ראָזענפעלד)

דער אומעט פאָהרט אין וואָלקען־באָהן,
אָ, באַלד וועט זיין א שנעע!...
טו זאָג־זשע, פריינד, און זאָג־זשע גיך —
צי וועסטו טרינקען טהעע? —
דו וועסט!

ס'הענגט א שייגעץ אויף א בוים,
ס'טייכעל פליסט זיך קלאָר;
פערשטעהסטו עס, מיין ליעבסטער פריינד,
בעגרייפסטו עס אויף קלאָר? —
בעגרייפסט!

און ווינד און וועה... א קלאָג צו זיי! —
וואָס האָבען זיי צו מיר?
וואָס טשעפּען זיי — וואָס ווילען זיי? —
העי, שפּיעלסטו דען קלאַוויר?... —
דו שפּיעלסט!

אין טינטער ליעגט דעם פייגעלע'ס
קליין שנעבעלע — אָ, וועה!
און מאַכט עס: „ציף", „צאַף", „צעף", —
דאָן רעגענט עס מיט שנעע! —
אָ, — וועה!

אך, קום אוועק! איך קען ניט זעהן...
די וועלט איז „פע" און „פוי";
געוואַלד, וואָס טהוט זיך דאָ אזוינס? —
צו האָסטו דען א פרוי? —
דו האָסט!...

די טהעע איז קאַלט? טו קום אין וואַלד!
אין וואַלד איז דאָ אַ בער, —
ער מאַכט אַ „פינדזשע־דרינדזשע־דרי: —
ווי קומט איהר דאָ אהער?“ —
מאַכט ער!...

דער קינפעטאר

...און הינטער דעם ווענטיל מיט שפיגלען און פלעשער,
וואו ס'ווערען רעצעפטען געמאכט —
אנומעלט געשטאנען בין איך און געארבייט, —
געווען איז עס שפעט אין דער נאכט.

געקייקעלט די פילען האב איך אויף א ברעטיל,
געקוקט פאר איין וועג אין מיין בלאט;
ווען פלוצים אריין איז א איד און געזאגט מיר:
„הערר אפטהעקער, — זי האט שוין געהאט!...

„א ביטערער „האבען" געווען איז דאס נעביך,
מיט נסים, איך זאג אייך, מען לעבט!
בעגאנגען דאס קינד איז פערקעהרט... מיט די פיסלעך...
בקיצור... נעהמט מאכט דעם רעצעפט!"

גענומען זיך מאכען האב איך דאס רעצעפטיל,
פערשריבען אין בוך פון אפטהעק;
פערמאכט דאן דאס קרעמעל, פערשלאסען די טהירען,
און דאן בין איך שלאפען אוועק.

דער גאט פון חלומות האט באלד זיינע פליעגעל
פערשפרייט אויף מיין קאפ אזוי לינד;
א ווייבעל געווארען בין איך און... וואס מיינט איהר? —
עס דוכט מיר איך געה איצט צו קינד...

און שווער איז דער וועהטאג און טיעף איז די שאנדע —
קיין גאנצע ניין מאנאט אוועק;

אַן אומגליקליך מיידעל, פערשפּאָטעט, פעראַכטעט,
א שווערער... אַן אייביגער פלעק...

עס שלאָגען די אנגסטען אַרוים אויף מיין קערפּער,
אַט כאַפּט מיך גאָר אָן אַ שגעון.
אַ שפּרונג פון דעם בעטעל — די הייבאַם דערשרעקט זיך,
זי ציטערט... און ווייסט ניט וואָס טהון...

דאַן בינד איך די לענדען אַרום מיט אַ האַנדטוך,
און כאַפּ אַ שייט האָלץ אין דער האַנד:
„וואו איז ער דער גזלן? פעראונגליקט מיך האָט ער,
געבראַכט אויף מיין יוגענד אַ שאַנד!"

דאָך וואַקסט אָלץ דער וועהטאָג, איך פיהל אַז עס קומט שוין
פון שרעקליכען אָנהויב דער סוף...
אַ קוויטש — און... עס טרייסעלט מיך עמיץ: „וואָס שרייט איהר?
איהר וועקט דאָך די קינדער מיר אויף!..."

מיין חאַנקע

(נאָך פּאָ׳ס „אַננאַבעל ליע“)

ווייט, ווייט אין דער ליטע׳ס פּערוואָרפּענעם לאַנד,
וואו אַ רויז טהוט דאָרט זעלטען ווען בליה׳ן,
געלעבט האָט אַמאָל דאָרט אַ מיידעל, בעקאַנט
צו דער וועלט מיט דעם נאָמען „פּוטשין“.

אַ יתומה געוועזען, געדיענט אויף אַ „גוט“,
האָט געאַרבייט ביים גאָרטען, ביים פעלד;
און געמיינט האָט דאָס מיידעל — מיט׳ן דאָרף „בוראַקין“
סף הכל זיך עקט שוין די וועלט...

איך, אַ יונג פערדעל, בעפרייט פון דעם צוים,
וואָס האָצקעט אַרום אָהן אַ ציעל:
גע׳פּטר׳ט דאָס חדר, — בעגראָבען דעם טאַטען —
בקיצור, וואָס דאַרפט איהר דאָ פיעל? —

פערליעבט זיך אין חאַנקע, און חאַנקע די גוטע
פלעגט געבען מיר געלד אויף טיטין;
געליעבט האָב איך בלאָזען דעם רויך אין דער הויך,
נאָך מעהר ווי מיין חאַנקע „פּוטשין“!

און איינמאָל איז חאַנקע געגאַנגען פריהמאָרגענס
פּאָדקאָפּען די בולבעס אין פעלד,
געוואַרט ביי דעם מיהל־שטיין האָב איך און געטראַכט זיך:
אָט באַלד, און מיר קריגען דאָס געלד!

גערוישט האָט דער מיהל־שטיין זיין „טאַר־טאַר־טאַר־טאַר“,
דאָך מיין קול האָט אַריבערגעשריי'ן:
„גיב געלד פאַר מאַכאַרקע, גיב געלד, דו ממזרת!
דריי קאָפּיקעס גיב אויף טיטין!“

געראַנגעלט מיט מיר האָט לאַנג־לאַנג זיך מיין חאַנקע,
געקאַטשעט מיט מיר זיך באַרג־אַפּ;
געזוכט מיט'ן מויל אַלץ מיין אָרימע „נאַזדראַ“
און איך — אַזוי פעסט פאַר'ן צאָפּ!

געקאַטשעט, געלעגן, אַי אויבען, אַי אונטען,
געפלאַקערט, געזאָטען דער שטרייט;
ביז ענדליך דער מילנער האָט זי פון מיין צאָרן
אַ האַלב אַ דערשטיקטע בעפרייט.

אַזוי האָט מיין ערשטער „ראָמאַן“ זיך געענדיגט —
דאָך אין דערפעל, וואָס הייסט „בוראַקין“
דאָרט לעבט זיך אַ ווייבעל און קינדעלט גאַנץ עפטער,
מיין ליעבסטע... מיין „חנה פּוטשין“!

טאטע, דו לאכסט?

טיעף איז דער ים־גרונד, דאָך טיעפער די ליעבע,
וואָס האָט אין מיין הארץ זיך צוברענט —
צו איהר, מיין געליעבטער, מיט זון־בלאָנדע לאָקען,
און איידעלע, פּריצישע הענט.

יא, שעהן איז מיין ליעבסטע! איהר הארץ איז א ברונען
פערזיעגעלט מיט ליעבשאַפט און חן;
איהר אויג איז א זאמלונג פון טויזענדער חכמות —
איך לייען דאָרט כסדר און לייען.

איך לייען דאָרט די ווערטער פון אַלטע לעגענדעס,
וואָס האָט זיי פערמעקט שוין די צייט.
פון העלדישע פּרינצען און שעהנע בת־מלכה'ס
אויף בעטלעך פון גין־גאָלד און זייד.

און לייענדיג שפּינט זיך ביי מיר אין מיין רעיון
אַ ליכטיגע גאָלדענע נעץ
פון שטילע סאָנאטען, מיט וועלכע צו פאַנגען
דאָס הארץ פון דער פרוי, וואָס איך שעץ.

און איינמאָל, אין אָבענד, איך זיץ מיט מיין ליעבסטער
אין בראָנקס־פּארק, איך זאָג איהר אזוי:
הערט אויס מיך, מיין שעהנע, איך ליעב אייך גאַנץ ערנסט,
טו... פאָלגט מיך און ווערט גאָר מיין פרוי.

איך ליעב אייך, מיין פריילין! דאָס שווער איך ביים הימעל:
אָהן אייך איז מיין וועלט ניט קיין וועלט!

כ׳בין רייך אין „בריליאנטען״, אין אמת׳ע „פעריל״,
און ליעבע איז אלץ, וואס מיר פעהלט.

דא הויבט אויף מיין ליעבסטע די ליכטיגע אויגען
און פרעגט מיך: ביי וואס איז מיין „טרייד״?
איך ענטפער געלאסען, מיין פנים ווערט ערנסט:
אין לאכען פון מארגענס ביז שפעט!

איך שרייב אין די צייטונגען קאמישע שטיקלעך,
איך לעז דאס אליין און איך לאך;
איך שרייב פעליטאנען (ס׳איז מעשות אזעלכע!)
איך זאג אייך, ס׳א גאלדענער פאך...

אט זעצט איהר אוועק זיך און טונקט איין די פעדער
און אויף דעם פאפיער טהוט א שפריץ
און איידער מען זעהט נאך, און איידער מען הערט נאך
איז פארטיג א אידישער וויץ...

דאס זעלבע מיט ליעדלעך: צום ערשטען די גראמען,
דערנאכדעם די ווערטער און גאר!
איך זאג אייך, ס׳א נחת צו זיין אזא דיכטער,
ס׳א תענוג צו שאפען הומאר.

אי גרינג, אי בכבוד, איהר לאזט אויך א נאמען,
וואס לייכט ווי א שטערען און בלענדט;
און מאנכמאל גענלינגט אייך — עס שפיעלט אייך דאס מזל,
איז... כאפט איהר אריין א פאר סענט.

בקיצור, מיין פרייליין, ניט לאזט מיך לאנג ווארטען,
עס געהט אוים מיין הארץ ווי א ליכט;
די פלאמען, וואס שטארבען, זיי קענט איהר פערוואנדלען
פאר אייך אין א זעלטען גערדיכט.

דאָ גיט מיר מיין ליעבסטע אַ פּעטשיל אין פּנים,
און קוקט אויף מיר לאַנג און פערטראַכט,
און זאָגט אויף דער ענדע: „מען קען אייך, איהר לצים,
איהר מאַכט דאָס אַ שפּאַס בלויז — איהר לאַכט!...“

די לארעליי

(גזלנ'יש פריי נאך איינעם א היינע)

אָ, נודיעט ניט, ליעבע חברים,
און פרעגט ניט, וואָס טרויער איך אזוי!
מיר געהט איצט צו חלום, עס דוכט מיר —
א ליאלקע, א בילד־שעהנע פרוי...

דער טאָג ווערט פערשווארצט און עס טונקעלט,
און רוהיג טהוט פליעסען דער טייך,
מיר הוידיען זיךביידע פאמעלעך
אין לאָדקע — ווער איז צו אונז גלייך?

דאָס בילד־שעהנע מיידעל — זי זיצט זיך
ביי מיר אויפ'ן שוים — און זי שווייגט;
איהרע גאָלדענע צייהנער זיי בליאסקען —
אָט האָט זי איהר צונג מיר געצייגט...

זי שעפטשעט... „מיין זיסינקער מענדיל,
אָ, מענדעלע, נעהם מיך ארום!"
פיהל איך, עס קיצעלט אין הארצען,
און ס'גלעט דאָרט א זיידענע בלום...

איך קאָם מיט די פינגער די לאָקען,
און זינג איהר א ליעדעל דערביי:
„ניט רייס זיך, מיין טהייערע חאנצע,
זיי רוהיג, אָ, מיין לאָרעליי!"

דאָס שיפעל, עס שיפט זיך אַלץ ווייטער,
און בלאָנדזשעט אַרום ווי אַ גייסט;
אַט ליעגט שוין איהר קאָפּ אויף מיין בוזים,
כ'פרעג זי: זאָג ליעבסטע, דו ווייסט?

„דו ווייסט, די נאַכט דויערט ניט אייביג
וואָס שווייגסטו, מיין ליעבינקעס קינד?
דו הערסט ניט, ווי ס'מורמלען די וועלען
און סוד'ען זיך שטיל מיט'ן ווינד?..."

עס טראָגט אונז די לאָדקע און וויגט זיך
אַרום אין דעם טרוימענדען רייך;
פערבלאָנדזשעטע שטערען, זיי לויפען
אונז נאָך אויפ'ן בלויאינקען טייך...

דעם סוף פון שפּאַציער ווילט איהר ווייסען?
אַ פישער האָט אונז אין זיין נעץ
אַרויסגעשלעפּט ביידע פון וואַסער
ווי צוויי אָבגעצוואָגענע קעץ...

שיר השירים

.1

שעהן ביזטו, פּעני, אַי, ליכטיג און שעהן,
מילך איז דיין פּנים, קריסטאַל דיינע צייהן,
דיין לייב איז אַ ליליע, אַ זוניגער שוים.
אַ רויז ביזטו, פּעני, אַן עפּעל, אַ פּלוים...
אַ גאַזעל ביזטו, ליעבסטע, וואָס שפּרינגט אויפ'ן באַרג;
אַ ציעג, וואָס שפּאַצירט אויפ'ן בראָנזווילער מאַרק...
דיין פּוס איז אַ שווערער — דערלאַנגסטו אַ בריק —
איז — פליהט מען קיין פינטשעוו — אַהין און צוריק!..
דיין ליפּ איז אַ פייער, דיין נאָז איז אַ פלאַם;
דיין קוס איז מיר זיסער, מיין ליעבסטע, ווי סם...
דיין צונג איז אַ שאַרפע, אַז זי רעדט און זי שוואַצט —
דוכט זיך אייך ממש אַ „דאַם" האַט געפּלאַצט...
און עס גיסט זיך, עס שפּריצט זיך, עס טראַגט זיך אַ פלוס
פון ווערטער און ווערטער — פון מיידעלשען שטות...
טראַטאַ־טאַ־טאַ!...

.2

קום־זשע, מיין פּעני, ארויס דאָרט אין פעלד,
וואו עס זינגען די טויבען ראָמאַנסען אַהן געלד...
אַן אָרט איז פאַראַן דאָרט צווישען בליהענדען ווייץ,
פול ווייצענע „זענגער", ווי מען זאָגט דאָס אויף „דייטש"...
דאָרט וואַקסען אויך שויטען — דו האַסט דאָך דאָס האָלד!..

— — — — — — — — — — — — — — — —

.3

דו ביזט אַ בלאַנקער רייט־וואָגען,
געמאַכט פון ריינסטען „פּז“,
דו ביזט אַ גאַנצער וויינגאָרטען,
מיין פּערעלדיגער כוס...
שווארץ ביזטו און חנ׳עוודיג,
אַ גדר׳דיג געצעלט:
האַלטסט אין האַנד אַ בייטשעלע —
טרייבסט די שאָף אין פעלד...
טרייבסט די שאָף, מיין ליעבינקע,
און איך בין אַ באַראַן,
לויף איך נאָך די שעפעלעך,
איך „פּארטוכדיגער“ מאַן...
בים־באַם!

אה, היימישעם לאנד!

אָ, היימישעם לאנד! ווי שוועבט אין מיין דמיון
די בילדער פערגאנגענ, אין עבר פערשאלט, —
די טענער וואָס פלעגען מיין זעעלע פערנעפּלען,
די שטראָמען וואָס האָבען פון הארצען געקוואלט!

אָ. היימישעם לאנד! דו האָסט מיך פערבונדען
צו זיך מיט דער ליעבע וואָס שטארבט שוין קיינמאָל;
די זויבערע ליעבע וואָס האָט איהרע ווארצעל
פערשפּרייט אויפ׳ן שטח פון פרוכטבארען טהאָל...

אָ, היימישעם לאנד! דיין הויך איז מיר ראָזען,
דיין נאָמען איז לעבען וואָס פליסט שטיל און זאכט;
דיין שאָטען איז אטלעס און זייד פון די בלעטער,
דיין ווינד איז א מלאך וואָס צערטעלט און לאכט...

אָ, היימישעם לאנד! כ׳געדענק דיינע מאָרגענס
געשמאָלצען פון פּעריל און פלאָמענדען וויין;
כ׳געדענק דיינע אָסיענס מיט ווייסינגע פרעסטלעך
וואָס פרישען דעם גייסט אָב און האלטען איהם ריין.

כ׳געדענק דיינע אָסיענס מיט ווייסינקע פרעסטלעך
איך לויף פונ׳ם חדר, פערהונגערט, פערקלעמט;
דאָס ווינטעל, דער שייגע , צומאָשט מיר די לאָקען
און גלעט מעשה חבר דעם קאָלנער פון העמד...

כ׳געדענק דיינע נעכט וועלכע אָטהעמען פיעבער
און טרייבען די זינען אין רויטען עקסטאז;

פון בענקען עס ציטערט דיין האַרץ אינ׳ם בוזים
און דו קוסט דאָס פענסטער — מכלומרשט אויף שפּאַס.

איך געדענק אויך דאָס סעדיל — דעם פּוילישען גלח׳ס,
ס׳פּעלד מיט די האָפּען, מיין היילינסטער אָרט,
וואו דאַנקאַ דעם פּעטער׳ס ערקלערט האָט מיר ליעבע
פערבייסענדיג אַגרעס פון איידעלסטען סאָרט...

איך געדענק זיי נאָך אַלע, די דומע געשיכטען!
פון שדים און רוחות דערצעהלט האָט זי דאַן;
געדריקט זי צום האַרצען, געשפּיעלט מיט די צעפּ זיך
האָב איך, און גע׳חוזק׳ט — ווי ס׳פּאַסט פאַר אַ „מאַן״!

איך זעה די טשערעשניע מיט בלוט־רויטע פּרוכטען,
וואָס האָט מיט איהר כשוף אונז׳רע אָרעמס צושיידט;
איך געדענק אויך דעם הונד וואָס געיאָגט האָט אונז ביידען
אַרויס פון „גן־עדן״ — אין אַנגסטען האַלב־טוידט!

איך געדענק דיינע הייזלעך בעשיידענע, ווייסע,
מיט גאַנטינע דעכלעך וואו עס וואַקסט זיך דער מאָך,
די היימליכע קלאַנגען וואָס קומען פון וועלדער
און בעטען זיך: מענשען, אָה, קומט צו אונז דאָך!

איך זעה יעצט דעם שנעע ווי ער נידערט פון הימעל
אין שטילע מאַניערען, — בעפינקעלט דאָס לאַנד;
איך הער ווי עס שיט זיך אין הויפענס, אין הויפענס
די ריינע קריסטאַלען פון גאָט׳ס פרומער האַנד...

אָ, היימישעס לאַנד! ווי עס שוועבט אין מיין דמיון
די בילדער פערגאַנגען אין עבר פערשאַלט;
די טענער וואָס פלעגען מיין זעלע פערנעפּלען,
די שטראָמען וואָס האָבען פון האַרצען געקוואָלט...

צווײ װעלטען

און טרעפען װעט, אז װערען מיעד
װעסטו פון אונזער װעלט,
פון פּלפּול־רײד און מוטנע טהעע,
דאַן... געה ארױס אין פעלד.

און טרעפען װעט, אז זעהן װעסטו
א פלאַך־לאַנד אָבגעשײט
מיט רױטע, פרישע פּאַזימקעס,
מיט יונגען פריהלינגס־צװײט;

און שטרײפען װײץ און קוקורוז
פּערדעקען װעט דאָס פעלד —
דאַן דענק: אָ, גאָט אַלמעכטיגער,
װי שעהן עס איז דײן װעלט!

און טרעפען װעט, אז דו װעסט זעהן
א שװאַלב װאָס פליהט פארבײ,
און טראָגט אין מויל אַ װערימעל —
דאַן דענק: די װעלט איז פרײ!...

און טרעפען װעט, אז דו װעסט זעהן
אַ פריץ רײט פון שטאָדט;
און רויט איז ער און פריש איז ער,
ער רײט ארײן אין סאַד;

און נעבען סאַד, דאָרט שטעהט אַ הויף,
און נעבען הויף — אַ פרוי;

און יונג איז זי — און שעהן איז זי,
עס גלוסט דיין הארץ אזוי... —

דאַן הויב די אויגען אויף צו גאָט
און שעפּטשע איהם א דאַנק;
און זאָג: אָ, גאָט, דאָס לעבען איז
א הערליכער געזאַנג...

*   *   *

קייענדיג אזוי דיין באָרד
ר' קבצן דרעה זיך אום;
און זעה ד י י ן אָרים כאַטקעלע,
איינגעהויקערט, קרום...

א נאַסע וואַנד, א ראַגאַזשע,
א קינד, א וויעג, א ציעג...
אַן אַלטער האָהן צום בעטעל איז
געפּענטעט מיט א שטריק.

א ווייבעל בלאַס און אָבגעצעהרט —
פּליקט פעדערען און שעלט...
דאַן טראַכט ביי זיך: אָ, גרויסער גאָט —
ווי מיאוס עס איז דיין וועלט!...

יריד אין שטעדטעל

עס האָט דער טאָג זיך אויפגעכאַפּט
ערשטווינט אזוי... מיט שרעק;
ס'איז יאָהר־יריד אין „קרעמעניץ",
אין יענעם וויסטען „העק".

געגרייט די שטאדט האָט פיעבערדיג
זיך לאַנג שוין צום יריד. —
אַ קליינינקייט — אַ שפּיעלעכעל
די שפע וואָס דאָס גיט!

פּאָר בראַנפען און פּאָר סטענגעלעך,
פּאָר הערינג און פּאָר טעפּ,
פּאָר שטיוועל און פּאָר לעקעכלעך,
פּאָר פּאַטשערקעס און קנעפּ...

ס'האָט יאָהר־יריד אין קרעמעניץ
מיט טאָג־גלייך זיך געשטעלט;
אַ מחנה גרויס און טומלדיג
זיך ציהט פון עקען וועלט.

און קולות פיעל עס טראָגען זיך
פון קיה און שאָף און פערד,
פון בעטלער און פון בעטלערקעס
וואָס זיצען דאָרט אויף דר'ערד.

און „טשיפּקעס" ריינע, כשר'ע
זיי מישען זיך פּאַנאַנד —

מיט „קופּקעס“ טרפה, גוי׳עשע...
מיט שעטנז׳דיג געוואַנד...

ס׳איז יאָהר־ידיד אין קרעמעניץ —
עס וואַקסען ניט געזעעט
די אידעלעך פערשמאַיעטע,
מיט דאַשיקעס פערדרעהט...

אַט שטעהט אַ איד אַן עלטערער
און טענה׳ט מיט אַ גוי
און קרייזעלט אַלץ די פּאות׳ען
און מאַכט צו איהם אַזוי:

„נאַפּשיקלאַד... ליעבער פּאַטריל,
וואָס ווילסטו פאַר דעם ווייץ?
אַ רובעל? ח!“, ער לאַכט זיך אויס
און גיט זיך באַלד אַ קנייץ...

„נו, מילא וואָס... אַן עק — אַ סוף!
דעם מקח לאָז אויף האַלב!
ס׳איז מעהר ניט ווערטה... פערשטעהסטו מיך,
דען... ווייץ איז ניט קיין קאַלב!...“

און געהט באַלד צו אַ צווייטער פוהר,
דאָרט ליעגט אַ קאַלב אין שטרוי,
ער טהוט אַ טאַפּ די ברוינע פעל
און מאַכט צום גוי אַזוי:

„אַ פופצעהנער“? ! דו שעהם זיך כאַטש
פאַר פאַן־בוג כריסטוס׳ קרייץ!
וואָס מיינסטו דען, וואָס קלערסטו זיך? —
אַ קאַלב איז ניט קיין ווייץ!“

י. רייז

* * *

ס׳איז יאָהר־יריד אין „קרעמעניץ״,
אין יענעם שעהנעם אָרט,
וואו בעזע נויט מיט אידישקייט —
איז כשר׳דיג געפּאַרט...

דאַנאַ דירא

(שטאַרק געמוטשעט נאָך היינע)

דינע דאָרא — דאָנאַ דירע!
ביזט דאָס הארץ פון מיין קאַפּאָטע,
מיין קאַפּאָטע און דיין פּנים —
ביידע שווארץ ווי אַש און בלאָטע...

הייליג גלאָצט צו מיר דיין ליעבע,
ווי אַ שטערען צו אַ פלאָקען.
שטערען זיינען דיינע אויגען,
בערד פון צאַפּעס — דיינע לאָקען...

דיינע לאָקען, דאָרא דינע,
לייכטען העל ווי קוקורוזע —
דאָנאַ מיינע, ביזט מיין ציצה,
ביזט מיין הייליגסטע מזוזה...

דאָנאַ־דורע — דינע דאָרא —
ווען דו הויבסט נאָר אָן צו זינגען,
נעהמען קלינגען אַלע גלאָקען,
אַלע קלויסטער־באָקען שפּרינגען!

קלינגען גלאָקען — טאַנצען באָקען,
טאַנצט די מוהמע מיט דעם פעטער,
טאַנצט די זון מיט דער לבנה,
טאַנצען, טאַנצען אַלע געטער!

וני די געטער, טאנצען לצים,
טאנצען בענקלעך און באנקנאטען,
הויבען זיך די הענד צום קלאטשען,
פאטשען זיי ווי האטענטאטען !

כאפט א טענצעל מיין נשמה,
און זי דרעהט זיך ווי א דריידעל ;
און עס דריידעלט זיך אין הארצען
ווי אין וואסער־טאפ א קניידעל !

דאנא דירע — דינע דארא,
נאך דיין זינגען טהו איך בענקען,
ווי עס בענקען יונגע שיקסעס,
אז מען זאל זיי זעלנער שענקען.

זעלנער זיינען דיינע בריסטען,
זעלנער וואכענדיג אין טורעם,
דאך איך שרעק זיך ניט פאר זעלנער,
ניט פאר „פוידער", ניט פאר שטורעם !...

דינע דארא, ליעבסטע דינע,
כאפ דעם בעזים, קום צום „ריטער" !
צו דעם פרינץ פון נייעם מרחץ —
וועלכער בעזימט מיט געוויטער !

צניעות

אין פּאַרלאָר, ביינאַכט, אויף אַ סאָפאַ פון פּלוש,
מיר זיצען זיך שטיל און מיר רעדען,
מיר רעדען פון לעבען, פון ליעבע, פון קונסט —
פון מענשליכע פריידען און ליידען...

מיר רעדען און רעדען פון אַלץ אין דער וועלט,
דאָך פיהל איך אַז עטוואָס פערשוויינט זי,
אַט הויבט זי דעם קאָפּ אויף און לאַכט זיך פּאַנאַנד,
און ווידער צום באָדען איהם נייגט זי.

נו, פלעכט איך איהר נאַקען ארום מיט מיין האַנד,
און קוש איהר די ליפּען, די אויגען;
איך קוש זי מיט ווילדקייט — אַזוי ווי איך וואָלט
פון הארץ איהר דאָס לעבען געזויגען.

און גוט איז מיין ליעבסטע, בעשיידען און שטיל,
זי זאָגט ניט קיין וואָרט, ניט זי ווערט זיך.
עס דוכט מיר, אַז אייביג געזעסען אַזוי
וואָלט זי, כאָטש די וועלט וואָלט געקעהרט זיך.

נור פּלוצים — אוי וועה מיר! — זי שטופּט אָב מיין האַנד,
פערקרימט גאָר דאָס נעזעל — ווערט ברוגז.
איך האָב זי בעליידיגט געווים מיט מיין שפּיעל, —
וואָס נוצט מיר דאָס לעבען — וואָס טויג עס?

געשטעלט אויף די קניען האָב איך זיך פאַר איהר,
געבעטען פערגעבונג מיט טרערען,

דערפאַר וואָס בעליידיגט איך האָב אַזוי גראָב
מיין געטין, מיין ליכטיגען שטערען...

דאָ האָט שוין מיין ליעבסטע געפונען קוראַזש,
דעם ענין דעם גאַנצען פערטייטשט מיר:
„כ'האָב פיינט דיך, אַ שלעכטער דו ביזט, געה אַוועק!
נאַ זעה, האָסט די בלוזקע צוקנייטשט מיר!...“

צו א מיידעל

פלעכט ארום מיין האַלז דיין אָרעם,
טרינק מיין אָטהעם אויס;
יונגע מיידעל — שהענע מיידעל —
א י י ן מאָל לעבט זיך בלויז.
רענעסאַנס!

„מאָרגען", האָט דיין ליפּ געשעפּטשעט,
מאָרגען... אך! פערפלוכט!
מאָרגען ווערט מען רעאַליסטיש —
ס'ווערט א דזשאב געזוכט.
דיססאָנאַנס!

מאָרגען, מאָרגען — יונגע מיידעל,
געהסטו געהען קנעפּ!
ביז עס וועט דער מאָרגען קומען —
לאַך און שטיף און לעב!
רעזאָנאַנס!

ניט געשטאכען, ניט געשאסען

ניט געשאָסען, ניט געשטאָכען
האָסטו זיך, מיין ליעבער פריינד;
האָסט גאָר פּראָסט, ווי אַלע אידען,
זיך אַ ווײלע אָבגעוויינט...

ניט צוריסען „אויף פּיץ־פּיצלעך“
האָסטו אויכ׳עט דעם „יונגאטש“,
האָסט דיין מיסיאָן גע׳פּטר׳ט
מיט אַ ציעל־פערפעהלטען פּאטש...

ניט געבליעבען ביזטו עלענד,
האָסט געפונען אַ במקום;
האָסט אַ פּאָרטזעצונג געפונען
צו דיין זעלבסט־פערפאסטען טרוים...

ס׳האָט דיין אייביגקייט געעקט זיך
אין אַ וואָך צייט און דיין שמערץ;
עס האָט אַן אַנדער יונגע פריילײן,
אויסגעהיילט דיין וואונדיג הערץ...

גוט יום טוב!

(געווידמעט דער „יאַלקע“ פון מיין ליעבען חבר ק.)

גוט יום טוב, רבותי! קריסטמעס איז היינט,
גוט יום טוב אייך, מיידלעך און ווייבלעך!
נו, אידעלעך, קינדערלעך, לעבעדיג פריש —
טהוט אָן די שטריימלעך און הייבלעך.

טהוט אָן די שטריימלעך און טהוט זיך א דרעה
אין רעדעל מיט אַלע חם'אקעס!
ס'איז קריסטמעס אין שטעדטעל, אַך, קריסטמעס איז היינט,
טאַנצט־זשע — אָ, טאַנצט־זשע לײדאַקעס!

ס'איז קריסטמעס אין שטעדטעל, דער הייליגער „קלאָוז“
איצט געהט ביי אייך מאַכען וויזיטען;
ער ברענגט אין די פעקלעך מתנות פאַר אייך —
אָ, האָרכט נור, — עס קלינגט שוין זיין שליטען.

עס שיקען מתנות אייך, ישו דער גאָט,
דער לאַנדסמאַן, דער האַר פון נוצרת;
און מרים זיין מוטער וואָס פון „הייליגען דוך“ —
געוואָרען אמאָל איז מעוברת.

זיי שיקען מתנות אייך — אָט שלעפּט ער פון פּאַק —
דער אַלטער — פיעל העלע קריסטאַלען,
דאָס זיינען די טרערלעך פון עופה'לעך קליין
פון גוי'שע לאַפּעס צומאָהלען!

און אָט איז אַ פּאַקעל — עס לייכט ווי אין טרוים
און גיסט זיינע וויינענדע פלאַמען;
דאָס איז אייך די ליעבע פון קריסטליכען „שניט“ —
גענעהרט אויף דעם בלוט פון אַ מאַמען!...

דאָס איז אייך די ליעבע וואָס געהט אין אַ קראַנץ
פון דערנער, און קען בלויז דאָס ל י י ד ע ן...
און קען מיט געלעכטערס פון שכור'ען זנות —
די מיידעלשע גליעדער צושניידען!...

אָט האָט איהר מתנות — אָה, קלייבט זיך נאָר אויס!
אָט האָט איהר גאָר פרישינקע בלומען,
אַך, גוט איז דער אַלטער — נו, נעהמט זיי ביי איהם!
נור פרעגט ניט פון וואַנען זיי קומען!...

מיין בלאָנדינקע

קענסטו, חבר, יענע בלאָנדע
מיט אַ צערטליך ווייס געזיכט ?
אין מיין הארץ איהר בילד בענגאָסען
איז מיט גאָלד פון שבת־ליכט.

קענסטו, חבר, יענע בלאָנדע —
אַך, ווי לאנג עס מוז שוין זיין
זייט דו האָסט ניט מעהר געבראכט זי
אין מיין צימעריל אריין !

דריי מאָל טעגליך פלעגט זי קוויקען
מיין פעראומערטעס געמיטה,
דריי מאָל טעגליך פלעג איך לויבען
דעם בעשאַפער אין אַ ליעד.

קענסטו, חבר, יענע בלאָנדע,
וואָס ווי זאפראן שמעקט איהר לייב ?
אויב די וועלט האָט שעהנע ווייבער —
איז זי מיר דאָס שעהנסטע ווייב !

אַך, וואו איז זי איצט, די שעהנע,
אָט די פרומענקע בלאָנדין ?
וואָס־זשע קומט זי מיך ניט טרייסטען
ווען איך נויטיג זיך דארין ?

אָ, די בילדער פון דעם עבר —
פול מיט ליעבע, פול מיט פראכט !

אויף איהר קאָפּ א ווייסען טיכעל
פלעגט זי טראָגען פרייטאג נאכט...

קיינמאָל פלעגט זי בעז ניט ווערען,
תמיד ווייך און צוקער־זים;
פלעג איך קושען זי און בייסען,
פלעגט זי דולדען מיין קאפּריז!

*

אך, ניטאָ זי שוין מיין ליעבסטע,
קיינער ברענגט זי ניט צו מיר, —
יענע בלאָנדע, פרישע... בולקע.
אָ, ווי בענק איך איצט נאָך איהר!...

מיין שכן

ווען גוט געשטימט און אויפגעלעגט,
דאָס האַרץ פון וויין צובליהט —
האָב איך גענומען טינט און פען
און אָבגעטאַקט אַ ליעד.

אַ זעלטען ליעד, אַ קיצעלדיגס —
כאַטש נעהם און קייך און פּלאַץ;
אַ פּעריל אין דעם וועלט־הומאָר,
אַן אמת׳דיגער שאַטץ.

דאַן רוף איך מיר אריין צו גאַסט
דעם מיסטער פון „נעקסט דאָר",
(אַ שווערער איד, אַ ווארימער,
פון סאַמע באָרד און האָר).

„ר׳ בינעם, זאָג איך, כ׳געה אייך איצט
דאָ פאָרלעזען אַ זאַך —
אַן אייגענע, אַ זעלטענהייט
אין אונזער מוטער־שפּראַך.

„אַ ליעד אזא... ס׳וועט ברענגען מיר
אי כבוד פיעל, אי געלד;
קוים איז עס נאָר געדרוקט, דאַן וועט
עס אויפקאָכען די וועלט!"

ר׳ בינעם האָט זיך איינגעהערט,
געשלונגען יעדעס וואָרט,

אין נחת'דיג, הרחבה'דיג
געגלעט די ברייטע בארד.

און איך, א מערדער וואס איך בין!
האב היציג זיך צולייענט,
ניט קוקענדיג, ניט אכטענדיג,
צי לאכט ער, צי ער וויינט.

ווי לאנג דאס האט אזוי געווערט,
געדענק איך ניט גענוי,
איך ווייס נור, אז ר' בינעם איז
געווארען ברוין און בלוי.

ער האט ארויסגעשטעקט א צונג,
און האט געכארכעלט שווער.
און טראך! — ער פאלט אראב פון שטוהל
און הויבט זיך אויף ניט מעהר!

*

פון דעמאלט אן האב איך ביי זיך
בעשלאסען אויף מיין „הן",
אויף שרייבען לידער וויציגע
ניט נוצען מעהר מיין פען.

דער גנב

אַ פויגעל זינגט — איך הער זיך איין;
דאָס ליעד עס קלינגט בעקאַנט!
צי האָב איך ניט דאָס זעלבע ליעד
געהערט ביי מיר אין לאַנד,

ווען ביי דעם האַלב-פערוויסטען שלאָס
געוואַנדערט כ'האָב אַליין,
און אַלץ איז יונג ווי רויזען-צוועט
און אַלץ — אַ טרוים געווען?

אַ, פויגעל, זאָג, ווי קומט צו דיר
אַ בענקען אַזוי ט י ע ף?
צי האָסטו ניט פון האַרץ ביי מיר
גע'גנב'עט דעם מאָטיוו?...

פּאָעזיע און פּראָזא

1.

איך ליעב אזוי דעם פרייען ים,
בעת ער רוישט און זידט,
און זינגט מיר פון דער אייביגקייט
אַן אָבגעמאָסטען ליעד.

דאָך ליעב איך מעהר צו זיצען דאָרט,
וואו רוהיג איז און שטיל,
און ערגעץ אין א ווינקעלע
עס ציקעלט זיך אַ גריל.

2.

פריהמאָרגען־צייט, ווי שעהן דאַן איז
אַרויסצוגעהן אין פעלד,
און בלאָנדזשענדיג, בעוואונדערען
די וואונדערשעהנע וועלט!...

דאָך פויל איך זיך אַרויסצוגעהן
פון ווייבען, וואַרמען בעט.
און ביז איך קריך אַרויס פון דאָרט
איז מייסטענטהיילס שוין שפּעט.

3.

ווען פרייהייטס־גייסט צופלאַקערט זיך
און רעדט אין באָמבען־שפּראַך,

ווי גוט מוז זיין צו פּאָלען דאָן
און שטאַרבען „פאַר דער זאַך"!

דאָך איך וועל בעסער מוטשען זיך —
מיט אייך צוגלייך אויף דר'ערד,
און אָבלעבען ביי שרייבעריי,
ווי לאַנג עס איז באַשערט...

דיא ווערבען

צו די קליינע ווערבעם עס האט געזאגט דער ווינד:
„וואקסט, איהר ליעבע יונגוואַרג, ס'איז אייער צייט אצינד!

אָבער רעדט ניט איין זיך, אז איהר קענט דאס שווייגען
פון דעם הימעל גרייכען מיט די ווערבע־צווייגען;
דען די קליינע ווערבע מוז צו דר'ערד זיך נייגען!"

און די ווערבעם וואקסען שטיל און פרום — בעשיידען,
עס ווייסען ניט די ווערבעם פון קיין הימעל־פריידען,
דאָך די יונגע בלעטלעך שושקען זיך און ריידען:

מ'דארף דעם הימעל גרייכען, דעם פּלאץ דאָרטען אויבען,
יענעם בלויען פּלאץ מיט דימענטענע שויבען! —
יא, מען דארף, מען מוז זיך פון דער ערד אויפהויבען!"

מוטהיג האט א ווערבע זיך געשטרעקט, געריסען,
וואס עס טהוט זיך אויבען זי געוואלט האט וויסען.

עס זיינען יאהרען פיעלע פאמעליך זיך פערגאנגען,
ס'האט יאוש'דיג די ווערבע איהר קאָפּ אראבגעהאנגען!

און ס'האט די אלטע ווערבע אין וואסער איצט דערזעהן
אט יענעם הויכען פּלאץ פון בלויען עדעלשטיין!

און אויסגערופען האט זי צו די ווערבעם מונטער:
„זעהט, איך וואקס אין הימעל מעכטיג, שטאָלץ א ר ו נ ט ע ר!"

„ראמאַן־צרה"

(פעראידישט נאָך הײנע'ס „ראָמאַנצערא")

מײן ליעבסטע, כ'װאָלט װעלען בעזינגען דיך איצט,
װי עס טהוען בײ לײטען — די לײט,
בעהענגען דײן שטערען מיט פערעל א באַנד,
און קוקען אויף דיר — פון דער װײט...

און זעהן דיך אין װײסען, אין פרעס־פרישען קלײד —
דאָרט הויך אויף אַ באַרג — ערגעץ װײט,
װאו ס'פאַלען די שאָטענס פון סאָסנעס אראָב,
און דער װינד בלאָזט די לאָקען פערשײט.

דו קלעטערסט און קלעטערסט... אַרויף־צו, אַרויף,
אַ גרינעם פאַר'סאָל אין דער האַנד,
און אונטען העל פינקעלט א זאַמדיגער טהאָל —
רענדליך די זון שיט אין זאַמד...

נור פלוצים דערזעה איך דײן אמת געשטאַלט,
דײן קערפער אזוי װי ער איז...
די יונג־שװאַרצע לאָקען צופאַטעלט פון שלאָף
און באָרװעס די „מאַנסבילשע" פיס.

דו שטעהסט פאַר דעם שפיעגעל און געגעצסט — אַ שרעק!
און פויל איז דײן בליק, און װי מיעד!
צי הערסטו דאָרט, האַנצע, דערלאַנג מיר אַ טרונק! —
עפּעס געהט בײ מיר הײנט ניט דאָס ליעד.

עס ענטפערט דער טייפעל

גאנץ שפעט אין דער נאכט אין אן איינזאמען פעלד,
צוריסענע קליידער, אהן ברויט און אהן געלד;
געפלאגט פון דעם הונגער, געפייניגט פון שרעק —
עס ציהט דארט א שאטען, א טונקעלער פלעק.

ווער איז עס דער שאטען, וואס וואנדעלט אין נאכט?
עס ענטפערט דער טייוועל: „א מענש" — און ער לאכט.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

אויף פוכאווע קישענס פון פלוש און פון זייד,
געשמייכעלט, געצערטעלט פון פריצישע לייט;
געקושט פון דער ווירטהין, געגלעט פון דעם ווירטה,
און רייכע מאכלים איהם ווערען סערווירט.

ווער איז עס, וואס לעבט דארט אין גלאנץ און אין פראכט?
עס ענטפערט דער טייוועל: „א הונד" — און ער לאכט...

צוועלף באַלען*)

פּרינצעסין האַנאַלאַלאַ,
בעקליידט אין ווייסע זיידענס,
רוהט אויף טיגער־פעלען,
וועבענדיג חלומות. —
פּרינצעסין האַנאַלאַלאַ.

צוויי גרויע קינדער־אויגען,
אַ צאַרט און ליכטיג פּנים,
ווי צוועט פון ווילדע רויזען...
ליפּען — פריש ווי האַרץ־בלוט,
די קליינע ציינדלעך בייסען
שטום אַ ציגאַרעט.

מיט בלאַסע רויבען־רינגען
שטיפען איהרע ליפּען, —
גלייך דאָס וואָלט געוועזען
די צאַנקענדע נשמה
פון יונגען קעניג׳ס זוהן —

דער פּרינץ פון ווייטע לענדער,
וואָס קניעט פאַר איהר שעהנקייט —
און זיינע ליפּען שעפּטשען:
„אַ, שעהנע האַנאַלאַלאַ!
אַ, שעהנע מזרח־בלום!“

פּאַמעליכען בעוועגט זי
דעם פּוס אין אַטלאַס־שיכעל:

„ווילסטו היינט מיך קושען —
מוזטו שטארבען — מאָרגען!“

געזאָגט דאס, דאן צולאָזט זי
די שווארצע שלאנגען־לאָקען, —
אין איהרע גרויע אויגען,
ווי אויף א מדבר־פעלזען,
פלאטערט העל א בליץ...

„פרינצעסין האנאלאלא!“
שעפטשעט דער בן־מלך
און קושט איהר אטלאס־שוך...

— — — — — — — — — — — — — — —

פרינצעסין האנאלאלא
אין קעניגליכען גאָרטען
שפיעלט מיט צוועלף באלען.
פון גין־גאָלד איז דער שטעקען,
פון ווייסען ביין די באלען:
א טוץ געשליפ'נע שארבענס
פון יונגע קעניג־זיהן...

*) דער מאָטיוו איז ענטנומען.

מיין דאָניאַ

גע׳פּטר׳ט די אַרבייט, איך זיץ מיר אין פראָנט־רום,
איך רויכער מיין ליולקע און טראַכט.
חלומות גאָר פּיעלע פון ליעבע, פון פריינדשאַפט
מיר האָבען אין הארצען ערוואַכט.

אָט זעה איך מיין שטעדטעל — דאָס גוטע, דאָס אַלטע,
די הייזלעך אין אומעט פערהטיעפט;
די „וויאַדרע״ פון ברונען, זי הענגט אין דער לופטען,
פון עמער אַ טראָפּענדעל טריעפט.

די גוטע לבנה, אַזוי קראַנק און פער׳חלום׳ט
זי קוקט איצט אַראָב אויף דעם לאַנד.
און דאָניאַ, דעם פעטער׳ס שטעהט שטום און צושראָקען,
און דריקט אַזוי פעסט מיר מיין האַנד.

„ניט פאָהר דאָך, מיין ליעבער!... דער ים... אַ סכנות....
דער אָרט אַזוי ווייט... אַזוי פרעמד!״
אַ צערטלען... אַ קושען... אַ טרויסטען... אַ שלוכצען...
די הערצער זיי זיינען פערקלעמט.

אַזוי שפּין איך כסדר דעם ליכטיגען פאָדעם
פון ריינעם, פון גאָלדענעם שפּול;
איך טראָג זיך אַלץ טיעפער און טיעפער אַרונטער
אין עבר׳ס פער׳כשופ׳טען גבול.

איך שפּין מיר מיין פאָדעם און קנייטש אַלץ דעם שטערען
און בלאָז מיר דעם דויך צום סופית.

גור פלוצים — אַ רים אין דעם פּאַדעם. אַ שטימע
פון בעד־רום. עס וואַרטשעט אַ איד

און וועקט דאָרט זיין ווייבעל: צו הערסטו „מעך", דאַניאַ,
געה היים איהם פערלעשען דעם לאַמפּ!
וואָס זיצט ער, דיין קאַזין, אַליין אין דער פראַנט־רום?
וואָס האָט ער צעוויינט זיך, דער גלאַמפּ?...

פערשיעדענעס

אברהמ׳על.

קורצע גלגולים

1.

ערשטעס קאפיטעל —
א בעקער פון „בריסק“.
צווייטעס קאפיטעל —
א יאט מיט א פיסק.
דריטעס קאפיטעל —
קיין ניו יארק א פאהר.
פיערטעס קאפיטעל —
א „סטאר“ — אן אקטיאר...

2.

ערשטעס קאפיטעל —
א קלויזניקעל גאר.
צווייטעס קאפיטעל —
טהעאטער־סופליאר.
דריטעס קאפיטעל —
אן אויטאר פון „שטיק“.
פיערטעס קאפיטעל —
רעדאקטאר מיט גליק...

3.

ערשטעס קאפיטעל —
א „דרדקי“ בלויז.
צווייטעס קאפיטעל —
א „זאגער“ אין קלויז.
דריטעס קאפיטעל —
מלמד אין „שקלאוו“.

פיערטעס קאַפּיטעל —
אין ניו יאָרק אַ רב...

.4

ערשטעס קאַפּיטעל —
אַ קעכין דריי יאָהר.
צווייטעס קאַפּיטעל —
זוכט זיך אַ „פּאָר“.
דריטעס קאַפּיטעל —
פערעלטערט און גראָה.
פיערטעס קאַפּיטעל —
כאַריסטקע איז זי דאָ.

.5

ערשטעס קאַפּיטעל —
אַ קליין קאַפּיטאַל.
צווייטעס קאַפּיטעל —
אַ באַנק - פּרינציפּאַל.
דריטעס קאַפּיטעל —
פיעל שווינדעל און באָרג.
פיערטעס קאַפּיטעל —
באַנקיער אין ניו יאָרק...

.6

ערשטעס קאַפּיטעל —
אַ שטיקעל פּאָעט.
צווייטעס קאַפּיטעל —
ער קריעגט אַ באַנקעט.
דריטעס קאַפּיטעל —
פערדרייסט ער דעם קאָפּ.
פיערטעס קאַפּיטעל —
מען קונדס'ט איהם אָב...

אַ שלאָף ליעד

שלאָף, מיין קליינער פּיפּערנאָטער,
שריי ניט אַזוי הויך!
דען אַ „דיכטער" איז דיין פּאָטער
און אַ קבצן אויך...

ווען דער דלות פּייפט אַ ביסעל,
און דער הונגער טרייבט,
זעצט ער זיך אַוועק ביים טישעל
און אַ ליעדעל שרייבט...

ביז עס ווערט אין דרויסען טונקעל,
פּלעכט זיך אוים דאָס ליעד...
אין אַ אידישע רעדאַקציע
גיך דיין טאַטע פליהט...

קוים פערקויפט ער דאָרט זיין ליעדעל,
זיינען מיר פערזאָרגט.
טאָמער ניט, ז׳דאָרט דאָ אַ אידעל,
וואָס אַ דאָלאַר באָרגט...

שלאָף-זשע, קליינער פּיפּערנאָטער,
שריי ניט אויף די ציין!
דען אַ דיכטער, ווי דיין פּאָטער,
זיין וועסטו אליין!...

נאָך דער פּרעדיגט

אָבגעפּרעדיגט האָט דער רעוורענד
אין דעם טעמפּעל „בית ישראל״,
און דער עולם פון זיין דרשה
איז געוואָרען שטאַרק נתפעל....

זיינע ווערטער פּראָסט געטראָפען
האָבען יעדען ווי קאַנאָנען...
און דער עולם האָט גע׳פּסק׳ענט,
אַז זיין „פּיסק״ איז ווערטה מיליאָנען...

„עט, מיליאָנען איז צו טהייער״ —
האָט גע׳ליצ׳עוועט זיך איינער —
„דען דעם רבי׳ס „פּיסק״ פערמאָגט ניט
מעהר ווי זיבען גאָלד׳נע ציינער״...

א משל

די ליעבע איז אַ שוועבעלע
פון אויבען ביז אַראָפּ,
קוים ריהרט זי זיך אָן פייער אָן —
פערליערט זי באַלד דעם קאָפּ.

די ליעבע איז אַ סיגאַרעט,
וואָס גיט נור צו קוראַזש, —
קוים רויכערט זי זיך אָבער אויס,
פערבלייבט אַ ביסעל אַש...

א. ל. באראן.

לשנה טובה תחתמו

א נייער יאָהר איז ווידער דאָ
מיט נייע גליקען, ברידער,
א נייער יאָהר, א נייער יאָהר,
איהר הערט, איך זינג שוין ווידער!

גיב, גאָטעניו, אונז אזא יאָהר,
אזוי ווי פאר א יאָהרען.
בעסער האָט דאָך גאָר קיין שיעור —
מען קען נאָך ווייטער פאָהרען.

מיר זיינען שוין גענוג געבענשט
מיט קלייזלעך כל המינים,
מיט צייטונגלעך ווי שטויב און מיסט,
רעדאקטאָרלעך — ווי כנים...

היינט פילאָזאָפען, אוי, א שרעק! —
עס כאפט אזש אָן א מורא!
און קריטיקער, פּאָליטיקער —
געבענשט זיי, גרויסער בורא!

יא, גאָטעניו, ניט שרייב, ניט מעק,
זאָל זיין ווי פאר־א־יאָהרען:
בעסער האָט דאָך גאָר קיין שיעור —
מען קען נאָך ווייטער פאָהרען...

דער גרינער יום טוב

אין דער היים נאָך — אונזער שטיבעל
דורך אין גרינס ארומגעהאנגען;
און דער טאַטע שוין אין קלייזעל
איז פון לאַנג אַוועקגעגאַנגען.

און די מאַמע מאַכט די בלינצעס,
שיינט מיט טויזענד יום־טוב גליקען;
אַך, ווי בענק איך נאָך די גרינסען,
אַך, ווי וואָלט איך זיי ערבליקען!

כ'האָב צוויי צימערלעך אין פיפט סטריט:
ווען דער יום־טוב וועט נור קומען,
וועל איך זיי מיט גרינס בעציערען,
דורך מיט גרינע פרישע בלומען!...

איין בלום — איז מיין גרינער טאַטע,
און אַ צווייטע — איז מיין שוועסטער,
און דער גרינער שוואָגער חיים
מיט זיין גרינעם ווייבעל אסתר.

עכטע גרינסען! נור ניט שמעקען
וועלען זיי מיט יענע ריחות,
וועלכע פלעגען מיך דערקוויקען,
געבען מוטה און פרישע כוחות!...

ז. בארקאן.

פרויען

פערזוימט האָט מיין פרוי אויף דער דאַטשע,
מיין האַרץ האָט נאָך ליעבע געבענקט;
איך האָב מיט אַ צווייטער בעקאַנט זיך,
און איהר מיין ווייב'ס ציערונג געשענקט.

און... איצט איז מיין פרוי גאָר אַן אנדרע,
עס בייטען זיך צייטען — ווי גיך!
קוים פאָהרט זי אוועק אויף דער דאַטשע,
דאַן נעהמט זי די ציערונג מיט זיך!...

טש. ה.ביילין.

גאָט'ס סטראַפּטשע

א פיהרעריל פון אידעלעך, אַ היטעריל פון זינד,
א סטראַפּטשעלע, אַ טהועריל, אַ ריכטיג אידיש קינד,
א בייכעלע א רונדיגע, אַ בייטעלע אָ—האָ;
ביים אידעלע, ביים פיהרעריל, ביים סטראַפּטשעלע, יו נאָו....

זיצט ער זיך אין זיין אָפּיסעל און צימבעלט אין א שויב,
קאַלופּעט פון זיין נעזעלע א בערגעלע פון שטויב,
פּאַטשקעט דאָרט אַרטיקעלעך און איז אַ ליטעראַט,
פאַר שעפּסעלעך וואָס לייענען דעם שוואַרץ-געל-גרינעם בלאַט.

ער דאַווענט אין אַ טלית'על פון ריינעם זייד און גאָלד,
ער דריקט די שרייבער מורא'דיג און שרייט ער האָט זיי האָלד, —
ער שילט די „צאָציאַליסטעלעך" און זאָגט, זיי זיינען הינד —
דערקענט איהר שוין דאָס סטראַפּטשעלע, דעם היטעריל פון זינד?

דער קלעפּיגער

א מענשעלע א קליינינקער פון נומער.... איסט בראָדוויי —
אַ פּייקעריל, אַ בלאָפּעריל, אַ טרינקעריל פון טהעע,
אַ שרייבעריל, אַ שמירעריל, אַ קוואַטשעריל, אוי וועה —
דער מענשעלע, דער קליינינקער פון נומער... איסט בראָדוויי.

א פּיסקעלע אויף שרייפעלעך — אַ שאַרפינקער געשריי —
א צינגעלע אַ קנאַקעדיגס, אויף גאַנצע איילען צוויי,
א קעפּעלע, אַ פּליכעלע — א גלאַטער ווי אַן איי —
ביים מענשעלע ביים קליינינקען, פון נומער... איסט בראָדוויי.

ער קיצעלט די פּאדעשוועלעך פון יעדען מאַן און פרוי —
ער גנב'עט ניט, ער גזל'ט ניט, ער טומעלט גלאַט אַזוי,
ער טשעפּעט זיך, ער זידעלט זיך — ער קלעפּט זיך ווי אַ קליי —
איצט קענט איהר שוין דעם נפש'ל פון נומער... איסט בראָדוויי?

דער דאָקטאָר

הייסען הייסט ער חיים איציק,
האָט אַ בערדיל איז עס שפּיציג,
שפּיציג ווי אַ טשוואָק;
און ער טראָגט אַ פּאָר שפּאַקולען
אויף דעם לאַנגען נאָז, דעם שמאָלען
און אין האַנד אַ שטאָק.

כ'בין געווען אין „קאָלעדזש", זאָגט ער;
און יעצט בין איך מיר אַ דאָקטער
און מאַך שטיקער גאָלד; —
נור זיין ווייבעל גרונע רייזקע
רופט איהם יעצט נאָך: שמאַטע-הייזקע,
שלימעזאַלניק, יאָלד!

זיצט אין בריטשקע, ציהט די לייצעס,
שמייסט דאָס פערדעל אין די פּלייצעס,
רויכערט אַ סיגאַר;
גלעט די ווייבער, קושט די קינדער,
האָט אַ נאָמען פאַר אַ שינדער —
האָט דערפון קיין צער!

ביי די חברות, פון די עמטער,
ווען און וואָס ער קען נור, נעהמט ער —
זאַמעלט אָן פיעל געלד;
האָט מעדאַלען און פּרעזענטען,
טהיילט זיך מיט די פּרעזידענטען —
זאָגט, ווער איז דער העלד?

י. ש. בירזער.

ראמאנסען

(יתוואש'ן אויף צו להכעיס)

1.

מיר האָט געדוכט אין שטילער נאכט,
איך הער דאָס רוישען פון דיין קלייד,
און באַלד אַ שטילער שאָרך אין טהיר,
און ס'האָט דורכדרונגען מיך אַ פרייד.

און איך האָב שטילערהייט געקלערט:
דו פיהלסט חרטה שוין אַצינד,
און קומסט מחילה בעטען מיך
פאַר דיינע אָפט בעגאנג'נע זינד...

און ס'איז מיין פרייד געשטיגען הויך,
ווען איך האָב נור אַ ווייל' געדאכט...
ס'וועט זיכער זיין דיין ודוי גרויס,
ווען ס'טרייבט צו מיר דיך האַלבע נאַכט...

און אין דער רגע האָב איך שוין
פערצייהט דיר פאַר מיין לייד און פיין,
בין צו צום טהיר, געעפענט שנעל,
און ס'איז — אַ קעצעלע אריין...

2.

גיך פאַראיבער וועט דער כשוף,
און דו וועסט מיך באַלד פערגעסען.

פון אַן אַנדער האַנד, געליעבטע,
שאַקאַלאַדלעך וועסטו עסן.

נאָר פון מיין זכרון וועסטו
גיך פערשווינדען שוין ניט קאָנען —
ס'וועט מיין פוסטער טייסטער אָפט מיר,
ליעבינקע, אָן דיר דערמאָנען...

3

אַ, זאָג ניט מיין טהייערע חנה:
דאָס לעבען איז הבל הבלים,
אז קושען דיין ראָזעווען מיילכעל
איז מעהר ניט אַ נארישער חלום.

עס איז ניט קיין חלום, מיין ליעבסטע,
עס האָט דאָך אַ טעם אזא זיסען,
נאָר לאָמיר שוין זאָגען ס'אַ חלום,
נו, וויל איך דעם חלום געניסען.

4

לאָמיר קושען זיך און האַלזען,
ליעבסטע מיינע, און פערגעסען
אָן דעם נעכטען, אָן דעם מאָרגען
און אז מאָרגען דאַרף מען עסען.

לאָמיר קושען זיך און האַלזען,
דען די ליעבע קען פערלויפען...
עסען קענען מיר, געליעבטע,
נאָך צו יעדער צייט זיך קויפען.

5.

א גיהנם אין מיין הארצען
פלאַקערט אויף דיין הייסער בליק,
און די רויזען־ליפּלעך דיינע
באַטען אָן אַ ים מיט גליק...

דאָך, מיין ליעבער, זיסער נחת,
בין איך נאָך מסופק שטאַרק
צי עס לוינט זיך פאַר דאָס אַלעס
דיך צו נעהמען אויף מיין קאַרק...

בן חזן.

תשובה

איינגעהילט אין ווייסען טלית,
פלאָטערט צווישען אנגסט און מורא,
יוזעף גנב שטעהט ביים מחזור
און טהוט תשובה פאַר דעם בורא...

אמת, — איז זיך מודה יוזעף —
כ'האָב גע'גנב'עט פיעל אין לעבען,
אָבער, גאָט אין הימעל! פאָטער!
וועסט די זינד מיר דאָך פערגעבען...

אָה! דו גרויסער גאָט אין הימעל,
ניט פערגעס מיין וייב און קינדער!
האָב רחמנות, האָב רחמנות!
לעבען לאָז א בידנעם זינדער!...

לאָז מיך לעבען, איך וועל אלעס
טהון פאַר דיר, איך בין מבטיח!
אפשר דארפסטו, גאָט, א גנב, —
קלייב מיך אויס פאַר דיין שליח...

אלל־רייט!

אויב איהר ווילט דאָ זיין מצליח,
מוזט איהר קלוג זיין און געשייט:
ענטפערט אויף א ליאַדע פראַגע:
„איט'ס אָלרייט, אָלרייט, אָלרייט!"

ספּעקולירט איהר אויף דער בערזע,
און מאַכט דורך אַ שלעכטע צייט,
בייסט די ליפּ און קנייפּט אין באַק זיך,
ענטפערט: „איט'ס אָלרייט, אָלרייט!"

האַנדעלט איהר מיט באָב און אַרבעס,
וואַקסט אַן עושר, וואַקסט אַ לייט —
קענט איהר דאָך געווים בעשטעהן צו
ענטפערן: „אָלרייט, אָלרייט!"...

האַנדעלט איהר מיט לינקע סחורה,
מאַכט איהר דאָלאַרס אָן אַ זייט,
פרעגט מען אייך: ווי געהט עס, מיסטער?
ענטפערט: ט'איז אָלרייט, אָלרייט!"

ווען ס'פּערגלוסט זיך אייער ווייבעל
פּלוצלונג מאַכען גאָר אַ בייט
און אַנטלויפען מיט אַן אַנד'רען —
שמייבעלט צו: „אָלרייט, אָלרייט!..."

ווען זי קומט צוריק, דאַן, זעהט איהר,
ניט געדולדעט, ניט פערצייהט! —
הייסט איהר פאָהרען ווייטער, ווייטער,
„ט'איז אָלרייט, אָלרייט, אָלרייט!..."

ווען איהר דענקט, אַז פאַר דאָס ליעדעל
קומט צו רייבען מיר אַ זייט,
זייט אַ ספּאָרט, ניט קרימט זיך, פעטער:
זאָגט: „איט איז אָלרייט, אָלרייט!..."

בן שמואל.

צו תשליך

מיט עבירות פולע פאַקעטס,
אין די שבת'דיגע בגדים,
געהען אַלע צו דעם טייך צו —
אויסצוטרייסלען ביז אַ פאָדעם,

און צו וואַרפען אין דעם אָבגרונד
פון דעם הויכען גרויסען בריק
די עבירות וואָס געזינדיגט
יעדער האָט ניט לאַנג צוריק.

ווייסע בערד און אַלטע אויגען
וויינען ביטערליך אַצינד,
און זיי טרייסלען מיט כונה
אין דעם טייך די אַלטע זינד.

און די יונגע, אויך ז י י שאָקלען
אַלטע זינד פון זיך אַראָפּ,
אום צו שאַפען נייע עבירות
מיט אַ רוהיג־קלאָרען קאָפּ.

אויפ'ן בריק דאָרט שטעהט אַ בחור
און קושט היים אַ שעהנע מיידעל,
וואָס האָט נאָר וואָס אויסגעטרייסעלט
די עבירות פון איהר קליידעל.

און דאָס מיידעל זאָגט צום חתן
מיט אַ שעלמישער העויה:
ד'אַלטע זינד נאָך ניט פערגעסען
און דו זינדיגסט שוין פון ס'נייע!

און דער בחור טרייסט זי צערטליך:
האָב קיין מורא פאַר'ן בורא —
גיב דיין קליידעל נאָך א טרייסעל,
זינקט אין אָבגרונד די עבירה.

און דאָס מיידעל פאָלגט דעם בחור,
שאָקעלט ס'קליידעל אַלץ פערשייטער:
און זי טוליעט צו דאָס בעקעל:
אז איך טרייסעל, קוש שוין ווייטער.

און זי טרייסעלט און ער קושט זי
און די בעקלעך ברענען, גליהען,
און זי ווינשט זיך, אז „צו תשליך"
זאָל דאָס גאַנצע יאָהר זיך ציהען! —

שלמה המלך'ס חכמה

שלמה איז געווען א חכם —
גלויבען אַלע נאָך ביז היינט —
דאָך בין איך אַן אפיקורס,
סתם צו גלויבען האָב איך פיינט.

עפּעס מיט א קינד א מעשה
ניט קיין גלאַטע איז געשעהן,
האָט דער חכם אויסגעפונען,
ווער די מוטער איז געווען.

אזא „חכמה" צו בעווייזען
קען איעדער אויך אצינד;
שווער איז, זעהט איהר, צו בעשטימען,
ווער איז פאַטער פון א קינד...

פ. בערמאַן.

איך האָב געקושט

איך בין אַריין צו איהר פּאַרנאַכט —
עס איז געווען שוין דונקעל —
איך האָב געטראַפען זי פערטראַכט
זיך זיצען אין אַ ווינקעל, —

בין צוגעלאָפען גלייך צו איהר,
ווי ס'פּלעגט זיין מיין געוואוינהייט,
גענומען קושען אָהן אַ שיעור
און האַלזען זי, מיין שענהייט;

נאָר פּלוצלינג שטעלט זי זיך אוועק
און גיט מיר אין די ציינער...
„אַך, דו פּאַסקודנער, קליינער שנעק,
אַזוינער און אַזוינער!"

און זי צוגוואַלדעוועט זיך נאָך:
„וואו זייט איהר, יענקעל, דאָבע!" —
איך קוק זיך אום — אַ קלאָג, אַ בראָך! —
עס איז געווען א י ה ר ב אָ ב ע...

גראַנאָווסקי.

דער פּאָעט און דיא פרוי

(אַ ווינטער־מאָטיוו)

דער פּאָעט:

עס שמעקט שוין מיט אָסיען, עס פאלט שוין דער בלאַט,
גענוג שוין בעזינגען דעם זומער!

די פרוי:

וואָס זיצסטו איצט, זאָג מיר, אין דינעם כאַלאַט?
עס בלאָזט ווי אין דרויסען אין צימער!

דער פּאָעט:

אוי, ס'לאָזט זיך דער אָסיען שוין שטאַרקער איצט פיהלען,
איך טראַכט שוין פון אנדערע ליעדער...

די פרוי:

אוי, זעה נאַר, דו קענסט זיך חלילה פערקיהלען,
עס פריהרען, עס ברעכען די גליעדער!...

דער פּאָעט:

איך טראַכט: ווי פער'יתומ'ט, פערלאָזען, דערשלאָגען
איצט שטעהען די בוימער און שטומען!...

די פרוי:

איך האָב גאָר פערגעסען דיר נייעס צו זאָגען —
דער ברויטמאַן איז נאַר וואָס געקומען!...

דער פּאָעט:

די פויגעלעך שוויינען, פערזונקען אין זאָרגען...
זיי שפירען דעם ווינטער, די קעלט שוין.

די פרוי:

דער מילך־מאַן, ער וויל מעהר קיין מילך אונז ניט באָרגען,
און הייסט זיך בעצאָהלען זיין געלד שוין.

דער פּאָעט:

עס װאָיעט דער שטורם, פּערגעהט זיך אין קלאָגען,
קײן אײנציגע בליהמעלע בליהט ניט !...

די פרוי:

דער קצב האָט הײנט מיר געהײסען דיר זאָגען :
ער גיט אונז שױן מעהר קײן קרעדיט ניט !...

דער פּאָעט:

איך קען הײנט ניט שרײבען, עס פריהרען די פינגער,
פערפראָרען, פערשנעעט איז מײן לירע !...

די פרוי:

אױ, כ׳האָב גאָר פערגעסען, כ׳האָב איצטער דערמאָנט זיך,
הײנט איז דער טערמין פון דער דירה !...

דער פּאָעט:

אַך, לאָז דאָך צורוה מיך ! עס שײנט דאָך די זון ניט,
מיט װאָלקענס בעדעקט איז דער הימעל !...

די פרוי:

אױ, ביזטו א שלאָף־מיץ, און װײסט גאָר דערפון ניט,
שלומיאל, װאַך אויף פון דײן דרימעל !...

א ראמאן אויף א שפּאַן

א נאכט,
א פּראכט !
בײם מעער
זי׳ן ער.
א שמועס
גאָר זיס.
א בליק,
מײן גליק !
דזשאַנעט !
א גלעט.

א לאָק,
א טשמאָק
דער מאַן,
פּאַרדאָן !
א טראַך,
אַך, אַך !
יונגאַטש,
א פּאַטש !
אוועק —
און עק !...

דאַן קיכאַט.

דער כלל־טחוער

אַ, איהר קענט איהם גוט, דעם אידעל:
אין קוואַרטאַל די ערשטע פידעל,
אויף די שמחות אויבען־אָן.
„באַרכאַשעם" שוין ניט קיין אינגעל,
האָט אַ גלאַטען, ווייכען צינגעל,
איז ביי זיך אַ גאַנצער האָהן.

ווער פרינציפּען, וואָס פרינציפּען!
גלייכער טראָגען אויף די ליפּען
דאָ אַ יאַ און דאָ אַ ניין;
בעסער זיין אַ פּאַמפּעדיטעל:
היינט — דעם פּריצ'על די היטעל,
און אויף מאָרגען — דעם המון.

צוויי משלים, דריי ציטאַטען
פון בעריהמטע ליטעראַטען
און אַ פסוק אָהן אַ פּוס —
דאָס איז יעקעל'ס גאַנצער פּעקעל...
און דער עולם מיינט, אַז יעקעל
האַלט די וועלט אין זיין רשות.

ניט פערטשעפּעט איהם! די שונאים
שימפּפט ער אָב ווי צעהן יונים,
טאַקע צעהן — און בלייבט גערעכט.
ווייל ער ווייס, אַז מיט זיין לשון
איז ער זיכער מיט'ן גראָשען;
ווייל ער פיהלט, ער איז אַ העכט.

פיעשל בראַנד

פישעל בראַנד, אַ איד אַ געלער,
טראָגט אַ לאַנגע ברייטע באָרד
(וואָס אַ יאָהרצייט ווערט זי שמעלער,
איהר פּאָליובעט ניט דער אָרט),

איז ביים גוטען זיסען בורא
אַזש די פיינסטע שטיקעל סחורה,
אַ גן־עדן קאַנדידאַט.
אַלע מצוות פון דער תורה,

סאַי אין תמוז, סאַי אין שבט,
היט ער אָב; פאַר אַן עברה
ווי פאַר פייער האָט ער מורא;
רק אין שול און רק ניט זאַט

מיט׳ן דאַוונען, מיט׳ן זאָגען...
און ווי ביטער טהוט ער קלאָגען
אויף דער אַלטער, אַלטער היים,
וואו די אבות האָבען שטענדיג
אויפ׳ן טיש געהאַט אַן ענדיק
און דערצו אַ דריי־פיער צעהנדליג
פעטע קניידלעך הארט ווי ליים...

אַז ער טרעפט אין גאַס אַ אשה
און בפרט אין אַ פּאַרוק —
גיבער פוילט ער אין דער תפיסה,
גיבער מאַכט ער מיט דער גסיסה,
גיבער נעהמט ער איין אַ מיתה,
איידער טהון אויף איהר אַ קוק...

יאָ, אַ צדיק איז דער געלער
טאַקע איינער דאָ אין לאַנד!
נור ניט מעהר איין קליינעם פעהלער
האָט דער פרומער פישעל בראַנד:
נור דערשמעקט אַ קהל'שען טעלער —
גלייך אריינגערוקט די האַנד!...

ביי דער לבנה־שיין

בּיים שיין פון דער לבנה — געדענקסטו, מיין ליעבּסטע,
כ'האָבּ געקושט דייַנע זיידענע האָר? —
ענטשולדיג, מיין טהייערע, איך האָבּ ניט געוואוסט דאַן,
אַז דו האָסט אַ „העיר דרעסינג סטאָר".

דיין „נאָרדפאָל" געקושט האָבּ איך, ליעבּסטע, מיט טרערען,
מיין הארץ האָט פון נחת געקוועלט;
יאָ, „קוק, דער ענטדעקער" און דו, מיין געליעבּטע,
אוי, בּלאָפט איהר דאָס בּיידע אַ וועלט!...

אוי, גאָט, וויפיעל מאָל פלעג איך, אָרעמער, קושען
דיין לאַנגען, נאַכט־שווארצען צאָפּ!
געה וויים אַז בּיינאַכט שלאָפסטו, ליעבּינקע מיינע,
אין בּעט מיט אַ נאַקעטען קאָפּ! — — —

יאָ, כ'האָבּ פערזעצען געוואָלט מיין נשמה,
אבי נאָר צו הייראַטהען דיך!
איצט שריי איך: דערבּאַרעם זיך, גאָט, אויף מיין ליעבּסטער! —
אוי, האָט זי דאָס נעבּעך אַ פּליך!...

בּיזט בּרוגז, מיין ליעבּסטע? — וואָס בּין איך דען שולדיג?
דער ווינד האָט דיין „נאָרדפאָל" צושטערט...
און דו בּיזט געשטאַנען אַזוי ווי פערגליווערט
און א י ך, מיט די אויגען צו דר'ערד...

געקלערט האָבּ איך: ליעבּסטע, מיר הענגען זיך בּיידע! —
איצט לאָמיר דאָס רעכט נאָר פערשטעהן:
אַזוי ווי דער פּליך איז דאָך ד י י נ ע, ניט מ י י נ ע ר —
איז גלייבער, דו הענגסט זיך אַליין!...

א. ל. וואָלפסאָן.

„בוואסטיק"

ער איז קיין ריטער גיט מיין העלד,
ער איז אויך ניט קיין גדול;
ער איז א פראָסטער ארבייטס־מאן,
א העלד פון שער און נאָדעל.

ער איז א זעלבסט־געמאכטער מאן
ער וויל נור זיין „בעוועגער";
שוין העבער צוואנציג יאָהרען ווי —
ער איז דער „פאקעלטרעגער".

און טאָמער קומט א גאסט אהער
פון צארען־לאנד צו פאָהרען;
דאן יאוועט זיך דער „בוואָסטיק" גלייך,
דערגעהט איהם שוין די יאָהרען.

ער כאפט א „שייוו" דאן יעדען טאָג
און טהיילט די האָר אויף צווייען,
און ווערט מחותן אויפ'ן אָרט
מיט אלערליי פארטייען.

און קומט דער גדול אין קאפע,
שלעפט הינטען זיך דער „עקעל",
ער טראָגט איהם נאָך דעם טשאמאָדאן,
דעם אויבער־ראָק און פעקעל.

ער זעצט זיך שטאָלץ ביים קאפע־טיש
און ווישט נערוועז די ברילען

און זוכט מיט קאַפע „אַ־לאַ פראַנס“
די נערוועז איינצושטילען.

און רעדט דער גדול אויס אַ וואָרט
דאַן לויפט ביי איהם די סלינע ;
זיין בלאַסער פּנים רויטעלט זיך,
עס רוהט אויף איהם די שכינה.

ער רעדט פון באַריקאַדען דאַן
און קנייטשט זיין פלאַכען שטערען ;
דער גדול זוכט דערוויל אַ פּלאַן
פון נודניק לויז צו ווערען.

דאָך „כוואַסטיק“ איז בעגייסטערט יעצט,
ער קען עס ניט בעמערקען ;
ער רעדט פון רוסלאַנד׳ס פּאָליטיק
און לויבט די יונגע טערקען.

אזוי איז ער אַ בראַווער יונג,
אַ שוויינער און בעשיידען ;
דאָך קומט אַ גאַסט אַמאָל אַהער,
מוז נעבעך יענער ליידען.

א געוועזענער

אַ קורצינקער, אַ קליינינקער,
אַ קלוגער, שעהנער אידעל ;
ער האָט אַמאָל אין שרייבער־מארק
געשפּיעלט די ערשטע פיעדעל.

אין זייטען־רייבעריי איז ער
געוועזן פון גאָר די גרויסע ;

און געבריהט האָט זיין הומאָר
ווי וואסער זודיג־הייסע.

זיין שאַרפע אויג האָט אַלץ בעמערקט,
זיין פּען האָט זיך געוויצעלט;
און ווען עס האָט זיך ניט געלאַכט,
האָט ער אַליין געקיצעלט.

האָט אימיצער געזאָגט אַ וואָרט,
וואָס איהם איז ניט געפעלען,
פלעגט גלייך זיין פּען דעם „אימיצען"
אין חוזק־ווינקעל שטעלען.

דאָך פּלוצלונג האָט זיין פּען געפּלאַצט,
דער שפּיץ האָט זיך צובראָכען;
און ווי אַ שעהמעוודיגע מויד
אין הינטערגרונד פערקראָכען.

ער זאָגט, ער איז אַ צווייטער „טוויין",
נאַטירליך פון די „רויטע";
די עהנליכקייט משמעות איז,
וואָסביידע זיינען טויטע.

אַ בעוועגונגס־פרוי

זי רעדט קיינמאָל קיין אידיש ניט
און אָפּט קיין אַנדער שפּראַכע:
זי רעדט פון „פרייע ליעבע" נור
און רעדט אַמאָל „צור זאַכע".

זי ליעבט דעם ארבייטער אַלס קלאַס
און הויבט איהם אין די הימלען;

דעם יחיד האָט זי ממש פיינט —
איהרטוועגען מעג ער שימלען.

און הייראַטהען? אָ, גאָט בעהיט!
ווער קען זיך דאָס פערגינען?
וואָס וועלען נעבעך טהון די „הענד"
וואָס דרעהען די מאַשינען?

ווער וועט פון יאָך ערלעזען זיי?
ווער וועט די וועלט בעפרייען?
היינט ווער וועט פּאַטשען מיט די הענד
און העלפען „בראַוואָ" שרייען?

ווער וועט פערטהיילען סירקולאַרען,
העלפען געלד קאָלעקטען?
און ווער וועט זיין בופעט־מאַמזעל,
פערקויפען פרוכט, קאָנפעקטען?

און ווער וועט זיין דער „טשאַסאָוואָי"
אויף בעלער און קאָנצערטען?
און ווער וועט האַלטען דעם פּאַדראַד
פון שרייב־פּאַפּיער, קאָנווערטען?

דאָך זאָגט מען אז די ליעב' איז בלינד,
עס קען זיך נאָך געפינען
א בחור, וואָס פערגעטערט גייסט,
און ער וועט זי געווינען...

דאַן, גאָט בעהיט, ווערט אַלעס טויט,
דער פּאָרטשריט געהט פערלאָרען!
און פרייהייט בלייבט ווי אָהן א „האַנד"
פּאַר לאַנגע, לאַנגע יאָהרען...

עס איז אַ גליק וואָס די נאַטור
האָט איהר קיין חן געגעבען
און אָנגעוויזען איהר דעם וועג
אַלס קעמפּפעריןן אים לעבען.

אַ, גיב איהר גאָט געזונד און אויך
אַ היתר אויף פערשייט זיין;
דען בלייבט זי אונפערהייראַטה, וועט
שוין אונזער וועלט בעפרייט זיין!...

דער קינסטלער

ער איז אַ איד אַ חשוב'ער,
אַ איד אַ בעל הבית;
ער זאָגט אַ דעה איבעראַל,
שטופּט איבעראַל זיין נאָז.

ער רעדט פון פּאָעזיע און קונסט,
ער רעדט פון היץ און קעלט;
ער רעדט פון דראַמאַ, אָפּעראַ,
פון אַלעם אין דער וועלט.

ער גרינדעט „לאָדזשען" זעהר פיעל
און מאַכט דעם „אינסטאַלײשען";
אַליין אַ גרויסער משה־לאָקש,
דאָך לאַכט ער אָפּט פון משה'ן".

ער איז אַ איד, אַ שווערער איד,
האָט הענד מיט גראָבע פינגער;
ער זאָגט, ער קען פערזענליך זיך
מיט יעדען גרויסען זינגער.

זיין גייסט איז אָנגעפילט מיט „קונסט“,
דאָך שווארץ געווען זיין דאָליע;
ער האָט אים לעבען נור געשפּיעלט
א גוטע „פּאטער־ראָלע“.

ער האָט די וועלט פון אונטערגאנג
געזאָרגט זיך צו פערהיטען;
ער האָט געשפּיעלט זיין ראָלע גוט —
דער מוהל האָט געשניטען.

און קומט ער אין קאפּע אריין
צווישען די „געניעסלעך“,
דאן הויבט ער אָן צו האקען „דאטש“,
א דייטש אין „גענזען פּיסלעך“.

ער זעצט זיך ביי א קאפּע־טיש
און גיט אָן אויסגעשריי:
„קאָלעגע וואיטער, געבען זי
איין גלעזכען האיסען טהעע!“

א גוטער מענש

א יונגער מאן און שעהן געבויט
און „בויגזאם“, ווי א פלאָקען;
און איז אָן ערך זעקס פוס הויך
אפילו אין די זאָקען.

ער רייט גאנץ אָפט אויף דעם „פגע־סוס“
און שמידט אין אידיש פערזען,

די האַרמאָניע איז ענלעך אַפּט
צו טויזענד פערד וואָס הירזשען.

ער לעבט צופריעדן זיך זיין וועלט,
אָהן דאגות און אָהן זאָרגען;
אַ צווילינג איז דער היינט ביי איהם
מיט יעדען נייעם מאָרגען.

עס דריקט זיין פּנים גאָר ניט אויס,
ווי אַלעמענס געזיכטער;
ער קוקט צו ערדעל פאַר אַ שמיעד
און פיעל צו גראָב אַלס דיכטער.

און דאָך איז ער אַ „מוזען־קינד",
און דאָך איז ער אַ זינגער;
זיין טאָן איז אמת יעקב'דיג,
דאָך עשיו'דיג די פינגער.

ער האָט קיין שפּור פון שונאים ניט
(אויף מיר געזאָגט, אַ טאַטע!) —
משמעות, אַז די וועלט האָט ליעב
אַ זאַנפטע זאַך — אַ שמאַטע.

מען ליעבט איהם פאַר זיין שמייכעלע,
מען ליעבט איהם איבעראַל;
אַ קליינינקייט, אַ גוטער מענש!
אַ מענש גאָר אָהן אַ גאַל...

וואָס שייך צו זאָגען גאָר אַ „מענש" —
אַ מלאך, נאָר אָהן פליגלען;
אַ מענש, פאַר וועמען חכמה איז —
אַ בוך מיט זיעבען זיעגלען.

י. טונקעל.

דער אלטער בעל תפלה

לאַמטשאַ־איראַם, לאַמטשאַ־איראַם,
לאַמטשאַ־איראַם, לאַמטשאַ־ראַ־ראַם...
אַי, איז דאָס „אַ שטעל" פאַר יעלות!
ממש גאונות, פייער פלאַם!...

עך, ניטאָ שוין יענע יאָהרען,
שוין ניט דאָס גאָר, וואָס אַמאָל;
ניט די צייטען, ניט די כחות,
ניט די געמבע, ניט דער קול.

כ'פלעג אוועקלעגען אַ דאַוונען,
פלעגט שוין זיין די שול געפּאַקט.
„בלאַט" געלייענט, „קלאַוואַטורע",
אויפ'ן קאַמערטאָן, מיט טאַקט.

היינט אַ „זאָלאָ" איך פלעג זאָגען,
פלעגט דאָך ציטערן די שול.
שררות פלעגען קומען הערען,
יענעראַלען, ממש פול!

די קאַפּעליע ארבייט מעשים:
לאַמטשאַ־איראַם!... ס'קעהרט די וועלט!
עך, עס איז געוועזן אַי כבוד,
עך, עס איז געוועזן אַי געלט!

היינט, מישטיינס געזאָגט, קיין כח,
און פון העלפער — קיין פאַרשוין;

קראַנק און הייזעריג, אויף דער עלטער
מוז איך „סטראַיען״ זיך אַליין:

דאָ אַ שטייגער זאָגט אַן אַלטיל:
יעלה... יעלה... סאַמעט־ווייך;
תחנו—ננו— כאַפּט איהם אונטער
אַ סאַפּראַנטשיק קוויטשיג־הויך.

ברומט אַ באַס: אוי יעלה תחנו ———
ננו — העלפט איהם אַ טענאָר —
תחנו—ננו, אוי, מערב!...
פאַלט אַריין דער גאַנצער כאָר.

דאָ זאָג איך אַליין אַ „וואָלעך״,
געה אַ „שטייגערעל״ מיט טעם;
אוי, אוי, יעלה תחנו—ננו...
ציהט דער כאָר אַ טאָן: טאַ—ראַ—ראַם...

יעלה תחנו —— קכו־קכו, קכו־קכו...
עפּעס הוסט זיך מיר אַזוי.
ווען איך האָב אַ שטיקעל צוקער
מאַך איך זיך אַ גלעזעל טהיי.

— — — — — — — — — — — — —

עך, וואו זיינען יענע יאָהרען,
יענע ליעבע אלול־צייט,
ווען איך בין נאָך יונג געוועזען
און געפּיהלט זיך אויף אַ לייט.

איך דערמאָהן מיך יענע אָבענדס:
ליכטיג אינ׳ם שטיבעל, זים;
זינגער, געסט און גלאָט זיך שכנים, —
אַ מנינים דריי געוויס.

בעריל פייפעל, חיים גאָרגעל,
נאָטע באָס און ליב האַמזון,
וואָס ער מאַכט דיר נאָך טשיקאַווע
אי אַ קעלבעל, אי אַ הוהן.

היינט ר' גרשון־משה־ברוך'ס,
וואָס ער איז געוועזען שוין
אין אָדעס, געהערט דעם אָרגעל —
פלעגט ער קומען אויך צוגעהן.

חברה זינגער „קלאַפּען נאָטען", —
„איצע'ס סידור", „פּיצע'ס גאַנג",
אָפּערעס פון „קוני לעמעל". —
פול די שטיבעל מיט געזאַנג.

און מיין שמוליק, מיין בן יחיד,
אַרבייט מעשים הויך און דין.
אַ סאָפּראַן — אַ קאַנאַרייטשיק
זינגט מיט תשוקה, האַרץ און זין.

אי, איז דאָס געווען אַ כלי!
שטאַדט האָט זיך געבענשט מיט איהם;
אויף די קעפּ איז מען געשטאַנען,
ווען ער פלעגט נור „ווייזען שטים".

בעט ער זיך: אוי, אם כאבנים!..
בליפּען אַלע אויפ'ן קול...
עך, ניטאָ שוין היינט קיין זינגער,
ניט די זאַכען, וואָס אַמאָל.

בצאת ישראל — פלעגט איהר הערען,
ממש ווי דער פּאַיעזד געהט;

כבקרת רועה עדרו —
און איהר הערט: דעם פּאַסטוך׳ס פּלייט.

און דער סאַמאָוואַר זידט פרעהליך,
זשומעט, פאַלט אריין אין טאָן,
און מיין אַלטע גיסט איעדען
טהיי (און דוקא זיסע) אָן.

איך אַליין טרינק „גאָגעל־מאָגעל״.
אייער קויפט מען אויפ׳ן שאָק.
ניט בחינם האָט מיין שטימע
דאַן געקלונגען ווי אַ גלאָק!

היינט — ניטאָ שוין יענע יאָהרען,
שוין ניט דאָס גאַר וואָס אמאָל,
ניט קיין הארץ און ניט קיין כחות,
אָהן אַן אָטהעם, אָהן אַ קול.

ווייט אַוועק׳עט איז מיין שמואליק
לערנען חכמת המוזיק.
אַ „מאַקראַט״, זאָגט מען, געוואָרען,
ניט געקומען שוין צוריק.

אין סימביר פערשיקט... איך ווייס ניט
וואו אַהין איז זיין געביין;
און מיין אַלטע אויך געשטאָרבען —
בין איך עלענד און אַליין.

דאַווען איך אַצינד אין „מנין״
שחרית, מוסף, אָהן אַ כאָר.
זיעבען קאַרבען, אָהן דער קערה —
לעב דערמיט אַ גאַנצען יאָהר.

קכו־קכו... אך, א הוסט א בייזער!
מוטשעט, מאַטערט נאָכאַנאַנד.
נאָך א צרה: קומט צום עמוד —
ווער איך הייזעריג ווי די וואַנד.

מילא, וואָס־זשע קען מען העלפען?
לאַמטשאַ־איראַם־לאַמטשאַ־ראַם!...
כ'לעבען גאָר א גאָלדען „שטעלע“,
ממש גאונות, פייער־פלאַם!..

ציהט דער כאָר א טאָן: „שטאַ־איראַם...
גיט א ביי־קול זיך א הויב:
יעלה תחנונינו — ננו!...
דאָ ברום איך שוין ווי א לייב:

יע—לה תחנו—ננו —— קכו, קכו...
עך, עס הוסט זיך מיר אזוי.
ווען איך האָב א שטיקעל צוקער
מאַך איך זיך א גלעזעל טהיי.

כ'בין א רעדנער

כ'בין א רעדנער, כ'האָב א פיסקעל
און איך ספּיטש מיר איבעראַל,
כ'בין א רעדנער, א בעל דרשן
אין דעם אידישען קוואַרטאַל!

וואו א מיטינג, א „רעספּשאַן“,
צו א יום טוב, צו א באַל,
צו א קאָנפערענץ, א פּיק־ניק,
און ביי יעדען, יעדען פאַל —

בין איך שטענדיג פּיקס און פערטיג, —
כ׳בין דער רעדנער פון קוואַרטאַל.

שטעה איך פערטיג אויף די ברעטער
און איך האַק און קנאַק און פּראַל,
טרינק איך וואסער גאַנצע עמער
און איך דרשן פאַר׳ן כלל.
אָ, איך בין דאָך דער בעל דרשן
אין דעם אידישען קוואַרטאַל.

ווילט איהר תורה, ווילט איהר חכמה,
ס׳פליסט מיין וויסענשאַפט א קוואַל,
ווילט איהר לאַקריץ און קיבעבע,
ווילט איהר האָניג, ווילט איהר גאַל,
ווילט איהר, טאַנץ איך כשר־טענצלעך,
ווילט איהר, בין איך ראַדיקאַל —
אַלעם קריעגט איהר, דען איך בין דאָך
אַ בעל דרשן אין קוואַרטאַל.

וואו אַ מרחץ, וואו אַ קלייזעל,
ערגעץ־וואו אַ חזיר־שטאַל,
ערגעץ עפענט זיך אַ מקוה,
דאָרטען הערט זיך מיין געפּראַל.
און איך פּירכע און איך גלעקעל —
כ׳בין אַ רעדנער אין קוואַרטאַל.

וואָס ? איהר זאָגט „איך האַק אַ טשייניק“ ?
בין איך אויך ניט בדיל הדל !
אבי די משה׳ס אַפּלאָדירען
און עס הילכט דער גאַנצער זאַאַל, —
דען איך בין דאָך אַ בעל דרשן
אין דעם אידישען קוואַרטאַל !...

א געזאנג צום סענאַט

אַ גרויסער, שטאַרקער, מעכטיגער
און גנעדיגער סענאַט!
פאַר דיר און נור פאַר דיר וועל איך
יעצט זינגען אַ וויוואַט!

וויוואַט! וויוואַט! עס לעבע דער
הויכווירדיגער סענאַט!
עס לעבע דיין גערעכטיגקייט,
דיין יעדע גרויסע טהאַט!

ביזנעס מאַכסטו קונקעל־מונקעל, —
כשר־פישעל, גלאַט.
ווישט זיך אָפּ די וואָנסעס רוהיג...
גאָר נישט... שטיל און גלאַט...

און דערשמעקסטו נור אַ ביינדעל
כאַפּסט דאָס ווי אַ כוואַט,
און פון בודעל, פייק און גנבה
ווייסטו גוט דעם פשט.

זאָרגסט מכלומרשט פאַר די מאַסען,
העלפסט דעם כלל און פרט.
הינטערוויילעך מיט דער „גרענדע"
ביזטו פאַני בראַט.

שמעקסט מיט אויל, מיט געז און דיאַגעכץ
פון דעם טראָסט־מאַגנאַט.
בלאָפסט דעם עולם, קענסט דעם גולם
קענסט איהם אַקוראַט.

ד׳רום פּערנעהם מיין לויב־געזאַנג,
אַ מעכטיגער סענאַט!
פון דיין שעהנעם כבוד וועגען
זינג איך אַ וויוואַט!...

י. יפה.

פאהר איך מיר אין מעמעל

פאהר איך מיר אין מעמעל צום יריד,
נעהם איך מיר מיין יונגעם ווייבעל מיט.
וויל איך, זי זאל קויפען צוועלף ארשין
סחורה אויף א נייעם קרינעלין.

געהען מיר פון בויד צוםביידעל אום,
זוכען מיר אין מארק־פלאץ אומעטום,
געהען מיר א שעה אום נאך א שעה
און קיין גוטע סחורה איז נישטא.

ווייט דארט אין א ביידעל איז פאראן
גאר א וואונדערשעהנער יונגערמאן,
קוילען־שווארצע אויגען, הויט ווי שניי
און ער האנדעלט שניטווארג אלערליי.

זאג איך צו מיין ווייב: „כ'בין מיעד צו געהן."
זאגט זי, אז זי קען גאנץ גוט אליין
קויפען פון דעם בחור צוועלף ארשין
סחורה אויף א נייעם קרינעלין.

ווארט איך אין אכסניה, ווארט איך לאנג,
פיהל איך אין מיין הארצען טהוט מיר באנג:
זאמט זי זיך צופיעל פאר צוועלף ארשין
סחורה אויף א נייעם קרינעלין

ווארט איך אין אכסניה, ווארט איך נאך,
אפשר אין א ווייל קומט זי דאך?

געה איך אויפ'ן מארק־פּלאַץ שפּעט פארנאַכט,
זעה איך אַז דאָסביידעל איז פארמאַכט.

גיב איך דורך אַ שפּאַלט מיין קאָפּ אַ רוק,
כ'עפען ברייט די אויגען, כ'גיב אַ קוק:
זיצען זיי דאָרט ביידע האנד אין האנד,
שושקענען זיך ליעבליך זאַלבענאַנד.

ריים איך מיך אין ביידעל שנעל אריין
„אשת איש, וואָס טהוסטו? איז דאָס פיין?"
כליפּעט זי דערשראָקען: „צוועלף ארשין
סחורה אויף אַ נייעם קרינעלין!"

שפּרינג איך צו צום בחור: „דו יונגאַטש!"
קאַשער איך די ארבעל, ס'פליהט אַ פּאַטש:
ווערט מיט פלאַם פערלאָפען אַזש זיין בליק,
און דער תכשיט גיט מיר צוויי צוריק.

פאָהר איך איצט אין מעמעל צום יריד,
נעהם איך שוין מיין צווייטעם וייב נישט מיט:
כ'ציטער פאָהרען קויפען צוועלף ארשין
סחורה אויף אַ נייעם קרינעלין.

זומער אין אַ טענעמענט הויז

נעהם איך מיר אין זין אריין
גרעזעלעך און בלומען,
זינג איך מיר אַ זמר'על:
זומער איז געקומען.

זומער, זומער איז שוין דאָ,
ס'ווילט זיך פּשוט טאַנצען!

ס׳בעל־הבית׳עווען אין שטוב
וויעדער שוין די וואנצען.

און אויך פויגעל אלערליי
קענט איהר ביי מיר קריגען:
טאראקאנעס אויפ׳ן טיש,
פול די שטוב מיט פליגען....

אן עצה צו א דיכטער

זאגסט, ביזט טראגעדיג געווארען
פון דיין מוזע היינט,
נעהם דאך, ברודער, אן אן עצה
פון א גוטען פריינד.

ווילסט א ליעדעלע געבארען,
וואס זאל קלינגען פיין;
פאס אויף דיכטער, זאלסט חלילה
נור נישט מפיל זיין.

א געזאנג פון דיכטער׳ס הארצען
איז דאך ווי א קינד;
ווערט עס פאר דער צייט געבארען,
אין עס שוואך און בלינד.

שלעפ דארום קיין שווערע משא,
געה נישט בארג ארויף —
מעסט פון דיין טאלאנט די כוחות,
פונקט ווי פון דיין גוף.

האָסטו שוין דיין ליעד געבאָרען,
דרוק עס ניט אויף גיך,
זעה דיין עופ׳עלע צו פּפלעגען
מעהרער צייט ביי זיך.

ווערט עס דאַרפען יאָהרען נעהמען,
מאַכט עס אויך ניט אויס,
זעה נור, ברודער, מיט אַ טומטום
זאָלסטו נישט אַרויס.

כ. ע.

דער אידישער דיכטער

בענקט נאָך דעם לעבען און איז אַליין טויט,
רייך נור אין האָפנונג און אָרעם אין ברויט!
דער אידישער דיכטער!

גביר אין פערלאַנגען און קבצן אין מוטה,
„פאוסטוס" אָהן ליידען, מעפיסטאָ אָהן בלוט,
פול מיט חרטה נאָך איידער ער טהוט —
דער אידישער דיכטער!

בעטלער און חזן און בדחן צומאָל,
בעגיסט זיך מיט טרערען זיין פעדער פון שטאָהל, —
ווארפט ער די וויצען מיט שווערען געמיטה,
א פעני — א שורה, א קוואָרדער — א ליעד —
דער אידשער דיכטער!...

ל. לאַנדוי.

דער צוקונפטיגער קיסר

עס שרייבט זיך מיין משה א בריוועל אהיים:
„איך האָב איך שוין לאַנג ניט געשריעבען;
כ'בין „ביזי“ געוועזען מיט שטאָדט און מיט לייט:
מען האָט דאָ בעאַמטע געקליעבען.

„ס'איז געווען: ווי עס הויבט זיך נור אָנ'עט דער טאָג,
בעקומסטו פעק גאַנצע בקשות:
משה, מאַך מיך! און — משה, מאַך מיך!
און טענות און מענות און דרשות.

„מען שרייבט מיר מסירות, מען בעט זיך, מען וויינט,
מען שיקט מיר חשבונות, „דאָקלאַדען“,
מען פרעגט מיך: צו וויל איך אַן אייגענע באַהן,
צו ס'מאַכט ניט צו האָבען „פּאָדריאַדען“.

„מען פרעגט מיך צו לוינט זיך א הונדערט מיליאָן
צו לייהען אויף שטאָדטישע זאַכען,
אויף וויפיעל פּראָצענטען, ביי ועמען און ווי
אָט דיעזע הלואה'לע מאַכען.

„דאָס האָט איהר דורך בריעף. היינט ווען ס'קומט אויף דער נאַכט,
איז פשוט ניט פטור צו ווערען,
דער אַרויס, דער אַריין און אַ יעדערער פרעגט:
ווער וועט גובערנאַטאָר דאָ ווערען?

„און יעדערער טענה'ט און יעדערער רעדט...
און וויעדער — וואָס אַרט דאָס מיך? זאָל ער!

אַז דער שטעלט דיר ביער און דער גיט אַ ציגאַר
און דער לאָזט נאָך איבער אַ דאָלאַר.

„צום עסק חלילה האָב איך ניט דערלעגט,
די חברה צו מיר אָבער אויך ניט:
זיי זיצען אין בענקעל.... נו, זאָל זיין געגוג
פאַר איצט. איך האָב עפּעס קיין כח ניט“.

* * *

און ס׳הערט זיך די אַלטינקע מאַמע אין „דער היים“
איין אין דעם בריוועל מיט טרעהרען
און טראַכט מיט פערגניגען: „מיין משה, דו האָרכסט,
ער וועט אַמאָל קיסר נאָך ווערען“.

פאַמיליען־ליעדער

(פריי נאָך טהאָמאַס הוד)

1

(אַ סערענאַדא)

כ׳האָב געהערט אום האַלבע נאַכט
מיין שכן זינגען: „שלאָף, מיין קינד!
כ׳האָב נאָך קיין אויג ניט צוגעמאַכט!
שלאָף שוין, ליידאַק, שלאָף געשווינד!
אוי, איך שטאַרב זיך שלאָפען לעגען...
ווערה, ווען נעהמט עס שוין אַ סוף?
גאָט, שליס צו שוין זיינע אויגען,
אָדער עפען מיינע אויף!...“

כ׳האָב געהערט אום האַלבע נאַכט:
„שלאָף שוין, ממזר, שלאָף, שוין צייט!

ס'מעהר איך וויעג, אַלץ מעהר ער וואַכט!
וויסטו אפשר וואָס ער שרייט,
מערי?... ס'ברעכט מיר יעדער ביין! —
אַי־ליו, ליו־ליו, ליו־ליו־ליו —
ס'וועט וואָס שרעקליכעס געשעהן,
אויב דו נעהמסט איהם באַלד ניט צו!..."

כ'האָב געהערט אום האַלבע נאַכט:
„שלאָפסט צי ניין, דו קליינער שד!
איז ער הונגעריג, פערשמאַכט?
מערי! נעהם איהם גאָר אין בעט! —
גיב איהם „קאַסטאָר", שטאָפּ איהם אָן!
גיעב איהם צרות, גיעב איהם סם!
נעהם דערשטיק איהם, זויג איהם אָן!
האָסט ניט וואָס? טאָ נעהם אַן אם!"

איך האָב געהערט אין מיטען נאַכט:
„גיב אַהער איהם! אפשר איצט
וועט ער שלאָפען שוין... ער וואַכט!
אָ, גאָט, ער שלאָפט ניט, זעה, ער זיצט!
מערי! כ'טויט איהם באַלד, איך שווער!
איך קען דעם קאָפּ ניט האַלטען מעהר!...
איך זיץ און שלאָף. וואָס איז עס? הער!
אַ שווערער פאַל... איז'ם איך צי ער?

2

(אַ לויב־געזאַנג צו מיין דרויי־יעהריגען קדיש)

איך נעהם און שרייב: מיין גליקליך קינד!
(ער וויינט שוין ווידער! שטום! געשווינד!)
דו האָסט קיין צרות און קיין טרויער
(זעה, זעה, ער שטופּט אַ טשוואָק אין אויער!)

דו לעבסט אָהן זאָרג, אָהן צער, אָהן פּיין
(מיין גאָט, ער שלינגט א נאָדעל איין!)
פון אַלץ, פון אַלץ האָסטו פערגניגען
(די טהיר! אָט קריכט ער אויף די שטיגען!)
דו ביזט מיין ליכט, דו ביזט מיר טהייער
(אָה גאָט, אָט מאַכט ער דאָרט אַ פייער!)
און יעדע זאָרג מיט דיר פערשווינדט
(אָט האָסטו! אויסגעקעהרט דעם טינט!)
דו ביזט אַ מלאך אָהן אַ פלעק
(אוועק! לאָז אָב דעם קעצעל'ס עק!)
וואָס קען זיין שעהנער, הייליגער, בעסער?
(אוי, גוואַלד, ער שניידט זיך מיט אַ מעסער!)
מיין מלאך'ל מיט זילבער־פליגעל
(אָט נאַ! וואָס קלאַפּט ער דאָרט אין שפּיגעל?)
דו ביזט דעם פריהלינגס ערשטע בלום
(נעהם, מערי, שנעל וויש איהם אַרום!)
דו ביזט אַ טויב, דו ביזט אַ רויז
(ער לאָזט ניט שרייבען... וואַרף איהם אַרויס!)

3

נאָך דעם שווערען אַרבייטס־טאָג.

נאָך דעם שווערען אַרבייטס־טאָג
איל איך זיך צו „איהר“
און מיין ווייב בעגעגענט מיך
ביי דער סאַמע טהיר:
„ווייסט. דער קויהלמאַן מאַהנט דעם חוב
און נאָך דירה־געלט
איז געוועזן דער לענדלאָרד דאַ...
קיידי האָט פערברענט
ס'נייע קלייד און אייקי האָט

צושפּאָלטען זיך די נאָז
און מייקי האָט אַ פינגעריל
צושניטען זיך מיט גלאָז...
די שכנה אונזערע... אָט־די...
אנטלאָפען מיט אַ גוי...
געקויפט אַ מציאה אַ שטיק זייד...
דער קאָליר? טונקעל גרוי...
געזעהען מיסים קאַטץ — נו, נו.
אַמעריקאַ! אַ גוואַלד!
אין דר'היים אַ ניאַנקעלע געווען
און דאָ — אין הוילע גאָלד!...
מיין טאַטע שרייבט, איך זאָל איהם באַלד
צושיקען אַ פּאָר סענט...
דיין ברודער, ווייסט, האָט ביים מאַשין
פערלאָרען ביידע הענט...
עס שרייבט דיין טאַטע: קדיש זאָג
נאָך דיין מאַמען... דאָך
איין קדיש! (איז געשטאָרבען ערשט,
ערשט פאָרלעצטע וואָך)."

ל א ל א.

גם זה לטובה

האָב איך מיר אַ מיידעלע
אַ שעהנינקע, אַ פּראַכט,
אויגען גרויסע, פונקלענדע,
שווארצע ווי די נאַכט.

איין חסרון האָט זי נאָר
ז'איז אַ גרויסער נאַר,
ס'אַרט מיך אָבער וועניג־וואָס,
כ'האָב דערפון קיין צער.

דען ווען זי וואָלט קלוג געווען,
מעגליך קען זיין גאָר,
אַז זי וואָלט מיך אָבגעשיקט
צו אַל־די שווארצע יאָהר!...

ס. מאַכלין.

געדענקסטו?

געדענקסטו דעם אבענד
אין סאַד ביי סטעפּאַנען?
די בוימער זיי זיינען
שמונה־עשרה געשטאַנען;

אין הימעל שפּאַציערט האָט
די בלאַסע לבנה,
דער טשיזשיק געזונגען
האָט זיס, מיט כונה...

און מיר, אויפ'ן גראָז זיינען
שווייגענד געזעסען,
און האָבען פאַר זיסקייט
דאָן רעדען פערגעסען...

און דו האָסט פער'חלומ'ט
צו מיר זיך געטוליעט,
און ס'הארץ מיינס, עס האָט זיך
פאַר שמחה צוהוליעט...

געקושט דיינע ליפּען,
דיין האַלז, דיינע ברעמען...
און דו האָסט בעקרוינט מיך
מיט צערטליכע נעמען —

ווען פּלוצים, געדענקסטו,
פון צווישען די קוסטען

א שאָרך האָט דערהערט זיך,
דיין טאַטענ׳ס א הוסטען?...

און אונז האָט א טיאָכקע
געטהאָן דאַן אין הארצען? —
אוי, ווער האָט ערוואַרטעט
א סוף, אזא שווארצען?...

— — — — — — — — — — — —

געדענקסטו דעם אבענד
אין סאָד ביי סטעפאַנען? —
פיעל צייט, ליעבע חייקע,
אוועק איז פון דאַן אָן —

ווי היינט נאָך געדענק איך
דאָס ערטעל אין שאַטען:
דיין פלאַמענדען קוש — און
די פעטש פון דיין טאַטען!..

משה מרדכי פון בראַנזוויל.

איבער אַ האָר

„מיין טהייערע, מיין זיסע פרוי,
מיין הארץ, מיין קרוין, מיין טרייסט!
כ'וואָלט איינשלונגען אין גאַנצען דיך,
אָט ווי דו שטעהסט און געהסט" —

פערזיכערט האָט דער מאַן זיין פרוי
און צערטליך זי געקוסט,
און מיט אַ הייסער ליידענשאַפט
גערריקט זי צו זיין ברוסט.

נאָר שפּעטער, מיטאָג־צייט, ביים טיש,
האָט ער אַ האָר דערזעהן
ארומשווימען אין טעלער זופּ,
און, וועה, וואָס איז געשעהן! —

דער גוטער מאַן, דער זיסער מאַן
ווערט שרעקליך אויפגעבראַכט:
דער טעלער זופּ פליהט אויף דער ערד,
אַ שטורם ברויזט און קראַכט!..

*

אראָבשלינגען האָט ער געוואָלט
אין גאַנצען זי בעפּאָר.
און איצט פערדייהען קען ער ניט
איהר איינציג, איינציג האָר!...

מר. מאָרים

א מאָגערער, אַן אָרימער
איז משה׳לע געקומען.
ווי נור פון שיף איז ער אראָב —
צום האַנדעל זיך גענומען

מיט פייפער, מעטשעס, פליגען־סם,
מיט גאָפּעל, לעפעל, מעסער,
און זיין געשעפט איז זיך אוועק
פון טאָג צו טאָג אַלץ בעסער.

ער האָט א קראָם געעפענט זיך,
אַן ענגלישמאַן געוואָרען:
ער קאָן איך זאָגען „אָלערייט",
אזוי ווי דאָ געבאָרען...

ער האָט געקויפט א הייזקע זיך,
א צווייטע און א דריטע
און איז געוואָרען גאַנץ גוט אָב,
גאָר ניט ווי אין ליטע,

נאָר גראָדע ווי עס פּאַסט זיך אין
קאָלומבוס׳עס מדינה.
ער וויכט פון זיינע לאַנדסלייטע,
און האַסט זיי, אָט די „גרינע"...

ער הייסט שוין מעהר ניט משה׳לע,
ער הייסט שוין „מיסטער מאָרים",
ער פאָהרט שוין אין די „קעצקילס" באַלד
און טראָגט א ראָק פון „פּעריז".

און פרעגט איהם עמיצער אמאָל:
וואָס הערט זיך אין דער ליטע?
דאַן ענטפערט ער מיט שטאָלץ דערביי:
„דאַנט באַדער מי — איך ביטע!"

זכר להערינג

חנה־דוואָשע די קורנאָסע,
האָט מען גוט אין מארק געקענט;
מיט איהר גלאַטען, שאַרפען צינגעל
און די רויטע, גראָבע הענד.

זי פלעגט האַנדלען דאָרט מיט הערינג
און פלעגט גרילצען, שרייען הויך:
„ווייבער, הערינג, גוטע, ביליג!
קומט, איהר קריגט א פרעזענט אויך."

דאָס איז אַלץ אמאָל געוועזען,
איצטער אָבער איז ניט דאָס:
איצט איז זי שוין רייך געוואָרען,
געהט פערריסען הויך די נאָז.

און די חבר׳טעס די אַלטע
וויל זי שוין ניט קענען מעהר;
זי איז יעצט א פרוי געוואָרען
פון א „בראָנזוויל מיליאָנער".

געהט געקליידט אין זייד׳נע „דרעסעס",
פאָהרט אין אָפּערא אַרויס;
רעדט פון זינגען, רעדט פון שפּיעלען,
רעדט פון „קינצלער" נאָר דורכאויס.

רעדט פון „קונץ" און טראַכט פון קונץ־שטיק,
וויי צו ווערען יונג און שעהן,
ווי דעם דריי־עטאַזשנעם גוידער
מאַכען גלאַט און מלא־חן.

שמירט די צורה זיך מיט פאַרבען,
גרוים איהר הוט איז ווי אַ טאָפּ;
און צום זכר פון פערצייטען
איז די „פּין" אַ הערינג־קאָפּ...

ל. לאַנשיין.

אין העסטער סטריט

פריהמאָרגען. איך לאָז אין
רעדאַקציע מיך לויפען,
אומרינגלען מיך סוחרים: —
„וואָס ווילט איהר היינט קויפען?"

די מענער — מיט גבורה,
די ווייבער — מיט שכל,
מען שלעפּט מיך, מען צופּט מיך:
„אהערצו, זייט מוחל!"

„וואָס ער פּאַר אַ דאָלאַר,
גיב איך פּאַר אַ פּיערטעל".
„רב קרוב, ער בלאָפט אייך —
ביי מיר איז דאָס ערטעל!"

„אהער, אהער, לאַנדסמאַן!
קויפט ביי אַ בעקאַנטען:
קוקט אָן מיינע עפּעל —
אַ פּוש-קאַרט בריליאַנטען!..."

„אהער, אהער, מיסטער! —
די ריכטיגע וואַארע —
די אַרבעס נאָך היים, זעהט! —
עס זעצט אַזש אַ פּאַרע!"

„ניט הערט זי, די חצופה,
אַ רוח אין איהר טאַטען!

קוקט אָן מיינע הערינג:
איך זאָג אייך, ס'איז בראַטען!"

„ניט קויפט זיינע הערינג:
ס'איז סם, ס'איז מאַלעריע!
פערזוכט איהר אַ שטיקעל —
בעקומט איהר כאָלעריע!"

* * *

עס קעמפּפען די „סוחרים"
מיט הענד און מיט ווערטער;
איך שטעה אַ פערטראַכטער,
איך שטעה אַ פערקלעהרטער:

וואָס ווילען די אידען?
וואָס ווילען די ווייבער?
וואָס קויפען, ווער קויפען —
איך בין דאָך אַ שרייבער!...

מ. ליבערמאַן.

הושענות

עם שמייסען די גוים, עס שמייסען די אידען —
מיר זיינען דעריבער דאָך ברידער,
די ערשטע זיי קענען אויף אויסוועניג שמייסען,
די צווייטע — זיי קוקען אין סדור.

עם שמייסען די גוים טאָג־טעגליך מיט דערנער
און טאַקע אונז הייליגע אידען,
און שמייסען אָהן אויפהער, און שמייסען מיט צאָרען,
און זיינען ערשט דאמלס צופריעדען.

די אידען זיי שמייסען בלויז איין מאָל אין יאָהר נור
מיט דינינקע ריטלעך און בלעטער,
און שמייסען חלילה קיין גוים, קיין אידען,
זיי שמייסען אין שוהל נור די ברעטער...

מ. סטאָן.

א ניי וויעג ליעד

(געזונגען פון מענער, וועמענס פרויען זיינען שטים־רעכטלעריגס)

שלאָף, מיין קינד, מאַך צו די אויגען,
שלאָף די גאַנצע נאַכט;
„פרויען־רעכטע" וויל דיין מאַמע,
קריגען וויל זי מאַכט!...

ליעבער קדיש, צרות גרויסע
האָב איך יעצט פון איהר,
ניט געוואַשען פון דריי וואָכען
שטעהט שוין דאָס געשיר...

ניט צום קייען, ניט צום טרינקען...
נאָס אין שטוב און קאַלט;
און דיין מאַמע פילדערט ערגעץ:
„גיט מיר רעכטע, באַלד!"

שטימען האָט זיך איהר פערגלוסט גאַר
אין א בייזער שעה;
שלאָף מיין קינד, מאַך צו די אויגען,
אי—לו—לו—לו—לו...

דו בעגרייפסט ניט מיינע צרות,
צוציקעל, מיין קינד;
מיינע פריינדע שפּיעלען קאָרטען
אין דעם שענק אַצינד...

אַלע שרייען: פּאַס! גיה ווייטער!
קאַרטען גיב געשווינד!
און דיין טאַטע דאַרף אין הויז זיין,
וויעגען דיך, מיין קינד...

צוויי אַ זייגער און דיין מאַמע
איז נאָך אַלץ ניטאָ; —
ברענען מעג זי ווי אַ פייער,
אַי—לו—לו—לו—לו...

טשאַרלז צונזער.

הירש באַנדורע

(אַ פּאַראָדיע אויף יהואש'ס בעריהמט ליעד „פּאַגאַניני")

אויף דעם גראָבען הירש־באַנדורע
פלעגט ארומגעהן אַ לעגענדע,
אז בעגראָבען אין זיין כלי
איז געלעגען די נשמה

פון זיין געלען ווייבעל שפּרינצע,
וואָס געליעבט מיט אַלע דמים
פון זיין כלי־זמר זעעלע האָט ער
און באַגראָבען מיט גרויס ליעבע...

פלעגט נור דער באַנדורע־שפּיעלער
אָנריהרען די דינע סטרונעס,
פלעגט זיך הערען ווי דאָס קוויטשען
פון זיין טויטען ווייבעל שפּרינצע,

ווי זי שעלט מיט טויטע קללות,
וואָס געפרעסען ווי אַ חזיר
האָט ער אויף דעם קצינ'ס שמחה
און אַ פּאָלקע פון אַ קאַטשקע

האָט ער ניט געבראַכט צו מאָל איהר.
„אז גע'הרג'עט זאָל ער ווערען
אָט דער אַלטער הירשעל פרעסער!" —
אָה, די פּודיגע מתנות

פון איהר פּיסקעלע דעם זיסען!
און דערשראָקען ווערט איצט הירשעל,

װען ס׳דערמאָהנען זיך איהם יענע
שפּרינצע׳ס קװיטשערדיגע טענער...

באַלד פערגעהט זיך די באָנדורע
אויף די שװערע גראָבע טענער
און עס דוכט זיך אונזער הירשלען,
אז ס׳איז איצטער שבת קודש.

און ער זיצט זיך ביי דעם טשאָלענט
מיט זיין געלען װייבעל שפּרינצע
און מען עסט זיך גאַנץ געשמאַקלעך
אַלע אידישע מאכלים...

אַט דערלאַנגט זי שוין דעם קוגעל,
און ער װערט שוין באַלד אַנטשלאָפען
קייענדיג דעם לעצטען ביסען.
פּלוצלונג... האָט אַ דונער װאו געטראָפען?

װי אַ גרילצען פון טראָמפּייטען,
װי אַ מחנה פון יונים,
האָט דאָ אין דעם שטילען חדר
אָבגעהילכט זיין װייבעל׳ס שלוקערץ...

און עס שמייכעלט איצטער הירשעל,
װען ס׳דערמאָהנען זיך איהם יענע
קולות, אָט די שװערע, גראָבע טענער
פון זיין כשוף׳דיגער כלי...

— — — — — — — — — — — — —

מיט אַ כשוף — זאָגט מען — האָט ער
איינגעשפּאַרט אין דער באָנדורע
איהר נשמה, װען באַגראָבען
האָט ער טיעף אין דער אדמה
דאָן זיין ליעבע געלע שפּרינצע...

מיין אינגעלע

(נאָך מאָררים ראָזענפעלד)

איך האָב אַ קליינעם אינגעלע,
אַ „לויפערעל“, גאָר פיין!
אַז איך דערזעה איהם, דאַכט זיך מיר,
אָט פאַלט די סטעליע איין!

נאָר זעלטען, זעלטען זעה איך איהם
מיין תכשיט, ווען ער וואַכט,
ער הוליעט שטענדיג אויף דער גאַס
פון פריה ביז שפּעט ביי־נאַכט.

איך קום צוקלעמטערהייט אַהיים,
מיין ווייב איז שוואַרץ ווי בלאָטע —
און זאָגט מיר, אַז פון זוהנדעלע
האָט זי שוין די סוכאָטע!

„דו קענסט די מיסים פון נעקסט דאָר?
אַ שטילע ווי אַ האָז —
נו, כאַפּט ער היינט איהר מיידעלע
און בייסט איהר אָב די נאָז!

„היינט פענסטער ברעכט ער אַלע שעה
און שטעכט זיך מיט אַ שווערדיל,
ער נעהמט דעם נייעם רבי'ן אָן,
און צופּט איהם אוים די בערדיל.

„פאַראַן אַ קראַנקע קעצעל דאָ —
איך זאָג דיר, ס'איז אַ שרעק!

ער צינדט אַ קעסטעל שוועבלעך אָן
און בינדט איהר צו צום עק!

„די באָבע זיצט אין וואקעל־שטוהל
און שלעפערט איין דאָס פּיצעל,
מיט סעלצער גיסט ערביידען אָב
און קוועלט נאָך פון זיין שפּיצעל!“

איך כאַפּ אָן אַלטען בעזים און
בין גרייט אַ מאָרד בעגעהן,
מיין בחור זעהט מיך פריהער, און
ער טרעפט מיר מיט אַ שטיין.

איך בלייב צואוועהטאָגט און צוקלעמט,
פערביטערט און איך טראַכט:
„אַ ווייסטע קלאָג אויף יענעם, וואָס
האָט קינדער אויסגעטראַכט!“

איך און מיין חאַסיע

אַלע זונטאג אויף דער נאַכט,
ווען עס שלאָגט דער זייגער אַכט,
קום איך בעזוכען מיין געליעבטע, חאַשע האָרט;
און וויל מיר זיצען דאָרט צוזאַמען
מיט איהר טאַטען און איהר מאַמען,
מוז איך זיצען דאַ און חאַשע דאָרט.

שפּעטער שוין, מיט אויגען מאַטע,
הויבט זיך אויף דער אַלטער טאַטע,
זאָגט „גוד נאַיט“ מיר, וויל ער מוז שוין געהן „אַפּסטערז“;

און מיר זעצען זיך אַנידער
ביי אַ קרבן מנחה סידור,
און מיר רוקען עטוואָס נעהנטער צו די טשערם!

צוועלף אוהר זאָגט די אַלטע שוין „גוד נאַיט",
ענדליך, גאָט, מיר זיינען באַלד בעפרייט,
און מיר גריסען אונזער פרייהייט מיט אַן אויסגעשריי.
מיר ווערען פטור פון דער מאַמען,
און מיר זיצען שוין צוזאַמען —
אַטאונגעפעהראַזוי.

וו. קייזער.

גערענקסטו?

(נאָכ׳ן ענגלישען)

גערענקסטו, געליעבטע, די גליקליכע שטונדען,
ווען דו האָסט די ליעבע אין מיר אָנגעצונדען?
מיין גליק האָב איך טיעף אין דיין זעעלע געלעזען, —
דער גליקליכסטער מענש בין איך דאַמאָלסט געוועזען.

מיר פלעגען צוזאַמען אי טרוימען, אי האָפען,
ניט פיהלען, ווי שנעל ס׳זיינען שטונדען פערלאָפען...
ווי ליעב איז געוועזען דיין שמייכעל, דיין מינע, —
גערענקסטו, געליעבטע, גערענקסטו עס, ל י נ ע?

גערענקסטו דעם ים — און מיט וואָס פאַר התפעלות
מיר פלעגען בעטראַכטען די ריעזיגע כוואַליעס?
גערענקסטו דעם אָרט נאָך, וואו מירביידע פלעגען
פערברענגען? דיין קאָפּ אין מיין שוים איז געלעגען...

מיר זיינען מיט יעדען טאָג נעהנטער געוואָרען
און האָבען זיך אייביגע ליעבע געשוואָרען;
אויב לעבען צי שטאַרבען — דאַן זאָלען מיר ביידע...
גערענקסטו, געליעבטע, גערענקסטו עס, ק י י ד י?

גערענקסטו, ווי מיר זיינען ביידע געזעסען
גאַנץ טיעף אין דעם פאַרק, אָן דער וועלט גאָר פערגעסען,
געטרוימט, פאַנטאַזירט פון פיעל בעסערע וועלטען,
וואָס גיבט אין דעם ווירקליכען לעבען גאַנץ זעלטען?

גערענקסטו, ווי כ'האָב דיר געקוקט אין די אויגען,
די באַקען געגלעט און די ליפּען געזויגען, —
פערלייכטערט האָסטו מיינע שטונדען די שווערע...
געדענקסטו, געליעבטע, געדענקסטע עס, ס ע ר ע ה?

וואו זיינט איהר איצט, לינאַ און קיידי און סערעה,
און קלאַראַ און גאָסי, און דאָראַ און מערי,
און אַנדערע, וועלכע איך קען ניט געדענקען?
אַך, ווי טהוט מיין האַרץ צו אייך ציהען און בענקען!

איצט בין איך מיט סאָפּיע'ן, און אין אַ פּאָר וואָכען
וועט זיין, ווי געוועהנליך, די ליעבע צובראָכען;
איך שפּיעל זיך גוט אָן מיט איהר, איידער איך גט זי —
נור ווער קומט די נעקסטע: מאַטילדאַ צי בעסי?...

מ. שאַרקאַנסקי.

דער אַמעריקאַנער תכשיט

„מאָרגען איז שוין שבועות, מוטער,
פוטער־קוכען באַק!
טהו אריין נאָר פּלענטי פּוטער,
עס זאָל זיין געשמאַק.

ס'איז אַ האָלידיי אַ גרויסער,
קרעפּלעך זאָל מיר זיין!
בלאָפען קען מען מיך ניט, נאָיסער!
גרייט אָהן ווהיסקי, וויין.

„טשאַרלי טאָלד מי דהי אָלל סטאָרי,
וואָס עס איז געשעהן;
שטעהט געשריעבען אין „גאַמאָרע" —
האָט'ס אַליין געזעהן:
„אין אַ לאַנד, אַי געס אין „באָוועל"
אין דער אַלטער צייט
פּלעגען אידען האָבען טראָבעל
פון די פרעמדע לייט.

„ביזנעס איז געווען אויף צרות,
זעהר סלאָו און שלעכט;
מען פלעגט קוילענען „קאַפּאָרעס",
פאַסטען טעג און נעכט...

„זעהר שלעכטע, שלעכטע צייטען
האָבען מיר פערבראַכט;

אימער פייטען, אימער פייטען,
אימער נאָר אין שלאכט!...

„איינמאָל זיינען מיר געקומען
צו א בארג גאַנץ הויך,
סיני איז געווען זיין נאָמען —
איינגעהילט אין רויך...

„אָנגעהויבען האָט עס בליצען,
דונערען א שרעק!
מיר געבליבען זיינען זיצען —
זיי זיינען אוועק.

„באַלד האָט זיך דערהערט געוואַלדען
דורך דעם דיקען רויך: —
„זאָלסט א מאַמען עהרליך האַלטען
און א טאַטען — אויך...

„ראבערי איז שטרענג פערבאָטען,
בלאָפען איז א זינד;
מען וועט ברענען, מען וועט בראָטען,
ווער וועט זיין און ווינד!"

און די מאַמע הערט זיך איינעט,
ווערט פון נחת גראָב!...
און בעריהמט זיך פאַר די שכנים:
„אוי, א זוהן איך האָב!..."

י. י. שוואַרץ.

אין העסטער פּאַרק

ס'איז היימלעך און לוסטיג! — עס קעהרט זיך די וועלט,
עס קאָכט און עס זידט ווי אין קעסעל;
עס שטופּען זיך אינגלעך און ווייבלעך און מיידלעך
ס'איז ממש אַ אידישע געסעל!

אָט זיצען זיך אידען אין יארמולקעס לייכטע,
אָט זיצט זיך אַ מגיד, אַ סופר;
עס גרילצט אַ האַרמאָניע, אַ פּויק קלאַפּט צום טאַקט צו
און בים־באַם און בים־באַם אָהן אויפהער.

אָט שטעהט זיך אַ קופּקע אין רוסישע העמדלעך
און זינגען הויך רוסישע ליעדער;
און איינער שרייט איבער דעם צווייטען, און קאָכט זיך
און וואַרפט זיך, און צוקט מיט די גליעדער.

און דאָרט האָט זיך איינער אין ווינקעל פּערקליבען
דער שד ווייסט מיט וואָס פּאַר אַ מיידעל,
און סוד'עט איהר יעדע מינוט אין איהר אויער
סכנות ווי העפּליך און איידעל!...

און קינדערלעך שמוציגע, באָרוועסע הויבען זיך
הויך אויף די הענד ביי די מאַמעס;
און קוויטשען, און שרייען, און הילכען און פּייפען,
פּערטויבען די אויערען ממש!...

ס'איז היימלעך און לוסטיג! עס קעהרט זיך די וועלט אַזש,
עס קאָכט און עס זידט ווי אין קעסעל —
עס שטופּען זיך אינגלעך און ווייבלעך און מיידלעך —
ס'איז ממש אַ אידישעס געסעל.

וואס אַרט עס אייך

(אַ פאָלקס־ליעדעל)

און אז לאָקש איז אַ רעדאַקטאָר,
זאָגט, וואָס אארט עס אייך?
אז אַ טשייניק אימער האקט ער,
זאָגט, וואָס דארט עס אייך?
אז ער וויל מען זאָל איהם אכטען,
זאָגט, וואָס אארט עס אייך?
פאר אַ גדול איהם בעטראַכטען,
זאָגט, וואָס דארט עס אייך?

קאָר:
זאָגט, וואָס אארט עס אייך?
זאָגט, וואָס דארט עס אייך?
אז אונזערע אידען
זיינען צופריעדען —
טאָ וואָס־זשע אארט עס אייך?

ווען שונד שפיעלט זיך אין „טעאייטער",
זאָגט, וואָס אארט עס אייך?
„משה" וואו ער וויל דאָרט געהט ער —
זאָגט, וואָס דארט עס אייך?
ווען דער „עקטער" שפיעלט אָהן זינען,
זאָגט, וואָס אארט עס אייך?
„משה" זעהט פאָרט קונץ דערינען,
זאָגט, וואָס דארט עס אייך?

קאָר:
זאָגט, וואָס אארט עס אייך, א. ז. וו.

אז עס „לעקטשורט“ רב נחמיה,
זאָגט, וואָס אארט עס אייך?
שאפט א געניץ־עפּידעמיע,
זאָגט, וואָס דארט עס אייך?
אז ער רעדט פון ברויט מיט קימעל,
זאָגט, וואָס אארט עס אייך?
ווען דער עולם כאפט א דרימעל,
זאָגט, וואָס דארט עס אייך?

קאָר:
זאָגט: וואָס אארט עס אייך?

אז מען מאכט א נייעם שוחט,
זאָגט, וואָס אארט עס אייך?
און ער ווערט א חזן אויכעט
זאָגט, וואָס דארט עס אייך?
אז ער קען ניט „עברי“ ריכטיג,
זאָגט, וואָס אארט עס אייך?
אז ס'איז ניט פאר „משה'ן“ וויכטיג,
זאָגט, וואָס דארט עס אייך?

קאָר:
זאָגט, וואָס אארט עס אייך, א. ז. וו.

אז פאמפושקע איז א דאָקטאָר,
זאָגט, וואָס אארט עס אייך?
„א רופא מומחה איז ער,“ זאָגט ער,
זאָגט, וואָס דארט עס אייך?
ז'אן אנגענט פון בית־הקברות,
זאָגט, וואָס אארט עס אייך?
צו ליפערען אהין כפרות —
זאָגט, וואָס דארט עס אייך?

קאָר:
זאָגט, וואָס אַארט עס אייך?
זאָגט, וואָס דאַרט עס אייך?
אַז אונזערע אידען
זיינען צופריעדען —
טאָ וואָס־זשע אַארט עס אייך?

אויפ'ן פּריפּעטשאַק...

(נאָך מ. וואַרשאַווסקי)

אויפ'ן פּריפּעטשאָק ברענט אַ פייערל
און אין שטוב איז היים, —
און אַ שרייבערל, נאָך גאַר אַ פייערל,
לערענט אלף בית.
— זאָג־זשע, תכשיט'ל, זאָג־זשע, נחת'ל,
וואו דו האָלטסט שוין דאָ?
— כ'לערען טראַף אַצינד, אָט איז אַ פּתח'ל:
פּתח אלף — אָ.

אויפ'ן פּריפּעטשאָק ברענט אַ פייערל
און אין שטוב איז היים, —
פאַר אַ שורה כאַפּט ער שוין אַ דרייערל,
שרייבט, געהט אָב מיט שוויים.
אַ פּאָעט גאַר גרויס, האָט זיין גלייכען ניט,
סיידען עדגאַר פּאָ —
דאַנקען גאָט, געכאַפּט אַצינד דעם רעכטען שניט:
חריק אלף — אָ.

דאַרף אַמאָל דערהערען אונזער שטערען
אַ נייעם פון סטיל מאָדערן, —

שרייבט ער אויך שוין נור נאַטור־ליטעראַטור,
גראַם־שטראָם־באַם — שור בור.
בלאָזען ווינטעלעך, בילען הינטעלעך,
שוויבלען, גריבלען פינטעלעך,
הפקר פעטרישקע! קיין עברי גאָר ניטאָ:
קמץ אלף... וויאָ!

ווי דערלעבט מען שוין אַן אַקאַדעמיעלע
אין אַ גוטער שעה;
אַ סטיפענדיום מאַכען מיט אַ פּרעמיעלע
פאַר קמץ אלף — אָ.

מעשה שטן

(נאָך הײנע)

שוטה! שוטה! האָסט פערלאָזען
יענע דיקע, שעהנע פּעשע
און דו ליעבסט די אויסגעדאַרטע,
אויסגעקוואַרטע ציפּע־נעשע.

פון דעם לייב ענטציקט צו ווערען
קען אַ מענש זיך נאָך פערגינען; —
דאָך פערליעבען זיך אין ביינער —
האָט דאָך פשוט ניט קיין זינען.

צו פערליעבען זיך אין טענער —
שטאַט דעם רייך־געבויטען אָרגעל, —
ליעבער חבר, מעגסט זיך שעהמען
אין דיין ווייטען... ווייטען גאָרגעל.